

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

حدیث از حضرت

علیه السلام

امام سجاد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۴۲۷ حدیث از حضرت امام سجاد علیه السلام

نویسنده:

واحد تحقیقات مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر چاپی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	..... فهرست
۲۴	..... ۴۲۷ حدیث از حضرت امام سجاد علیه السلام
۲۴	..... مشخصات کتاب
۲۴	..... از ۱ تا ۲۰۰
۲۴	..... حدیث ۱
۲۴	..... حدیث ۲
۲۴	..... حدیث ۳
۲۴	..... حدیث ۴
۲۵	..... حدیث ۵
۲۵	..... حدیث ۶
۲۵	..... حدیث ۷
۲۶	..... حدیث ۸
۲۶	..... حدیث ۹
۲۶	..... حدیث ۱۰
۲۶	..... حدیث ۱۱
۲۶	..... حدیث ۱۲
۲۷	..... حدیث ۱۳
۲۷	..... حدیث ۱۴
۲۷	..... حدیث ۱۵
۲۷	..... حدیث ۱۶
۲۷	..... حدیث ۱۷
۲۷	..... حدیث ۱۸
۲۸	..... حدیث ۱۹

۲۸	حدیث ۲۰
۲۸	حدیث ۲۱
۲۸	حدیث ۲۲
۲۹	حدیث ۲۳
۲۹	حدیث ۲۴
۲۹	حدیث ۲۵
۲۹	حدیث ۲۶
۲۹	حدیث ۲۷
۲۹	حدیث ۲۸
۳۰	حدیث ۲۹
۳۰	حدیث ۳۰
۳۰	حدیث ۳۱
۳۰	حدیث ۳۲
۳۰	حدیث ۳۳
۳۱	حدیث ۳۴
۳۱	حدیث ۳۵
۳۱	حدیث ۳۶
۳۱	حدیث ۳۷
۳۱	حدیث ۳۸
۳۲	حدیث ۳۹
۳۲	حدیث ۴۰
۳۲	حدیث ۴۱
۳۲	حدیث ۴۲
۳۲	حدیث ۴۳

۳۳	حدیث ۴۴
۳۳	حدیث ۴۵
۳۳	حدیث ۴۶
۳۳	حدیث ۴۷
۳۳	حدیث ۴۸
۳۴	حدیث ۴۹
۳۴	حدیث ۵۰
۳۴	حدیث ۵۱
۳۵	حدیث ۵۲
۳۵	حدیث ۵۳
۳۵	حدیث ۵۴
۳۵	حدیث ۵۵
۳۶	حدیث ۵۶
۳۶	حدیث ۵۷
۳۶	حدیث ۵۸
۳۶	حدیث ۵۹
۳۷	حدیث ۶۰
۳۷	حدیث ۶۱
۳۷	حدیث ۶۲
۳۸	حدیث ۶۳
۳۸	حدیث ۶۴
۳۹	حدیث ۶۵
۳۹	حدیث ۶۶
۳۹	حدیث ۶۷

۴۰	حدیث ۶۸
۴۰	حدیث ۶۹
۴۰	حدیث ۷۰
۴۰	حدیث ۷۱
۴۱	حدیث ۷۲
۴۱	حدیث ۷۳
۴۱	حدیث ۷۴
۴۲	حدیث ۷۵
۴۲	حدیث ۷۶
۴۲	حدیث ۷۷
۴۲	حدیث ۷۸
۴۳	حدیث ۷۹
۴۳	حدیث ۸۰
۴۳	حدیث ۸۱
۴۴	حدیث ۸۲
۴۴	حدیث ۸۳
۴۴	حدیث ۸۴
۴۴	حدیث ۸۵
۴۵	حدیث ۸۶
۴۵	حدیث ۸۷
۴۵	حدیث ۸۸
۴۵	حدیث ۸۹
۴۵	حدیث ۹۰
۴۶	حدیث ۹۱

۴۶	حدیث ۹۲
۴۶	حدیث ۹۳
۴۶	حدیث ۹۴
۴۶	حدیث ۹۵
۴۶	حدیث ۹۶
۴۷	حدیث ۹۷
۴۷	حدیث ۹۸
۴۷	حدیث ۹۹
۴۷	حدیث ۱۰۰
۴۷	حدیث ۱۰۱
۴۷	حدیث ۱۰۲
۴۸	حدیث ۱۰۳
۴۸	حدیث ۱۰۴
۴۸	حدیث ۱۰۵
۴۸	حدیث ۱۰۶
۴۸	حدیث ۱۰۷
۴۸	حدیث ۱۰۸
۴۹	حدیث ۱۰۹
۴۹	حدیث ۱۱۰
۴۹	حدیث ۱۱۱
۵۰	حدیث ۱۱۲
۵۰	حدیث ۱۱۳
۵۱	حدیث ۱۱۴
۵۱	حدیث ۱۱۵

۵۱	حدیث ۱۱۶
۵۱	حدیث ۱۱۷
۵۲	حدیث ۱۱۸
۵۲	حدیث ۱۱۹
۵۲	حدیث ۱۲۰
۵۳	حدیث ۱۲۱
۵۳	حدیث ۱۲۲
۵۴	حدیث ۱۲۳
۵۴	حدیث ۱۲۴
۵۴	حدیث ۱۲۵
۵۷	حدیث ۱۲۶
۵۷	حدیث ۱۲۷
۵۷	حدیث ۱۲۸
۵۸	حدیث ۱۲۹
۵۸	حدیث ۱۳۰
۵۹	حدیث ۱۳۱
۵۹	حدیث ۱۳۲
۶۰	حدیث ۱۳۳
۶۰	حدیث ۱۳۴
۶۰	حدیث ۱۳۵
۶۰	حدیث ۱۳۶
۶۱	حدیث ۱۳۷
۶۱	حدیث ۱۳۸
۶۱	حدیث ۱۳۹

۶۱	حدیث ۱۴۰
۶۲	حدیث ۱۴۱
۶۲	حدیث ۱۴۲
۶۲	حدیث ۱۴۳
۶۳	حدیث ۱۴۴
۶۳	حدیث ۱۴۵
۶۳	حدیث ۱۴۶
۶۴	حدیث ۱۴۷
۶۴	حدیث ۱۴۸
۶۴	حدیث ۱۴۹
۶۵	حدیث ۱۵۰
۶۵	حدیث ۱۵۱
۶۵	حدیث ۱۵۲
۶۵	حدیث ۱۵۳
۶۶	حدیث ۱۵۴
۶۶	حدیث ۱۵۵
۶۶	حدیث ۱۵۶
۶۷	حدیث ۱۵۷
۶۷	حدیث ۱۵۸
۶۷	حدیث ۱۵۹
۶۷	حدیث ۱۶۰
۶۸	حدیث ۱۶۱
۶۸	حدیث ۱۶۲
۶۸	حدیث ۱۶۳

۶۸	حدیث ۱۶۴
۶۹	حدیث ۱۶۵
۶۹	حدیث ۱۶۶
۶۹	حدیث ۱۶۷
۶۹	حدیث ۱۶۸
۷۰	حدیث ۱۶۹
۷۰	حدیث ۱۷۰
۷۰	حدیث ۱۷۱
۷۰	حدیث ۱۷۲
۷۱	حدیث ۱۷۳
۷۱	حدیث ۱۷۴
۷۱	حدیث ۱۷۵
۷۲	حدیث ۱۷۶
۷۲	حدیث ۱۷۷
۷۲	حدیث ۱۷۸
۷۲	حدیث ۱۷۹
۷۳	حدیث ۱۸۰
۷۳	حدیث ۱۸۱
۷۴	حدیث ۱۸۲
۷۴	حدیث ۱۸۳
۷۴	حدیث ۱۸۴
۷۴	حدیث ۱۸۵
۷۵	حدیث ۱۸۶
۷۵	حدیث ۱۸۷

۷۵	حدیث ۱۸۸
۷۶	حدیث ۱۸۹
۷۶	حدیث ۱۹۰
۷۶	حدیث ۱۹۱
۷۶	حدیث ۱۹۲
۷۷	حدیث ۱۹۳
۷۷	حدیث ۱۹۴
۷۷	حدیث ۱۹۵
۷۷	حدیث ۱۹۶
۷۸	حدیث ۱۹۷
۷۸	حدیث ۱۹۸
۷۸	حدیث ۱۹۹
۷۸	حدیث ۲۰۰
۷۹	از ۲۰۱ تا ۴۰۰
۷۹	حدیث ۲۰۱
۷۹	حدیث ۲۰۲
۷۹	حدیث ۲۰۳
۷۹	حدیث ۲۰۴
۸۰	حدیث ۲۰۵
۸۰	حدیث ۲۰۶
۸۰	حدیث ۲۰۷
۸۱	حدیث ۲۰۸
۸۱	حدیث ۲۰۹
۸۱	حدیث ۲۱۰

۸۱	حدیث ۲۱۱
۸۱	حدیث ۲۱۲
۸۲	حدیث ۲۱۳
۸۲	حدیث ۲۱۴
۸۲	حدیث ۲۱۵
۸۲	حدیث ۲۱۶
۸۳	حدیث ۲۱۷
۸۴	حدیث ۲۱۸
۸۴	حدیث ۲۱۹
۸۴	حدیث ۲۲۰
۸۴	حدیث ۲۲۱
۸۵	حدیث ۲۲۲
۸۵	حدیث ۲۲۳
۸۵	حدیث ۲۲۴
۸۶	حدیث ۲۲۵
۸۶	حدیث ۲۲۶
۸۶	حدیث ۲۲۷
۸۶	حدیث ۲۲۸
۸۶	حدیث ۲۲۹
۸۷	حدیث ۲۳۰
۸۷	حدیث ۲۳۱
۸۷	حدیث ۲۳۲
۸۸	حدیث ۲۳۳
۸۸	حدیث ۲۳۴

۸۸	حدیث ۲۳۵
۸۸	حدیث ۲۳۶
۸۹	حدیث ۲۳۷
۸۹	حدیث ۲۳۸
۸۹	حدیث ۲۳۹
۸۹	حدیث ۲۴۰
۸۹	حدیث ۲۴۱
۹۰	حدیث ۲۴۲
۹۰	حدیث ۲۴۳
۹۰	حدیث ۲۴۴
۹۰	حدیث ۲۴۵
۹۱	حدیث ۲۴۶
۹۱	حدیث ۲۴۷
۹۱	حدیث ۲۴۸
۹۱	حدیث ۲۴۹
۹۲	حدیث ۲۵۰
۹۲	حدیث ۲۵۱
۹۲	حدیث ۲۵۲
۹۲	حدیث ۲۵۳
۹۳	حدیث ۲۵۴
۹۳	حدیث ۲۵۵
۹۳	حدیث ۲۵۶
۹۳	حدیث ۲۵۷
۹۴	حدیث ۲۵۸

۹۴	حدیث ۲۵۹
۹۴	حدیث ۲۶۰
۹۴	حدیث ۲۶۱
۹۵	حدیث ۲۶۲
۹۵	حدیث ۲۶۳
۹۵	حدیث ۲۶۴
۹۶	حدیث ۲۶۵
۹۶	حدیث ۲۶۶
۹۶	حدیث ۲۶۷
۹۶	حدیث ۲۶۸
۹۶	حدیث ۲۶۹
۹۷	حدیث ۲۷۰
۹۷	حدیث ۲۷۱
۹۷	حدیث ۲۷۲
۹۸	حدیث ۲۷۳
۹۸	حدیث ۲۷۴
۹۸	حدیث ۲۷۵
۹۸	حدیث ۲۷۶
۹۹	حدیث ۲۷۷
۹۹	حدیث ۲۷۸
۹۹	حدیث ۲۷۹
۹۹	حدیث ۲۸۰
۹۹	حدیث ۲۸۱
۱۰۰	حدیث ۲۸۲

۱۰۰	حدیث ۲۸۳
۱۰۰	حدیث ۲۸۴
۱۰۰	حدیث ۲۸۵
۱۰۱	حدیث ۲۸۶
۱۰۱	حدیث ۲۸۷
۱۰۱	حدیث ۲۸۸
۱۰۱	حدیث ۲۸۹
۱۰۲	حدیث ۲۹۰
۱۰۲	حدیث ۲۹۱
۱۰۲	حدیث ۲۹۲
۱۰۲	حدیث ۲۹۳
۱۰۲	حدیث ۲۹۴
۱۰۳	حدیث ۲۹۵
۱۰۳	حدیث ۲۹۶
۱۰۳	حدیث ۲۹۷
۱۰۳	حدیث ۲۹۸
۱۰۳	حدیث ۲۹۹
۱۰۴	حدیث ۳۰۰
۱۰۴	حدیث ۳۰۱
۱۰۴	حدیث ۳۰۲
۱۰۴	حدیث ۳۰۳
۱۰۴	حدیث ۳۰۴
۱۰۵	حدیث ۳۰۵
۱۰۵	حدیث ۳۰۶

۱۰۵	حدیث ۳۰۷
۱۰۵	حدیث ۳۰۸
۱۰۵	حدیث ۳۰۹
۱۰۶	حدیث ۳۱۰
۱۰۶	حدیث ۳۱۱
۱۰۶	حدیث ۳۱۲
۱۰۶	حدیث ۳۱۳
۱۰۷	حدیث ۳۱۴
۱۰۷	حدیث ۳۱۵
۱۰۷	حدیث ۳۱۶
۱۰۷	حدیث ۳۱۷
۱۰۸	حدیث ۳۱۸
۱۰۸	حدیث ۳۱۹
۱۰۸	حدیث ۳۲۰
۱۰۸	حدیث ۳۲۱
۱۰۹	حدیث ۳۲۲
۱۰۹	حدیث ۳۲۳
۱۰۹	حدیث ۳۲۴
۱۰۹	حدیث ۳۲۵
۱۰۹	حدیث ۳۲۶
۱۱۰	حدیث ۳۲۷
۱۱۰	حدیث ۳۲۸
۱۱۰	حدیث ۳۲۹
۱۱۰	حدیث ۳۳۰

۱۱۱	حدیث ۳۳۱
۱۱۱	حدیث ۳۳۲
۱۱۱	حدیث ۳۳۳
۱۱۱	حدیث ۳۳۴
۱۱۱	حدیث ۳۳۵
۱۱۲	حدیث ۳۳۶
۱۱۲	حدیث ۳۳۷
۱۱۳	حدیث ۳۳۸
۱۱۳	حدیث ۳۳۹
۱۱۳	حدیث ۳۴۰
۱۱۳	حدیث ۳۴۱
۱۱۳	حدیث ۳۴۲
۱۱۴	حدیث ۳۴۳
۱۱۴	حدیث ۳۴۴
۱۱۴	حدیث ۳۴۵
۱۱۴	حدیث ۳۴۶
۱۱۵	حدیث ۳۴۷
۱۱۵	حدیث ۳۴۸
۱۱۵	حدیث ۳۴۹
۱۱۵	حدیث ۳۵۰
۱۱۶	حدیث ۳۵۱
۱۱۶	حدیث ۳۵۲
۱۱۶	حدیث ۳۵۳
۱۱۶	حدیث ۳۵۴

۱۱۷	حدیث ۳۵۵
۱۱۷	حدیث ۳۵۶
۱۱۷	حدیث ۳۵۷
۱۱۷	حدیث ۳۵۸
۱۱۸	حدیث ۳۵۹
۱۱۸	حدیث ۳۶۰
۱۱۸	حدیث ۳۶۱
۱۱۸	حدیث ۳۶۲
۱۱۸	حدیث ۳۶۳
۱۱۹	حدیث ۳۶۴
۱۱۹	حدیث ۳۶۵
۱۱۹	حدیث ۳۶۶
۱۲۰	حدیث ۳۶۷
۱۲۰	حدیث ۳۶۸
۱۲۰	حدیث ۳۶۹
۱۲۰	حدیث ۳۷۰
۱۲۱	حدیث ۳۷۱
۱۲۱	حدیث ۳۷۲
۱۲۱	حدیث ۳۷۳
۱۲۱	حدیث ۳۷۴
۱۲۲	حدیث ۳۷۵
۱۲۲	حدیث ۳۷۶
۱۲۲	حدیث ۳۷۷
۱۲۲	حدیث ۳۷۸

۱۲۳	حدیث ۳۷۹
۱۲۳	حدیث ۳۸۰
۱۲۳	حدیث ۳۸۱
۱۲۴	حدیث ۳۸۲
۱۲۴	حدیث ۳۸۳
۱۲۵	حدیث ۳۸۴
۱۲۵	حدیث ۳۸۵
۱۲۶	حدیث ۳۸۶
۱۲۸	حدیث ۳۸۷
۱۲۸	حدیث ۳۸۸
۱۲۹	حدیث ۳۸۹
۱۲۹	حدیث ۳۹۰
۱۲۹	حدیث ۳۹۱
۱۲۹	حدیث ۳۹۲
۱۳۰	حدیث ۳۹۳
۱۳۰	حدیث ۳۹۴
۱۳۰	حدیث ۳۹۵
۱۳۲	حدیث ۳۹۶
۱۳۲	حدیث ۳۹۷
۱۳۲	حدیث ۳۹۸
۱۳۳	حدیث ۳۹۹
۱۳۳	حدیث ۴۰۰
۱۳۳	از ۴۰۱ تا ۴۳۷
۱۳۳	حدیث ۴۰۱

۱۳۴	حدیث ۴۰۲
۱۳۴	حدیث ۴۰۳
۱۳۴	حدیث ۴۰۴
۱۳۵	حدیث ۴۰۵
۱۳۵	حدیث ۴۰۶
۱۳۶	حدیث ۴۰۷
۱۳۶	حدیث ۴۰۸
۱۳۶	حدیث ۴۰۹
۱۳۶	حدیث ۴۱۰
۱۳۷	حدیث ۴۱۱
۱۳۷	حدیث ۴۱۲
۱۳۷	حدیث ۴۱۳
۱۳۷	حدیث ۴۱۴
۱۳۸	حدیث ۴۱۵
۱۳۸	حدیث ۴۱۶
۱۳۸	حدیث ۴۱۷
۱۳۹	حدیث ۴۱۸
۱۳۹	حدیث ۴۱۹
۱۳۹	حدیث ۴۲۰
۱۴۰	حدیث ۴۲۱
۱۴۰	حدیث ۴۲۲
۱۴۰	حدیث ۴۲۳
۱۴۰	حدیث ۴۲۴
۱۴۱	حدیث ۴۲۵

۱۴۱	حدیث ۴۲۶
۱۴۲	حدیث ۴۲۷
۱۴۲	حدیث ۴۲۸
۱۴۲	حدیث ۴۲۹
۱۴۳	حدیث ۴۳۰
۱۴۳	حدیث ۴۳۱
۱۴۳	حدیث ۴۳۲
۱۴۴	حدیث ۴۳۳
۱۴۴	حدیث ۴۳۴
۱۴۴	حدیث ۴۳۵
۱۴۵	حدیث ۴۳۶
۱۴۵	حدیث ۴۳۷
۱۴۵	درباره مرکز

۴۲۷ حدیث از حضرت امام سجاد علیه السلام

مشخصات کتاب

سرشناسه: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۳۹۳
 عنوان و نام پدیدآور: ۴۲۷ حدیث از حضرت امام سجاد علیه السلام / واحد تحقیقات مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان.
 مشخصات نشر دیجیتال: اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۳۹۳.
 مشخصات ظاهری: نرم افزار تلفن همراه ، رایانه و کتاب
 موضوع: احادیث شیعه -- قرن ۱۳ ق. ، خاندان نبوت -- احادیث ، خاندان نبوت -- فضایل

از آقا ۲۰۰

حدیث ۱

امام سجاد علیه السلام :
 قَالَ لُقْمَانُ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِابْنِهِ : يَا بُنَيَّ ... أَنْفَعُ الْغِنَى عَنِّي الْقَلْبُ ، فَتَلَبَّثْ فِي كُلِّ ذَلِكِ ، وَالزَّمِ الْقِنَاعَةَ وَالرِّضَا بِمَا قَسَمَ اللَّهُ .
 امام زین العابدین علیه السلام: لقمان به پسرش گفت: «ای پسر! ... مفیدترین ثروت، بی نیازی دل است. بنا بر این، در همه این موارد، درنگ کن و قناعت پیشه کن و به آنچه خداوند قسمت کرده، خشنود باش.»
 قصص الأنبياء: ص ۱۹۶ ح ۲۴۶ ، بحار الأنوار: ج ۱۳ ص ۴۲۱ ح ۱۵ .

حدیث ۲

امام سجاد علیه السلام :
 قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ : يَا بُنَيَّ ، إِنَّ أَشَدَّ الْعُدْمِ عُدْمَ الْقَلْبِ ، وَإِنَّ أَعْظَمَ الْمَصَائِبِ مُصِيبَةَ الدِّينِ ، وَأَسَنَى الْمَرْزُئَةِ مَرْزُئَتَهُ
 امام زین العابدین علیه السلام: لقمان به پسرش گفت: «ای پسر! بدترین ناداری، نداشتن دل است و بزرگ ترین مصیبت ، بدهکاری است و بالاترین محرومیت و بلا هم ، همان بدهکاری است.»
 المرزئة: المصيبة العظيمة .

حدیث ۳

امام سجاد علیه السلام :
 قَالَ لُقْمَانُ : يَا بُنَيَّ ... إِنَّ الشَّارِقَ إِذَا سَرَقَ حَبْسَهُ اللَّهُ مِنْ رِزْقِهِ وَكَانَ عَلَيْهِ إِثْمُهُ ، وَلَوْ صَبَرَ لَنَالَ ذَلِكَ وَجَاءَهُ مِنْ وَجْهِهِ .
 امام زین العابدین علیه السلام: لقمان گفت: «ای پسر! ... همانا دزد ، هر گاه دزدی کند ، خداوند عز و جل روزی اش را نگه می دارد و گناه آن، به پای خودش است. حال آن که اگر صبر می کرد ، از راه خودش به آن روزی دست می یافت.»
 قصص الأنبياء: ص ۱۹۶ ح ۲۴۶ ، بحار الأنوار: ج ۱۳ ص ۴۲۱ ح ۱۵ .

حدیث ۴

امام سجاد علیه السلام :

قَالَ لَقْمَانُ لِابْنِهِ : يَا بُنَيَّ ، إِنَّ أَشَدَّ الْعَيْدِمْ عَيْدُ الْقَلْبِ ، وَإِنَّ أَعْظَمَ الْمَصَائِبِ مُصِيبَةُ الدِّينِ ، وَأَسْنَى الْمَرْزِيَةِ مَرْزِيَّتُهُ ، وَأَنْفَعُ الْغِنَى غِنَى الْقَلْبِ ، فَتَلَبَّثْ فِي كُلِّ ذَلِكْ ، وَالزَّمِ الْقَنَاعَةَ وَالرِّضَا بِمَا قَسَمَ اللَّهُ ، وَإِنَّ السَّارِقَ إِذَا سَرَقَ حَبَسَهُ اللَّهُ مِنْ رِزْقِهِ ، وَكَانَ عَلَيْهِ إِثْمُهُ ، وَلَوْ صَبَرَ لَنَالَ ذَلِكَ وَجَاءَهُ مِنْ وَجْهِهِ . يَا بُنَيَّ ، أَخْلِصْ طَاعَةَ اللَّهِ حَتَّى لَا يُخَالِطَهَا شَيْءٌ مِنَ الْمَعَاصِي ، ثُمَّ زَيِّنِ الطَّاعَةَ بِاتِّبَاعِ أَهْلِ الْحَقِّ ؛ فَإِنَّ طَاعَتَهُمْ مُتَّصِلَةٌ بِطَاعَةِ اللَّهِ ، وَزَيِّنِ ذَلِكَ بِالْعِلْمِ ، وَحَصِّنْ عِلْمَكَ بِحِلْمٍ لَا يُخَالِطُهُ حُمَقٌ ، وَاخْزَنْهُ بِلِينٍ لَا يُخَالِطُهُ جَهْلٌ ، وَشَدِّدْهُ بِحَزْمٍ لَا يُخَالِطُهُ الضِّيَاعُ ، وَامْزُجْ حَزْمَكَ بِرَفِقٍ لَا يُخَالِطُهُ الْعُنْفُ .

امام زین العابدین علیه السلام - در بیان سفارش های لقمان علیه السلام به پسرش - : ای پسر! سخت ترین ناداری ، نداشتن دل است و بزرگ ترین مصیبت ، بدهکاری است و بالاترین محرومیت و بلا-، همان بدهکاری است و سودمندترین ثروت ، بی نیازی دل است . پس در همه اینها درنگ کن و به آنچه خدا قسمت فرموده ، قانع و خشنود باش . هر گاه دزد بدزد ، خداوند عز و جلاو را از روزی اش باز می دارد و گناه آن ، بر عهده اوست . حال اگر شکیبایی می ورزید ، از راه خودش به آن روزی دست می یافت . ای پسر! طاعت (عبادت) الهی را خالصانه انجام بده ، به طوری که گناه کوچکی هم با آن مخلوط نشود . سپس با پیروی از دارندگان ایمان حقیقی ، طاعت خود را زینت ببخش ؛ زیرا طاعت آنان ، به طاعت الهی پیوسته است . و همین طاعت را با دانش ، آراسته کن . و دانش را با بردباری حراست کن ، تا حماقت با آن درنیامزد . و بردباری ات را با نرم خویی ذخیره کن ، تا با نادانی همراه نگردد . و نرم خویی ات را با تدبیر استوار کن ، تا نابودی در آن راه نیابد . و تدبیرت را با مدارا درآمیز ، تا زوری در آن نباشد .

قصص الأنبياء : ص ۱۹۶ ح ۲۴۷ ، بحار الأنوار : ج ۱۳ ص ۴۲۰ ح ۱۵ .

حدیث ۵

امام سجاد علیه السلام :

حَقُّ سَائِسِكَ بِالْعِلْمِ ، التَّعْظِيمُ لَهُ وَ التَّوْقِيرُ لِمَجْلِسِهِ وَ حُسْنُ الإِسْتِمَاعِ إِلَيْهِ ؛

امام سجاد علیه السلام : حق استاد تو این است که بزرگش داری و محضرش را محترم شماری و با دقت به سخنانش گوش بسپاری . کتاب من لایحضره الفقیه ، ج ۲ ، ص ۶۲۰ .

حدیث ۶

امام سجاد علیه السلام :

وَأَعِنِّي عَلَى تَرْبِيَتِهِمْ وَ بَرِّهِمْ ؛

امام سجاد علیه السلام : خدایا ! مرا در تربیت و نیکی به فرزندان یاری فرما . الصحیفه السجادیه ، ص ۱۳۵ .

حدیث ۷

امام سجاد علیه السلام :

لَا حَسَبَ لِقُرْشَىٍّ وَ لَا عَرَبِيٍّ إِلاَّ بِتَقْوَى ؛

امام سجاد علیه السلام : قریشی و عرب را افتخاری نیست مگر به فروتنی ، و هیچ کرامتی نیست مگر به تقوا .

. بحار الأنوار، ج ۷۰، ص ۲۸۷.

حدیث ۸

امام سجاد علیه السلام:

أَنَا ابْنُ مَنْ بَكَتَ عَلَيْهِ مَلَائِكَةُ السَّمَاءِ أَنَا ابْنُ مَنْ نَاحَتْ عَلَيْهِ الْجِنُّ فِي الْأَرْضِ وَالطَّيْرُ فِي الْهَوَاءِ؛

امام سجاد علیه السلام: من پسر کسی هستم که فرشتگان آسمان بر او گریستند. من پسر کسی هستم که جنیان در زمین و پرندگان در هوا بر او نوحه سرایی کردند.

همان، ج ۴۵، ص ۱۷۴.

حدیث ۹

امام سجاد علیه السلام:

أَلَا وَإِنَّ أَبْغَضَ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ مَنْ يَقْتَدِي بِسُنَّةِ إِمَامٍ وَلَا يَقْتَدِي بِأَعْمَالِهِ؛

امام سجاد علیه السلام: هشدار که منفورترین مردم نزد خداوند کسی است که سیره امامی را برگزیند ولی از کارهای او پیروی نکند.

. الکافی، ج ۸، ص ۲۳۴.

حدیث ۱۰

امام سجاد علیه السلام:

كَفَّ الْأَذَى، مِنْ كَمَالِ الْعَقْلِ وَفِيهِ رَاحَةٌ لِلْبَدَنِ عَاجِلًا وَآجِلًا؛

امام سجاد علیه السلام: خودداری از آزار رساندن، نشانه کمال خرد و مایه آسایش دو گیتی است.

. تحف العقول، ص ۲۸۳.

حدیث ۱۱

امام سجاد علیه السلام:

إِنَّهَا [الصَّدَقَةُ] تَقَعُ فِي يَدِ اللَّهِ قَبْلَ أَنْ تَقَعَ فِي يَدِ السَّائِلِ؛

امام سجاد علیه السلام: صدقه، قبل از این که به دست نیازمند برسد، در دست خداوند قرار می گیرد.

عده الدّاعی، ص ۵۹.

حدیث ۱۲

امام سجاد علیه السلام:

إِذَا صَلَّيْتَ فَصَلِّ صَلَاةَ مُؤَدِّعٍ؛

امام سجاد علیه السلام: هرگاه نماز می گزاری، [چنان باش که گویی] نماز آخرین را به جای می آوری.

. بحار الأنوار، ج ۷۸، ص ۱۶۰.

حدیث ۱۳

امام سجاد علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ يَصْمُتُ لِيَسْلَمَ وَيَنْطِقُ لِيُغْنِمَ ؛

امام سجاد علیه السلام : مؤمن سکوت می کند تا سالم ماند و سخن می گوید تا سود برد .

. الکافی ، ج ۲ ، ص ۲۳۱ .

حدیث ۱۴

امام سجاد علیه السلام :

خَفِيَ اللَّهُ لِقُدْرَتِهِ عَلَيْكَ وَاسْتَحْيَى مِنْهُ لِقُرْبِهِ مِنْكَ ؛

امام سجاد علیه السلام : از قدرت خداوند بر خویش بترس و از نزدیکی اش به خود شرمگین باش!

. بحار الأنوار ، ج ۷۸ ، ص ۱۶۰ .

حدیث ۱۵

امام سجاد علیه السلام :

قَدَّمُوا أَمْرَ اللَّهِ وَطَاعَتَهُ وَطَاعَةَ مَنْ أَوْجَبَ اللَّهُ طَاعَتَهُ بَيْنَ يَدَيْ الْأُمُورِ ؛

امام سجاد علیه السلام : فرمان خدا و طاعت او و طاعت کسی را که طاعتش را واجب کرده است ، بر همه چیز مقدم بدارید .

. تحف العقول ، ص ۲۵۴ .

حدیث ۱۶

امام سجاد علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ مِنْ دُعَائِهِ عَلَى ثَلَاثٍ : إِمَّا أَنْ يُدْخَرَ لَهُ وَإِمَّا أَنْ يُعَجَّلَ لَهُ وَإِمَّا أَنْ يُدْفَعَ عَنْهُ بَلَاءٌ يُرِيدُ أَنْ يُصِيبَهُ ؛

امام سجاد علیه السلام : مؤمن از دعای خود یکی از سه نتیجه را می گیرد : یا برایش ذخیره می شود ، یا در دنیا برآورده می شود و

یا بلایی که می خواست به او برسد از او برگردانده می شود .

. تحف العقول ، ص ۲۸۰ .

حدیث ۱۷

امام سجاد علیه السلام :

إِنِّي لِأَحِبُّ أَنْ أَدُومَ عَلَى الْعَمَلِ وَإِنْ قَلَّ ؛

امام سجاد علیه السلام : من دوست دارم که در کار پیوسته باشم ، اگر چه اندک باشد .

. وسائل الشیعه ، ج ۴ ، ص ۹۲ .

حدیث ۱۸

امام سجاد علیه السلام :

كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى مَنْزِلِهِ جَزَاءً دُخُولَهُ ثَلَاثَةَ أَجْزَاءٍ : جُزْءًا لِلَّهِ وَ جُزْءًا لِأَهْلِهِ وَ جُزْءًا لِنَفْسِهِ ؛

امام سجاد علیه السلام : پیامبر وقتی به خانه خویش می رفت ، اوقاتش را سه قسمت می کرد : بخشی برای خدا ، بخشی برای خانواده و بخشی برای خود .

مکارم الأخلاق ، ج ۱ ، ص ۴۴ .

حدیث ۱۹

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ أَعْبَدَ النَّاسِ فِي زَمَانِهِ وَ أَزْهَدَهُمْ وَ أَفْضَلَهُمْ ؛

امام سجاد علیه السلام : امام حسن در زمان خود عابدترین ، زاهدترین و برترین مردم بود .

الأمالی ، صدوق ، ص ۲۲۴ .

حدیث ۲۰

امام سجاد علیه السلام :

وَ أَمَّا حَقُّ أُمِّكَ فَإِنَّ تَعَلَّمَ أَنَّهَا حَمَلَتْكَ حَيْثُ لَا يَحْتَمِلُ أَحَدٌ أَحَدًا وَ أُعْطَتْكَ مِنْ ثَمَرَةِ قَلْبِهَا مَا لَا يُعْطَى أَحَدٌ أَحَدًا ؛

امام سجاد علیه السلام : حق مادرت بر تو این است که بدانی او تو را در جایی حمل کرده است که هیچ کس دیگری را حمل نمی کند و از میوه دلش آن به تو داد که هیچ کس به دیگری نمی دهد .

الأمالی ، صدوق ، ص ۴۵۳ .

حدیث ۲۱

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ أَسَدٍ ضَرَبَهَا الطَّلُقُ وَ هِيَ فِي الطَّوَافِ فَدَخَلَتِ الْكَعْبَةَ فَوَلَدَتْ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فِيهَا ؛

امام سجاد علیه السلام فاطمه ، دختر اسد ، در حال طواف بود که درد زایمان او را فرا گرفت ؛ پس وارد کعبه شد و امیرمؤمنان را در کعبه بزاد .

. بحار الأنوار ، ج ۳۵ ، ص ۲۳ .

حدیث ۲۲

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ عَمَّتِي زَيْنَبَ مَعَ تِلْكَ الْمَصَائِبِ وَ الْمِحَنِ النَّازِلَةِ بِهَا فِي طَرِيقِنَا إِلَى الشَّامِ مَا تَرَكَتْ [نَهَجُهَا] لِلَّيْلَةِ ؛

امام سجاد علیه السلام : عمه ام ، زینب ، با وجود همه مصیبت ها و رنج هایی که در مسیرمان به سوی شام به او روی آورد ، حتی یک شب اقامه نماز شب را فرو نگذاشت .

. همان ، ص ۴۴۱ .

حدیث ۲۳

امام سجاد علیه السلام :
 أَنْتِ بِحَمْدِ اللَّهِ عَالِمَةٌ غَيْرُ مُعَلَّمَةٍ ، فَهَمَّةٌ غَيْرُ مُفَهَّمَةٍ ؛
 امام سجاد علیه السلام : [ای زینب !] تو ، بحمدالله ، عالمی هستی که نزد کسی تعلیم ندیدی و دانایی هستی که نزد کسی نیاموختی .
 بحار الأنوار ، ج ۴۵ ، ص ۱۶۴ .

حدیث ۲۴

امام سجاد علیه السلام :
 إِنَّهَا مَا ادَّخَرَتْ شَيْئًا مِّنْ يَوْمِهَا لِعَدِّهَا أَبَدًا ؛
 امام سجاد علیه السلام : او هیچ گاه چیزی از امروز برای فردای خود نیندوخت .
 وفيات الأئمة ، ص ۴۴۱ .

حدیث ۲۵

امام سجاد علیه السلام :
 رَحِمَ اللَّهُ الْعَبَّاسَ فَلَقَدْ آتَرَ وَأَبْلَى وَفَدَى أَخَاهُ بِنَفْسِهِ ؛
 امام سجاد علیه السلام : رحمت خدا بر عباس! ایثار کرد و کوشید و جان فدای برادرش کرد .
 الخصال ، ج ۱ ، ص ۶۸ .

حدیث ۲۶

امام سجاد علیه السلام :
 أَنَّ لِلْعَبَّاسِ عِنْدَ اللَّهِ مَنَزَلَةً يَغِطُّهَا بِهَا جَمِيعُ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ؛
 امام سجاد علیه السلام : عباس را نزد خداوند منزلتی است که در روز قیامت همه شهیدان بر آن رشک می برند .
 بحار الأنوار ، ج ۲۲ ، ص ۲۷۴ .

حدیث ۲۷

امام سجاد علیه السلام :
 مَنْ رَمَى النَّاسَ بِمَا فِيهِمْ رَمَوْهُ بِمَا لَيْسَ فِيهِ ؛
 امام سجاد علیه السلام : هر کس مردم را به دلیل چیزی که در آنان هست ، وانهد ، او را به دلیل چیزی که در او نیست ، وا می نهند .
 بحار الأنوار ، ج ۷۵ ، ص ۲۶۱ .

حدیث ۲۸

امام سجاد علیه السلام :

نَظَرُ الْمُؤْمِنِ فِي وَجْهِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ لِلْمَوَدَّةِ وَالْمَحَبَّةِ لَهُ عِبَادَةٌ ؛

امام سجاد علیه السلام : نگاه مؤمن به چهره برادر مؤمن خود از روی دوستی و محبت به او عبادت است.

. تحف العقول ، ص ۲۸۲ .

حدیث ۲۹

امام سجاد علیه السلام :

كَانَ آخِرُ مَا أَوْصَى بِهِ الْخَضِرُ مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ قَالَ لَا تُعَيِّرَنَّ أَحَدًا بِذَنْبٍ ؛

امام سجاد علیه السلام : آخرین سفارش حضرت خضر به حضرت موسی این بود که : هرگز کسی را به سبب گناهش خوار نکن .

الخصال ، ص ۱۱۱ .

حدیث ۳۰

امام سجاد علیه السلام :

كَفَى بِنَصْرِ اللَّهِ لَكَ أَنْ تَرَى عَدُوَّكَ يَعْمَلُ بِمَعَاصِي اللَّهِ فِيكَ ؛

امام سجاد علیه السلام : تو را یاری خدا همین بس که می بینی دشمنت به قصد تو خدا را نافرمانی می کند .

. بحار الأنوار ، ج ۷۸ ، ص ۱۳۶ .

حدیث ۳۱

امام سجاد علیه السلام :

رَأَيْتُ الْخَيْرَ كُلَّهُ قَدْ اجْتَمَعَ فِي قَطْعِ الطَّمَعِ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ ؛

امام سجاد علیه السلام : همه خوبی ها را در بریدن طمع از آنچه در دست مردم است ، دیدم .

. همان ، ج ۷۳ ، ص ۱۷۱ .

حدیث ۳۲

امام سجاد علیه السلام :

وَيْلٌ لِمَنْ غَلَبَتْ آحَادُهُ أَعْشَارَهُ ؛

امام سجاد علیه السلام : وای به حال کسی که یکانش (گناهان) بر ده گانش (نیکی ها) چیره شود .

. همان ، ج ۷۱ ، ص ۲۴۳ .

حدیث ۳۳

امام سجاد علیه السلام :

مُجَالَسَةُ الصَّالِحِينَ دَاعِيَةٌ إِلَى الصَّلَاحِ ؛

امام سجاد علیه السلام: همنشینی با صالحان، به سوی صلاح رهنمون می‌شود.
همان، ج ۷۸، ص ۳۰۴.

حدیث ۳۴

امام سجاد علیه السلام:
أَمَّا حَقُّ ذِي الْمَعْرُوفِ عَلَيْكَ فَأَنْ تَشْكُرَهُ وَتَذْكُرَ مَعْرُوفَهُ وَتُكْسِبَهُ الْمَقَالَهَ الْحَسَنَةَ وَتُخْلِصَ لَهُ الدُّعَاءَ فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ اللَّهِ؛
امام سجاد علیه السلام: حق کسی که بر تو نیکی می‌کند، این است که او را سپاس بگویی و نیکی اش را به زبان آوری و از وی به خوبی یاد کنی و میان خود و خداوند برایش خالصانه دعا کنی.
الخصال، ص ۵۶۸.

حدیث ۳۵

امام سجاد علیه السلام:
الْمُنْتَظِرُونَ لِظُهُورِهِ أَفْضَلُ أَهْلِ كُلِّ زَمَانٍ؛
امام سجاد علیه السلام: منتظران ظهور امام مهدی علیه السلام برترین اهل هر زمان اند.
بحار الأنوار، ج ۵۲، ص ۱۲۲.

حدیث ۳۶

امام سجاد علیه السلام:
إِذَا قَامَ قَائِمُنَا أَذْهَبَ اللَّهُ عَنْ شِيعَتِنَا الْعَاهَةَ وَجَعَلَ قُلُوبَهُمْ كَزُبْرِ الْحَدِيدِ؛
امام سجاد علیه السلام: آن گاه که قائم ما قیام کند، خدا آفت را از شیعیان ما بزدايد و دل هایشان را چون پاره های آهن [استوار] سازد.
الخصال، ج ۲، ص ۵۴۱.

حدیث ۳۷

امام سجاد علیه السلام:
إِنَّ الْحَسَنَ عَلَيْهِ السَّلَامَ لَمْ يُرَ فِي شَيْءٍ مِنْ أَحْوَالِهِ إِلَّا ذَاكِرًا لِلَّهِ سُبْحَانَهُ؛
امام سجاد علیه السلام: امام حسن علیه السلام در همه حال خدای سبحان را یاد می‌کرد.
الأمالی، صدوق، ص ۲۲۴.

حدیث ۳۸

امام سجاد علیه السلام:
يَا رَاحِمَ رَبِّهِ الْعَلِيلِ يَا عَالِمَ مَا تَحْتَ خَفِيِّ الْأَنْبِيَاءِ، اجْعَلْنِي مِنَ السَّالِمِينَ فِي حِصْنِكَ الَّذِي لَا تَرُومُهُ الْأَعْدَاءُ؛
امام سجاد علیه السلام: ای آن که بر ناله دردمند رحمت می‌آوری، و ای آن که به آنچه در دل زاری کننده نهفته است دانایی،

مرا از کسانی قرار ده که در پناه تو ایمن اند و دشمنان را به آن جان پناه دسترسی نیست .
بحار الأنوار ، ج ۹۴ ، ص ۱۲۱ .

حدیث ۳۹

امام سجاد علیه السلام :
حَقُّ الْحَجِّ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّهُ وَفَادَةٌ إِلَى رَبِّكَ وَفِرَارٌ إِلَيْهِ مِنْ ذُنُوبِكَ وَبِهِ قَبُولُ تَوْبَتِكَ وَقَضَاءُ الْفَرَضِ الَّذِي أَوْجَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ ؛
امام سجاد علیه السلام :حق حج [بر تو] آن است که بدانی حج، به میهمانی پروردگارت رفتن است . و از گناهان به سوی او
گریختن، و سبب قبولی توبه، و گزاردن فریضه ای که خداوند آن را بر تو واجب کرده است .
الخصال ، ص ۵۶۶ .

حدیث ۴۰

امام سجاد علیه السلام :
حُجُّوا وَعَاتِمُوا تَصِحَّ أَبْدَانُكُمْ وَتَسَّعَ أَرْزَاقُكُمْ ؛
امام سجاد علیه السلام :حج و عمره به جای آرید تا بدنتان سالم و روزیتان فراخ شود .
الکافی ، ج ۴ ، ص ۲۵۲ .

حدیث ۴۱

امام سجاد علیه السلام :
إِذَا ذَبَحَ الْحَاجُّ كَانَ فِدَاءَهُ مِنَ النَّارِ ؛
امام سجاد علیه السلام :قربانی کردن حاجی ، فدیة او در برابر آتش خواهد بود .
بحار الأنوار ، ج ۹۹ ، ص ۲۸۸ .

حدیث ۴۲

امام سجاد علیه السلام :
إِنَّ أَرْضَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَسْبَغُكُمْ عَلَى عِيَالِهِ ؛
امام سجاد علیه السلام :خداوند از آن کس خشودتر است که خانواده خود را بیشتر در رفاه و نعمت قرار دهد .
بحار الأنوار ، ج ۷۸ ، ص ۱۳۶ .

حدیث ۴۳

امام سجاد علیه السلام :
وَأَمَّا حَقُّ الزَّوْجَةِ فَإِنَّ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ جَعَلَهَا لَكَ سَكَنًا وَأُنْسًا ، فَتَعْلَمَ أَنَّ ذَلِكَ نِعْمَةٌ مِنَ اللَّهِ عَلَيْكَ فَتُكْرِمَهَا وَتَرْفُقَ بِهَا ؛
امام سجاد علیه السلام :حق زن این است که بدانی خداوند او را مایه آرامش و انس تو قرار داده است و بدانی این نعمتی است که
خداوند به تو داده ؛ پس باید او را گرامی داری و با وی نرمی کنی .

. همان ، ج ۷۴ ، ص ۵ .

حدیث ۴۴

امام سجاد علیه السلام :

لَأَنْ أُدْخَلَ السُّوقَ وَمَعِيَ دِرْهَمٌ أَتْبَاعُ بِهِ لِحَمًا لِعِيَالِي وَقَدْ قَرَمُوا إِلَيْهِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُعْتِقَ نَسَمَةً ؛

امام سجاد علیه السلام :چنان چه وارد بازار شوم و درهمی داشته باشم و با آن برای خانواده ام گوشتی بخرم که بدان رغبت کرده اند ، برای من محبوب تر است از این که بنده ای را آزاد کنم .

. وسائل الشیعه ، ج ۲۱ ، ص ۵۴۳ .

حدیث ۴۵

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ كُلَّ قَلْبٍ حَزِينٍ وَيُحِبُّ كُلَّ عَبْدٍ شَكُورٍ؛

خداوند هر قلب محزون و هر بنده شکرگزار را دوست دارد.

کافی، ج ۲، ص ۹۹، ح ۳۰

حدیث ۴۶

امام سجاد علیه السلام :

إلهی ... فَلَا تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ إِلَّا بِذِكْرِكَ وَلَا تَسْكُنُ النُّفُوسُ إِلَّا عِنْدَ رُؤْيَاكَ؛

خداوندا، دل ها جز با یاد تو آرام نمی گیرد و جان ها جز با دیدن تو، به آرامش نمی رسد.

بحار الأنوار، ج ۹۴، ص ۱۵۱، ح ۲۱

حدیث ۴۷

امام سجاد علیه السلام :

وَأَمَّا حَقُّ الزَّوْجَةِ فَإِنَّ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ جَعَلَهَا لَكَ سَيِّكَنَا وَأُنْسَافَتَعَلَّمَ أَنَّ ذَلِكَ نِعْمَةٌ مِنَ اللَّهِ عَلَيْكَ فَتُكْرِمَهَا وَتَرْفُقَ بِهَا وَإِنْ كَانَ حَقُّكَ أَوْجَبَ فَإِنَّ لَهَا عَلَيْكَ أَنْ تَرْحَمَهَا؛

حق زن این است که بدانی خداوند عزوجل او را مایه آرامش و انس تو قرار داده و این نعمتی از جانب اوست، پس احترامش کن و با او مدارا نما، هر چند حق تو بر او واجب تر است اما این حق اوست که با او مهربان باشی.

من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۶۲۱، ح ۳۲۱۴

حدیث ۴۸

امام سجاد علیه السلام :

أَمَّا حَقُّ ذِي الْمَعْرُوفِ عَلَيْكَ فَإِنَّ تَشْكُرَهُ وَتَذْكُرُ مَعْرُوفَهُ، وَتُكْسِبُهَا الْمَقَالَهَ الْحَسَنَةَ وَتُخْلِصَ لَهُ الدُّعَاءَ فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ كُنْتَ قَدْ شَكَرْتَهُ سِرًّا وَعَلَانِيَةً، ثُمَّ إِنْ قَدَرْتَ عَلَى مُكَافَاتِهِ يَوْمًا كَافَيْتَهُ؛

حق کسی که به تو نیکی کرده، این است که از او تشکر کنی و نیکیش را به زبان آوری و او را به خوبی یاد کنی و میان خود و خدای عزوجل برایش خالصانه دعا کنی، هرگاه چنین کردی بی گمان پنهانی و آشکارا از او تشکر کرده ای. سپس اگر روزی توانستینی او را جبران کنی، جبران کن.

خصال، ص ۵۶۸

حدیث ۴۹

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ... وَ أَجْرٍ لِلنَّاسِ عَلَى يَدِي الْخَيْرِ وَلَا تَمَحِّقْهُ بِالْمَنِّ وَ هَبْ لِي مَعَالِيَ الْأَخْلَاقِ وَ اعْصِمْنِي مِنَ الْفُحْرِ؛

خدایا به دست من برای مردم خیر و نیکی جاری ساز و آن را با منیت گذاری من تباهمکن، و مرا اخلاق والا- عطا فرما و از فخر فروشی نگاه دار.

صحیفه سجادیه، از دعای ۲۰

حدیث ۵۰

امام سجاد علیه السلام :

الذُّنُوبُ الَّتِي تُغَيِّرُ النِّعَمَ: أَلْبَغِيُّ عَلَى النَّاسِ وَالزَّوَالُ عَيْنِ الْعَادَةِ فِي الْخَيْرِ وَاضْطِنَاعِ الْمَعْرُوفِ وَ كُفْرَانِ النِّعَمِ وَ تَرْكِ الشُّكْرِ قَالَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ: «إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ...»؛

گناهانی که باعث تغییر نعمت‌ها می‌شوند، عبارت‌اند از: تجاوز به مردم، ترک نمودن عادت‌های کار خیر و خوب و کفران نعمت و ترک شکر، زیرا خداوند عزوجل می‌فرماید: «خداوند سرنوشت هیچ ملتی را تغییر نمی‌دهد، مگر این که خودشان تغییر روش دهند...».

معانی الاخبار، ص ۲۷۰

حدیث ۵۱

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ... فَالْشَّقِيُّ مَنْ لَمْ تَأْخُذْ بِيَدِهِ وَ لَمْ تُؤْمِنْهُ مِنْ غَدِهِ وَالسَّعِيدُ مَنْ آوَيْتَهُ إِلَى كَنْفِ نِعْمَتِكَ وَ نَقَلْتَهُ حَمِيدًا إِلَى مَنَازِلِ رَحْمَتِكَ؛

پروردگارا بدبخت کسی است که دستش را نگیری و از فردایش ایمنی ندهی و خوشبخت کسی است که در پناه نعمت جایش دهی و با ستایش، او را به جایگاه‌های رحمت منتقل کنی.

صحیفه سجادیّه، ص ۷۴

حدیث ۵۲

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى حُسْنِ قَضَائِكَ وَبِمَا صَرَفْتَ عَنِّي مِنْ بَلَائِكَ. فَلَا تَجْعَلْ حَظِّي مِنْ رَحْمَتِكَ مَا عَجَّلْتَ لِي مِنْ عَافِيَتِكَ فَأَكُونَ قَدْ شَقِيْتُ بِمَا أَحْبَبْتُ وَسَعِدَ غَيْرِي بِمَا كَرِهْتُ...؛

بار خدایا! سپاس تو را بر آن حسن تقدیری که بهره من گردانیدی و آن بلا- که از مندور ساختی، پس بهره مرا از رحمت تنها عافیتی که اکنون بخشیده ای قرار مده، که در نتیجه به خاطر آنچه دوست دارم (اما به صلاح من نیست) بدبخت شوم و دیگران بهخاطر آنچه دوست نمی دارم (اما صلاح من در آن است) خوشبخت گردند.

صحیفه سجادیّه، از دعای ۱۸

حدیث ۵۳

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ يَا مَنْ لَا يَزَعُبُ فِي الْجَزَاءِ وَيَا مَنْ لَا يُنْذَمُ عَلَى الْعَطَاءِ، وَيَا مَنْ لَا يُكَافَى عِبْدَهُ عَلَى السَّوَاءِ، مَنَّكَ إِتْدَاءً، وَعَفْوُكَ تَفْضُلًا، وَعُقُوبَتُكَ عَيْدَلٌ، وَقَضَاؤُكَ خَيْرَةٌ، إِنْ أُعْطِيَ لَمْ تَشِبْ عَطَاءَ كَيْ بَمَنْ، وَإِنْ مَنَعْتَ لَمْ يَكُنْ مَنُوعَكَ تَعْدِيًا، تَشْكُرُ مَنْشَكَرَكَ وَأَنْتَ أَلْهَمْتَهُ شُكْرَكَ؛

خدایا! ای کسی که در برابر احسانت توقع جبران نداری، و ای کسی که از بخششپشیمان نمی شوی و ای کسی که مزد بنده خود را نه به همان اندازه [بلکه بیشتر] می دهی، تو در نعمت بخشیدن آغاز کننده ای و بخشایش از روی لطف است. مجازاتتعدالت است و قضاوتت بهترین است. اگر عطا کنی، آن را به منت آلوده نمی کنی و اگر محروم نمایی، از روی ستم نیست. هر کس تو را شکر گزارد، پادشش می دهی و حال آنکه شکر گزاری را تو خود به او الهام نموده ای.

صحیفه سجادیّه ، از دعای ۴۵

حدیث ۵۴

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُ ... يَنْتَقِمُ مِنَ الظَّالِمِ بِمَا هُوَ عَادِلٌ بِحُكْمِهِ؛

خداوند به خاطر قضاوت عادلانه اش، از ظالم انتقام می گیرد.

تفسیر امام حسن عسکری علیه السلام، ص ۳۴۹، ح ۲۳۲

حدیث ۵۵

امام سجاد علیه السلام :

إِتَّقُوا الْكَذِبَ الصَّغِيرَ مِنْهُ وَالْكَبِيرَ، فِي كُلِّ جِدٍّ وَهَزَلٍ فَإِنَّ الرَّجُلَ إِذَا كَذَبَ فِي الصَّغِيرِ اجْتَرَأَ عَلَى الْكَبِيرِ؛

از دروغ کوچک و بزرگش، جدی و شوخیش بپرهیزید، زیرا انسان هرگاه در چیز کوچک دروغ بگوید، به گفتن دروغ بزرگ نیز جرئت پیدا می‌کند.

تحف العقول، ص ۲۷۸

حدیث ۵۶

امام سجاد علیه السلام :

خَيْرُ مَفَاتِيحِ الْأُمُورِ الصِّدْقُ وَ خَيْرُ خَوَاتِيمِهَا الْوَفَاءُ؛

بهترین شروع کارها صداقت و راستگویی و بهترین پایان آنها وفا است.

بحار الأنوار، ج ۷۸، ص ۱۶۱

حدیث ۵۷

امام سجاد علیه السلام :

أَوْحَى اللَّهُ - تَبَارَكَ وَ تَعَالَى إِلَى دَاوُودَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : يَا دَاوُودُ اذْكُرْنِي فِي أَيَّامِ سَرَائِكَ كَمَا اسْتَجِيبَ فِي أَيَّامِ ضَرَائِكَ ؛

خداوند تبارک و تعالی به داوود علیه السلام وحی فرمود : ای داوود! در روزهای خوشی ات مرایاد کن ، تا در روزهای رنج و ناخوشی ات ، تو را پاسخ گویم.

جامع الاحادیث الشیعه ، ج ۱۵، ص ۲۰۷، ح ۲۹

حدیث ۵۸

امام سجاد علیه السلام :

وَالذُّنُوبُ الَّتِي تَرُدُّ الدُّعَاءَ: سُوءُ النِّيَّةِ وَ خُبْثُ السَّرِيرَةِ وَالنَّفَاقُ مَعَ الْأَخْوَانِ وَ تَرْكُ التَّصَدِيقِ بِالْإِجَابَةِ وَ تَأْخِيرُ الصَّلَوَاتِ الْمَفْرُوضَاتِ حَتَّى تَذْهَبَ أَوْ قَاتِهَا وَ تَرْكُ التَّقَرُّبِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِالْبِرِّ وَالصَّدَقَةِ وَاسْتِعْمَالِ الْبُذَاءِ وَ الْفُحْشِ فِي الْقَوْلِ ؛

گناهانی که دعا را رد می‌کنند ، عبارت اند از : بدی نیت ، بد ذاتی ، دورویی با برادران ، باور نداشتن اجابت [دعا] ، به تأخیر انداختن نمازهای واجب تا هنگامی که وقتشان بگذرد و تقرب نجستن به خداوند عزوجل با نیکی کردن و صدقه دادن و بدزبانی و ناسزا گفتن .

معانی الأخبار ، ص ۲۷۱، ح ۲

حدیث ۵۹

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ إِنَّهُ يَحْجُبُنِي عَنْ مَسَائِلِكَ خِلَالَ ثَلَاثٍ وَ تَحْدُونِي عَلَيْهَا خَلَّةٌ وَاحِدَةٌ يَحْجُبُنِي أَمْرٌ أَمَرْتُ بِهِ فَأَبْطَأْتُ عَنْهُ وَ نَهَى نَهَيْتَنِي عَنْهُ فَأَسْرَعْتُ إِلَيْهِ وَ نِعْمَةٌ أَنْعَمْتَ بِهَا عَلَيَّ فَقَصَّرْتُ فِي شُكْرِهَا وَ يَحْدُونِي عَلَى مَسَائِلِكَ تَفْضُلِكَ عَلَى مَنْ أَقْبَلُوا جِهَهُ إِلَيْكَ ، وَ وَقَدْ بَحُسْنِ ظَنِّهِ إِلَيْكَ ، اذْ جَمِيعِ إِحْسَانِكَ تَفْضُلٌ وَ اذْ كُلِّ نِعْمِكَ ائْتِدَاءٌ ؛

بار خدایا! سه چیز باعث می شود که من از تو درخواست نکنم و تنها یک چیز مرا بر آنمی دارد . آنچه مرا باز می دارد ، یکی آن است که تو مرا فرمان دادی و من در انجام آن سستی کردم ، دیگر آن که مرا از کاری نهی فرمودی ، اما من به انجام دادن آن شتافتم ، سوم آن که مرانعمت ارزانی داشتی ، ولی من در شکرگزاری آن ، کوتاهی کردم . اما آنچه مرا به درخواست کردن از تو می کشاند ، تفضل تو بر کسی است که به درگاهت روی کند و با خوش گمانی به سویتو آید ، که همه احسان هایت ، تفضل است و همه نعمت هایت ، نخستین است.

صحیفه سجّادیه ، از دعای ۱۲

حدیث ۶۰

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ... وَصُنْ وَجْهِي بِالْيَسَارِ وَلَا تَبْتِذِلْ جَاهِي بِالْاِقْتَارِ فَاسْتَرْزِقَاهُ لِرِزْقِكَ وَ اَسْتَعِطِي شِرَارَ خَلْقِكَ ، فَاُفْتَتِنَ بِحَمِيدٍ مَنْ اَعْطَانِي وَ اُبْتَلِي بِدُيْمٍ مَنْ مَنَعْنِيوَ اَنْتَ مِنْ دُونِهِمْ وَلِيّ الْاِعْطَاءِ وَ الْمَنْعِ ؛

خدایا... با توانگری آبرویم را نگهدار و به تنگدستی حرمتم را از بین مبر که بر اثر آناز کسانی روزی بخواهم که روزی خوار تو هستند و از بندگان پست و بدکردار تو عطا و بخشش طلبم و در نتیجه، به ستایش آن که به من بخشیده و نکوهش آن که از من دریغ کرده است، گرفتار شوم. حال آن که بخشیدن و نبخشیدن در حقیقت به دست توست.

صحیفه سجّادیه ، از دعای ۲۰

حدیث ۶۱

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اَكْفِنِي مَوْنَةَ الْاِكْتِسَابِ وَ اَرْزُقْنِي مِنْغَيْرِ اِحْتِسَابٍ فَلَا اَسْتَعْلَ عَنْ عِبَادَتِكَ بِالطَّلَبِ وَ لَا اَحْتَمِلَ اِضْرَ تِبْعَاتِ الْمَكْسَبِ ؛

خدایا! بر محمد و آل او درود فرست و مرا از کسب روزی همراه با رنج، بی نیاز گردان و از جایی که گمان نمی رود، روزی ام ده، تا به خاطر طلب روزی، از عبادت تو باز نمانم و بارسنگین مشکلات کسب روزی را به دوش نکشم.

صحیفه سجّادیه ، از دعای ۲۰

حدیث ۶۲

امام سجاد علیه السلام :

حُجُّوا وَ اَعْتَمِرُوا تَصِحَّ اَبْدَانُكُمْ وَ تَتَسَّعَ اَرْزَاقُكُمْ وَ تُكْفَوْنَ مَوْنَاتِ عِيَالِكُمْ . وَ قَالَ: الْحَاجُّ مَغْفُورٌ لَهُ وَ مَوْجُوبٌ لَهُ الْجَنَّةُ وَ مُسْتَأْنَفٌ لَهُ

الْعَمَلُ وَ مَحْفُوظٌ فَيَأْهَلُهُ وَ مَالِهِ؛

به حج و عمره بروید تا تندرست بمانید، روزیتان زیاد شود و خرجی خانواده تان تأمین گردد. حاجی آمرزیده است و بهشت بر او واجب است و اعمالش از نو آغاز می گردد و خانواده و مالش محفوظ می ماند.

کافی، ج ۴، ص ۲۵۲، ح ۱

حدیث ۶۳

امام سجاد علیه السلام :

حَقُّ رَعِيَّتِكَ بِمِلْكِكَ النِّكَاحَ فَإِنَّ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ جَعَلَهَا سَيِّكُنَا وَ مُسْتَرَاحَا وَ أُنْسَا وَ وَاقِيَّةً وَ كَذَلِكَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْكُمَا يَجِبُ أَنْ يَحْمِدَ اللَّهَ عَلَى صَاحِبِهِ وَ يَعْلَمَ أَنَّ ذَلِكَ نِعْمَةٌ مِنْهُ عَلَيْهِ وَ وَجِبَ أَنْ يُحْسِنَ صِيحْبَةَ نِعْمَةِ اللَّهِ وَ يُكْرِمَهَا وَ يَزْفَقَ بِهَا وَ أَنْ كَانَ حَقُّكَ عَلَيْهَا أَغْلَظَ وَ طَاعَتُكَ بِهَا أَلْزَمَ فِيمَا أَحْبَبْتَ وَ كَرِهْتَ مَا لَمْ تَكُنْ مَعْصِيَةً فَإِنَّ لَهَا حَقَّالْحَرَمَةِ وَ الْمُؤَانَسَةِ وَ مَوْضِعَ الشُّكُونِ إِلَيْهَا فَضَاءَ اللِّدَّةِ الَّتِي لَا بُدَّ مِنْ قَضَائِهَا وَ ذَلِكَ عَظِيمٌ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ؛

حق زن آن است که بدانی خداوند او را مایه آرامش و آسایش و همدم و پرستار توفیق داده است، هم چنین بر هر یک از شما واجب است که خداوند را بخاطر وجود دیگری ستایش کند و بداند که او نعمتی است که خداوند ارزانی داشته و واجب است که با نعمت خداوندی رفتار نیک داشته باشد و او را گرمی بدارد و با او سازگاری کند و هر چند حق تو بر زنت بیشتر است و فرمان پذیری از تو، در هر چه دوست می داری یا نمی پسندی، تا آن جا که گناه نباشد، بر او لازم تر است، در هر حال او این حق را دارد که از تو مهربانی ببیند و از همدمی تو برخوردار شود، و حق دارد که در بر آوردن کامی که بهناچار باید بر آورده شود، آرامش و آسایشش تأمین شود و این حقی بس بزرگ است و هیچ نیرو و توانی جز به خداوند نیست.

تحف العقول ، ص ۲۶۱

حدیث ۶۴

امام سجاد علیه السلام :

وَ أَمَّا حَقُّ وَ لِدِكَ فَتَعْلَمَ أَنَّهُ مِنْكَ وَ مُضَافٌ إِلَيْكَ فِي عَاجِلِ الدُّنْيَا بِخَيْرِهِ وَ شَرِّهِ وَ أَنَّكَ مَسْئُولٌ عَمَّا وُلِّيْتَهُ مِنْ حُسْنِ الْأَدَبِ وَ الدَّلَالَةِ عَلَى رَبِّهِ وَ الْمَعُونَةِ لَهُ عَلَى طَاعَتِهِ فَيَكُ وَ فِي نَفْسِهِ فَمُتَابٌ عَلَى ذَلِكَ وَ مُعَاقِبٌ فَاعْمَلْ فِي آفْرِهِ عَمَلِ الْمُتَرْتِّينِ بِحُسْنِ أَثَرِهِ عَلَيْهِ فِي عَاجِلِ الدُّنْيَا، الْمُعْذِرِ إِلَى رَبِّهِ فِيمَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَهُ، بِحُسْنِ الْقِيَامِ عَلَيْهِ وَ الْأَخْذِ لَهُ مِنْهُ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ؛

حق فرزند تو آن است که بدانی او از توست و در این جهان در نیک و بد خویشوابسته به توست و با تو نسبت به پرورش دادن خوب و راهنمایی کردن او به راهپروردگارش و یاری رساندن به او در اطاعت خداوند هم درباره خودت و هم حق او مسئول هستی و براساس این مسئولیت پاداش می گیری و کیفر می بینی، پس در کار فرزند همچون کسی عمل کن که کارش را در این دنیا به حسن اثر خویش آراسته می کند و توبه سبب حسن رابطه میان خود و او سرپرستی خوبی که از او کرده ای و نتیجه الهی که از او گرفته ای، نزد پروردگار خویش معذور باشی و هیچ نیرو و توانی جز به خداوند نیست.

تحف العقول، ص ۲۶۳

حدیث ۶۵

امام سجاد علیه السلام :

فَحَقُّ أُمَّكَ فَمَا نَ تَعْلَمَ أَنَّهَا حَمَلَتْكَ حَيْثُ لَا يَحْمِلُ أَحَدٌ أَحَدًا وَأَطَعَمَتْكَ مِنْ ثَمَرَةِ قَلْبِهَا مَا لَا يُطْعِمُ أَحَدٌ أَحَدًا وَأَنَّهَا وَفَّتَكَ بِسَمْعِهَا وَبَصِيرِهَا وَوَيْدِهَا وَرِجْلِهَا وَشَعْرِهَا وَبَشْرِهَا وَجَمِيعِ جَوَارِحِهَا مُسْتَبِشْرَةً بِذَلِكَ فَرِحَ مُوَابِلَةٌ مُحْتَمِلَةٌ لِمَا فِيهِمْ كَرُوهُهَا وَآلَمُهَا وَتَقْلُهَا وَعَمَّهَا حَتَّى دَفَعَتْهَا عَنْكَ يَدُ الْقُدْرَةِ وَأَخْرَجَتْكَ إِلَى الْأَرْضِ فَرَضَيْتَ أَنْ تَشْبَعَ وَتَجُوعَ هِيَ وَتَكْسُوكَ وَتَعْرِى وَتَزْوِيكَ وَتَظْمًا وَتُظْلِكَ وَتَضْحِيوُ تَنْعَمَ بِكُ بِنُؤْسِهَا وَتَلْدُذُكَ بِالنُّومِ بِأَرْقِهَا وَكَانَ بَطْنُهَا لَكَ وَعَاءٌ وَحِجْرُهَا لَكَ حِوَاءٌ وَتَشْدِيهَا لَكَ سِتْقَاءٌ وَنَفْسُهَا لَكَ وَقَاءٌ تُبَاشِرُ حَرَ الدُّنْيَا وَبُودَهَا وَدُونِكَ، فَتَشْكُرُهَا عَلَى قَدْرِ ذَلِكِ وَلَا تَقْدِرُ عَلَيْهِ إِلَّا بِعَوْنِ اللَّهِ وَتُوفِيهِ؛

حق مادرت این است که بدانی او تو را چنان در رحم خویش نگهداشته و پرورش داده که کس دیگری را بدان گونه برنگیرد، و از میوه دل خود تو را چنان تغذیه نموده که هیچ کس دیگری را آن گونه غذا ندهد و به راستی تو را با گوش و چشم و دست و پا و پوست و تمام اعضا و جوارحش با خوش رویی و دلشادی نگهداری کرده و هر ناگواری و درد و سختی و نگرانی [دوران بارداری را] تحمل کرده، چنان که دست تجاوز [آفات و بلاها] را از تو دور ساخته و تو را بر زمین نهاده و خشنود بوده است که تو سیر باشی و او خودش گرسنه ماند، و تو لباس بر تن داشته باشی و او برهنه باشد و تو را سیراب سازد و خودش تشنه ماند و تو را در سایه قرار دهد و خودش زیر آفتاب بسربرد، و با بیچارگی خود تو را نعمت دهد، و با بی خوابی خود به تو لذت خواب را چشاند، و شکمش ظرف وجود تو بوده و دامنش پرورشگاه تو و پستان چشمه نوش تو و جانش نگهدارت بوده است. سرد و گرم دنیا را برای تو و به خاطر تو چشیده است، پس برای قدرشناسی از اینهمه [ایشان را از خود گذشتگی] او را سپاس گزار باش و جز با یاری و توفیق خداوند نخواهی توانست این همه را قدردانی کنی.

تحف العقول ، ص ۲۶۳

حدیث ۶۶

امام سجاد علیه السلام :

أَلْقَوْلُ الْحَسَنِ يُثْرِي الْمَالَ وَيُنْمِي الرِّزْقَ وَيُنْسِي فِي الْأَجْلِ وَيُحْبِبِي إِلَى الْأَهْلِ وَيُدْخِلُ الْجَنَّةَ؛

گفتار نیک، ثروت را زیاد و روزی را فراوان می کند، مرگ را به تأخیر می اندازد، انسانرا در خانواده محبوب می کند و به بهشت وارد می نماید.

خصال، ص ۳۱۷، ح ۱۰۰

حدیث ۶۷

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَفَرِّغْ قَلْبِي لِمَحَبَّتِكَ وَاشْغَلْهُ بِذِكْرِ كَوَانِعِهِ بِخَوْفِكَ وَبِالْوَحِيلِ مِنْكَ وَقُوهُ بِالرَّغْبَةِ إِلَيْكَ وَآمِلْهُ إِلَى طَاعَتِكَ...؛

خدایا بر محمد و خاندان او درود فرست و دلم را برای محبت فارغ و به یادتمشغول گردان و با ترس و هراس از خودت طراوت

بخش و با رغبت به سویت نیرومند و به طاعت مشتاق گردان.

صحیفه سجادیه، از دعای ۲۱

حدیث ۶۸

امام سجاد علیه السلام:

مَنْ لَمْ يَزُجِ النَّاسَ فِي شَيْءٍ وَرَدَّ أَمْرَهُ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ فِي جَمِيعِ أَمْرِهِ اسْتَجَابَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ لَهُ فِي كُلِّ شَيْءٍ؛

هر کس در هیچ کاری به مردم امید نبندد و همه کارهای خود را به خدای عزوجل واگذارد، خداوند هر خواسته‌ای که او داشته باشد اجابت کند.

کافی، ج ۲، ص ۱۴۸، ح ۳

حدیث ۶۹

امام سجاد علیه السلام:

قُلْتُ لِعَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَخْبِرْنِي بِجَمِيعِ شَرَائِعِ الدِّينِ، قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: قَوْلُ الْحَقِّ وَالْحُكْمُ بِالْعَدْلِ وَالْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ؛

به امام سجاد علیه السلام عرض کردم: مرا از تمام دستورهای دین آگاه کنید، امام علیه السلام فرمودند: حق‌گویی، قضاوت عادلانه و وفای به عهد.

خصال، ص ۱۱۳، ح ۹۰

حدیث ۷۰

امام سجاد علیه السلام:

اللَّهُمَّ لَا تَدْعُ خَصْلَةً تُعَابُ مِنِّي إِلَّا أَصْلَحْتَهَا وَلَا عَائِبَةً أُوْتِبَ بِهَا إِلَّا أَحَسَّنْتَهَا وَلَا أُكْرِمَةً فَنِيَ نَاقِصَةً إِلَّا أَتَمَمْتَهَا؛

خدایا هیچ صفتی که بر من عیب شمرده شود و امگذار مگر آن که اصلاحش فرمایی و هیچ صفت نکوهیده‌ای را بجای مگذار مگر آن که آن را نکوسازی و مرا در هیچ خصلت‌پسنیدیده ناتمامی فرو مگذار مگر آن که کاملش گردانی.

صحیفه سجادیه، از دعای ۲۰

حدیث ۷۱

امام سجاد علیه السلام:

اللَّهُمَّ صِلْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَبَهْنِي لِتَذَكِّرَكَ فِي أَوْقَاتِ الْعُقَلْبَةِ وَاسْتَعْمَلْنِي بِطَاعَتِكَ فِي أَيَّامِ الْمُهَلَمَةِ وَانْتَهِجْ لِي إِلَى مَحَبَّتِكَ سَبِيلًا

سَهْلَةً، أَكْمِلْ لِي بِهَاخَيْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ؛

بار الها! مرا در هنگام غفلت به یاد خود آگاه گردان و در ایام فراغت به اطاعتت موفق‌بدار و برایم راهی آسان به سوی محبت خود

بگشای و خیر دنیا و آخرت را به وسیله آنتکمیل فرمای.

صحیفه سجادیه، از دعای بیستم

حدیث ۷۲

امام سجاد علیه السلام:

أَنَّ رَجُلًا كَتَبَ إِلَى أَبِي الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا سَيِّدِي أَخْبِرْنِي بِخَيْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَكَتَبَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مِنَ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ مَنْ طَلَبَ رِضَى اللَّهِ بِسَخَطِ النَّاسِ كَفَاهُ اللَّهُ أُمُورَ النَّاسِ وَمَنْ طَلَبَ رِضَى النَّاسِ بِسَخَطِ اللَّهِ وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَيَّ النَّاسِ وَالسَّلَامُ؛
مردی به پدرم امام حسین علیه السلام نوشت: سرورم! مرا از خیر دنیا و آخرت آگاه کنید. امام در جواب نوشتند: به نام خداوند مهر گستر مهربان: هر کس در طلب رضای خداوند باشد، هر چند با ناخرسندی مردم، خداوند او را از مردم بی نیاز می کند، و هر کس در طلب رضای مردم باشد، هر چند با ناخرسندی خداوند، خداوند او را به مردم وامی گذارد. وَالسَّلَام

بحار الأنوار، ج ۷۱، ص ۲۰۸، ح ۱۷

حدیث ۷۳

امام سجاد علیه السلام:

لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ لَطَبَوْهُ وَ لَوْ بِسَفْكِ الْمُهْجِ وَ خَوْضِ اللَّجَجِ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى أَوْحَى إِلَى دَانِيَالٍ: إِنَّ أَمَقَّتْ عَيْدِي إِلَى الْجَاهِلِ الْمُسْتَخْفِضِ أَهْلِي الْعِلْمِ، التَّيَارِكُ لِلْإِقْتِدَاءِ بِهِمْ وَإِنَّ أَحَبَّ عَيْدِي إِلَى التَّقِيِّ الطَّالِبِ لِلثَّوَابِ الْجَزِيلِ الْأَلَزَمِ لِلْعُلَمَاءِ التَّابِعِ لِلْعُلَمَاءِ الْقَابِلِ عَنِ الْحُكَمَاءِ؛

اگر مردم می دانستند که در جستجوی دانش چه چیزی [نهفته] است، بی گمان در پی آن می رفتند، حتی اگر با ریخته شدن خون و فرو رفتن در اعماق دریا باشد. خدایتبارک و تعالی به دانیال وحی کرد: منفورترین بندگانم نزد من، نادانی است که حق اهل علم را سبک بشمارد و پیروی از ایشان را رها کند و محبوب ترین بندگانم نزد من، تقواییشه ای است که جویای پاداش فراوان، همراه دانشمندان، پیرو بردباران و پذیرای حکیمان باشد.

کافی، ج ۱، ص ۳۵، ح ۵

حدیث ۷۴

امام سجاد علیه السلام:

اللَّهُمَّ... وَاجْعَلْنِي مِمَّنْ أَطَلَّتْ عُمُرُهُ وَ حَسُنَتْ عَمَلُهُ وَ أْتَمَّتْ عَلَيْهِ نِعْمَتُكَ وَ رَضَيْتَ عَنْهُ وَ أَحْيَيْتَهُ حَيَاةً طَيِّبَةً فِي أَدْوَمِ السُّرُورِ وَ اسْبِغِ الْكِرَامَةَ وَ أَتَمِّ الْعَيْشِ؛

خداوند! مرا از کسانی قرار ده که عمرشان را دراز و کردارشان را نیکو گردانیده ای و نعمت را بر آنان تمام کرده ای و از آنان خُرسندی و به آنان زندگی ای پاک، همراه با پایدارترین شادمانی و سرشارترین کرامت و کامل ترین رفاه، عطا نموده ای.

بحار الأنوار، ج ۹۸، ص ۹۱، ح ۲

حدیث ۷۵

امام سجاد علیه السلام:

مَنْ صَلَّى فِي مَسْجِدِ السَّهْلَةِ رَكَعَتَيْنِ زَادَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ فِي عُمْرِهِ سِتِّينَ ؛
هر کس در مسجد سهله دو رکعت نماز بخواند، خداوند، دو سال بر عمر او می افزاید.

المزار للمفید، ص ۱۴

حدیث ۷۶

امام سجاد علیه السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ... وَ عَمَّرْنِي مَا كَانَ عُمْرِي بَدَلَهُ فِي طَاعَتِكَ، فَإِذَا كَانَ عُمْرِي مَرْتَعًا لِلشَّيْطَانِ فَأَقْبِضْنِي إِلَيْكَ قَبْلَ أَنْ
يَسْبِقَ مَقْتُكَ إِلَيَّ، أَوْ يَسْتَحْكِمَ غَضَبَكَ عَلَيَّ ؛
خدایا بر محمد و آل او درود فرست... و عمرم را تا زمانی که صرف طاعت تو می شود، دراز گردان و هرگاه عمرم چراگاه شیطان
گردید، قبل از آن که نفرت به من رو کند و یا خشم بر من قطعی شود، جانم را بستان و به سوی خود ببر.

صحیفه سجّادیه، از دعای ۲۰

حدیث ۷۷

امام سجاد علیه السلام:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ... أَنْ نَغْضَبَ ظَالِمًا أَوْ نَخْذُلَ مَلْهُوفًا أَوْ نَرَوِّمًا لَيْسَ لَنَا بِحَقٍّ؛
خدایا به تو پناه می برم... از این که ظالمی را یاری کنیم و یا مظلوم و دلسوخته ای را بی یاور گذاریم و یا آنچه حق ما نیست
بخواییم.

صحیفه سجّادیه، از دعای ۸

حدیث ۷۸

امام سجاد علیه السلام:

إِعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ وَ احْمَدُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ، وَ اعْلَمُوا أَنَّكُمْ لَا تَخْرُجُونَ مِنْ قُدْرَةِ اللَّهِ إِلَى غَيْرِ قُدْرَتِهِ، وَ سَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ
وَ رَسُولُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُخْشَرُونَ، فَانْتَفِعُوا بِالْعِظَةِ وَ تَأَدَّبُوا بِآدَابِ الصَّالِحِينَ؛
شما ای اهل بصیرت! پند بگیرید و خدا را برای این که هدایتان کرد، سپاس گوید و بدانید که از قبضه قدرت خداوند، به سوی
قدرتی دیگر بیرون نتوانید رفت، و خدا و فرستاده اش، به زودی کردار شما را می بینند و آن گاه، در پیشگاه او، گرد آورده می
شوید. پس از اندرزه بهره بگیرید و ادب شایستگان را داشته باشید.

کافی، ج ۸، ص ۱۷، ح ۲

حدیث ۷۹

امام سجاد علیه السلام:

مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بِقَوْمٍ يَزْفَعُونَ حَجْرًا فَقَالَ: مَا هَذَا؟ قَالُوا: نَعْرِفُ ذَاكَ أَشَدَّنَا وَأَقْوَانَا. فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَشَدِّكُمْ وَأَقْوَاكُمْ؟ قَالُوا: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: أَشَدُّكُمْ وَأَقْوَاكُمْ الَّذِي إِذَا رَضِيَ لَمْ يُدْخِلْهُ رِضَاءُ فِي إِيْمٍ وَلَا بَاطِلٍ وَ إِذَا سَخَطَ لَمْ يُخْرِجْهُ سَخَطُهُ مِنْ قَوْلِ الْحَقِّ وَإِذَا قَدَّرَ لَمْ يَتَعَاطَ مَا لَيْسَ لَهُ بِحَقٍّ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله بر گروهی گذشتند که سنگی را بلند می کردند. فرمودند: این چه کاریاست؟ گفتند: با این کار، نیرومندترین و محکم ترین خود را می شناسیم. فرمودند: آیا به شما خبر دهم که محکم ترین و قوی ترین شما کیست؟ گفتند: بلی ای پیامبر خدا! فرمودند: محکم ترین و قوی ترین شما، کسی است که هر گاه خشنود شود، خشنودی اش او را به گناه و باطل نکشاند، و هر گاه خشمگین شود، خشمش او را از سخن حق، بیرون نبرد، و هر گاه به قدرت رسید، آنچه برایش حق نیست، دست نزند.

معانی الأخبار، ص ۳۶۶

حدیث ۸۰

امام سجاد علیه السلام:

إِنَّ لِسَانَ ابْنِ آدَمَ يُشْرِفُ كُلَّ يَوْمٍ عَلَى جَوَارِحِهِ فَيَقُولُ: كَيْفَ أَصَيْبُكُمْ؟ فَيَقُولُونَ: بِخَيْرٍ إِنْ تَرَكْتَنَا! وَيَقُولُونَ: اللَّهُ أَلَّهُ فِينَا! وَيُنَاشِدُونَهُ وَيَقُولُونَ: إِنَّمَا نَتَابُ بِكَ وَنُعَاقِبُ بِكَ؛

زبان آدمیزاد، هر روز به اعضای او نزدیک می شود و می گوید: چگونه اید؟ آنها می گویند: اگر تو ما را به خودمان واگذاری، خوب هستیم! و می گویند: از خدا بترس و کاری به ما نداشته باش. و او را سوگند می دهند و می گویند: ما فقط به واسطه تو پاداشی یا بیم و به واسطه تو، مجازات می شویم.

خصال، ص ۶، ح ۱۵

حدیث ۸۱

امام سجاد علیه السلام:

حَقُّ اللِّسَانِ إِكْرَامُهُ عَنِ الْخُنْيِ وَتَعْوِيدُهُ الْخَيْرِ وَتَرْكُ الْفُضُولِ النَّيْلِفَائِدَةَ لَهَا وَالْبِرُّ بِالنَّاسِ وَحُسْنُ الْقَوْلِ فِيهِمْ؛

حق زبان، احترام گذاشتن به آن با ترک زشت گویی، عادت دادنش به خوبی، ترک گفتار بی فایده و نیکی به مردم و خوشگویی درباره آنان است.

بحار الأنوار، ج ۷۱، ص ۲۸۶، ح ۴۱

حدیث ۸۲

امام سجاد علیه السلام :

وَأَمَّا حَقُّ ذِي الْمَعْرُوفِ عَلَيْكَ فَإِنَّ تَشْكُرَهُ وَتَذْكُرُ مَعْرُوفَهُو تَكْسِبُهُ الْمَقَالَهَ الْحَسَنَهَ وَتُخْلِصُ لَهُ الدُّعَاءَ فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، فَإِذَا فَعَلْتِذَلِكَ كُنْتَ قَدْ شَكَرْتَهُ سِرًّا وَعَلَانِيَةً ثُمَّ إِنَّ قَدْرَتَ عَلَيَّ مُكَافَأَتِهِ يَوْمًا كَافِيَتُهُ؛

حق کسی که به تو نیکی کرده ، این است که از او تشکر کنی و نیکی اش را به زبان آوری و از او به خوبی یاد کنی و میان خود و خدای عزوجلّ برایش خالصانه دعا کنی ، هرگاه چنین کردی بی گمان در پنهان و آشکار از او تشکر کرده ای . سپس اگر روزیتوانستی نیکی او را جبران کنی ، جبران کن .

خصال، ص ۵۶۸

حدیث ۸۳

امام سجاد علیه السلام :

وَالذُّنُوبُ الَّتِي تُنَزَّلُ النَّقَمَ عِضْيَانُ الْعَارِفِ بِالْبَغْيِ وَالتَّطَاوُلُ عَلَي النَّاسِ وَالِاسْتِهْزَاءُ بِهِمْ وَالسُّخْرِيَّةُ مِنْهُمْ ؛

گناهانی که باعث نزول عذاب می شوند، عبارت اند از: ستم کردن شخص از روی آگاهی، تجاوز به حقوق مردم، و دست انداختن و مسخره کردن آنان.

معانی الاخبار ، ص ۲۷۰

حدیث ۸۴

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ... أَجَبْنِي وَحَبِّبْنِي وَحَبِّبْ إِلَيَّ مَا تُحِبُّ مِنَ الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ حَتَّىادْخُلَ فِيهِ بِلَدِّي وَأَخْرُجَ مِنْهُ بِنَشَاطٍ؛

بار خدایا مرا دوست بدار و نزد دیگران محبوبم گردان و گفتار و کرداری را که دوستداری، نزد من محبوب گردان تا با لذت وارد آنها شوم و با نشاط به انجامشان رسانم.

بحار الأنوار ، ج ۹۵، ص ۲۹۸، ح ۱۷

حدیث ۸۵

امام سجاد علیه السلام :

فَأَمَّا حَقُّ اللَّهِ الْاَكْبَرِ فَمَاذَا تَعْبُدُهُ لِا- تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ اِخْلَاصًا جَعَلَ لَكَ عَلَي نَفْسِهِ أَنْ يَكْفِيكَ أَمْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَ يَحْفَظَ لَكَ مَا تُحِبُّ مِنْهَا ؛

حق بزرگ تر خداوند این است که او را پرستی و چیزی را با او شریک نسازی، که اگر خالصانه چنین کنی، خداوند کار دنیا و آخرت را کفایت می کند و آنچه را دوست دار برایت نگه می دارد.

تحف العقول، ص ۲۵۶

حدیث ۸۶

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ ... إِيثارِ الْبَاطِلِ عَلَى الْحَقِّ...؛
خدایا به تو پناه می برم از این که باطل را بر حق ترجیح دهم.

صحیفه سجّادیه، از دعای هشتم

حدیث ۸۷

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ... وَأَزْهِقِ الْبَاطِلَ عَنْ ضَمَائِرِنَا وَآتِبِ الْحَقَّ فِي سَرَائِرِنَا، فَإِنَّا لَشُكُوكَ وَالظُّنُونَ لَوَاقِحُ الْفِتَنِ وَ مُكَدَّرَةٌ لِصَفْوِ الْمَنَائِحِ وَالْمِنَنِ؛
بار الها... باطل را از درون ما محو نما و حق را در باطن ما جای ده. زیرا که تردیدها و گمان ها فتنه زاینده و بخشش ها و نعمت ها را تیره می سازند.

صحیفه سجّادیه الجامعه، ص ۴۱۰

حدیث ۸۸

امام سجاد علیه السلام :

وَأَمَّا حَقُّ بَصْرِكَ فَغَضُّهُ عَمَّا لَا يَجِلُّ لَكَ وَتَرْكُ ابْتِدَالِهِ إِلَّا لِمَوْضِعِ عِبْرَةٍ تَسْتَقْبِلُ بِهَا بَصْرًا أَوْ تَسْتَفِيدُ بِهَا عِلْمًا ، فَإِنَّ الْبَصَرَ بَابُ الْإِعْتِبَارِ؛
حقّ چشمت این است که آن را از آنچه بر تو حلال نیست ، فروبندی و مبتدلش نسازی [و به کارش نبری] ، مگر برای جای عبرت آموزی که دیده ات را با آن بینا کنی یا به وسیله آن از دانشی بهره مند شوی ؛ زیرا چشم ، دروازه عبرت آموزی است.

حدیث ۸۹

امام سجاد علیه السلام :

حدیث ۹۰

امام سجاد علیه السلام :

فَأَمَّا حَقُّ الصَّلَاةِ فَإِنَّ تَعَلَّمَ أَنَّهَا وَفَادَةٌ إِلَى اللَّهِ وَأَنَّكَ قَائِمٌ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ ؛

حقّ نماز این است که بدانی نماز ، روی آوردن به درگاه خداست و تو در نماز در برابر خداوند ایستاده ای .

حدیث ۹۱

امام سجاد علیه السلام :

وَأَمَّا حَقُّ سَائِسِكَ بِالْعِلْمِ فَالْتَعَظِيمُ لَهُ وَالتَّوْقِيرُ لِمَجْلِسِهِ وَحُسْنُ الْإِسْتِمَاعِ إِلَيْهِ؛

حق آن که به علم آموزی اداره ات می کند (یعنی حق استادت)، بزرگداشت اوست، و حفظ احترام مجلس او و نیک گوش دادن به گفتارش .

حدیث ۹۲

امام سجاد علیه السلام :

فَحَقُّ أُمِّكَ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّهَا حَمَلَتْكَ حَيْثُ لَا يَحْمِلُ أَحَدٌ أَحَدًا وَأَطَعَمَتْكَ مِنْ ثَمَرَةِ قَلْبِهَا مَا لَا يُطْعِمُ أَحَدٌ أَحَدًا؛

حق مادرت این است که بدانی او تو را در جایی حمل کرده که کسی دیگری را حمل نمی کند، و از میوه دل خود، تو را چیزی خورانده که هیچ کس، دیگری را نمی خوراند.

حدیث ۹۳

امام سجاد علیه السلام :

أَمَّا حَقُّ وَوَلَدِكَ فَتَعَلَّمْ . . . أَنَّكَ مَسْئُولٌ عَمَّا وَلَّيْتَهُ مِنْ حُسْنِ الْأَدَبِ وَالدَّلَالَةِ عَلَى رَبِّهِ وَالْمَعُونَةِ لَهُ عَلَى طَاعَتِهِ فَيْكَ وَفِي نَفْسِهِ؛

حق فرزندات [این است که] بدانی . . . تو نسبت به کسی که سرپرستی او را بر عهده داری در پرورش خوب و راهنمایی وی به سوی پروردگار و کمک به او در فرمانبرداری از پروردگارش، هم درباره خودت و هم درباره او، مسئول هستی .

حدیث ۹۴

امام سجاد علیه السلام :

أَمَّا حَقُّ ذِي الْمَعْرُوفِ عَلَيْكَ فَإِنَّ تَشْكُرَهُ وَتَذْكُرُ مَعْرُوفَهُ وَتَنْشُرُ لَهُ الْمَقَالَهَ الْحَسَنَةَ وَتُخْلِصَ لَهُ الدُّعَاءَ فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ؛

حق کسی که به تو احسان کرده، این است که او را سپاس داری و احسانش را یاد کنی و گفتاری نیکو درباره او بپراکنی و میان خود و خدای سبحان، خالصانه دعایش کنی.

حدیث ۹۵

امام سجاد علیه السلام :

وَأَمَّا حَقُّ الْمَالِ فَإِنَّ لَا تَأْخُذَهُ إِلَّا مِنْ حِلِّهِ وَلَا تُنْفِقَهُ إِلَّا فِي حِلِّهِ؛

حق دارایی این است که آن را جز از راه حلال به دست نیاوری و جز در راه حلال صرف نکنی .

حدیث ۹۶

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ قَسْوَةَ الْبِطْنَةِ وَكَظَّةَ الْمَلَأَةِ وَسُكْرَ الشَّبَعِ وَغَرَّةَ الْمُلْكِ مِمَّا يُبْطِطُ وَيُطِطِي عَنْ الْعَمَلِ وَيُنْسِي الذِّكْرَ؛

شکمبارگی و پرخوری و سرمستی و فریفتگی به مُلک (مالداری باشد یا حکومت)، از چیزهایی است که [آدمی را] از کردار باز می‌دارد و کند رفتار می‌کند و یاد خدا را از یادش می‌برد.

حدیث ۹۷

امام سجاد علیه السلام:

مَنْ كَرُمَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ هَانَتْ عَلَيْهِ الدُّنْيَا؛

هر که خود را ارجمند شمارد، دنیا را پست انگارد.

حدیث ۹۸

امام سجاد علیه السلام:

مَنْ قَنَعَ بِمَا قَسَمَ اللَّهُ لَهُ فَهُوَ مِنْ أَعْنَى النَّاسِ؛

هر که به قسمتی که خدایش داده قانع باشد، همو، بی‌نیازترین مردم است.

حدیث ۹۹

امام سجاد علیه السلام:

اتَّقُوا الْكِذْبَ الصَّغِيرَ مِنْهُ وَالْكَبِيرَ فِي كُلِّ جِدٍّ وَهَزَلٍ؛

از دروغ پرهیزید، چه خرد و چه بزرگ، چه به جد و چه به هزل.

حدیث ۱۰۰

امام سجاد علیه السلام:

كَفَى بِنَصْرِ اللَّهِ لَكَ أَنْ تَرَى عَدُوَّكَ يَعْمَلُ بِمَعَاصِي اللَّهِ فِيكَ؛

همین یآوری الهی تو را بس که می‌بینی دشمنت در حق تو راه نافرمانی خدا را می‌پیماید.

حدیث ۱۰۱

امام سجاد علیه السلام:

الْخَيْرُ كُلُّهُ صِيَانَةُ الْإِنْسَانِ نَفْسَهُ؛

تمام خیر آن است که انسان، خویشندار باشد.

حدیث ۱۰۲

امام سجاد علیه السلام:

إِيَّاكَ وَمُصَاحِبَةَ الْكُذَّابِ فَإِنَّهُ بِمَنْزِلَةِ السَّرَابِ يُقَرَّبُ لَكَ الْبَعِيدَ وَيُبْعَدُ لَكَ الْقَرِيبَ؛

مبادا با دروغگو همنشین شوی که وی ، همچون سراب است : به تو دور

را به تو نزدیک و نزدیک را به تو دور می نمایند.

حدیث ۱۰۳

امام سجاد علیه السلام :

إِيَّاكَ وَمُصَاحَبَةَ الْأَحْمَقِ فَإِنَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَنْفَعَكَ فَيُضُرُّكَ؛

مبادا با بی خرد همنشین شوی که چون خواهد به تو سودی رساند ، زیان می رساند.

حدیث ۱۰۴

امام سجاد علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ مِنْ دُعَائِهِ عَلَى ثَلَاثٍ : إِمَّا أَنْ يُدَّخَرَ لَهُ وَإِمَّا أَنْ يُعَجَّلَ لَهُ وَ إِمَّا أَنْ يُدْفَعَ عَنْهُ بَلَاءٌ يُرِيدُ أَنْ يُصِيبَهُ؛

مؤمن از دعای خود به یکی از این سه نتیجه دست یابد : یا برایش ذخیره می گردد ، یا در دنیا برآورده می شود ، و یا بلایی را که می خواهد به او برسد ، از او باز داشته می شود .

حدیث ۱۰۵

امام سجاد علیه السلام :

ثَلَاثٌ مُنْجِيَاتٌ لِلْمُؤْمِنِ : كَفُّ لِسَانِهِ عَنِ النَّاسِ وَاعْتِيَابِهِمْ ، وَإِشْغَالُهُ نَفْسَهُ بِمَا يَنْفَعُهُ لِآخِرَتِهِ وَدُنْيَاهُ ، وَ طُولُ الْبُكَاءِ عَلَى خَطِيئَتِهِ؛

سه چیز مؤمن نجات بخش است : بازداشتن زبانش از مردم و ازغیبت کردن آنان ، و وا داشتن خود به آنچه در آخرت و دنیایش سود دهد ، و بسیار گریستن بر گناهان خویش.

حدیث ۱۰۶

امام سجاد علیه السلام :

نَظَرُ الْمُؤْمِنِ فِي وَجهِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ لِلْمَوَدَّةِ وَالْمَحَبَّةِ لَهُ عِبَادَةٌ؛

نگاه کردن مؤمن به چهره برادر ایمانی خود از راه دوستی و محبت به او ، عبادت است.

حدیث ۱۰۷

امام سجاد علیه السلام :

مَا مِنْ شَيْءٍ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ بَعْدَ مَعْرِفَتِهِ مِنْ عَفْهِ بَطْنٍ وَفَرْجٍ؛

چیزی نزد خدا ، پس از شناخت او ، محبوب تر از بازداشتن شکم و عورت [از حرام] نیست.

حدیث ۱۰۸

امام سجاد علیه السلام :

نَحْنُ الْفُلُكُ الْجَارِيَةُ فِي اللَّجَجِ الْغَامِرَةِ، يَا مَنْ مِنْ رَكِبِهَا وَيَغْرُقُ مَنْ تَرَكَهَا

امام سجاد علیه السلام : ما کشتی روانی در دریاهاى عمیق پوشاننده هستیم، هر که بر آن سوار شود ایمن ماند و هر که از آن چشم پوشد غرق شود.

ینابیع المودّة: ۱ / ۷۶ / ۱۲ ، و ذکره أيضاً فى : ۳ / ۳۵۹ .

حدیث ۱۰۹

امام سجاد علیه السلام :

- فى دعائه يوم عرفه -: رَبِّ صَلِّ عَلَى أَطَائِبِ أَهْلِ بَيْتِهِ الَّذِينَ اخْتَرْتَهُمْ لِأَمْرِكَ، وَجَعَلْتَهُمْ خَزَنَةَ عِلْمِكَ ، وَحَفَظْتَ دِينَكَ ، وَخُلَفَاءَكَ فى أَرْضِكَ ، وَحُجَجِكَ عَلَى عِبَادِكَ ، وَطَهَّرْتَهُمْ مِنَ الرَّجْسِ وَالذَّنْسِ تَطْهِيراً يَارَادَتِكَ، وَجَعَلْتَهُمُ الْوَسِيلَةَ إِلَيْكَ ، وَالْمَسْلُوكَ إِلَى جَنَّتِكَ

امام سجاد علیه السلام - در دعایش به روز عرفه - : خدایا! درود بفرست بر پاک ترین های اهل بیتش که برای امر خود آنها را برگزیدی و آنها را گنجوران علم خود و پاسداران دینت و جانشینان در زمینت و حجتهای بندگانت قرارشان دادی و با اراده ات از هر گونه پلیدی و پلشتی کاملاً پاکشان گرداندی و آنان را وسیله به سوی خود و راه به سوی بهشت قرار دادی.
الصحيفة السجادية: الدعاء ۴۷ ص ۱۹۰ .

حدیث ۱۱۰

امام سجاد علیه السلام :

- فى الدعاء -: ... وَصَلِّ عَلَى خَيْرَتِكَ اللَّهُمَّ مِنْ خَلْقِكَ مُحَمَّدٍ وَعِترَتِهِ الصَّفْوَةِ مِنْ بَرِيَّتِكَ الطَّاهِرِينَ، وَاجْعَلْنَا لَهُمْ سَامِعِينَ وَمُطِيعِينَ كَمَا أَمَرْتَ

امام سجاد علیه السلام : - در دعا - : ... و درود بفرست بار خدایا! بر برگزیده آفریدگانت محمد و خاندان برگزیده از مردمان پاکت و ما را شنوای ایشان و فرمانبر آنها - چنان که دستور داده ای - قرار ده.

الصحيفة السجادية: الدعاء ۳۴ ص ۱۳۸ ، ینابیع المودّة: ۳ / ۴۱۷ نقلاً عن الصحيفة و زاد فيه «أى بقولك: أطيعوا الله وأطيعوا الرسول وأولى الأمر منكم» .

حدیث ۱۱۱

امام سجاد علیه السلام :

نَحْنُ أُمَّةُ الْمُسْلِمِينَ ، وَحُجَجُ اللَّهِ عَلَى الْعَالَمِينَ ، وَسَادَةُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَقَادَةُ الْعُرِّ الْمُحَجَّلِينَ ، وَمَوَالِي الْمُؤْمِنِينَ ، وَنَحْنُ أَمَانُ أَهْلِ الْأَرْضِ كَمَا أَنَّ النُّجُومَ أَمَانٌ لِأَهْلِ السَّمَاءِ ، وَنَحْنُ الَّذِينَ بِنَا يُمَسِّكُ اللَّهُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ ، وَبِنَا يُمَسِّكُ الْأَرْضَ أَنْ تَمِيدَ بِأَهْلِهَا ، وَبِنَا يُنَزِلُ الْغَيْثَ ، وَبِنَا يَنْشُرُ الرَّحْمَةَ ، وَيُخْرِجُ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ ، وَلَوْلا مَا فى الْأَرْضِ مِنَّا لَسَاخَتْ بِأَهْلِهَا

امام سجاد علیه السلام : ما امامان مسلمانان و حجتهای الهی بر جهانیان و سروران مؤمنان و جلوداران سپید پیشانیهای دست و پا سفید و سالار مؤمنان هستیم. ما موجب امنیت زمینیان هستیم چنان که ستارگان، سبب امان آسمانیان هستند. خداوند به سبب ما آسمان را نگاه داشته تا مبادا - جز به اذن او - بر زمین فرو افتد و با ما زمین را حفظ کرده تا اهل زمین را نلرزاند. باران را به سبب ما

فرو می فرستد و رحمت را در پرتو وجود ما می پراکند و برکتهای زمین را بیرون می دهد و اگر کسی از ما در زمین نمی بود اهل خود را فرو می کشید.

أمالی الصدوق : ۱۵ / ۱۵۶ ، کمال الدین : ۲۲ / ۲۰۷ ، ینابیع المودّة : ۱ / ۷۵ / ۱۱ ، فرائد السمطين : ۱ / ۴۵ / ۱۱ کلها عن الأعمش عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلام ، روضه الواعظين : ۲۲۰ عن عمرو بن دينار .

حدیث ۱۱۲

امام سجاد علیه السلام :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ذَاتَ يَوْمٍ جَالِسًا وَعِنْدَهُ عَلِيٌّ وَفَاطِمَةُ وَالْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ، فَقَالَ : وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ بَشِيرًا ، مَا عَلِيَ وَجْهِ الْأَرْضِ خَلَقَ أَحَبَّ إِلَيَّ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ وَلَا أَكْرَمَ عَلَيْهِ مِنَّا ، إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى شَقَّ لِي اسْمًا مِنْ أَسْمَائِهِ فَهُوَ مَحْمُودٌ وَأَنَا مُحَمَّدٌ ، وَشَقَّ لَكَ يَا عَلِيُّ اسْمًا مِنْ أَسْمَائِهِ فَهُوَ الْعَلِيُّ الْأَعْلَى وَأَنْتَ عَلِيٌّ ، وَشَقَّ لَكَ يَا حَسَنُ اسْمًا مِنْ أَسْمَائِهِ فَهُوَ الْمُحْسِنُ وَأَنْتَ حَسَنٌ ، وَشَقَّ لَكَ يَا حُسَيْنُ اسْمًا مِنْ أَسْمَائِهِ فَهُوَ ذُو الْإِحْسَانِ وَأَنْتَ حُسَيْنٌ ، وَشَقَّ لَكَ يَا فَاطِمَةُ اسْمًا مِنْ أَسْمَائِهِ فَهُوَ الْفَاطِرُ وَأَنْتَ فَاطِمَةُ .

ثُمَّ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ أَنِّي سَلَّمْتُ لِمَنْ سَأَلْتَهُمْ ، وَحَرَبْتُ لِمَنْ حَارَبَهُمْ ، وَمُحِبُّ لِمَنْ أَحَبَّهُمْ ، وَمُبْغِضٌ لِمَنْ أَبْغَضَهُمْ ، وَعَدُوٌّ لِمَنْ عَادَاهُمْ ، وَوَلِيٌّ لِمَنْ وَالَاهُمْ ، لِأَنَّهُمْ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُمْ

امام سجاد علیه السلام : روزی پیامبر خدا صلی الله علیه و آله نشسته بود و علی، فاطمه، حسن و حسین علیهم السلام نزد او بودند. حضرت صلی الله علیه و آله فرمود: سوگند به کسی که مرا به حقّ مژده رسان برانگیخت، بر روی زمین هیچ کس نزد خداوند عزوجل محبوب تر و گرامی تر از ما نیست خداوند تبارک و تعالی نام مرا از یکی از نامهای خود مشتق ساخت، او محمود است و من محمد و ای علی! خداوند نام تو را از نامهای خود مشتق ساخته است، اوست «العلی الاعلی» و تویی علی و تو ای حسن! خداوند نامت را از نامهای خود بر گرفته که او «محسن» است و تو حسن و تو ای حسین! خداوند نام تو را نیز از نامهای خود گرفته که او «ذوالاحسان» است و تو حسین و تو ای فاطمه! خداوند نام تو را نیز از نامهای خود بر گرفته که او «فاطر» است و تو فاطمه. سپس فرمود: خدایا! تو را گواه می گیرم که با هر کس با ایشان آشتی در پیش می گیرم و با هر کس با ایشان سر جنگ داشته باشد سر جنگ دارم و دوستدار کسی هستم که ایشان را دوست داشته باشد و کینه کسی را در دل دارم که کینه ایشان را در دل دارد و دشمن کسی هستم که دشمن آنهاست و دوست کسی هستم که دوست آنهاست، زیرا آنها از من و من از آنهایم. معانی الأخبار : ۳ / ۵۵ عن عبد الله بن الفضل الهاشمي عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلام .

حدیث ۱۱۳

امام سجاد علیه السلام :

- مِنْ خُطْبَةٍ لَهُ فِي مَجْلِسِ يَزِيدَ : - أَيُّهَا النَّاسُ ، أُعْطِينَا سِتًّا ، وَفُضِّلْنَا بِسَبْعٍ : أُعْطِينَا الْعِلْمَ ، وَالْحِلْمَ ، وَالسَّمَاخِيَةَ ، وَالْفَصَاخِيَةَ ، وَالشَّجَاعَةَ ، وَالْمَحَبَّةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ . وَفُضِّلْنَا بِأَنَّ مِنَّا النَّبِيَّ الْمُخْتَارَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ، وَمِنَّا الصِّدِّيقُ ، وَمِنَّا الطَّيِّبُ ، وَمِنَّا أَسَدُ اللَّهِ وَأَسَدُ الرَّسُولِ ، وَمِنَّا سَيِّدَةُ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ فَاطِمَةُ الْبَتُولُ ، وَمِنَّا سَبْطُ هَذِهِ الْأُمَّةِ وَسَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ

امام سجاد علیه السلام - در خطبه ای در مجلس یزید - : ای مردم! به ما شش سرشت بخشیده شده و به هفت امر، فضیلت داده شده ایم. به ما علم، خرد، بردباری، بخشش، گشاده زبانی، دلیری و محبت در دل مؤمنان بخشیده شده است و برتری داده شده ایم به این که پیامبر برگزیده، محمد صلی الله علیه و آله و صدیق و طیار و شیر خدا و شیر پیامبر و سرور بانوان جهان، فاطمه بتول و دو نوه این

امت و سالار جوانان بهشتی از ما هستند.

مقتل الحسین للخوارزمی: ۲ / ۶۹.

حدیث ۱۱۴

امام سجاد علیه السلام:

- فِي صِفَةِ أَهْلِ الْبَيْتِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ - : مِنْ فُرُوعِ الشَّجَرَةِ الْمُبَارَكَةِ، وَبَقَايَا

الصَّفْوَةِ الَّذِينَ أَذْهَبَ اللَّهُ عَنْهُمْ الرَّجْسَ وَطَهَّرَهُمْ ، وَبَرَّأَهُمْ مِنَ الْآفَاتِ ، وَافْتَرَضَ مَيُودَتَهُمْ فِي الْكِتَابِ . هُمْ الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى ، وَ[هُمْ
[مَعْدِنُ التُّقَى ، وَخَيْرُ جِبَالِ الْعَالَمِينَ وَوُثِقُهَا

امام سجاد علیه السلام - در توصیف اهل بیت علیهم السلام - : آنها از شاخه های شجره مبارکه و

باقیمانده برگزیدگانی هستند که خداوند هر گونه پلشتی را از آنها دور ساخته است پاکشان گردانیده و از آفات مبرایشان داشته و دوستی با آنها را در کتابش واجب ساخته است. آنها دستاویز استوار و کان پرهیزگاری و نیکو و ریسمانی استوار برای جهانیان هستند.

ینابیع المودّة: ۲ / ۳۶۷ / ۵۰ ، کشف الغمّة: ۲ / ۳۱۱ / ۳۱۱ کلاهما عن أبي الطفيل عامر بن واثله ، الصواعق المحرقة: ۱۵۲ .

حدیث ۱۱۵

امام سجاد علیه السلام:

نَحْنُ أَبْوَابُ اللَّهِ ، وَنَحْنُ الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ ، وَنَحْنُ عَيْبَةُ عِلْمِهِ ، وَنَحْنُ تَرَاجِمُهُ وَحِيهِ ، وَنَحْنُ أَرْكَانُ تَوْحِيدِهِ ، وَنَحْنُ مَوْضِعُ سِرِّهِ

امام سجاد علیه السلام: ما درهای خدا هستیم و راه راست اویم. ما ظرف علم او و بازگو کننده وحی او هستیم و پایه های توحید او و جایگاه راز اویم.

معانی الأخبار: ۳۵ / ۵ ، ینابیع المودّة: ۳ / ۳۵۹ / ۱ کلاهما عن ثابت الثمالی .

حدیث ۱۱۶

امام سجاد علیه السلام:

مَا يَنْقِمُ النَّاسُ مِنَّا؟! فَنَحْنُ وَاللَّهِ شَجَرَةُ النُّبُوَّةِ ، وَبَيْتُ الرَّحْمَةِ ، وَمَعْدِنُ الْعِلْمِ ، وَمُخْتَلَفُ الْمَلَائِكَةِ

امام سجاد علیه السلام: چرا مردم کینه ما را می جویند؟! در حالی که به خدا سوگند ما

درخت نبوت و خانه رحمت و کان علم و معرفت و مکان آمد و شد فرشتگانیم.

الکافی: ۱ / ۲۲۱ / ۱ عن أبي الجارود .

حدیث ۱۱۷

امام سجاد علیه السلام:

عِنْدَنَا عِلْمُ الْمَنِيَا وَالْبَلَايَا ، وَفَصْلُ الْخِطَابِ ، وَأَنْسَابُ الْعَرَبِ ، وَمَوْلِدُ الْإِسْلَامِ

امام سجاد علیه السلام: آگاهی از مرگ و میرها و بلاها و سخن انجامین و نَسَبهای عرب و زادگاه اسلام نزد ماست.

بصائر الدرجات: ۲۶۶ / ۳ عن عبد الرحمن بن أبي نجران عن الإمام الرضا عليه السلام ، وذكره أيضًا في: ۲۶۷ / ۴ عن عمار بن

هارون عن الإمام الباقر عليه السلام ، تفسير فرات الكوفی : ۳۹۶ / ۵۲۷ وفيه «البلايا والقضايا والوصايا» ، اليقين : ۳۱۸ / ۱۲۱ كلاهما عن زياد بن المنذر عن الإمام الباقر عليه السلام .

حدیث ۱۱۸

امام سجاد عليه السلام :

دَخَلْتُ عَلَى مَرَّانَ بْنِ الْحَكَمِ فَقَالَ : مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَكْرَمَ غَلْبَةً مِنْ أَبِيكَ ، مَا هُوَ إِلَّا أَنْ وَلَّيْنَا يَوْمَ الْجَمَلِ ، فَنَادَى مُنَادِيهِ : لَا يُقْتَلُ مُدْبِرٌ وَلَا يُدْفَنُ عَلَى جَرِيحٍ

امام سجاد عليه السلام: بر مروان بن حکم وارد شدم. او گفت: به هنگام چیرگی، کسی را از پدر تو کریمتر نیافتم. او همان کسی بود که در جنگ جمل ما را تعقیب می کرد و منادیش ندا در می داد که: هیچ گریزنده ای، کشته نخواهد شد و هیچ زخم خورده ای، از پای در آورده نخواهد شد.

السنن الكبرى : ۸ / ۳۱۴ / ۱۶۷۴۶ عن إبراهيم بن محمد عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلام ، المبسوط : ۷ / ۲۶۴ عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلام وفيه «يدنف» بدل «يدفف» ، وذُفِّفَ عَلَى الْجَرِيحِ : أَجْهَزَ عَلَيْهِ . (أساس البلاغَةُ لِلْمُخَشَّرِيِّ : ۱۴۳) .

حدیث ۱۱۹

امام سجاد عليه السلام :

إِنِّي أَكْرَهُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ لَا غَرَضَ لِي إِلَّا ثَوَابَهُ ، فَأَكُونُ كَالْعَبْدِ الطَّمِيعِ الْمُطِيعِ ، إِنْ طَمِعَ عَمَلٍ وَإِلَّا لَمْ يَعْمَلْ . وَأَكْرَهُ أَنْ أَعْبُدَهُ (لَا غَرَضَ لِي) إِلَّا لِخَوْفِ عِقَابِهِ ، فَأَكُونُ كَالْعَبْدِ السَّوِّءِ إِنْ لَمْ يَخَفْ لَمْ يَعْمَلْ . قِيلَ لَهُ : فَلِمَ تَعْبُدُهُ ؟ قَالَ : لِمَا هُوَ أَهْلُهُ بِأَيَادِيهِ عَلَيَّ وَإِنْعَامِهِ

امام سجاد عليه السلام: من خوش نمی دارم خدا را چنان پرستم که مقصودی جز پاداش نداشته باشم، تا چونان برده ای باشم آزمنند و تسلیم که اگر طمع ورزد می کوشد و الا نه و خوش نمی دارم خدا را چنان پرستم که [مقصودی] جز هراس از کیفر او در سر نداشته باشم تا چونان برده بدکاری باشم که اگر نهراسد، گامی بر نمی دارد. به حضرت علیه السلام عرض شد: پس چرا خدا را می پرستی؟ فرمود: چون او با نواختن و نعمت دادن به من، شایسته عبادت است.

التفسير المنسوب إلى الإمام العسكري عليه السلام : ۳۲۸ / ۱۸۰ .

حدیث ۱۲۰

امام سجاد عليه السلام :

إِنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ كَانَ أَعْبَدَ النَّاسِ فِي زَمَانِهِ وَأَزْهَدَهُمْ وَأَفْضَلَهُمْ ، وَكَانَ إِذَا حَجَّ حَجَّ مَشِيًّا وَرُبَّمَا مَشَى حَافِيًّا ، وَكَانَ إِذَا ذَكَرَ الْمَيُوتَ بَكَى ، وَإِذَا ذَكَرَ الْقَبْرَ بَكَى ، وَإِذَا ذَكَرَ الْبُعْثَ وَالنُّشُورَ بَكَى ، وَإِذَا ذَكَرَ الْمَمَرَّ عَلَى الصُّرَاطِ بَكَى ، وَإِذَا ذَكَرَ الْعَرَضَ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى ذِكْرَهُ شَهَقَ شَهَقًا يُعْشَى عَلَيْهِ مِنْهَا ، وَكَانَ إِذَا قَامَ فِي صَلَاتِهِ تَرْتَعَدُ

فَرَائِضُهُ بَيْنَ يَدَيْ رَبِّهِ عَزَّوَجَلَّ ، وَكَانَ إِذَا ذَكَرَ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ اضْطَرَبَ اضْطِرَابَ السَّلِيمِ ، وَيَسْأَلُ اللَّهَ الْجَنَّةَ وَيَعُوذُ بِهِ مِنَ النَّارِ ، وَكَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَا يَقْرَأُ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ : «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا» إِلَّا قَالَ : لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ . وَلَمْ يُرْ فِي شَيْءٍ مِنْ أَحْوَالِهِ إِلَّا ذَاكَرًا لِلَّهِ سُبْحَانَهُ

امام سجاد عليه السلام: حسن بن علی بن ابی طالب علیه السلام در زمان خود، از همه عابدتر، زاهدتر و با فضیلت تر بود و هرگاه حج می رفت، پیاده و چه بسا پابرهنه می رفت و هرگاه مرگ و گور را به خاطر می آورد می گریست و هرگاه رستاخیز و زنده

شدن را از نظر می گذرانند، اشک از دیده می ریخت و هرگاه گذر از صراط را در اندیشه می آورد گریان می شد و هرگاه عرضه [اعمال] را به خدای متعال به یاد می آورد، فریادی می کشید که از آن، بی هوش می شد و هرگاه به

نماز برمی خاست، گوشت تنش در برابر خداوند عزوجل، به لرزه می افتاد و هرگاه بهشت و دوزخ را به یاد می آورد چونان مار گزیده، بی تاب می کرد و از خداوند، بهشت را طلب می کرد و از آتش دوزخ، به او پناه می برد. او، هرگاه عبارت «یا ایُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا» را از قرآن می خواند می گفت: لَیْسَ لَكَ اللَّهُمَّ لَیْسَ لَكَ وَ دَرِ هِیْجِ حَالِی دِیدَه نَشَد، مَکَرِ آن کَه خَدَاوَنَد سَبِحَانَ رَا ذَکَرِ مِی گَفت.
 أمالی الصدوق : ۱۵۰ / ۸ ، فلاح السائل : ۲۶۸ ، عدّة الداعی : ۱۲۳ إلی قوله «من النار» کلّها عن المفصل بن عمر عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلام .

حدیث ۱۲۱

امام سجاد علیه السلام :

كَانَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ يُصَلِّي ، فَمَرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ رَجُلٌ فَتَهَاةٌ بَعْضُ جُلَسَائِهِ ، فَلَمَّا انصَرَفَ مِنْ صَلَاتِهِ قَالَ لَهُ : لِمَ نَهَيْتَ الرَّجُلَ ؟ قَالَ : يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ ، حَظَرَ

امام سجاد علیه السلام: حسن بن علی بن ابی طالب علیه السلام نماز می گزارد که مردی از برابر او گذشت. یکی از همشینیانش او را از این کار نهی کرد. چون حضرت علیه السلام نماز فارغ شد، به آن مرد فرمود: چرا او را باز داشتی؟ عرض کرد: یابن رسول الله، او میان شما و محراب حائل شد. حضرت علیه السلام فرمود: وای بر تو، خداوند عزوجل به من نزدیکتر از آن است که کسی بتواند میان من و او، حائل شود.
 الحظر: المنع (مجمع البحرين : ۱ / ۴۲۴) .

حدیث ۱۲۲

امام سجاد علیه السلام :

لَمَّا اشْتَدَّ الْأَمْرُ بِالْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ نَظَرَ إِلَيْهِ مَنْ كَانَ مَعَهُ فَإِذَا هُوَ بِخِلَافِهِمْ ؛ لِأَنَّهُمْ كَلَّمَا اشْتَدَّ الْأَمْرُ تَغَيَّرَتْ أَلْوَانُهُمْ وَارْتَعَدَتْ فَرَائِصُهُمْ وَوَجِبَتْ

امام سجاد علیه السلام: چون کار بر حسین بن علی بن ابی طالب علیه السلام دشوار شد، همراهیان او بدو نگریستند و او را برخلاف خود یافتند، چه، هرگاه کار

دشوار می شد، رنگ آنها تغییر می یافت و گوشت تشنشان به لرزه و دلهاشان به تپش می افتاد، در حالی که حسین علیه السلام و برخی از نزدیکان او رنگشان می درخشید و دل و جانشان آرام می گرفت. آنها به یکدیگر می گفتند: ببینید، از مرگ هیچ هراسی ندارد، و حسین علیه السلام بدیشان می فرمود: شکیبایی، ای بزرگ زادگان! مرگ نیست مگر پلی که شما را از بینوایی و سختی به بهشتهای فراخ و نعمتهای جاودان می رساند، کدام یک از شما خوش نمی دارد که از زندان به قصر درآید؟! چنان که مرگ برای دشمنان شما نیست، مگر در آمدن از کاخ به زندان و شکنجه. پدرم به نقل از رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: دنیا، زندان مؤمن و فردوس کافر است و مرگ، پل این جماعت است که آنها را به بهشتشان و اینها را به دوزخشان می رساند و من نه دروغ می گویم و نه به من دروغ گفته شده است.

وجب القلب وجيبًا : إذا خَفَقَ (النهاية : ۵ / ۱۵۴) .

حدیث ۱۲۳

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَعْطَانَا الْجِلْمَ وَالْعِلْمَ وَالشَّجَاعَةَ وَالسَّخَاوَةَ وَالْمَحَبَّةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ

امام سجاد علیه السلام: خداوند متعال به ما شکیبایی و دانش و دلیری و بخشش و مهر در دل مؤمنان را ارمغان داده است. منتخب الأثر: ۱۷۲ / ۹۶ نقلاً عن الكامل، معجم أحادیث الإمام المهدي: ۳ / ۲۰۰، وراجع: ص ۲۴۲ / ۳۲۵ من کتابنا هذا.

حدیث ۱۲۴

امام سجاد علیه السلام :

مَعَاشِرَ أَصْحَابِي، أَوْصِيكُمْ بِالْآخِرَةِ وَلَسْتُ أَوْصِيكُمْ بِالدُّنْيَا، فَإِنَّكُمْ بِهَا مُسْتَوْصُونَ وَعَلَيْهَا حَرِيصُونَ وَبِهَا مُسْتَمْسِكُونَ .

معاشر اصحابی، ان الدنيا دار ممر والآخره دار مقر، فخذوا من ممرکم لمقرکم، ولا تهتكوا أستارکم عند من لا يخفى عليه أسرارکم، وأخرجوا من الدنيا قلوبکم قبل أن تخرج منها أبدانکم

امام سجاد علیه السلام: ای گروه اصحاب من! شما را به آخرت سفارش می کنم و به دنیا سفارستان نمی کنم؛ زیرا خود بدان سفارش شده اید و بدان آزمندید و به دامن آن چنگ افکنده اید.

ای گروه اصحاب من! دنیا، سرای گذر است و آخرت، سرای ماندن، پس از گذرگاه خود برای قرارگاهتان توشه بگیرید و پرده های خود را در پیشگاه کسی که رازهایتان بر او پوشیده نیست، مدیریت و دل‌های خود را از دنیا بیرون کنید، پیش از آن که کالبدهایتان از آن بیرون رود.

أمالی الصدوق: ۱۸۲ / ۵ عن طاووس الیمانی .

حدیث ۱۲۵

امام سجاد علیه السلام :

- فِي كِتَابِهِ إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمِ الزُّهْرِيِّ يَعْظُهُ - : كَفَانَا اللَّهُ وَإِيَّاكَ مِنَ الْفِتَنِ وَرَحِمَكَ مِنَ النَّارِ ، فَقَدْ أَصْبَحَتْ بِحَالٍ يَتَّبِعِي لِمَنْ عَرَفَكَ بِهَا أَنْ يَرْحَمَكَ ، فَقَدْ أَثَقَلْتِكَ نِعْمَ اللَّهُ بِمَا أَصَبَّحَ مِنْ يَدِنِكَ وَأَطَالَ مِنْ عُمْرِكَ ، وَقَامَتْ عَلَيْكَ حُجُجُ اللَّهِ بِمَا حَمَلَكَ مِنْ كِتَابِهِ ، وَفَقَّحَكَ فِيهِ مِنْ دِينِهِ ، وَعَرَّفَكَ مِنْ سُنَّةِ نَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ، فَرَضِي لَكَ فِي كُلِّ نِعْمَةٍ أَنْعَمَ بِهَا عَلَيْكَ ، وَفِي كُلِّ حُجَّةٍ إِحْتَجَّ بِهَا عَلَيْكَ الْفَرَضُ بِمَا قَضَى ، فَمَا قَضَى إِلَّا ابْتِلَى شُكْرَكَ فِي ذَلِكَ وَأَبْدَى فِيهِ فَضْلَهُ عَلَيْكَ ، فَقَالَ : «لَيْنَ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَيْنَ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ»

امام سجاد علیه السلام - در اندرزنامه اش به محمد بن مسلم زهری - : خداوند، ما و تو را از فتنه ها نگهدارد و بر تو، از آتش [دوزخ] رحم کند؛ زیرا تو اینک به حالی در افتاده ای که هر کس تو را بدین حال بیند، سزد که بر تو رحم آورد. چه، نعمتهای خداوند تو را سنگین بار ساخته که تنی سالم و عمری دراز ارزانی ات داشته است. حجت های او، بر تو تمام گشته است، بدان سبب که بار کتابش را، بر دوش تو نهاده [قرآن را می شناسی] و تو را در دینش، فقیه و آگاه ساخته و سنت پیامبرش محمد صلی الله علیه و آله را، به تو شناسانده است. در هر نعمتی که به تو ارزانی داشته و در هر حجتی که بدان وسیله، برایت حجت آورده، فریضه ای بر تو واجب گردانیده است و مرادش جز این نیست که سپاسگزاری تو را در آن بیازماید و تفضلی را که به تو نموده، آشکار

گرداند و فرموده است: «اگر سپاس بگزارید، بی گمان [نعمت] شما را افزون گردانم و اگر ناسپاسی کنید، به راستی که عذاب من بسی سخت است».

پس، بنگر که فردای قیامت چگونه مردی خواهی بود، آن گاه که در پیشگاه خداوند بایستی و او از نعمتهایش بر تو، پرسد که آنها را چگونه پاس داشتی؟! و از حجت هایش بر تو بازخواست کند که آنها را چگونه به جای آوردی؟! هرگز مپندار که خداوند از تو عذر و بهانه ای خواهد پذیرفت و یا به کوتاهی کردنه‌های تو رضایت خواهد داد. هیئات، هیئات! نه چنین است. او در کتاب خویش از علما پیمان گرفته، آن جا که فرموده است: «باید آن [حقایق قرآن] را برای مردم بیان کنید و آن را کتمان نکنید».

بدان که کمترین حقیقتی را که کتمان کرده ای و سبکترین باری را که بر دوش داری، این است که با نزدیک شدن به ستمگر و پذیرش دعوت او، آن گاه که تو را دعوت کرد، مونس تنهایی ستمگرشده و راه گمراهی را برایش سهل و هموار ساختی. وه چه می ترسم که فردا [ای قیامت] همراه خیانت کاران به کیفر گناهت گرفتار آبی و از آن چه در برابر یاری رساندن به ستم ستمگران گرفته ای، بازخواست شوی؛ تو چیزی را از کسی که به تو بخشیده است، گرفته ای که از آن تو نیست و به کسی نزدیک شده ای که حق احدی را نپرداخته است و تو نیز از زمانی که به او نزدیک گشته ای، از باطلی جلوگیری نکرده ای. تو کسی را به دوستی گرفته ای که با خدا به دشمنی و مخالفت برخاسته است، آیا نه این است که با دعوت او از تو، آن گاه که تو را [به همکاری] دعوت کرد، تو را محوری برای به چرخش در آوردن آسیاب ستمگره‌هایشان قرار دادند و پلی برای عبور به سوی بلا آفرینی هایشان و نردبانی برای ضلالتشان و مبلغ گمراهی آنان و پوینده راهشان؟! به واسطه تو کاری کرده اند که مسلمانان به علما [ی راستین] نیز به دیده شک و بدگمانی بنگرند و به وسیله تو دل‌های نادانان را به دنبال خود می کشانند؛ [حتی] مقرّبترین وزیران و نیرومندترین یاران آنها هم در درست جلوه دادن تباہکاری های آنان و کشاندن مردم، از خاص و عام به سوی آنان به پای تو نرسیدند. چه اندک است آن چه به تو دادند، در مقایسه با آن چه از تو گرفتند؟! و چه ناچیز است آن چه [از دنیا] برایت آباد ساختند؟! و چه عظیم است آن چه از تو ویران ساختند [خانه ایمان و آخرت را]؟! پس مراقب نفس خود باش که کسی جز تو آن را نیاید و چونان مردی مسؤول، به حساب نفست رسیدگی کن.

بنگر که چگونه از کسی که تو را در خردی و بزرگیت با نعمتهایش پرورانده، سپاس می گزاری؟ وه چه می ترسم که تو آن گونه باشی که خداوند در کتابش فرموده است: «پس، بعد از آنان، جانشینانی وارث کتاب (آسمانی) شدند که متاع این دنیای پست را می گیرند و می گویند: بخشیده خواهیم شد» تو در سرای ماندگاری نیستی؛ تو در سرایی هستی که بانگ رحیل سر داده است؛ مگر انسان پس از همگنانش (که رفته اند) چه اندازه می زید؟! خوشا به حال کسی که در دنیا، هراسناک به سر برد و بدا به حال آن کسی که بمیرد و پس از او، گناهانش بماند.

بر حذر باش، زیرا خیردار شده ای و بشتاب، زیرا مهلت محدود است. تو با کسی معامله می کنی که نادان نیست و آن که مراقب توست [لحظه ای] غافل نمی شود. آماده شو، زیرا که سفری دور و دراز به تو نزدیک شده است و [درد] گناهت را درمان کن زیرا که مرضی سخت به جانت راه یافته است.

گمان مبر که قصدم توییخ و سرزنش و نکوهش کردن توست، بلکه می‌خواهم خداوند، اندیشه از دست رفته ات را جان دهد و دین از کف رفته ات را به تو باز گرداند و این سخن خدای متعال در کتابش را یادآور شوم که فرموده است: «یادآوری کن که یادآوری، مؤمنان را سود می‌بخشد».

تو یاد آن عده از همسالان و همگنان را که رفته اند به دست غفلت سپرده ای و پس از آنان، چونان تک شاخ قوچی هستی که شاخ دیگرش شکسته است [تنها و بی یاور مانده ای] بنگر که آیا آنان نیز به همان بلایی گرفتار شدند که تو شده ای؟ یا آیا آنها هم در همان مهلکه ای افتادند که تو افتاده ای؟ و یا آیا فکر می‌کنی خیری را یادآور شده ای که آنان فرو گذاشتند و چیزی را می‌دانی که آنان نمی‌دانستند؟ [نه چنین است] بلکه تو از مقام و منزلتی بهره مند گشته ای که سبب شده است تا در دلهای توده مردم جای گیری و به تو عشق ورزند؛ از اندیشه ات پیروی می‌کنند و فرمان تو را به کار می‌بندند؛ اگر تو چیزی را روا شماری، آنان نیز روایش می‌شمارند و اگر چیزی را ناروا دانی، آنها نیز آن را ناروا می‌دانند، حال آن که تو از این شایستگی برخوردار نیستی، اما علاقه آنان به آن چه تو داری [علم و دانش] و از دست رفتن علمایشان و چیره آمدن جهل و نادانی بر تو و برایشان و ریاست طلبی و دنیاخواهی تو و آنان، باعث شده است تا از تو پشتیبانی و پیروی کنند. آیا نمی‌بینی که تو خود گرفتار چه جهل و غفلتی شده ای و مردم دچار چه بلا- و فتنه ای گشته اند؟! بی گمان تو آنان را گرفتار کرده ای و به فتنه درافکنده ای و از کار و زندگی بازشان داشته ای؛ زیرا همه مشتاق آند که در علم و دانش به پایه تو برسند، یا به مانند آن چه تو دست یافته ای، دست یابند، از این رو، به واسطه تو به دریایی که ژرفایش ناپیداست و به بلایی که اندازه اش نامعلوم است در افتادند. خدا به داد ما و تو برسد و اوست که دست مدد به سویش دراز می‌شود.

پس اینک از این وضعی که داری، روی بگردان تا بدان شایستگی بیبندی که در جامه های ژنده و فرسوده خویش مدفون گشته اند، شکمهایشان [از شدت گرسنگی و روزه داری] به پشتهایشان چسبیده، میان آنان و خداوند حجابی نیست، دنیا فریشان ندهد و آنها نیز فریفته دنیا نشوند، خواستند و طلبیدند و دیری

نیابید که [به خواسته اخروی خود] رسیدند. وقتی دنیا با چون تویی که سالخورده و دانشمند و دم مرگ هستی چنین کنی، پس جوان نورسته ای که از دانش بی بهره است و اندیشه ای ناپخته و خردی ناقص دارد، چگونه ایمن ماند؟! انالله و انا الیه راجعون. به که باید تکیه کرد؟ و از چه کسی باید

عذر خواست؟ از اندوه خود و وضعی که در تو می‌بینیم به خدا شکوه می‌کنیم و مصیبتی را که به واسطه تو بر ما وارد شده است به حساب خدا می‌گذاریم.

پس بنگر که سپاسگزاری تو از کسی که در خردی و بزرگیت تو را با نعمتهایش پرورده، چگونه است؟ و کسی را که به واسطه دینش، تو را در میان مردم خوشنام کرده است، چگونه بزرگ می‌داری؟ و از خلعت کسی که با پوشاندن آن بر قامت تو، تو را در میان مردم پوشیده [و آبرومند] داشته است، چگونه نگهداری می‌کنی؟ و نزدیکی یا دوری تو از کسی که به تو فرمان داده است خود را به او نزدیک کنی و در برابرش خوار و فروتن باشی، تا چه حد است؟ تو را چه شده که از خواب (غفلت) خود بیدار نمی‌شوی و از لغزش توبه نمی‌کنی و بگویی: به خدا سوگند که من حتی یک بار هم برای خدا به زنده کردن [حکمی از احکام] دین او و میراندن باطلی اقدام نکردم؛ زیرا همین، خود، سپاسگزاری تو از کسی است که این بار [دانش] را بر دوش تو نهاده [به کارت گرفته] است! چقدر می‌ترسم که تو از آنانی باشی که خداوند متعال در کتابش فرموده است: «نماز را تباہ ساختند و از خواهشهای

نفسانی پیروی نمودند، پس زودا که کیفر گمراهی را بیابند». خداوند، کتابش را بر دوش تو نهاد و عملش را به امانت، نزد تو سپرد، اما تو آن را تباه کردی. خدای را سپاس و ستایش می‌گوییم که ما را از آن چه تو را بدان گرفتار ساخت، به سلامت داشت، والسلام.

ابراهیم: ۰۷.

حدیث ۱۲۶

امام سجاد علیه السلام:

خَطَبَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ النَّيَّاسَ حِينَ قُتِلَ عَلِيٌّ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: ... وَأَنَا مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ الَّذِي افْتَرَضَ اللَّهُ مَوَدَّتَهُمْ عَلَيَّ كُلِّ مُسْلِمٍ، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لِنَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى وَمَنْ يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَزِدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا» فَاقْتِرَافُ الْحَسَنَةِ مَوَدَّتُنَا أَهْلَ الْبَيْتِ

امام سجاد علیه السلام: حسن بن علی پس از کشته شدن علی برای مردم سخنرانی کرد و پس از حمد و ثنای خداوند فرمود: ... من از خانواده ای هستم که خداوند دوستی آنان را بر هر مسلمانی فرض کرده است. او، تبارک و تعالی، به پیامبرش فرمود: «بگو: من به ازای این از شما مزدی نمی‌خواهم مگر دوستی با خویشاوندان و هر کس نیکی به جای آورد برای او در ثواب آن خواهیم افزود». انجام دادن نیکی همان دوستی ما اهل بیت است.

المستدرک علی الصحیحین: ۳ / ۱۸۹ / ۴۸۰۲ عن عمر بن علی، مجمع الزوائد: ۹ / ۲۰۳ / ۱۴۷۹۸ نحوه عن أبي الطفيل عن الإمام الحسن عليه السلام، تأويل الآيات الظاهرة: ۵۳۰ عن الحسن بن زيد عن أبيه عليهم السلام.

حدیث ۱۲۷

امام سجاد علیه السلام:

حُبْنَا أَهْلَ الْبَيْتِ يُكَفِّرُ الذُّنُوبَ وَيُضَاعِفُ الْحَسَنَاتِ

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: دوست داشتن ما اهل بیت، گناهان را پاک می‌کند و حسنات را دو چندان می‌سازد؟.

أمالی الطوسی: ۱۶۴ / ۲۷۴ عن علی بن مهدی عن أبيه عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام، إرشاد القلوب: ۲۵۳ عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام.

حدیث ۱۲۸

امام سجاد علیه السلام:

قَصِيرَةٌ مِنْ طَوِيلَةٍ

امام سجاد علیه السلام: سخن کوتاه: هر کس ما را دوست بدارد، اما نه به خاطر آن که از قبل ما به دنیایی برسد و دشمن ما را دشمن بدارد، لیکن نه به سبب کینه ای که میان آن دو است، روز قیامت به همراه محمد صلی الله علیه و آله و ابراهیم و علی علیهما السلام به پیشگاه خدا در آید.

قوله «قصيرة من طويلة» إمّا كلام الراوي، أي: اقتصر عليه السلام من الكلام الطويل على قليل يغني غناه، أو من كلامه عليه السلام بان يكون معمولاً لفعل محذوف أي: أخذها كما هو المتعارف، أو خبر مبتدأ محذوف، أي: هذه. (كما في هامش المحاسن).

حدیث ۱۲۹

امام سجاد علیه السلام :

- فی فضل کربلاء و زیاره الحسین علیه السلام :- یوحى الله إلى السماوات والأرض والجبال والبحار ومن فيهن... وعزتي وجلالي لأعذبن من وتر رسولي وصفيي، وانتَهَكَ حُرْمَتَهُ، وَقَتَلَ عِتْرَتَهُ، وَنَبَذَ عَهْدَهُ، وَظَلَمَ أَهْلَ بَيْتِهِ عَذَابًا لَا أُعَدُّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ
 امام سجاد علیه السلام - در فضیلت کربلا- و زیارت حسین علیه السلام :- خداوند به آسمانها و زمین و کوهها و دریاها و هر موجودی که در آنهاست وحی می فرماید... سو گند به عزت و جلالم که هر کس به رسول و برگزیده ام ستم کند و حرمت او را بشکند و عترتش را بکشد و پیمانش را زیر پا نهد و به اهل بیت او ستم کند، وی را عذابی دهم که هیچ یک از جهانیان را چنان عذابی نچشانم.
 کامل الزیارات : ۲۶۴ عن قدامة بن زائدة عن أبيه .

حدیث ۱۳۰

امام سجاد علیه السلام :

رَبِّ صَلِّ عَلَى أَطَائِبِ أَهْلِ بَيْتِهِ الَّذِينَ اخْتَرْتَهُمْ لِأَمْرِكَ، وَجَعَلْتَهُمْ خَزَنَةَ عِلْمِكَ، وَحَفِظْتَ دِينَكَ، وَخُلَفَاءَكَ فِي أَرْضِكَ، وَحُجَجَكَ عَلَى عِبَادِكَ، وَطَهَّرْتَهُمْ مِنَ الرُّجْسِ وَالذَّنَسِ تَطْهِيرًا يَارَادِيكَ، وَجَعَلْتَهُمُ الْوَسِيلَةَ إِلَيْكَ وَالْمَسْلَكَ إِلَى جَنَّتِكَ... اللَّهُمَّ فَأَوْزِعْ لَوْلِيَّكَ شُكْرَ مَا أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيْهِ، وَأَوْزِعْنَا مِثْلَهُ فِيهِ، وَآتِهِ مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا، وَافْتَحْ لَهُ فَتْحًا يَسِيرًا، وَأَعِنُهُ بِرُكْنِكَ الْأَعَزَّ، وَاشْدُدْ أَرْزُهُ، وَقَوِّ عَضُدَهُ، وَرَاعِهِ بِعَيْتِكَ، وَاحْمِهِ بِحِفْظِكَ، وَانصُرْهُ بِمَلَائِكَتِكَ، وَامدُدْهُ بِجُنْدِكَ الْأَغْلَبِ، وَأَقِمْ بِهِ كِتَابَكَ وَحُدُودَكَ وَشَرَائِعَكَ وَسِيْرَنَ رَسُولِكَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَأُحْيِ بِهِ مَا أَمَاتَهُ الظَّالِمُونَ مِنْ مَعَالِمِ دِينِكَ، وَاجْلُ بِهِ صِدْقَ الْجَوْرِ عَنِ طَرِيقَتِكَ، وَأَبِنْ بِهِ الضَّرَاءَ مِنْ سَبِيلِكَ، وَأَزِلْ بِهِ النَّاكِبِينَ عَنِ صِرَاطِكَ، وَامحَقْ بِهِ بُغَاةَ قَصْدِكَ عَوَجًا، وَأَلِنْ جَانِبَهُ لِأَوْلِيَائِكَ، وَابْسُ يَدَهُ عَلَى أَعْدَائِكَ، وَهَبْ لَنَا رَأْفَتَهُ وَرَحْمَتَهُ وَتَعَطُّفَهُ وَتَحَنُّنَهُ، وَاجْعَلْنَا لَهُ سَامِعِينَ مُطِيعِينَ، وَفِي رِضَاهُ سَاعِينَ، وَإِلَى نُصْرَتِهِ وَالْمُدَافَعَةِ عَنْهُ مُكْنِفِينَ، وَإِلَيْكَ وَإِلَى رَسُولِكَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بِذَلِكَ مُتَّقَرِّبِينَ

امام سجاد علیه السلام: ای پروردگار من، بر پاک تران اهل بیت او درود و صلوات فرست؛ همانان که ایشان را برای امر خود (راهنمایی و هدایت مردم) برگزیدی و خزانه داران دانست و نگهبانان دینت و جانشینان خود در زمینت و حجت های خویش بر بندگانت قرار دادی و به خواست و اراده خود، آنان را از پلیدی و ناپاکی پاک ساختی و ایشان را وسیله واصل شدن به مقام قرب خود و راه رسیدن به بهشت قرار دادی... بار خدایا، به ولی خود شکر و سپاس نعمتی را که به او ارزانی داشته ای، الهام فرما و به ما نیز همانند او چنین سپاسی را الهام ده و به او سلطنت و قدرتی یاری گر عطايش فرما و به او پیروزی و فتوحی آسان ارزانی دار و با نیرومندترین رکن قدرت خود یاریش ده و پشتش را محکم و بازوانش را توانا گردان و تحت مراقبت خویش قرارش ده و در سایه حفظ خود نگاهش دار و با فرشتگان یاریش نما و به وسیله لشکر پیرومند خود، مددش رسان و کتاب خود و حدود و شرایعت و سنتهای پیامبرت را - که درود تو ای پروردگار بر او و خاندانش باد - به وسیله او برپا دار و آن چه را از نشانه های دینت که ستمگران از بین برده اند، به واسطه او زنده گردان و به وسیله او، زنگار ستم (ستمگران) را از آیین خود بزدا و به وسیله او، سختی و دشواریها را از راه خود دور گردان و به نیروی او، منحرفان از راه خود را از میان بردار و به وسیله او، کسانی را که خواهان کج ساختن راه راست تو هستند، نیست و نابود کن؛ و او را نسبت به دوستان خود، نرمخو و مهربان ساز و دست قدرت وی

را بر دشمنانت بگشای و رأفت و مهربانی و عطوفت و محبتش را نصیب ما گردان و ما را گوش به فرمان و مطیع او قرار ده و چنان کن که در راه خشنودی او بکوشیم و در حمایت و دفاع از او جدیت کنیم و بدین سبب، به تو و رسول تو - که درود تو ای پروردگار بر او و خاندانش - تقرب جویم.

الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : الدعاء ۴۷ ص ۱۹۰ و ۱۹۱ ، إقبال الأعمال : ۲ / ۹۱ .

حدیث ۱۳۱

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ الْيَهُودَ أَحْبَبُوا عَزْرِيًّا حَتَّى قَالُوا فِيهِ مَا قَالُوا ، فَلَا عَزْرِيٌّ مِنْهُمْ وَلَا هُمْ مِنْ عَزْرِيٍّ . وَإِنَّ النَّصَارَى أَحْبَبُوا عَيْسَى حَتَّى قَالُوا فِيهِ مَا قَالُوا ، فَلَا عَيْسَى مِنْهُمْ وَلَا هُمْ مِنْ عَيْسَى .
وَأَنَا عَلَى شَيْئِهِ مِنْ ذَلِكَ ، إِنَّ قَوْمًا مِنْ شِيعَتِنَا سَيُحِبُّونَنَا حَتَّى يَقُولُوا فِيْنَا مَا قَالَتِ الْيَهُودُ فِي عَزْرِيٍّ وَمَا قَالَتِ النَّصَارَى فِي عَيْسَى بْنِ مَرْيَمَ ، فَلَا هُمْ مِنَّا وَلَا نَحْنُ مِنْهُمْ

امام سجاد علیه السلام: یهود، عزیر را چندان دوست داشتند که درباره او گفتند آن چه گفتند [و با این حرفها کار را به جایی رساندند که] نه عزیر از آنان است و نه آنان از عزیر؛ نصارا نیز عیسی را چندان دوست داشتند که درباره او گفتند آن چه گفتند، پس نه عیسی از آنان است و نه آنان از عیسی.

درباره ما نیز همین شیوه پیموده خواهد شد؛ گروهی از شیعیان ما، آن قدر ما را دوست خواهند داشت که راجع به ما همان چیزی را بگویند که یهود درباره عزیر گفتند و نصارا درباره عیسی بن مریم؛ این گروه از ما نیستند و ما نیز از آنان نمی باشیم.

رجال الکشی : ۱ / ۳۳۶ / ۱۹۱ عن أبي خالد الكلابي .

حدیث ۱۳۲

امام سجاد علیه السلام :

إِعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَمْ يُحِبَّ زَهْرَةَ الدُّنْيَا وَعَاجِلَهَا لِإِعْدَادِ مِنْ أَوْلِيَائِهِ ، وَلَمْ يُرَغِّبْهُمْ فِيهَا وَفِي عَاجِلِ زَهْرَتِهَا وَظَاهِرِ بَهْجَتِهَا ، وَإِنَّمَا خَلَقَ الدُّنْيَا وَخَلَقَ أَهْلَهَا لِيَلْبُوهُمْ فِيهَا أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا لِأَخْرَجْتِهِ ، وَأَيُّمَ اللَّهُ لَقَدْ ضَرَبَ لَكُمْ فِيهِ

الْأَمْثَالَ ، وَصَرَّفَ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ، وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ .

امام زین العابدین علیه السلام : بدانید که خداوند زرق و برق زودگذر دنیا را برای هیچ یک از دوستانش نخواسته است و آنان را به دنیا و به زیور گذرای آن و زیبایی ظاهری آن ، ترغیب نکرده است؛ بلکه دنیا را آفرید و اهل آن را خلق کرد تا آنان را در دنیا بیازماید که کدامینشان برای آخرتش بهتر عمل می کنند. به خدا سوگند که او در این باره ، برای شما مثال ها آورده و برای مردمی که خرد ورزند دلایل

گوناگون آورده است ؛ و نیرویی نیست ، مگر به واسطه خداوند.

الکافی : ج ۸ ص ۷۵ ح ۲۹ عن سعيد بن المسيب ، تنبيه الخواطر : ج ۲ ص ۴۹ ، تحف العقول : ص ۲۵۱ و ليس فيه «وعاجلها» ،
الأمالي للصدوق : ص ۵۹۵ ح ۸۸۲ عن سعيد بن المسيب وفيه «لم يختر هذه الدنيا» بدل «لم يحب زهرة الدنيا» ، أعلام الدين : ص

۲۲۵ و فيه «هذه الدنيا» بدل «زهرة الدنيا»، بحار الأنوار: ج ۷۸ ص ۱۴۵ ح ۶.

حدیث ۱۳۳

امام سجاد علیه السلام:

العَجَبُ كُلُّ الْعَجَبِ لِمَنْ عَمِلَ لِدارِ الْفَنَاءِ ، وَتَرَكَ دارَ الْبَقَاءِ .

امام زین العابدین علیه السلام: شگفتا، بس شگفتا از آن که برای سرای نیستی می کوشد و بر سرای ماندگاری چشم می پوشد! الأمالی للطوسی: ص ۶۶۴ ح ۱۳۸۷، المحاسن: ج ۱ ص ۳۷۸ ح ۸۳۲ نحوه و کلاهما عن أبی حمزة الثمالی، جامع الأخبار: ص ۲۹۶ ح ۸۱۰، بحار الأنوار: ج ۷۸ ص ۱۴۲ ح ۴.

حدیث ۱۳۴

امام سجاد علیه السلام:

: أما بَلَّغْكُمْ ما قالَ عيسى بنُ مريمَ عليه السلام لِلْحواريِّينَ ! قالَ لَهُمَ : الدُّنْيا فَنَظْرَةٌ ، فَاعْبُرُوها ولا تَعْمُرُوها

امام زین العابدین علیه السلام - به یارانش - : آیا به شما نرسیده است که عیسی بن مریم علیه السلام به حواریان چه گفت؟ به آنان فرمود: «دنیا، پُلی است . پس ، از آن بگذرید و آبادش مسازید».

قال فی تنبیه الخواطر بعد نقله قول النبی عیسی علیه السلام : هو مثال واضح ، فَإِنَّ حِیاءَ الدنْیا معبر الآخرة ، والمهد هو المثل الأول علی رأس القنطرة ، واللحد هو المثل الثاني ، و بینهما مسافة محدودة ؛ فمن الناس من قطع نصف القنطرة ، ومنهم من قطع ثلثها ، ومنهم من قطع ثلثها ، ومنهم من لم یبق إلا خطوة واحدة وهو غافل عنها ، وكيف ما كان لا بد من العبور .

حدیث ۱۳۵

امام سجاد علیه السلام:

إِنَّ جَمِيعَ ما طَلَعَتْ عَلَیهِ الشَّمْسُ فی مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَمَغَارِبِها - بَحْرِها وَبَرِّها وَسِـهْلِها وَجَبَلِها - عِنْدَ وَلِيِّ مِنْ أَوْلِیاءِ اللَّهِ وَأَهْلِ الْمَعْرِفَةِ بِحَقِّ اللَّهِ ، كَفَى الظَّلالِ .

امام زین العابدین علیه السلام: همه آنچه خورشید بر آن طلوع کند ، در خاوران و باختران زمین - از دریاها و خشکی هایش و دشت ها و کوه هایش ، در نزد هر یک از اولیای خدا و به نزد آنان که خدا را به درستی می شناسند، همانند جا به جا شدن سایه هاست.

تحف العقول: ص ۳۹۱ عن الإمام الكاظم عليه السلام ، بحار الأنوار: ج ۷۸ ص ۳۰۶ ح ۱ .

حدیث ۱۳۶

امام سجاد علیه السلام:

الدُّنْیا سوقُ الْآخِرَةِ ، وَالنَّفْسُ تاجِرٌ ، وَاللَّیْلُ وَالنَّهَارُ رَأْسُ الْمالِ ، وَالْمَكْسَبُ الْجَنَّةُ ، وَالْخُسْرانُ النَّارُ .

امام زین العابدین علیه السلام: دنیا، بازار آخرت است و نفس ، بازرگان است و شب و روز ، سرمایه و سود ، بهشت و زیان ، دوزخ.

أعلام الدین: ص ۹۶ .

حدیث ۱۳۷

امام سجاد علیه السلام :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَا يَكُونُ بِهِ خَيْرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ، وَإِذَا كُرِبْتُمْ

امام زین العابدین علیه السلام : پیامبر خدا فرمود: «آیا به شما خبر دهم از چیزی که خیر دنیا و آخرت به آن است، و هرگاه ناراحت و اندوهگین شدید ، با آن خدا را بخوانید و خداوند ، غم و رنج شما را بزداید؟»

گفتند: بگو ای پیامبر خدا!

فرمود: «بگوید: " لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبَّنَا ، لَا نَشْرَكَ بِهِ شَيْئًا ؛ جَزَّ خَدَايَ يَكْتَا كَهْ پَرُورْدْ گَار مَاسْت ، خَدَايِ نِیْسْت وَ مَا هِیْجْ گُونَهْ بَهْ وَی شَرَكْ نَمِی وَرَزِیْم . " سِپَس ، هَر دَعَايِیْ كَه خَوَاسْتِیْد ، بَكْنِیْد .»

كَرْبَةُ الْأُمْرِ : شَقُّ عَلَيْهِ (المصباح المنير : ص ۵۲۹ «كرب»).

حدیث ۱۳۸

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ قَدْ تَعَلَّمْتُ مَا يُصْلِحُنِي مِنْ أَمْرِ دُنْيَايَ وَآخِرَتِي ، فَكُنْ بِحَوَائِجِي حَفِيًّا .

امام زین العابدین علیه السلام : بار خدایا! تو می دانی که کار دنیا و آخرت مرا چه چیز به صلاح می آورد . پس حاجت هایم را عطا فرما.

الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : ص ۹۵ الدعاء ۲۲ وراجع مصباح المتهجد : ص ۸۲ ح ۱۳۲ و ص ۴۷۱ ح ۵۶۸ وفلاح السائل : ص ۳۲۹ ح ۳۱۷ و بحار الأنوار : ج ۸۶ ص ۱۵ ح ۱۱ .

حدیث ۱۳۹

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ أَعْطِنِي كُلَّ سُؤْلِي ، وَاقْضِ لِي حَوَائِجِي ، وَلَا تَمْنَعْنِي الْإِجَابَةَ وَقَدْ ضَمِنْتَهَا لِي ، وَلَا تَحْجُبْ دُعَائِي عَنْكَ وَقَدْ أَمَرْتَنِي بِهِ ، وَامْنُنْ عَلَيَّ بِكُلِّ مَا يُصْلِحُنِي فِي دُنْيَايَ وَآخِرَتِي ؛ مَا ذَكَرْتُ مِنْهُ وَمَا نَسِيتُ ، أَوْ أَظْهَرْتُ أَوْ أَخْفَيْتُ ، أَوْ أَعْلَنْتُ أَوْ أَسْرَرْتُ .

امام زین العابدین علیه السلام : بار خدایا! همه درخواست هایم را به من عطا فرما، حوائجم را برآور و اجابت را که برایم تضمین کرده ای ، از من دریغ مکن و دعایم را که تو خود به آن دستور داده ای ، از درگاہت محجوب مگردان و هر آنچه را که سبب اصلاح من در دنیا و آخرتم شود ، به من عطا فرما ؛ چه آنهایی را که یاد کردم و یا فراموش نمودم، چه آنهایی را که اظهار کردم و یا نمان داشتم، چه آنهایی را که آشکارا گفتم و یا در دل ، بیان داشتم.

الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : ص ۱۰۶ الدعاء ۲۵ .

حدیث ۱۴۰

امام سجاد علیه السلام :

كَتَبَ رَجُلٌ إِلَى أَبِي الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ : يَا سَيِّدِي أَخْبِرْنِي بِخَيْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ . فَكَتَبَ إِلَيْهِ :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَمَّا بَعْدُ ، فَإِنَّ مَنْ طَلَبَ رِضَا اللَّهِ بِسَيِّئِ النَّاسِ كَفَاءُ اللَّهِ أُمُورَ النَّاسِ ، وَمَنْ طَلَبَ رِضَا النَّاسِ بِسَيِّئِ اللَّهِ وَكَلَّهُ اللَّهُ إِلَى النَّاسِ . وَالسَّلَامُ .

امام زین العابدین علیه السلام : مردی به پدرم حسین بن علی علیهما السلام نوشت: «سرورم! مرا از خیر دنیا و آخرت ، خبر ده». به او نوشت: «به نام خداوند بخشنده مهربان. بدان که هر کس خشنودی خدا را بر ناخشنودی مردم برگزیند ، خدا او را از مردم ، بی نیاز می گرداند و هر که خشنودی مردم را با ناخشنودی خدا بجوید ، خداوند ، او را به مردم وا می گذارد. بدرود!».
الأمالی للصدوق : ص ۲۶۸ ح ۲۹۳ عن یحیی بن أبی القاسم عن الإمام الصادق عن أبيه علیهما السلام ، الاختصاص : ص ۲۲۵ عن الإمام الصادق عن أبيه عن جدّه علیهم السلام ، روضة الواعظین : ص ۴۸۵ ، بحار الأنوار : ج ۷۱ ص ۲۰۸ ح ۱۷ .

حدیث ۱۴۱

امام سجاد علیه السلام :

لَا تَرَكُوا إِلَى مَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا رُكُونَ مَنِ اتَّخَذَهَا دَارَ قَرَارٍ وَمَنْزِلَ اسْتِيْطَانٍ ، وَاللَّهِ إِنَّ لَكُمْ مِمَّا فِيهَا عَلَيَّهَا لَدَلِيْلًا وَتَنِيْهَا ؛ مِنْ تَصْرِيْفِ أَيَّامِهَا وَتَغْيِيْرِ انْقِلَابِهَا وَمَثَلَاتِهَا

امام زین العابدین علیه السلام : به آنچه در این دنیاست ، دل مبندید ، چونان دل بستگی کسی که آن را خانه ماندن و منزلگاه همیشگی قرار داده است. به خدا سوگند که در امور این دنیا ، برای شما نشانی و هشدار بر [بی وفایی و ناپایداری] دنیاست: اموری چون کشاکش روزگار ، فراز و نشیب های آن ، کیفیهای عبرت آموزش و به بازی گرفتن اهل خود. دنیا، گم نام را بالا می برد و بلند پایه را پست می گرداند و فردای قیامت ، اقوامی را به آتش می افکند و در این همه ، عبرت و تجربه و مایه بازدارندگی است برای شخص هشیار.

المَثَلَاتُ : الأَشْبَاهُ وَالْأَمْثَالُ مِمَّا يُعْتَبَرُ بِهِ (مجمع البحرين : ج ۳ ص ۱۶۷۱ «مثل»).

حدیث ۱۴۲

امام سجاد علیه السلام :

: أَمَا بَلَّغْتُكُمْ مَا قَالَ عِيْسَى بْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِلْحَوَارِيِّينَ؟ قَالَ لَهُمْ : ... أَيُّكُمْ يَبْنِي عَلَى مَوْجِ الْبَحْرِ دَارًا؟ تَلَكُمُ الدَّارُ الدُّنْيَا ، فَلَا

تَتَّخِذُوهَا قَرَارًا .

امام زین العابدین علیه السلام - به یارانش - : آیا آنچه عیسی بن مریم علیهما السلام به حواریان فرمود: به شما نرسیده است؟ او به آنان فرمود : «... کدام یک از شما بر [روی] موج دریا خانه ای می سازد؟ دنیا، چنین خانه ای است. پس، آن را اقامتگاه مگیرید».

الأمالی للمفيد : ص ۴۳ ح ۱ عن أبي حمزة الثمالي ، تنبيه الخواطر : ج ۱ ص ۷۶ و ص ۱۳۳ من دون إسناد إلى المعصوم ، بحار الأنوار : ج ۷۳ ص ۱۰۷ ح ۱۰۷ ؛ الزهد لابن حنبل : ص ۷۶ عن مكحول من دون إسناد إلى المعصوم وراجع الدر المنثور : ج ۲ ص ۲۰۷ والبدایة والنهاية : ج ۲ ص ۸۹ .

حدیث ۱۴۳

امام سجاد علیه السلام :

الدُّنْيَا دُنْيَاءَانِ : دُنْيَا بِلَاغٍ ، وَدُنْيَا مَلْعُوْنَةٍ .

امام زین العابدین علیه السلام: دنیا دو گونه است: دنیای در حد کفاف و دنیای لعنت شده.

الکافی: ج ۲ ص ۱۳۱ ح ۱۱ عن محمد بن مسلم بن شهاب وص ۳۱۷ ح ۸ عن محمد بن مسلم بن عبید الله، مشکاة الأنوار: ص ۴۶۶ ح ۱۵۵۵، بحار الأنوار: ج ۷۳ ص ۲۰ ح ۹.

حدیث ۱۴۴

امام سجاد علیه السلام:

لَمَّا اشْتَدَّ الْأَمْرُ بِالْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ نَظَرَ إِلَيْهِ مَنْ كَانَ مَعَهُ فَإِذَا هُوَ بِخِلَافِهِمْ؛ لِأَنََّّهُمْ كُلَّمَا اشْتَدَّ الْأَمْرُ تَغَيَّرَتْ أَلْوَانُهُمْ وَارْتَعَدَتْ فَرَائِصُهُمْ

امام زین العابدین علیه السلام: [در کربلا-] چون کار بر حسین بن علی بن ابی طالب علیه السلام سخت شد، همراهانش به او نگریستند، دیدند که ایشان به خلاف ایشان است؛ چرا که هر چه کار سخت تر می شد، رنگ از چهره آنان بر می گشت و بدن هایشان به لرزه و قلب هایشان به تپش می افتاد؛ اما حسین علیه السلام و عده ای از یاران خاص او، رنگ چهره شان روشن می شد و بدن هایشان آرام می گرفت و دل هایشان تسکین می یافت. همراهان به یکدیگر گفتند: ببینید، از مرگ باکی ندارد!

حسین علیه السلام به ایشان فرمود: «صبور باشید، ای بزرگ زادگان؛ زیرا مرگ، چیزی نیست، جز پلی که شما را از رنج و سختی به سوی بهشت های پهناور و خوشی و آرامش همیشگی عبور می دهد. پس کدام یک از شما دوست ندارد که از زندانی به کاخی منتقل شود؟ و برای دشمنان شما، مرگ چیزی نیست، جز همانند کسی که از کاخی به زندان و شکنجه گاهی منتقل شود. پدرم از پیامبر خدا برایم حدیث کرد که: «دنیا، زندان مؤمن و بهشت کافر است و مرگ، پل آنان به سوی بهشتشان و پل اینان به سوی دوزخشان است. هرگز دروغ نگفته ام و به من، دروغ گفته نشده است.»

الفريضة: للحمه بين الجنب والكتف، التي لا تزال تُرعد من الدابة، وجمعها فريص وفرائص (الصحاح: ج ۳ ص ۱۰۴۸ «فرص»).

حدیث ۱۴۵

امام سجاد علیه السلام:

وَاللَّهِ مَا الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ إِلَّا كَكَفَّتِي الْمِيزَانِ؛ فَأَيُّهُمَا رَجَحَ ذَهَبَ بِالْآخِرِ.

امام زین العابدین علیه السلام: به خدا سوگند، دنیا و آخرت، درست مانند دو کفه ترازویند که هر کدام سنگین تر شود، دیگری سبک تر می شود.

الخصال: ص ۶۴ ح ۹۵ عن الزهري، عوالي اللآلی: ج ۴ ص ۱۱۵ ح ۱۷۸ وفيه «نقصت» بدل «ذهب»، بحار الأنوار: ج ۷۳ ص ۹۲ ح ۶۹.

حدیث ۱۴۶

امام سجاد علیه السلام:

مِنْ هَوَانِ الدُّنْيَا عَلَى اللَّهِ تَعَالَى أَنْ يَحْيِيَ بِنَ زَكَرِيَّا عَلَيْهِ السَّلَامُ أَهْدَى رَأْسَهُ [إِلَى]

امام زین العابدین علیه السلام: از نشانه های بی ارزشی دنیا در نزد خداوند متعال، این است که سر یحیی بن زکریا علیه السلام در تشتی از طلا- به یک روسپی پیشکش شد، و این خود، مایه تسلی خاطر هر آزاده بافضیلتی است که می بیند یک فرد بی کمال

پست ، از دنیا به بهره وافر می رسد، چنان که آن روسپی به آن پیشکش گران سنگ دست یافت.

ما بین المعقوفین إضافةً منّا یقتضیها السیاق .

حدیث ۱۴۷

امام سجاد علیه السلام :

خَرَجْنَا مَعَ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَمَا نَزَلَ مَنْزِلًا وَلَا ارْتَحَلَ مِنْهُ إِلَّا ذَكَرَ يَحْيَى بْنَ زَكَرِيَّا عَلَيْهِ السَّلَامُ وَقَتْلَهُ ، وَقَالَ يَوْمًا : وَمِنْ هَوَانِ الدُّنْيَا عَلَى اللَّهِ أَنْ رَأَسَ يَحْيَى بْنَ زَكَرِيَّا عَلَيْهِ السَّلَامُ أُهْدِيَ إِلَى بَغْيَى مِنْ بَغَايَا بَنِي إِسْرَائِيلَ .

امام زین العابدین علیه السلام : با حسین علیه السلام به راه افتادیم. ایشان در هیچ منزلی فرود نمی آمد و از آن نمی کوچید، مگر آن که از یحیی بن زکریا علیه السلام و کشته شدن او یاد می کرد. روزی فرمود: «از بی ارزشی دنیا در نزد خداست که سر یحیی بن زکریا علیه السلام به فاحشه ای از فاحشه های بنی اسرائیل پیشکش شد».

الإرشاد للمفید : ج ۲ ص ۱۳۲ عن علی بن یزید ، كشف الغمیه : ج ۲ ص ۲۲۱ ، إعلام الوری : ج ۱ ص ۴۲۹ كلاهما عن علی بن زید ، المناقب لابن شهر آشوب : ج ۴ ص ۸۵ ، عوالی اللالی : ج ۴ ص ۸۱ ح ۸۳ نحوه من دون إسنادٍ إلى المعصوم ، بحار الأنوار : ج ۴۵ ص ۲۹۸ ح ۱۰ .

حدیث ۱۴۸

امام سجاد علیه السلام :

: ما من عمَلٍ بَعْدَ مَعْرِفَةِ اللَّهِ - جَلٍّ وَعَزٍّ - وَمَعْرِفَةِ رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَفْضَلَ مِنْ بُغْضِ الدُّنْيَا ، وَإِنَّ لِدَلِكِ لَشُعْبًا كَثِيرَةً

امام زین العابدین علیه السلام - در پاسخ به سؤال از برترین اعمال در نزد خداوند- بعد از شناخت خداوند و شناخت پیامبر او صلی الله علیه و آله ، هیچ عملی برتر از نفرت از دنیا نیست، و برای آن ، شاخه های بسیاری است ، چنان که گناهان نیز شاخه هایی دارند و نخستین چیزی که خدا با آن نافرمانی شد ، تکبر بود و آن ، نافرمانی شیطان بود ، آن گاه که سرپیچی و گردن فزایی کرد و از کافران شد. و [دوم] ، آزمندی بود و آن ، نافرمانی آدم و حوا بود ، آن گاه که خداوند به آن دو فرمود: «از هر چه می خواهید ، بخورید ؛ ولی به این درخت ، نزدیک مشوید که از ستمکاران خواهید بود» ؛ اما آن دو [از سر آزمندی ، چیزی را برداشتند که بدان نیازی نداشتند، و این خصلت به نسل آنها راه یافت تا روز قیامت. از همین رو ، آدمیزاد ، به بیشتر آنچه می طلبد ، نیازی ندارد. و [سوم] ، حسد بود و آن ، نافرمانی پسر آدم بود ، آن گاه که به برادرش حسادت ورزید و او را کشت.

و از این خصلت ها ، زن دوستی، دنیادوستی، ریاست خواهی، راحت طلبی، شهوت کلام، حب جاه و ثروت ، نشئت گرفت. پس، هفت خصلت شدند که همگی در دنیادوستی گرد آمده اند. از این رو، پیغمبران و دانشمندان - که این نکته را شناخته اند - گفته اند: دنیادوستی ، منشأ هر گناهی است.

«إِنَّ لِدَلِكِ» أَي لِبُغْضِ الدُّنْيَا ، «لَشُعْبًا» أَي مِنَ الصِّفَاتِ الْحَسَنَةِ وَالْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ ، وَهِيَ ضِدُّ شُعْبِ الْمَعَاصِي (مرآة العقول : ج ۸ ص ۲۷۹) .

حدیث ۱۴۹

امام سجاد علیه السلام :

ما مِنْ عَمَلٍ بَعْدَ مَعْرِفَةِ اللَّهِ - جَلٍّ وَعَزٍّ - وَمَعْرِفَةِ رَسُولِهِ أَفْضَلَ مِنْ بُغْضِ الدُّنْيَا .

امام زین العابدین علیه السلام: بعد از شناخت خداوند و شناخت پیامبر او، هیچ کاری برتر از بیزاری از دنیا نیست.

الکافی: ج ۲ ص ۱۳۰ ح ۱۱ عن الزهري محمد بن مسلم بن شهاب، مشکاة الأنوار: ص ۴۶۵ ح ۱۵۵۵، بحار الأنوار: ج ۷۳ ص ۱۹ ح ۹.

حدیث ۱۵۰

امام سجاد علیه السلام:

ما آثَرَ قَوْمٌ قَطُّ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ، إِلَّا سَاءَ مُنْقَلَبُهُمْ وَسَاءَ مَصِيرُهُمْ .

امام زین العابدین علیه السلام: هرگز هیچ مردمی دنیا را بر آخرت برنگزیدند، مگر آن که فرجامی بد و سرنوشتی ناگوار یافتند.

الکافی: ج ۸ ص ۱۶ ح ۲، الأمالی للمفید: ص ۲۰۲ ح ۳۳ کلاهما عن أبي حمزة الشمالي، تحف العقول: ص ۲۵۳، تنبيه الخواطر: ج ۲ ص ۳۸، بحار الأنوار: ج ۷۸ ص ۱۵۰ ح ۱۱.

حدیث ۱۵۱

امام سجاد علیه السلام:

إِنَّ عَلَامَةَ الزَّاهِدِينَ فِي الدُّنْيَا الزَّاعِينَ فِي الْآخِرَةِ: تَرَكُّهُمْ كُلَّ خَلِيطٍ وَخَلِيلٍ، وَرَفْضُهُمْ كُلَّ صَاحِبٍ لَا يُرِيدُ مَا يُرِيدُونَ . أَلَا وَإِنَّ الْعَامِلَ لِثَوَابِ الْآخِرَةِ هُوَ الزَّاهِدُ فِي عَاجِلِ زَهْرَةِ الدُّنْيَا .

امام زین العابدین علیه السلام: نشانه دنیاگریزان آخرت گرای، ترک هر معاشر و دوستی، و طرد هر هم صحبتی است که خواسته اش با خواسته آنان، یکی نیست. آگاه باشید آن که برای پاداش و آخرت کار کند، به زیب و زیور نقد دنیا، بی رغبت است.

تحف العقول: ص ۲۷۲، بحار الأنوار: ج ۷۸ ص ۱۲۸ ح ۱ وراجع ذم الدنيا لابن أبي الدنيا: ص ۸۷ ح ۲۲۵.

حدیث ۱۵۲

امام سجاد علیه السلام:

: عَشْرَةُ أَشْيَاءَ: فَأَعْلَى دَرَجَةِ الزُّهْدِ أَدْنَى دَرَجَةِ الْوَرَعِ، وَأَعْلَى دَرَجَةِ الْوَرَعِ أَدْنَى دَرَجَةِ الْيَقِينِ، وَأَعْلَى دَرَجَةِ الْيَقِينِ أَدْنَى دَرَجَةِ الرِّضَا .
أَلَا وَإِنَّ الزُّهْدَ فِي آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ «لِكَيْلًا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا

بِمَا آتَاكُمْ»

امام زین العابدین علیه السلام - در پاسخ به سؤال از زهد - : زهد، ده درجه دارد: بالاترین درجه زهد، پایین ترین درجه ورع است، و بالاترین درجه ورع، پایین ترین درجه یقین است، و بالاترین درجه یقین، پایین ترین درجه رضاست .

آگاه باشید که زهد در یک آیه از کتاب خداوند خلاصه شده است: «تا

بر آنچه از دست می دهید، افسوس نخورید و برای آنچه خدا به شما می دهد، شادمان نشوید» .

الحدید: ۲۳ .

حدیث ۱۵۳

امام سجاد علیه السلام :

إِزْهَدُوا فِيمَا زَهَّدَكُمُ اللَّهُ فِيهِ مِنْ عَاجِلِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا .

امام زین العابدین علیه السلام - از اندرزهای ایشان به مردم در مسجد پیامبر خدا - : از این زندگی کنونی دنیا که خداوند شما را به زهد در آن ترغیب کرده است، دل بر کنید.

الکافی : ج ۸ ص ۷۵ ح ۲۹ ، الأملی للصدوق : ص ۵۹۶ ح ۸۲۲ کلاهما عن سعید بن المسيّب ، تحف العقول : ص ۲۵۲ ، بحار الأنوار : ج ۷۸ ص ۱۴۵ ح ۶ .

حدیث ۱۵۴

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ الدُّنْيَا قَدْ ارْتَحَلَتْ مُدْبِرَةً ، وَإِنَّ الآخِرَةَ قَدْ ارْتَحَلَتْ مُقْبِلَةً ، وَلِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهَا بَنُونَ ، فَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الآخِرَةِ وَلَا تَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الدُّنْيَا ، أَلَا وَكُونُوا مِنَ الرَّاهِدِينَ فِي الدُّنْيَا الرَّاغِبِينَ فِي الآخِرَةِ .

امام زین العابدین علیه السلام : دنیا کوچ کرده است و می رود و آخرت ، کوچ کنان می آید، و برای هریک از آن دو ، فرزندان است. پس، از فرزندان آخرت باشید و از فرزندان دنیا نباشید. هان! از دنیا گریزان آخرت خواه باشید.

الکافی : ج ۲ ص ۱۳۱ ح ۱۵ عن أبي حمزة عن الإمام الباقر عليه السلام ، تحف العقول : ص ۲۸۱ ، الفقه المنسوب إلى الإمام الرضا عليه السلام : ص ۳۷۰ عن العالم عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ۷۳ ص ۴۳ ح ۱۸ ؛ صحيح البخاری : ج ۵ ص ۲۳۵۹ ، كنز العمال : ج ۳ ص ۷۱۹ ح ۸۵۶۵ کلاهما عن الإمام علي عليه السلام نحوه وراجع الخصال : ص ۵۱ ح ۶۲ والأملی للمفید : ص ۹۳ ح ۱ .

حدیث ۱۵۵

امام سجاد علیه السلام :

وَفِيدُونَ مَا عَايَنْتَ مِنْ فَجَعَاتِهَا إِلَى رَفِضِهَا دَاعٍ وَبِالزُّهْدِ آمِرٌ

فَاجِدٌ وَلَا تَغْفَلْ فَعَيْشُكَ زَائِلٌ وَأَنْتَ إِلَى دَارِ الْمَيْتَةِ صَائِرٌ

وَلَا تَطْلُبِ الدُّنْيَا فَإِنَّ طِلَابَهَا وَإِنْ نَلْتَ مِنْهَا عَيْبَهُ

امام زین العابدین علیه السلام :

در کمترین ناملايمات دنیا که دیده ای / دعوتگری است به طرد آن ، و دستور دهنده ای است به ترک آن

پس، بکوش و غافل مشو؛ زیرا زندگی تو ، به سر آمدنی است / و تو به سرای مرگ ، ره سپاری

و دنیا را مَطْلَب ، که طلبیدن دنیا / اگر چه به چیزی از آن برسی ، عاقبت برایت زیانبار است .

غِبُّ كُلَّ شَيْءٍ : عاقبتہ (الصّحاح : ج ۱ ص ۱۹۰ «غیب»).

حدیث ۱۵۶

امام سجاد علیه السلام :

وَإِنْرِعْ مِنْ قَلْبِي حُبَّ دُنْيَا دَنِيَّةٍ تَنْهَى عَمَّا عِنْدَكَ ، وَتَصُدُّ عَنِ ابْتِغَاءِ الوَسِيلَةِ إِلَيْكَ ، وَتَذْهَلُ عَنِ التَّقَرُّبِ مِنْكَ .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعایش در روز عرفه - : دوستی دنیای دون را از دلم بر کن که از [دستیابی به] آنچه نزد توست ،

باز می‌دارد، و از جستن وسیله رسیدن به تو مانع می‌شود، و از نزدیک شدن به تو غافل می‌سازد .
الصحیفه السجادیة : ص ۱۹۷ الدعاء ۴۷ ، الإقبال : ج ۲ ص ۹۷ نحوه .

حدیث ۱۵۷

امام سجاد علیه السلام :
إلهی أَسْأَلُكَ بِحَقِّكَ الْوَاجِبِ عَلَی جَمِیعِ خَلْقِكَ . . . أَنْ تُسَلِّمَ لِمَنِ نَفْسِی عَنِ الدُّنْیَا بِمَخَافَتِكَ ، وَأَنْ تُثَبِّتَنی بِالْكَثِیرِ مِنْ كَرَامَتِكَ بِرَحْمَتِكَ .
امام زین العابدین علیه السلام : معبود من! به آن حق تو که بر همه آفریدگانت واجب است ، از تو درخواست می‌کنم... که با افکندن خوف در دلم ، دنیا را از یادم ببری، و به مهربانی ات به کرامت (احسان) فراوانت بازم گردانی.
الصحیفه السجادیة : ص ۲۲۳ الدعاء ۵۲ .

حدیث ۱۵۸

امام سجاد علیه السلام :
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ ، وَاقْبِضْ عَلَی الصُّدُقِ نَفْسِی ، وَاقْطَعْ مِنَ الدُّنْیَا حَاجَتِی ، وَاجْعَلْ فِیْمَا عِنْدَكَ رَغْبَتِی شَوْقًا إِلَى لِقَائِكَ .
امام زین العابدین علیه السلام : بار خدایا! بر محمد و آل محمد درود فرست، و جانم را بر راستی [در پندار و گفتار و کردار] بگیر، و نیازم را از دنیا قطع کن، و مرا به آنچه نزد توست ، راغب نما تا به دیدارت مشتاق گردم.
الصحیفه السجادیة : ص ۲۲۸ الدعاء ۵۴ .

حدیث ۱۵۹

امام سجاد علیه السلام :
: أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَوْنَ لَنَا وَلَكُمْ عَلَی تَزْوُدِ التَّقْوَى وَالرُّهْدِ فِیْهَا ، جَعَلْنَا اللَّهَ وَإِبَائَكُمْ مِنَ الرَّاهِدِينَ فِی عَاجِلِ زَهْرَةِ الْحَیَاةِ الدُّنْیَا ، الرَّاعِبِينَ لِأَجْلِ ثَوَابِ الْآخِرَةِ ، فَإِنَّمَا نَحْنُ بِهِ وَلَهُ ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَی مُحَمَّدٍ النَّبِیِّ وَآلِهِ وَسَلَّمَ .
امام زین العابدین علیه السلام - در پایان سخنانی که هر جمعه مردم را با آنها موعظه می‌کرد - : از خداوند ، درخواست می‌کنم که ما و شما را در اندوختن توشه پرهیزگاری و دل برکنندن از دنیا کمک کند، و ما و شما را از زهد و زران به زرق و برق کنونی زندگی دنیا ، و از راغبان به پاداش آینده آخرت قرار دهد؛ چرا که ما وابسته به او و از آن اویسیم. سلام خداوند بر محمد پیامبر و خاندان او باد!
الکافی : ج ۸ ص ۷۶ ح ۲۹ ، الأمالی للصدوق : ص ۵۹۶ ح ۸۲۲ کلاهما عن سعید بن سعید بن المسیب ، تحف العقول : ص ۲۵۲ وفیه «هذه» بدل «زهرة» ، بحار الأنوار : ج ۷۸ ص ۱۴۶ ح ۶ .

حدیث ۱۶۰

امام سجاد علیه السلام :
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ ، وَارْزُقْنی الرِّغْبَةَ فِی الْعَمَلِ لَكَ لِأَخِرَتِی حَتَّى أَعْرِفَ صِدْقَ ذَلِكَ مِنْ قَلْبِی ، وَحَتَّى یَكُونَ الْغَالِبُ عَلَیَّ

الرُّهْدَ فِي دُنْيَايَ .

امام زین العابدین علیه السلام: خدایا! بر محمد و آل محمد، درود فرست و رغبت به کار خداپسندانه برای آخرتم را روزی ام کن، به طوری که درستی آن را با قلبم بشناسم، و به طوری که زهدورزی به دنیایم، بر من چیره باشد.
الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : ص ۹۴ الدعاء ۲۲ .

حدیث ۱۶۱

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ ، وَاجْعَلْ ثَنَائِي عَلَيْكَ وَمِدْحِي إِيَّاكَ وَحَمْدِي لَكَ فِي كُلِّ حَالَتِي ، حَتَّى لَا أُفْرَحَ بِمَا آتَيْتَنِي مِنَ الدُّنْيَا ، وَلَا أُحْزَنَ عَلَى مَا مَنَعْتَنِي فِيهَا .

امام زین العابدین علیه السلام: خدایا! بر محمد و آل او درود فرست، و مرا در همه حال به تمجید و ستایش و سپاس گزاری از خودت بگمار تا برای آنچه از دنیا به من داده ای، شادمان نگردم، و برای آنچه از دنیا به من نداده ای، اندوهگین نشوم.
الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : ص ۹۱ الدعاء ۲۱ .

حدیث ۱۶۲

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيَّ صُحْبَةَ الْفُقَرَاءِ ، وَأَعِنِّي عَلَى صِيحَتِهِمْ بِحُسْنِ الصَّبْرِ ، وَمَا زَوَيْتَ عَنِّي مِنْ مَتَاعِ الدُّنْيَا الْفَانِيَةِ فَادْخِرْهُ لِي فِي خَزَائِنِكَ الْبَاقِيَةِ .

امام زین العابدین علیه السلام: بار خدایا! مرا دوستدار همنشینی با فقیران گردان، و کمکم کن که در همنشینی با آنان خوب شکیبایی کنم، و آنچه را از متاع دنیای فانی از من دریغ کرده ای، در گنجینه های جاویدانت برایم اندوخته کن.
الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : ص ۱۲۲ الدعاء ۳۰ .

حدیث ۱۶۳

امام سجاد علیه السلام :

: اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي ؛ فَإِنَّهُ عِصْمَةُ أَمْرِي ، وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي ؛ فَإِنَّهَا دَارُ مَقَرِّي وَإِلَيْهَا مِنْ مُجَاوَرَةِ النَّامِ مَقَرِّي .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعای روز سه شنبه - : بار خدایا! دینم را برایم درست گردان؛ چرا که آن، نگهبان امور من است، و آخرتم را برایم درست گردان؛ چرا که آن، سرای ماندن من و گریزگاه من از همسایگی با فرومایگان است.
البلد الأمين : ص ۱۲۳ ، المصباح للكفعمی : ص ۱۶۴ ، بحار الأنوار : ج ۹۰ ص ۱۸۷ ح ۲۵ .

حدیث ۱۶۴

امام سجاد علیه السلام :

مَعَاشِرِ أَصْحَابِي ، الدُّنْيَا دَارُ مَمَرٍ وَالْآخِرَةُ دَارُ مَقَرٍّ ، فَخُذُوا مِنْ مَمَرِّكُمْ لِمَقَرِّكُمْ .

امام زین العابدین علیه السلام: ای گروه یاران من! دنیا سرای گذر است و آخرت، سرای ماندن. پس، از گذرگاه خویش برای اقامتگاهتان توشه بگیرید.

الأمالی للصدوق : ص ۲۸۹ ح ۳۲۱ عن طاووس الیمانی ، بحار الأنوار : ج ۷۸ ص ۱۴۷ ح ۷ .

حدیث ۱۶۵

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ وَإِذْ سَتَرْتَنِي بِعَفْوِكَ ، وَتَعَمَّدَتْنِي بِفَضْلِكَ فِي دَارِ الْفَنَاءِ بِحَضْرَةِ الْأَكْفَاءِ ، فَأَجْرَنِي مِنْ فَضِيحَاتِ دَارِ الْبَقَاءِ عِنْدَ مَوَاقِفِ الْأَشْهَادِ ؛ مِنْ الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ ، وَالرُّسُلِ الْمُكْرَمِينَ ،

وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعایش در نماز شب - : بارخدا یا! همچنان که در این سرای رفتنی و در حضور همگنان ، با گذشت خودت [گناهان] مرا پوشاندی و مرا غرق در فضل و لطف نمودی ، از رسوایی های سرای ماندگاری ، در هنگام ایستادن در محضر فرشتگان مقرب و فرستادگان گرامی و شهدا و نیکان نیز پناهم ده .

الصحیفه السجادیة : ص ۱۳۱ الدعاء ۳۲ ، مصباح المتهجد : ص ۱۹۰ ح ۲۷۲ ، المصباح للكفعمی : ص ۸۳ ، الإقبال : ج ۲ ص ۱۵۴ عن الإمام الصادق علیه السلام نحوه ، بحار الأنوار : ج ۹۸ ص ۲۶۵ .

حدیث ۱۶۶

امام سجاد علیه السلام :

الدُّنْيَا سِنَّةٌ

امام زین العابدین علیه السلام : دنیا خواب است و آخرت ، بیداری ، و ما [در فاصله] میان این دو ، خواب هایی آشفته می بینیم .
السُّنَّةُ: شِدَّةُ النُّوْمِ ، أَوْ أَوَّلُهُ (القاموس المحيط: ج ۴ ص ۲۷۵ «وَسَنٌ»).

حدیث ۱۶۷

امام سجاد علیه السلام :

: إخوانی ، أَوْصِيكُمْ بِدَارِ الْآخِرَةِ ، وَلَا أَوْصِيكُمْ بِدَارِ الدُّنْيَا؛ فَإِنَّكُمْ عَلَيْهَا حَرِيصُونَ وَبِهَا مُتَمَسِّكُونَ .

امام زین العابدین علیه السلام - روزی ، خطاب به یارانش - : برادرانم! من شما را به سرای آخرت سفارش می کنم . و به سرای دنیا سفارستان نمی کنم ؛ زیرا که شما [خود به خود] به دنیا حریص هستید و به آن پایبندید .

الأمالی للمفید : ص ۴۳ ح ۱ عن أبي حمزة الثمالي ، بحار الأنوار : ج ۷۳ ص ۱۰۷ ح ۱۰۷ .

حدیث ۱۶۸

امام سجاد علیه السلام :

: وَاجْعَلْ تَقْوَاكَ مِنَ الدُّنْيَا زَادِي .

امام زین العابدین علیه السلام : [خدا یا!] [پرورای از خود را در دنیا ده توشه ام گردان!

الصحیفه السجادیة : ص ۹۱ ، الدعاء ۲۱ ، مهج الدعوات : ص ۴۰ و فيه «واجعل زادی من الدنيا تقواك» ، بحار الأنوار : ج ۹۴ ص

۳۳۴ ح ۵ .

حدیث ۱۶۹

امام سجاد علیه السلام :

مَنْ تَعَزَّى عَنِ الدُّنْيَا بِثَوَابِ الآخِرَةِ فَقَدْ تَعَزَّى عَنِ حَقِيرٍ بِحَقِيرٍ ، وَأَعْظَمُ مِنْ ذَلِكَ مَنْ عَدَّ فَائِثَهَا سَلَامَةً نَالَهَا وَغَنِيمَةً أُعِينَ عَلَيْهَا .
 امام زین العابدین علیه السلام : کسی که به خاطر ثواب آخرت ، در برابر [از دست دادن] دنیا شکیبایی ورزد ، هر آینه به خاطر امر مهمی ، در برابر چیزی حقیر ، شکیبایی ورزیده است . از این مهم تر ، کسی است که آنچه را از دنیا از دستش رفته ، سلامتی می داند که به آن دست یافته و غنیمتی می شمارد که برای [به دست آوردن] آن ، یاری شده است .
 الأُمالی للطوسی : ص ۶۱۳ ح ۱۲۶۶ عن زید بن علی علیه السلام ، بحار الأنوار : ج ۸۲ ص ۱۳۱ ح ۱۴ .

حدیث ۱۷۰

امام سجاد علیه السلام :

: اللَّهُمَّ وَمَتِي وَفَقْنَا بَيْنَ نَقِصَيْنِ فِي دِينٍ أَوْ دُنْيَا فَأَوْقِعِ النَّقْصَ بِأَسْرَعِهِمَا فَنَاءً ، وَاجْعَلِ التَّوْبَةَ فِي أطولِهِمَا بَقَاءً . وَإِذَا هَمَمْنَا بِهِمَّيْنِ يُرْضِيكَ أَحَدُهُمَا عَنَّا وَيُسْخِطُكَ الآخَرَ عَلَيْنَا ، فَمِلْ بِنَا إِلَى مَا يُرْضِيكَ عَنَّا ، وَأَوْهِنِ قُوَّتَنَا عَمَّا يُسْخِطُكَ عَلَيْنَا ، وَلَا تُخَلِّ فِي ذَلِكَ بَيْنَ نُفُوسِنَا وَآخْتِيَارِهَا ؛ فَإِنَّهَا مُخْتَارَةٌ لِلْبَاطِلِ إِلَّا مَا وَفَّقْتَ ، أَمَارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمْتَ .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعا - : بارخدا یا! هر گاه میان دو نقصان ، یکی در دین و یکی در دنیا ، قرار گرفتیم ، نقصان را در همانی قرار بده که زودگذرتر است و توبه را در همانی قرار بده که ماندگارتر است . و هر گاه میان دو خواست قرار گرفتیم که یکی از آن دو ، تو را از ما خشنود می سازد و آن دیگری ، تو را بر ما خشمگین می نماید ، ما را به آنی متمایل گردان که تو را از ما خشنود می سازد و نیروی ما را به آن یک که تو را بر ما خشمگین می نماید ، سست بگردان و در آن ، ما را به اختیار خودمان وا مگذار ؛ زیرا که نفس های ما ، اگر توفیق خود را یارشان نگردانی ، باطل را برمی گزینند و در صورتی که تو رحم نکنی ، به بدی فرمان می دهند .

الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : ص ۴۷ الدعاء ۹ .

حدیث ۱۷۱

امام سجاد علیه السلام :

: إِلَهِي فَاجْعَلْنَا مِنَ الَّذِينَ تَوَشَّحَتْ

امام زین العابدین علیه السلام - در مناجاة العارفين - : معبود من! ما را از کسانی قرار بده که باغ های سینه های آنان ، کمر بند مرصع نشان شوق به تو را بر کمر بسته اند ... و نهاد آنان با رسیدن به خواسته شان و نیل به آرزویشان آرام گرفته است و با فروختن دنیا به آخرت ، تجارتی سودآور کرده اند .

الوشاح : شیء يُنْسَجُ مِنْ أَدِيمِ عَرِيضَا ، وَيُرْصَعُ بِالْجَوَاهِرِ ، وَتَشَدُّ الْمَرْأَةُ بَيْنَ عَاتِقَيْهَا . تَوَشَّحَتْ هِيَ : أَي لَبَسَتْهُ (الصَّحاح : ج ۱ ص ۴۱۵ «وشح») . وَالْكَلامُ هُنَا عَلَى سَبِيلِ الاستِعَارَةِ .

حدیث ۱۷۲

امام سجاد علیه السلام :

هر گفتار و کرداری را که خود دوست داری، محبوبم ساز، تا با لذت بدان بپردازم.
بحار الأنوار: ۹۵ / ۲۹۸ / ۱۷ نقلاً عن الكتاب العتیق الغروی.

حدیث ۱۷۶

امام سجاد علیه السلام:

: اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ نَفْسِي مُطْمَئِنَّةً بِقَدْرِكَ ، رَاضِيَةً بِقَضَائِكَ ، مَوْلَعَةً بِذِكْرِكَ وَدُعَائِكَ ، مُجَبَّةً لَصِفْوَةِ أَوْلِيَائِكَ ، مَحْبُوبَةً فِي أَرْضِيكَ وَسَمَائِكَ ، صَابِرَةً عَلَى نُزُولِ بَلَائِكَ .

امام سجاد علیه السلام - چون آرامگاه جدش امیر مؤمنان را زیارت کرد - : بارالها! جانم را مطمئن و پذیرای سرنوشت، خشنود به قضایت، شیفته یاد و دعایت، دوستدار دوستان برگزیده ات، محبوب در زمین و آسمان، و صبور به هنگام فرود آمدن بلایت، قرار ده.

کامل الزیارات: ۹۲ / ۹۳ عن أبي علي مهدي بن صدقة الرقي عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام، مصباح المتعجد: ۷۳۸ / ۸۲۹، فرحة الغری: ۴۰ کلاهما عن جابر الجعفی عن الإمام الباقر عنه علیهما السلام، بحار الأنوار: ۱۰۰ / ۳۲۸ / ۲۸ نقلاً عن الكتاب العتیق الغروی نحوه.

حدیث ۱۷۷

امام سجاد علیه السلام:

إِيَّاكُمْ وَصُحْبَةَ الْعَاصِيْنَ ، وَ مَعُونَةَ الظَّالِمِينَ ، وَ مُجَاوِرَةَ الْفَاسِقِينَ ، إِحْذَرُوا فِتْنَتَهُمْ ، وَ تَبَاعَدُوا مِنْ سَاحَتِهِمْ .

امام سجاد علیه السلام: از مصاحبت با معصیتکاران، یاری ستمگران و همنشینی فاسقان، پرهیزید. از فتنه شان برحذر باشید و از عرصه شان دوری کنید.

الکافی: ۸ / ۱۶ / ۲، الأمالی للمفید: ۲۰۳ / ۳۳ کلاهما عن أبي حمزة الثمالي، تحف العقول: ۲۵۴، بحار الأنوار: ۷۸ / ۱۵۱ / ۱۱.

حدیث ۱۷۸

امام سجاد علیه السلام:

لَا يَقُولُ رَجُلٌ فِي رَجُلٍ مِنَ الْخَيْرِ مَا لَا يَعْلَمُ إِلَّا أَوْشَكَ أَنْ يَقُولَ فِيهِ مِنَ الشَّرِّ مَا لَا يَعْلَمُ ، وَ لَا اصْطَحَبَ اثْنَانِ عَلَى غَيْرِ طَاعَةِ اللَّهِ إِلَّا أَوْشَكَ أَنْ يَتَفَرَّقَا عَلَى غَيْرِ طَاعَةِ اللَّهِ .

امام سجاد علیه السلام: کسی ندانسته درباره دیگری به نیکی سخنی نمی گوید، مگر آن که نزدیک است ندانسته در باره همو به بدی سخن بگوید. هرگاه دو تن بر غیر طاعت خدا با یکدیگر دوستی کنند، نزدیک است که بر غیر طاعت خدا از یکدیگر جدا شوند.

تاریخ دمشق: ۴۱ / ۳۹۹، البدايه و النهاية: ۹ / ۱۰۸ کلاهما عن سفیان بن عیینة.

حدیث ۱۷۹

امام سجاد علیه السلام:

إِنَّ الْمَلَائِكَةَ إِذَا سَجَعُوا الْمُؤْمِنَ يَدْعُو لِأَخِيهِ الْمُؤْمِنِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ أَوْ يَذْكُرُهُ بِخَيْرٍ قَالُوا: نِعَمَ الْأَخُ أَنْتَ لِأَخِيكَ ، تَدْعُو لَهُ بِالْخَيْرِ وَهُوَ

غَائِبٌ عَنْكَ ، وَتَذَكُّرُهُ بِخَيْرٍ ، قَدْ أَعْطَاكَ اللَّهُ عِزًّا وَجَلَّ مِثْلِي مَا سَأَلْتَ لَهُ ، وَأَثَى عَلَيْكَ مِثْلِي مَا أَثْنَيْتَ عَلَيْهِ ، وَلَكَ الْفَضْلُ عَلَيَّ . وَإِذَا سَمِعُوهُ يَذْكُرُ أَخَاهُ بِسَوْءٍ وَيَدْعُو عَلَيْهِ قَالُوا لَهُ : بِنَسِّ الْأَخِ أَنْتَ لِأَخِيكَ ، كَفَّ أَثْمًا الْمَسْتَرُّ عَلَى ذُنُوبِهِ وَعَوْرَتِهِ ، وَارْبَعٌ عَلَى نَفْسِكَ ، وَاحْمَدِ اللَّهَ الَّذِي سَتَرَ عَلَيْكَ ، وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ عَلَّمَ بِعَبْدِهِ مِنْكَ .

امام سجاد علیه السلام : هرگاه ملائکه بشنوند که مؤمنی در غیاب برادر مؤمنش برای او دعا می نماید و یا به نیکی از او یاد می کند ، می گویند : «تو برای برادرت ، نیک برادری هستی . در حالی که غایب است ، برایش دعا می نمایی و از او به نیکی یاد می کنی . خداوند عز و جل ، به تو دو برابر آنچه را برای او درخواست کرده ای ، عطا کرد و دو برابر آنچه او را ستوده ای ، تو را ستود و تو را بر او برتری است» .

امّا هرگاه بشنوند که مؤمنی از برادرش به بدی یاد می کند و یا او را نفرین می نماید ، به او می گویند : «تو برای برادرت ، بد برادری هستی . ای آن که گناهانش و زشتی اش را پوشانده اند ! باز ایست و به خودت رحم کن و خدا را که [گناهانت را] برایت پوشانده است ، سپاس گوی و بدان که خداوند عز و جل ، از تو به بنده اش آگاه تر است» .
الکافی : ۲ / ۵۰۸ / ۷ عن ثور وراجع بحار الأنوار : ۹۳ / ۳۸۷ - ۳۹۲ .

حدیث ۱۸۰

امام سجاد علیه السلام :

أَمَّا حَقُّ الْخَلِيطِ فَأَنْ لَا تُعْرَهُ ، وَلَا تُغْشَهُ ، وَلَا تُكَذِّبَهُ ، وَلَا تُغْفَلَهُ ، وَلَا تَخْدَعَهُ ، وَلَا تَعْمَلَ فِي انْتِقَاضِهِ عَمَلَ الْعِدُوِّ الَّذِي لَا يَبْقَى عَلَى صَاحِبِهِ ، وَإِنْ اطمَأَنَّ إِلَيْكَ اسْتَفْصَيْتَ لَهُ عَلَى نَفْسِكَ ، وَعَلِمْتَ أَنَّ غَيْبَ الْمُسْتَرِّ سَبِيلٌ رِبَا .

امام سجاد علیه السلام : امّا حقّ دوست آمیزگار ، آن است که او را فریفته اش نکنی ، به او نیرنگ نزی ، او را تکذیب نکنی ، او را غافل نسازی ، او را نفریبی و همچون دشمن که بر ضدّ رقیب خود می کوشد ، بر ضدّش نکوشی و اگر به تو اعتماد کرد ، هرچه می توانی برایش انجام دهی و بدانی که فریفتن آن که به شخص اعتماد کرده است ، [گناهِش مانند] ربا خواری است .
تحف العقول : ۲۶۸ / ۳۶ ، کتاب من لا یحضره الفقیه : ۲ / ۶۲۴ / ۳۲۱۴ عن ثابت بن دینار ، الخصال : ۵۶۹ / ۱ عن ابي حمزة الثمالي وفيهما «وتتقى الله تبارك وتعالى في أمره» .

حدیث ۱۸۱

امام سجاد علیه السلام :

أَمَّا حَقُّ الصَّيْحَابِ فَأَنْ تَصَحَّبَهُ بِالْفَضْلِ مَا وَجَدْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ، وَإِلَّا فَلَا أَقْلَ مِنَ الْإِنصَافِ . وَأَنْ تُكْرِمَهُ كَمَا يُكْرِمُكَ ، وَتَحْفَظَهُ كَمَا يَحْفَظُكَ . وَلَا يَسْبِقَكَ فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ إِلَى مَكْرَمَةٍ ، فَإِنْ سَبَقَكَ كَأَفَاتِهِ . وَلَا تُقَصِّرَ بِهِ عَمَّا يَسْتَحِقُّ مِنَ الْمَوَدَّةِ . تُلْزِمُ نَفْسَكَ نَصِيحَتَهُ ، وَحَيَاطَتَهُ ، وَمُعَاضَدَتَهُ عَلَى طَاعَةِ رَبِّهِ ، وَمَعُونَتَهُ عَلَى نَفْسِهِ فِيمَا لَا يَهُمُّ بِهِ مِنْ مَعْصِيَةِ رَبِّهِ . ثُمَّ تَكُونُ (عَلَيْهِ) رَحْمَةً ، وَلَا تَكُونُ عَلَيْهِ عَذَابًا .
امام سجاد علیه السلام : امّا حقّ هم صحبت ، آن است که هرچه می توانی به او خوبی کنی ، وگرنه ، دست کم ، انصاف را مراعات کنی و همان گونه که تو را گرامی می دارد ، گرامی اش بداری و آن گونه که تو را حفظ می کند ، حفظش کنی ، و در هیچ کرمی بر تو پیش دستی نکند و اگر چنین کرد ، آن را جبران کنی و در برآوردن حقّ دوستی او کوتاهی نکنی . بر خود ، لازم بدانی که نیکخواه و حامی و پشتیبان او در فرمانبری پروردگارش باشی و او را در آنچه به نافرمانی پروردگارش نمی انجامد ، یاری دهی و برای او مایه رحمت باشی ، نه مایه رنج .

تحف العقول : ۲۶۶ / ۳۲ ، کتاب من لا یحضره الفقیه : ۲ / ۶۲۳ / ۳۲۱۴ عن ثابت بن دینار ، الخصال : ۵۶۹ / ۱ عن ابي حمزة

الشمالی و کلاهما نحوه .

حدیث ۱۸۲

امام سجاد علیه السلام :

سَيِّدِي ، أَنْتَ أَنْقَذْتَ أَوْلِيَاءَكَ مِنْ حَيْرَةِ الشُّكُوكِ ، وَأَوْصَلْتَ إِلَى نُفُوسِهِمْ حَبْرَةَ الْمُلُوكِ ... وَعَقَدْتَ عَزَائِمَهُمْ بِحَبْلِ مَحَبَّتِكَ .

امام سجاد علیه السلام : سرورم! تو دوستانت را از حیرت شک ها رهایی بخشیدی و به جان هایشان شادمانی پادشاهان را رساندی ... و اراده شان را با رشته دوستی خودت استوار کردی .

بحار الأنوار : ۹۴ / ۱۷۲ / ۲۲ نقلاً عن كتاب أنيس العابدین من مؤلفات بعض قدمائنا .

حدیث ۱۸۳

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّهُ لَا يَتَّبِعِي لِمَنْ حَمَلْتَهُ مِنْ نِعْمَتِكَ مَا حَمَلْنَا أَنْ يَغْفَلَ عَنِ شُكْرِكَ ، وَأَنْ يَتَشَاغَلَ بِشَيْءٍ غَيْرِكَ ، يَا مَنْ هُوَ عَوْضٌ عَنِ كُلِّ شَيْءٍ وَلَيْسَ مِنْهُ عَوْضٌ .

امام سجاد علیه السلام - در دعا - : به راستی برای آن کس که از نعمت هایی که به ما دادی به وی [نیز] عنایت کرده ای ، سزاوار نیست که از سپاسگزاری ات غفلت ورزد ، و به کسی جز تو مشغول گردد . ای کسی که جایگزین همه چیزی ، و چیزی جایگزین تو نیست!

بحار الأنوار : ۹۹ / ۱۲۵ / ۱۹ نقلاً عن العتيق الغروي .

حدیث ۱۸۴

امام سجاد علیه السلام :

إِلَهِي وَسَيِّدِي ، هَدَأْتَ الْعِيُونَ ، وَغَارَتِ النُّجُومُ ، وَسَيَّكَنْتِ الْحَرَكَاتُ مِنَ الطَّيْرِ فِي الْوُكُورِ وَالْحَيْتَانِ فِي الْبُحُورِ ، وَأَنْتَ الْعَدْلُ الَّذِي لَا يَجُورُ ، وَالْقِسْطُ الَّذِي لَا تَمِيلُ ، وَالِدَائِمُ الَّذِي لَا يَزُولُ ، أَغْلَقْتَ الْمُلُوكُ أَبْوَابَهَا ، وَدَارَتْ عَلَيْهَا حُرَّاسُهَا ، وَبَابُكَ مَفْتُوحٌ لِمَنْ دَعَاكَ يَا سَيِّدِي ، وَخَلَا كُلُّ حَبِيبٍ بِحَبِيبِهِ ، وَأَنْتَ الْمَحْبُوبُ إِلَيَّ .

امام سجاد علیه السلام - در دعایش - : بارالها! سرورا! چشم ها آرام گرفت ، ستاره ها فرو رفت ، جنبش پرندگان در آشیانه ها و ماهی ها در دریاها آرام گرفت ، و تو دادگری هستی که ستم نمی کند و عادل هستی که [از حق ،] منحرف نمی شود و پایداری هستی که زائل نمی شود . پادشاهان ، درهای خود را بسته اند و نگهبانان ، برگرد آنها در گردش اند ؛ اما در [رحمت] تو - ای سرورم ! - برای آن که بخواند ، گشوده است . هر دوستی ، با محبوبش خلوت کرده است و تو محبوب منی !

بحار الأنوار : ۸۷ / ۳۰۸ / ۸۶ نقلاً عن صحيفة قديمة مصححة عن عمير بن المتوكل عن أبيه عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلام .

حدیث ۱۸۵

امام سجاد علیه السلام :

إِلَهِي ، لَوْ قَرَنْتَنِي بِالْأَصْفَادِ ، وَمَعَتَنِي سَيِّبِكَ مِنْ بَيْنِ الْأَشْهَادِ ... مَا قَطَعْتُ رَجَائِي مِنْكَ ، وَلَا صَيَّرْتُ وَجَهَ تَأْمِيلِي لِلْعَفْوِ عَنكَ ، وَلَا خَرَجَ حُجُبِكَ مِنْ قَلْبِي .

امام سجاد علیه السلام - در دعایش - : بارالها ! اگر مرا به زنجیر کشی و عطای خود را در میان شاهدان از من بازداری ، ... امیدم را از تو نخواهم بُرید و چهره ام را که به گذشتت امیدوار است ، از تو نخواهم گرداند و محبتت از قلبم بیرون نخواهد رفت .
 إقبال الأعمال: ۱ / ۱۶۷ عن أبي حمزة الثمالي .

حدیث ۱۸۶

امام سجاد علیه السلام :

: اللَّهُمَّ إِنَّ قُلُوبَ الْمُخْتَبِينَ إِلَيْكَ وَالْهَيْهَةَ ، وَسُبُلَ الرَّاغِبِينَ إِلَيْكَ شَارِعَةً .

امام سجاد علیه السلام - در زیارت امین الله - : بارالها ! دل های خاشعان ، شیفته توست و راه ها برای راغبان به تو ، هموار است .
 کامل الزیارات: ۹۳/۹۳ عن مهديين صدقة الرقي عن الإمام الرضا عن الإمام الكاظم عن الإمام الصادق عليهم السلام.

حدیث ۱۸۷

امام سجاد علیه السلام :

: سَيِّدِي ، أَنْتَ دَلِيلٌ مِّنْ أَنْقَطَعِ دَلِيلُهُ ، وَأَمَلٌ مِّنْ أَمْتَعَ تَأْمِيلُهُ ، فَإِنْ كَانَتْ ذُنُوبِي حَالَتْ بَيْنَ دُعَائِي وَإِجَابَتِكَ فَلَمْ يَحُلْ كَرْمُكَ بَيْنِي وَبَيْنَ مَغْفِرَتِكَ ، وَإِنَّكَ لَا تُضِلُّ مَنْ هَدَيْتَ ، وَلَا تُذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ ، وَلَا يَفْتَقِرُ مَنْ أَغْنَيْتَ ، وَلَا يَسْعُدُ مَنْ أَشْقَيْتَ ، وَعِزَّتِكَ لَقَدْ أَحْبَبْتُكَ مَحَبَّةً اسْتَفْرَتَ فِي قَلْبِي حَلَاوَتُهَا ، وَأَنْسَتَ نَفْسِي بِيَشَارَتِهَا ، وَمُحَالَ فِي عَدَلِ أَقْصِيَّتِكَ أَنْ تُسَدَّ أَسْبَابَ رَحْمَتِكَ عَن مُعْتَقِدِي مَحَبَّتِكَ .

امام سجاد علیه السلام - در نیایشش - : سرورا ! تو راهنمای کسی هستی که بی راهنما شده و امید کسی هستی که امیدش ناامید گشته است . پس اگر گناهانم میان دعایم و اجابت تو حایل شده است ، کرم تو میان من و بخششت حایل نشده است . تو آن را که هدایت کرده ای ، گمراه نمی سازی و آن را که با او دوستی کرده ای ، خوار نمی کنی . آن که بی نیازش ساخته ای ، درویش نمی شود و آن که شوربختش کرده ای ، نیک بخت نمی شود . سوگند به عزتت که چنان دوستت می دارم که شیرینی آن ، در قلبم جایگیر شده و جانم به مژده آن ، انس گرفته است . از داوری های عادلانه تو محال است که اسباب رحمت خویش را بر گره زندگان رشته محبت خودت ببندی .

بحار الأنوار : ۹۴ / ۱۶۹ / ۲۲ نقلاً عن كتاب أنيس العابدین .

حدیث ۱۸۸

امام سجاد علیه السلام :

: إِلَهِي وَسَيِّدِي ، وَعِزَّتِكَ وَجَلَالِكَ لَئِن طَالَبْتَنِي بِذُنُوبِي

لَأُطَالِبَنَّكَ بِعَفْوِكَ ، وَلَئِن طَالَبْتَنِي بِلُؤْمِي لِأُطَالِبَنَّكَ بِكَرَمِكَ ، وَلَئِن أَدْخَلْتَنِي النَّارَ لِأَخْبِرَنَّ أَهْلَ النَّارِ بِحُبِّي لَكَ .

امام سجاد علیه السلام - در دعایش - : ای اله و سرورم ! به عزت و جلالت سوگند ،

اگر مرا با گناهانم بازخواست کنی ، تو را به بخشش بازخواست خواهم کرد و اگر مرا به پستی ام بازخواست کنی ، تو را به کرامت بازخواست خواهم کرد و اگر مرا به دوزخ درآوری ، دوزخیان را از دوستی ام نسبت به تو با خبر خواهم ساخت .

مصباح المتعجّد : ۵۹۶ ، إقبال الأعمال : ۱ / ۱۷۲ ، مصباح الكفعمی : ۷۹۵ کلّها عن أبي حمزة الثمالي ، البلد الأمين : ۲۱۲ ، بحار الأنوار : ۹۸ / ۹۲ / ۲ .

حدیث ۱۸۹

امام سجاد علیه السلام :

أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ : حَبَّبَنِي إِلَى خَلْقِي ، وَحَبَّبَ الْخَلْقَ إِلَيَّ .

قَالَ : يَا رَبِّ كَيْفَ أَفْعَلُ ؟

قَالَ : ذَكَرَهُمُ الْآلَاءُ وَنِعْمَائِي لِيُحِبُّونِي ، فَلَمَّا تَرَدَّ أَبَقَا عَنْ أَبِي أَوْ ضَالًّا عَنْ فَنَائِي أَفْضَلُ لَكَ مِنْ عِبَادَةٍ مَائَةٌ سِتِّ مِائَةٍ بِصَتِّ يَامِ نَهَارِهَا وَقِيَامِ لَيْلِهَا .

امام سجاد علیه السلام : خداوند عز و جل به موسی علیه السلام وحی کرد : «مرا محبوب خلقم گردان و خلقم را محبوب من گردان»

موسی علیه السلام گفت : پروردگارا ! چگونه این کار را انجام دهم ؟

فرمود : «نعمت ها و عطاهاى مرا به آنان یادآوری کن ، تا مرا دوست بدارند ، که اگر شخص گریزان از درگاهم و یا گم شده از آستانم را بازگردانی و هدایت نمایی ، از عبادت صد ساله ای که روزهایش را روزه دار و شب هایش را شب زنده دار باشی ، برایت برتر است» .

تنبيه الخواطر : ۱۰۸ / ۲ ، منیه المرید : ۱۱۶ ، التفسیر المنسوب إلى الإمام العسکری علیه السلام : ۲۱۹ / ۳۴۲ ، بحار الأنوار : ۶ / ۴ / ۲ .

حدیث ۱۹۰

امام سجاد علیه السلام :

: يَا أَمَلِي ، يَا رَجَائِي ، يَا خَيْرَ مُسْتَعَاثٍ ، يَا أَجْوَدَ الْمُعْطِينَ ، يَا مَنْ سَبَقَتْ رَحْمَتُهُ غَضَبَهُ ، يَا سَيِّدِي وَمَوْلَايَ وَرَجَائِي وَثِقَتِي وَمُعْتَمَدِي ، وَيَا ذُخْرِي وَظَهْرِي وَعُدَّتِي وَغَايَةَ أَمَلِي وَرَغْبَتِي .

امام سجاد علیه السلام - در دعای روز عرفه - : ای آرزویم ! ای امیدم ! ای بهترین فریادرس ! ای بخشنده ترین بخشندگان ! ای آن که رحمتش بر غضبش پیشی گرفته است ! ای سرورم ، مولایم ، امیدم ، تکیه گاهم و مایه اطمینانم ! ای پشتوانه و پشتیبان و ساز و برگ و نهایت آرزو و خواسته ام !

إقبال الأعمال : ۱۰۸ / ۲ .

حدیث ۱۹۱

امام سجاد علیه السلام :

: إِلَهِي ... يَا مُنْتَهَى أَمَلِ الْآمِلِينَ ، وَيَا غَايَةَ سُؤْلِ السَّائِلِينَ ، وَيَا أَقْصَى طَلِبَةِ الطَّالِبِينَ ، وَيَا أَعْلَى رَغْبَةِ الرَّاغِبِينَ ... لَكَ تَخَضُّعِي وَسُؤَالِي ، وَإِلَيْكَ تَضَرُّعِي وَابْتِهَالِي .

امام سجاد علیه السلام : بارالها ! ... ای نهایت آرزوی آرزومندان ! ای نهایت درخواست درخواست کنندگان ! ای غایت خواسته خواستاران ! ای والاترین امید امیدواران ! ... فروتنی ام برای تو و درخواستم از توست و مویه و زاری ام به سوی توست .

بحار الأنوار : ۱۵۰ / ۹۴ .

حدیث ۱۹۲

امام سجاد علیه السلام :

أُتَحَرِّقُنِي بِالنَّارِ يَا غَايَةَ الْمُنى؟ أَفَأَيْنَ رَجَائِي! ثُمَّ أَيْنَ مَحَبَّتِي!

امام سجاد علیه السلام :

ای منتهای آرزو! آیا مرا به آتش می سوزانی؟ /

پس امیدم چه می شود؟ پس آن گاه، دوستی ام چه می شود؟

المناقب لابن شهر آشوب: ۴ / ۱۵۱ عن طاووس الفقيه.

حدیث ۱۹۳

امام سجاد علیه السلام :

: اِبْتَدَعَ بِقُدْرَتِهِ الْخَلْقَ اِبْتِدَاعًا ، وَاخْتَرَعَهُمْ عَلَي مَشِيَّتِهِ اخْتِرَاعًا ، ثُمَّ سَلَكَ بِهِمْ طَرِيقَ اِرَادَتِهِ ، وَبَعَثَهُمْ فِي سَبِيلِ مَحَبَّتِهِ .

امام سجاد علیه السلام - در دعایش در ستایش خدای عز و جل: خلق را با قدرت خود، بی هیچ سابقه ای بیافرید و آنان را بر طبق

مشیت خود، صورت داد. سپس آنان را در راه اراده اش پیش برد و در راه دوستی اش برانگیخت.

الصحيفة السجادية: ۱۹ الدعاء ۱.

حدیث ۱۹۴

امام سجاد علیه السلام :

: يَا مَنْ اَنَسَ الْعَارِفِينَ بِطَوْلِ مُنَاجَاتِهِ ، وَالْبِيسَ الْخَائِفِينَ ثَوْبَ مَوَالَاتِهِ .

امام سجاد علیه السلام : ای آن که عارفان را با رازگویی بلند خویش، مأنوس ساخت و بر خائفان، لباس دوستی خود پوشاند!

الصحيفة السجادية (الجامعة): ۴۴۱ / ۱۱۹۹.

حدیث ۱۹۵

امام سجاد علیه السلام :

: اَللّهُمَّ صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَآلِهِ ، وَبَنِّهْنِي لِتَذَكْرِكَ فِي اَوْقَاتِ الْغَفْلَةِ ، وَاسْتَعْمَلْنِي بِطَاعَتِكَ فِي اَيَّامِ الْمُهَلَّةِ ، وَانْهَجْ لِي اِلَى مَحَبَّتِكَ سَبِيلاً

سَهْلَةً ، اَكْمِلْ لِي بِهَا خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ .

امام سجاد علیه السلام : بارالها! بر محمد و آل محمد، درود فرست و به هنگام غفلت، مرا با یاد خود، هشیار ساز. به روزگار

مهلت، مرا در راه طاعت خود به کار گیر و راه آسانی به سوی دوستی ات برایم بگشا که با آن، خیر دنیا و آخرت را بر من کامل

گردانی.

الصحيفة السجادية: ۸۷ الدعاء ۲۰.

حدیث ۱۹۶

امام سجاد علیه السلام :

: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ ، وَفَرِّغْ قَلْبِي لِمَحَبَّتِكَ ، وَاشْغَلْهُ بِذِكْرِكَ .

امام سجاد علیه السلام - در دعایش - : بارالها ! بر محمد و آل محمد درود بفرست و قلبم را برای محبتت پرداز و آن را به یاد خود مشغول بدار .

الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : ۹۱ الدعاء ۲۱ ، مهج الدعوات : ۴۰ عن الإمام الكاظم عليه السلام وليس فيه «واشغله».

حدیث ۱۹۷

امام سجاد علیه السلام :

: اللَّهُمَّ وَإِنِّي أَتُوبُ إِلَيْكَ مِنْ كُلِّ مَا خَالَفَ إِرَادَتَكَ ، أَوْ زَالَ عَن مَحَبَّتِكَ ؛ مِنْ خَطَرَاتِ قَلْبِي ، وَلَحَظَاتِ عَيْنِي ، وَحِكَايَاتِ لِسَانِي .
امام سجاد علیه السلام - در دعایش - : بارالها ! من از هر چه با اراده تو مخالفت دارد و یا از محبت تو به دور است ، به سويت توبه می کنم ؛ از آنچه در دلم می گذرد ، و از نگاه های چشمم و از گفته های زبانم .
الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : ۱۲۶ الدعاء ۳۱ .

حدیث ۱۹۸

امام سجاد علیه السلام :

: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ الَّذِينَ جَدُّوا فِي قَصْدِكَ فَلَمْ يَنْكَلُوا ، وَ سَيَلَكُوا الطَّرِيقَ إِلَيْكَ فَلَمْ يَعْدِلُوا ، وَاعْتَمَدُوا عَلَيْكَ فِي الْوُصُولِ حَتَّى وَصَلُوا ، فَزَوَّيْتَ قُلُوبَهُمْ مِنْ مَحَبَّتِكَ ، وَأَنْسَتْ نُفُوسُهُمْ بِمَعْرِفَتِكَ .
امام سجاد علیه السلام - در دعایش - : بارالها ! مرا از کسانی قرار ده که برای دیدن جدیت به خرج دادند و باز نماندند و راه تو را پیمودند و از آن ، منحرف نشدند و برای رسیدن ، به تو اعتماد کردند ، تا آن که رسیدند . پس دل هایشان را از محبت خود ، سیراب ساختی و جان هایشان را به معرفت خویش ، مانوس کردی .
بحار الأنوار : ۹۴ / ۱۵۶ / ۲۲ نقلًا عن كتاب أنيس العابدین .

حدیث ۱۹۹

امام سجاد علیه السلام :

: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ ، وَاحْفَظْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِينَا ،
وَمِنْ خَلْفِنَا ، وَعَنْ أَيْمَانِنَا ، وَعَنْ شَمَائِلِنَا ، وَمِنْ جَمِيعِ نَوَاحِينَا ، حِفْظًا عَاصِمًا مِنْ مَعْصِيَتِكَ ، هَادِيًا إِلَى طَاعَتِكَ ، مُسْتَعِمِلًا لِمَحَبَّتِكَ .
امام سجاد علیه السلام - در دعایش - : بارالها ! بر محمد و آل محمد، درود بفرست و ما را از پیش و پس ، چپ و راست و از همه سویمان حفظ کن ؛ حفظ کردنی که از معصیت بازدارد، به سوی طاعت هدایت کند و دوستی ات را به کار گیرد.

الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : ۴۱ الدعاء ۶ ، مصباح المتهجد : ۲۴۶ وليس فيه «وعن أيماننا وعن شمائلنا» ، العدد القويَّة : ۳۶۳ ، بحار الأنوار : ۳۰۷ / ۹۷ .

حدیث ۲۰۰

امام سجاد علیه السلام :

: اللَّهُمَّ ... وَاعْمِ أَبْصَارَ قُلُوبِنَا عَمَّا خَالَفَ مَحَبَّتَكَ .

امام سجاد علیه السلام - در دعایش - : بارالها ! ... دیده دل هایمان را از آنچه مخالف دوستی توست ، کور گردان .
الصحیفه السجادیه : ۴۷ الدعاء ۹ .

از ۴۰۰ تا ۲۰۱

حدیث ۲۰۱

امام سجاد علیه السلام :

: اللَّهُمَّ ... لَا تَبْتَلِنِي بِالْكَسَلِ عَنِ عِبَادَتِكَ ، وَلَا الْعَمَى عَنِ سَبِيلِكَ ، وَلَا بِالْتَعَرُّضِ لِخِلَافِ مَحَبَّتِكَ .

امام سجاد علیه السلام - در دعایش - : بارالها ! ... مرا به کاهلی در عبادت ، کوری از راهت و بیرون شدن از طریق محبت ، مبتلا مکن .

الصحیفه السجادیه : ۸۴ الدعاء ۲۰ .

حدیث ۲۰۲

امام سجاد علیه السلام :

: إِلَهِي ، فَاجْعَلْنَا مِنَ الَّذِينَ تَوْشَّحَتْ أَشْجَارُ الشُّوقِ إِلَيْكَ فِي حِدَائِقِ صُدُورِهِمْ ، وَأَخَذَتْ لَوْعِيَهُ مَحَبَّتِكَ بِمَجَامِعِ قُلُوبِهِمْ ، فَهَمَّ إِلَى أَوْكَارِ الْأَفْكَارِ يَاوُونَ ، وَفِي رِيَاضِ الْقُرْبِ وَالْمُكَاشَفَةِ يَرْتَعُونَ ، وَمِنْ حِيَاضِ الْمَحَبَّةِ بِكَأْسِ الْمُلَاطَفَةِ يَكْرَعُونَ ، وَشَرَائِعِ الْمُصَافَاهِ يَرِدُونَ .

امام سجاد علیه السلام - در دعایش - : بارالها ! ما را از کسانی قرار ده که درختان شوق به تو در بوستان سینه هایشان آراسته شد و آتش محبت، دل هایشان را بی قرار ساخت. پس آنان در آشیانه های اندیشه ها جای گرفته اند و در باغ های قرب و مکاشفه می خرامند و از حوض های محبت ، با جام های ملاطفت می نوشند و به سرچشمه های صفا و یک رنگی وارد می شوند .
بحار الأنوار : ۹۴ / ۱۵۰ نقلاً عن بعض كتب الأصحاب .

حدیث ۲۰۳

امام سجاد علیه السلام :

: اللَّهُمَّ صِدِّقْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ ، وَاجْعَلْنِي لَهُمْ قَرِينًا ، وَاجْعَلْنِي لَهُمْ نَصِيرًا ، وَامْنُنْ عَلَيَّ بِشَوْقٍ إِلَيْكَ ، وَبِالْعَمَلِ لَكَ بِمَا تُحِبُّ وَتَرْضَى ، إِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ، وَذَلِكَ عَلَيْكَ يَسِيرٌ .

امام سجاد علیه السلام - در دعایش - : بارالها ! بر محمد و آل محمد ، درود بفرست و مرا همنشین آنان قرار ده و یاور آنان ساز و با شوق به سویت و توفیق انجام دادن آن عملی که دوست می داری و خوشنود می شوی ، بر من منت بگذار ، که تو بر هر چیزی توانایی و این کار ، بر تو آسان است .

الصحیفه السجادیه : ۹۲ الدعاء ۲۱ .

حدیث ۲۰۴

امام سجاد علیه السلام :

: قَدْ قُلْتُ يَا إِلَهِي فِي مُحْكَمِ كِتَابِكَ إِنَّكَ تَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِكَ وَتَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَتُحِبُّ التَّوَّابِينَ ، فَأَقْبَلْ تَوْبَتِي كَمَا وَعَدْتْ ، وَاعْفُ عَن سَيِّئَاتِي كَمَا ضَمِنْتَ ، وَأَوْجِبْ لِي مَحَبَّتَكَ كَمَا شَرَطْتَ .

امام سجاد علیه السلام - در دعا - : بارالها ! در کتاب استوارت فرمودی که توبه را از بندگان می پذیری و از گناهان درمی گذری و توبه کاران را دوست می داری . پس همان گونه که وعده داده ای ، توبه ام را بپذیر و همان گونه که تضمین کرده ای ، از گناهانم در گذر و همان گونه که شرط کرده ای ، دوستی ات را بر من مقرر دار .
الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : ۱۲۵ الدعاء ۱۴۷ .

حدیث ۲۰۵

امام سجاد علیه السلام :

: أَعْتَذِرُ إِلَيْكَ يَا إِلَهِي ... فَصَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَآلِهِ ، وَاجْعَلْ نَدَامَتِي عَلَي مَا وَقَعْتُ فِيهِ مِنَ الزَّلَّاتِ وَعَزْمِي عَلَي تَرْكِ مَا يَعْزِضُ لِي مِنَ السَّيِّئَاتِ تَوْبَةً تَوْجِبُ لِي مَحَبَّتَكَ ، يَا مُحِبَّ التَّوَّابِينَ .

امام سجاد علیه السلام - در دعا - : بارالها ! از تو پوزش می خواهم ... پس بر محمد و آل محمد ، درود فرست و پشیمانی ام را از لغزش هایی که دچار آن شدم و عزمم را بر وا گذاشتن گناهانی که با آنها رویاری می شوم ، توبه ای قرار ده که محبتت را برایم در پی بیاورد ، ای دوستدار توبه کاران !
الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : ۱۲۵ الدعاء ۳۸ .

حدیث ۲۰۶

امام سجاد علیه السلام :

: اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا خَوْفَ عِقَابِ الْوَعِيدِ... وَاجْعَلْنَا عِنْدَكَ مِنَ التَّوَّابِينَ الَّذِينَ أَوْجِبَتْ لَهُمْ مَحَبَّتَكَ ، وَقَبِلَتْ مِنْهُمْ مُرَاجَعَةَ طَاعَتِكَ ، يَا أَعْدَلَ الْعَادِلِينَ .

امام سجاد علیه السلام - در دعا - : بارالها ! ترس از کیفر موعود را روزی ما گردان ... و ما را نزد خود ، از توبه کارانی قرار ده که محبتت را بر آنان مقرر داشتی و بازگشتشان را به فرمانبری ات پذیرفتی ، ای عادل ترین عادلان !
الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : ۱۷۹ الدعاء ۴۵ ، مصباح المتهجد : ۶۴۷ ، إقبال الأعمال : ۱ / ۴۲۹ وفيه «غم» بدل «عقاب» ، بحار الأنوار : ۹۸ / ۱۷۶ .

حدیث ۲۰۷

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ أَحَبَّ عِبْدِي إِلَيَّ التَّقِيُّ الطَّالِبُ لِلتَّوَابِ الْجَزِيلِ ، اللَّازِمُ لِلْعُلَمَاءِ ، التَّابِعُ لِلْحُلَمَاءِ ، الْقَابِلُ عَنِ الْحُكَمَاءِ .

امام سجاد علیه السلام : محبوب ترین بندگانم نزد من ، شخص پرهیزگار جوینده پاداش بسیار ، ملازم عالمان ، پیرو بردباران و پذیرنده از حکیمان است .

الکافی : ۱ / ۳۵ / ۵ عن أبي حمزة ، بحار الأنوار : ۱ / ۱۸۵ / ۱۰۹ .

حدیث ۲۰۸

امام سجاد علیه السلام :

: أَتُوبُ إِلَيْكَ فِي مَقَامِي هَذَا... تَوْبِيَةَ... عَالِمٍ بِأَنَّ الْعَفْوَ عَنِ الذَّنْبِ الْعَظِيمِ لَا يَتَعَاظَمُكَ... وَأَنَّ أَحَبَّ عِبَادِكَ إِلَيْكَ مَنْ تَرَكَ
الِاسْتِكْبَارَ عَلَيْكَ ، وَجَانَبَ الْإِصْرَارَ ، وَلَزِمَ الْإِسْتِغْفَارَ .

امام سجاد علیه السلام - ضمن نیایش در اعتراف به قصور و تقصیر - : در این جایگاهم به سویت توبه می کنم ؛ توبه کسی که می داند گذشت از گناه بزرگ ، بر تو دشوار و بزرگ نمی نماید ... و این که محبوب ترین بندگانت نزدت ، کسی است که گردن فرازی در برابر تو را واگذارد و پافشاری [بر گناه] ارا رها کند و پایبند استغفار گردد .
الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : ۵۵ الدعاء ۱۲ .

حدیث ۲۰۹

امام سجاد علیه السلام :

: وَأَنْزَعَ مِنْ قَلْبِي حُبَّ دُنْيَا دَنِيَّتِي ؛ تَنَهَى عَمَّا عِنْدَكَ ، وَتَصَدُّ عَنِ ابْتِغَاءِ الْوَسِيلَةِ إِلَيْكَ ، وَتُذْهِلُ عَنِ التَّقَرُّبِ مِنْكَ .

امام سجاد علیه السلام - در دعایش - : دوستی دنیای پست را از قلبم برکن که از آنچه نزد توست ، باز می دارد و مانع طلب وسیله برای رسیدن به تو می گردد و نزدیک شدن به تو را از یاد می برد .
الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : ۱۹۷ الدعاء ۴۷ .

حدیث ۲۱۰

امام سجاد علیه السلام :

: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَوْحَى إِلَى دَانِيَالَ : إِنَّ أُمَّتَ عِبْدِي إِلَيَّ الْجَاهِلُ الْمُسْتَحْفُ بِحَقِّ أَهْلِ الْعِلْمِ ، التَّارِكُ لِلِاقْتِدَاءِ بِهِمْ .

امام سجاد علیه السلام : خداوند متعال به دانیال علیه السلام وحی کرد : «دشمن ترین بندگانم در نزد من ، نادانی است که حق عالمان را سبک می شمارد و از پیروی آنان ، تن می زند» .

الكافي : ۱ / ۳۵ / ۵ عن أبي حمزة الثمالي ، جامع الأحاديث للقمي : ۱۹۸ ، منية المرید : ۱۱۱ ، بحار الأنوار : ۱۴ / ۳۷۹ / ۲۳ .

حدیث ۲۱۱

امام سجاد علیه السلام :

: أَلَا وَإِنَّ أَبْغَضَ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ مَنْ يَقْتَدِي بِسُنَّةِ إِمَامٍ وَلَا يَقْتَدِي بِأَعْمَالِهِ .

امام سجاد علیه السلام : هان ! دشمن ترین مردم در نزد خدا ، کسی است که سنت امامی را سرمشق خود قرار می دهد ، اما کردارش را سرمشق خود قرار نمی دهد .

الكافي : ۸ / ۲۳۴ / ۳۱۲ ، الخصال : ۱۸ / ۶۲ ، تنبيه الخواطر : ۲ / ۱۵۲ کلها عن أبي حمزة الثمالي ، تحف العقول : ۲۸۰ ، بحار الأنوار : ۴ / ۲۰۷ / ۱ .

حدیث ۲۱۲

امام سجاد علیه السلام :

: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ قَدْ عَصَيْتُكَ فَإِنِّي قَدْ أَطَعْتُكَ فِي أَحَبِّ الْأَشْيَاءِ إِلَيْكَ ؛ وَهُوَ الْإِيمَانُ بِكَ ، مَنَّا مِنْكَ عَلَيَّ ، لَا مَنَّا مِنْنِي عَلَيْكَ . وَتَرَكْتُ مَعْصِيَتَكَ فِي أَبْغَضِ الْأَشْيَاءِ إِلَيْكَ ؛ وَهُوَ أَنْ أَدْعُوَ لَكَ وَلِدَا أَوْ أَدْعُوَ لَكَ شَرِيكًا ، مَنَّا مِنْكَ عَلَيَّ ، لَا مَنَّا مِنْنِي عَلَيْكَ .

امام سجاد علیه السلام - در سجده اش - : بارالها ! اگر تو را گاهی نافرمانی کردم ، در مورد محبوب ترین چیزها در نزدت - یعنی ایمان به تو - ، از تو فرمان بردم ، و تو را بدین سبب بر من ممت است و مرا بر تو متنی نیست ؛ و در مورد منفورترین چیزها در نزدت - یعنی این که برایت فرزندی یا شریکی قرار دهم و بخوانم - ، نافرمانی تو را نکردم ؛ و تو را بدین سبب بر من متنی است و مرا بر تو متنی نیست .

کتاب من لا یحضره الفقیه : ۱ / ۳۳۳ / ۹۷۷ ، الأمالی للطوسی : ۴۱۵/۹۳۴ عن جابر عن الإمام الباقر عنه علیهما السلام منحوه ، بحار الأنوار : ۹۴ / ۹۱ / ۴ .

حدیث ۲۱۳

امام سجاد علیه السلام :

: إلهی . . . أَسْتَغْفِرُكَ مِنْ كُلِّ لَذَّةٍ بَغَيْرِ ذِكْرِكَ ، وَمِنْ كُلِّ رَاحَةٍ بَغَيْرِ أَنْسِكَ ، وَمِنْ كُلِّ سُورٍ بَغَيْرِ قُرْبِكَ ، وَمِنْ كُلِّ شُغْلٍ بَغَيْرِ طَاعَتِكَ .

امام سجاد علیه السلام - در «مناجاة الذاکرین» - : بارالها ! ... از هر لذتی جز یاد تو ، از هر آسایشی جز همدمی تو ، از هر شادمانی ای جز نزدیکی به تو ، و از هر کاری جز فرمانبری ات ، به درگاه تو آرمزش می خواهم .
بحار الأنوار : ۹۴ / ۱۵۱ .

حدیث ۲۱۴

امام سجاد علیه السلام :

: يَا مَنْ أَنْسَ الْعَارِفِينَ بِطَوْلِ مُنَاجَاتِهِ ، وَأَلْبَسَ الْخَائِفِينَ ثَوْبَ مَوَالَاتِهِ .

امام سجاد علیه السلام - در نیایشش - : ای آن که با رازگویی طولانی اش ، همدم عارفان گشت و لباس دوستی اش را بر تن ترسیدگان پوشاند !
الصحيفة السجادية (الجامعة) : ۴۴۱ / ۱۱۹۹ .

حدیث ۲۱۵

امام سجاد علیه السلام :

: اللَّهُمَّ . . . أَلْبَسْ قَلْبِي الْوَحْشَةَ مِنْ شِرَارِ خَلْقِكَ ، وَهَبْ لِي الْإِنْسَ بِكَ وَبِأَوْلِيَائِكَ وَأَهْلِ طَاعَتِكَ .

امام سجاد علیه السلام - در دعایش - : بارالها ! ... قلبم را از وحشت آفریدگان بدت بیوشان و انس به خود و دوستان و فرمانبرانت را به من ببخش .
الصحيفة السجادية : ۹۱ الدعاء ۲۱ .

حدیث ۲۱۶

امام سجاد علیه السلام :

: إلهی ، فَاجْعَلْنَا مِنَ الَّذِينَ تَوَشَّحَتْ أَشْجَارُ الشُّوقِ إِلَيْكَ فِي حِدَائِقِ صُدُورِهِمْ ، وَأَخَذَتْ لَوْعَهُ مَحَبَّتِكَ بِمَجَامِعِ قُلُوبِهِمْ . . . وَقَرَّتْ بِالنَّظَرِ إِلَى مَحْبُوبِهِمْ أَعْيُنُهُمْ .

امام سجاد علیه السلام - در «مناجاة العارفين» :- بارالها ! ما را از کسانی قرار ده که درختان شوق تو در باغ سینه هاشان، شاخه گسترده و آتش محبت ، دل هایشان را فرا گرفته است ... و چشمانشان با نگرستن به تو روشن گشته است .
بحار الأنوار : ۹۴ / ۱۵۰ .

حدیث ۲۱۷

امام سجاد علیه السلام :

: إلهی ، مَن ذَا الَّذِي ذَاقَ حَلَاوَةَ مَحَبَّتِكَ فَرَامَ مِنْكَ يَدْلًا ! وَمَن ذَا الَّذِي أَنَسَ بِقُرْبِكَ فَبَاتَغَى عَنْكَ حَوْلًا ! إلهی ، فَاجْعَلْنَا مِمَّنْ اصْطَفَيْتَهُ لِقُرْبِكَ وَوَلَّيْتَهُ ، وَأَخْلَصْتَهُ لِدُوكَ وَمَحَبَّتِكَ ، وَشَوَّقْتَهُ إِلَى لِقَائِكَ ، وَرَضَّيْتَهُ بِقَضَائِكَ ، وَمَنْحْتَهُ بِالنَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ ، وَحَبَوْتَهُ بِرِضَاكَ ، وَأَعْدَدْتَهُ مِنْ هَجْرِكَ وَقَلَاكَ ، وَبَوَّأْتَهُ مَقْعَدَ الصَّدَقِ فِي جِوَارِكَ ، وَخَصَّصْتَهُ بِمَعْرِفَتِكَ ، وَأَهْلَيْتَهُ لِعِبَادَتِكَ ، وَهَيَّمْتَهُ لِإِرَادَتِكَ ، وَاجْتَبَيْتَهُ لِمُشَاهَدَتِكَ ، وَأَخْلَيْتَ وَجْهَهُ لِمَكَ ، وَفَرَّغْتَ فُؤَادَهُ لِحُبِّكَ ، وَرَغَّبْتَهُ فِيمَا عِنْدَكَ ، وَالْهَمَّمْتَهُ ذِكْرَكَ ، وَأَوْزَعْتَهُ شُكْرَكَ ، وَشَغَلْتَهُ بِطَاعَتِكَ ، وَصَيَّرْتَهُ مِنْ صَالِحِي بَرِّيَّتِكَ ، وَاخْتَرْتَهُ لِمُنَاجَاتِكَ ، وَقَطَعْتَ عَنْهُ كُلَّ شَيْءٍ يَقْطَعُهُ عَنْكَ .

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِمَّنْ ذَابَهُمُ الْإِرْتِيَا حُ إِلَيْكَ وَالْحَنِينُ ، وَدَهَرَهُمُ الزَّفْرَةُ وَالْأَنْبِيُّ ، جَبَاهُهُمْ سَاجِدَةٌ لِعَظَمَتِكَ ، وَعْيُونُهُمْ سَاهِرَةٌ فِي خِدْمَتِكَ ، وَدُمُوعُهُمْ سَائِلَةٌ مِنْ حَشِيَّتِكَ ، وَقُلُوبُهُمْ مُتَعَلِّقَةٌ بِمَحَبَّتِكَ ، وَأَفْنِدَتُهُمْ مُنْخَلَعَةٌ مِنْ مَهَابَتِكَ .

یا مَنْ أَنْوَارِ قُدْسِهِ لِأَبْصَارِ مُحِبِّيهِ رَائِقَةٌ ، وَسُبُحَاتُ وَجْهِهِ لِقُلُوبِ عَارْفِيهِ شَائِقَةٌ ، يَا مَنْنِي قُلُوبِ الْمُشْتَاقِينَ ، وَيَا غَايَةَ آمَالِ الْمُحِبِّينَ ، أَسْأَلُكَ حُبَّكَ ، وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ ، وَحُبَّ كُلِّ عَمَلٍ يُوَصِّلُنِي إِلَى قُرْبِكَ ، وَأَنْ تَجْعَلَكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ سِوَاكَ ، وَأَنْ تَجْعَلَ حُبِّي إِيَّاكَ قَائِدًا إِلَى رِضْوَانِكَ ، وَشَوْقِي إِلَيْكَ ذَائِدًا عَنْ عِصْيَانِكَ ، وَآمِنُنْ بِالنَّظَرِ إِلَيْكَ عَلَيَّ ، وَانْظُرْ بَعَيْنِ الْوُدِّ وَالْعَطْفِ إِلَيَّ ، وَلَا تَصْرِفْ عَنِّي وَجْهَكَ ، وَاجْعَلْنِي مِنْ أَهْلِ الْإِسْعَادِ وَالْحُظُورَةِ عِنْدَكَ ، يَا مُجِيبُ ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ .

امام سجاد علیه السلام - در «مناجاة المحبین» :- بارالها ! چه کسی شیرینی محبت تو را چشید و پس از آن ، در پی جایگزینی برای برآمد ؟ چه کسی به نزدیکی با تو انس گرفت و پس از آن ، خواستار جابه جایی از کنارت شد ؟

بارالها! ما را از کسانی قرار ده که برای نزدیکی و دوستی ات برگزیدی ، و برای محبت و دوستی ات خالصشان ساختی ، و به دیدارت مشتاقشان کردی ، و به قضایت خشنودشان نمودی ، و نگرستن به رخسارت را به آنان بخشیدی ، و خشنودی ات را به آنان عطا کردی ، و از دوری و هجران ایمنشان ساختی ، و در کنارت در جایگاهی راستین جایشان دادی ، و شناخت را ویژه ایشان ساختی ، و آنان را اهل بیت عبادت دادی و شیفته اراده ات کردی ، و برای مشاهده خودت برگزیدی و چهره ات را برایشان بی پرده ساختی و دلشان را به دوستی خودت پرداختی و آنان را خواستار آنچه نزدت هست ، نمودی ، و یادت را به آنان الهام نمودی ، و آنان را وادار به شکرگزاری ات کردی و به فرمانبری ات مشغولشان ساختی ، و آنان را از صالحان خلقت قرار دادی و آنان را برای رازگویی ات برگزیدی و هر آنچه آنان را از تو ببرد ، از آنان بریدی .

بارالها ! ما را از کسانی قرار ده که عادتشان شادابی و شوق به تو باشد و روزگارشان در سوز و گداز و ناله [از هجران تو] به سر شود . پیشانی هایشان برای عظمت تو به سجده درآمده ، چشمانشان در خدمت

به تو شب ها بیدار مانده، اشک هایشان از هراس توریزان است، قلب هایشان به محبت پیوسته ، و دل هایشان از هیبت و شکوه تو برکنده است .

ای آن که روشنی های قداستش برای چشمان دوستدارانش می درخشد و درخشش های رخسارش برای دل های شناسندگان شوق آور است! ای امید دل های مشتاقان و ای نهایت آرزوهای دوستداران! دوستی تو را و دوستی آنان را که دوستت دارند و دوستی هر آن عملی را که مرا به نزدیکی تو می رساند، از تو مسئلت می کنم. از تو می خواهم که خودت را نزد من محبوب تر از هر آنچه جز توست، قرار دهی و دوستی مرا نسبت به خودت، راهبر به سوی خشنودی ات و شوق مرا به تو، بازدارنده از نافرمانی ات قرار دهی. بر من مَنّت بگذار تا به تو بنگرم، و با نگاه دوستی و توجه به من بنگر و رخسارت را از من برمگردان و مرا از سعادت‌مندان و بهره‌مندان نزد خودت قرار بده، ای اجابت‌کننده و ای مهربان‌ترین مهربانان!

بحار الأنوار: ۱۴۸ / ۹۴.

حدیث ۲۱۸

امام سجاد علیه السلام:
: وَأَنْهَجْ لِي إِلَى مَحَبَّتِكَ سَبِيلًا سَهْلَةً، أَكْمِلْ لِي بِهَا خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.
امام سجاد علیه السلام - در دعا - : و به سوی محبتت، راهی آسان برایم بگشا که بدان، خیر دنیا و آخرت را برایم کامل گردانی.
الصحيفة السجادية: ۸۷ الدعاء ۲۰.

حدیث ۲۱۹

امام سجاد علیه السلام:
: مَوْلَانِي وَ أَرْحَمَنِي فِي حَشْرِي وَ نَشْرِي، وَ اجْعَلْ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ مَعِ أَوْلِيَائِكَ مَوْقِفِي، وَ فِي أَحِبَّائِكَ مَصْدَرِي، وَ فِي جِوَارِكَ مَسْكَنِي، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.
امام سجاد علیه السلام - در دعایش - : سرورم! در روزی که مرا زنده می کنی و برای حساب حاضر می کنی، بر من رحم کن و ایستادم را در کنار دوستانت و بازگشتم را همراه دوستدارانت و مسکنم را در جوارت قرار ده، ای پروردگار عالمیان!
الصحيفة السجادية: ۲۲۶ الدعاء ۵۳.

حدیث ۲۲۰

امام سجاد علیه السلام:
: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ... وَ اجْعَلْنَا بِحَدِّمَتِكَ لِلْعِبَادِ وَ الْأَبْدَالِ فِي أَقْطَارِهَا طُلَّابًا، وَ لِلْخَاصَّةِ مِنْ أَصْفِيَائِكَ أَصْحَابًا، وَ لِلْمُرِيدِينَ الْمُتَعَلِّقِينَ بِبَابِكَ أَحِبَّابًا.
امام سجاد علیه السلام - در مناجات موسوم به «مناجات کوتاه» - : بارالها! بر محمد و آل محمد، درود فرست و ما را در راه خدمتت، جوینده عابدان و عارفان در سراسر زمین و یارانی برای اولیای خاص خودت و دوستانی برای خواستارانت که به در [رحمت] تو در آویخته اند، قرار ده.
بحار الأنوار: ۱۲۸ / ۹۴ نقلًا عن الكتاب العتيق الغروی.

حدیث ۲۲۱

امام سجاد علیه السلام:

إِذَا جَمَعَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ قَامَ مُنَادٍ فَنَادَى يُسْمِعُ النَّاسَ ، فَيَقُولُ : أَيْنَ الْمُتَحَابِّونَ فِي اللَّهِ ؟ قَالَ : فَيَقُومُ عُقْبُ مِنَ النَّاسِ ، فَيَقَالُ لَهُمْ : اذْهَبُوا إِلَى الْجَنَّةِ بِغَيْرِ حِسَابٍ . قَالَ : فَتَلْقَاهُمْ الْمَلَائِكَةُ فَيَقُولُونَ : إِلَى أَيْنَ ؟ فَيَقُولُونَ : إِلَى الْجَنَّةِ بِغَيْرِ حِسَابٍ . قَالَ : فَيَقُولُونَ : فَأَيُّ ضَرْبٍ أَنْتُمْ مِنَ النَّاسِ ؟ فَيَقُولُونَ : نَحْنُ الْمُتَحَابِّونَ فِي اللَّهِ . قَالَ : فَيَقُولُونَ : وَأَيُّ شَيْءٍ كَانَتْ أَعْمَالُكُمْ ؟ قَالُوا : كُنَّا نُحِبُّ فِي اللَّهِ ، وَنُبْغِضُ فِي اللَّهِ . قَالَ : فَيَقُولُونَ : نَعَمْ أَجْرُ الْعَامِلِينَ .

الکافی - به نقل از ابو حمزه ثمالی ، از امام سجاد علیه السلام : چون خداوند ، اولین و آخرین خلق را گرد آورد ، مُنادی ای برمی خیزد و در حالی که مردم را می شنواند ، می گوید : «دوستانِ خدایی کجایند؟».

گروهی از مردم برمی خیزند . به آنان گفته می شود : «بی حسابرسی به بهشت درآیید» . فرشتگان ، آنان را می بینند و می پرسند : «کجا؟».

پاسخ می دهند : بی حسابرسی به سوی بهشت [می رویم] .

از آنان می پرسند : «از کدام گروه مردمان هستید؟».

پاسخ می دهند: ما دوستانِ خدایی هستیم .

پس می پرسند : «اعمالتان چه بود؟».

پاسخ می دهند : در راه خدا دوست می داشتیم و در راه خدا دشمن می داشتیم .

فرشتگان می گویند : «چه نیک است پاداش عاملان [به خیر]!» .

الکافی : ۲ / ۱۲۶ / ۸ ، المحاسن : ۱ / ۴۱۲ / ۹۴۰ ، مشکاة الأنوار : ۹۸ و فیهما «حزب» بدل «ضرب» ، بحار الأنوار : ۶۹ / ۲۴۵ / ۱۹ .

حدیث ۲۲۲

امام سجاد علیه السلام :

لَا حَسَبَ لِقُرَشِيٍّ وَلَا عَرَبِيٍّ إِلَّا بِتَوَاضُعٍ ، وَلَا كَرَمَ إِلَّا بِتَقْوَى .

امام زین العابدین علیه السلام : هیچ افتخاری برای فرد قرشی و یا عرب نیست، مگر به فروتنی و هیچ کرامتی نیست مگر به تقوا.
بحار الأنوار : ۷۰/۲۸۸/۱۹ .

حدیث ۲۲۳

امام سجاد علیه السلام :

- لَمَّا سُئِلَ عَنْ جَمِيعِ شَرَايِعِ الدِّينِ - : قَوْلُ الْحَقِّ ، وَالْحُكْمُ بِالْعَدْلِ ، وَالْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ .

امام زین العابدین علیه السلام - در پاسخ به این سؤال که : چکیده شرایع دین چیست؟ - فرمود : حقگویی، داوری عادلانه، و وفای به عهد.

الخصال : ۱۱۳/۹۰

حدیث ۲۲۴

امام سجاد علیه السلام :

- كَانَ يَقُولُ - : ابْنُ آدَمَ ، لَا تَزَالُ بِخَيْرٍ مَا كَانَ لَكَ وَاعِظُ مِنْ نَفْسِكَ ، وَمَا كَانَتْ الْمُحَاسَبَةُ مِنْ هَمِّكَ ، وَمَا كَانَ الْخَوْفُ لَكَ شِعَارًا ، وَالْحُزْنَ لَكَ دِتَارًا . ابْنُ آدَمَ ، إِنَّكَ مَيِّتٌ وَمَبْعُوثٌ وَمَوْقُوفٌ بَيْنَ يَدَيْ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَمَسْئُولٌ فَأَعِدَّ جَوَابًا .

امام زین العابدین علیه السلام - بارها - می فرمود: ای فرزند آدم! تا زمانی که واعظی درونی داری و به محاسبه نفس اهتمام می ورزی و ترس جامه زیرین تو باشد و اندوه بالا پوشت ، پیوسته در خیر و صلاح خواهی بود. ای فرزند آدم! تو می میری و برانگیخته می شوی؛ و نیز در برابر خداوند عز و جل نگه داشته می شوی و بازخواست می شوی؛ پس جوابی آماده کن.
الأمالی للطوسی: ۱۱۵/۱۷۶.

حدیث ۲۲۵

امام سجاد علیه السلام :
الْوَرَعُ نِظَامُ الْعِبَادَةِ ، فَإِذَا انْقَطَعَ ذَهَبَتِ الدِّيَانَةُ ؛ كَمَا إِذَا انْقَطَعَ السِّلْكُ أَتْبَعَهُ النَّظَامُ .
امام زین العابدین علیه السلام : پارسایی، رشته عبادت است، اگر این رشته پاره شود دینداری از بین می رود، همچنان که اگر نخ [مهره و تسیح و گردنبد و امثال آن] پاره گردد رشته از هم می پاشد.
تنبيه الخواطر : ۲/۸۸.

حدیث ۲۲۶

امام سجاد علیه السلام :
- فِي الدُّعَاءِ - : أَسْأَلُكَ مِنَ الشَّهَادَةِ أَفْسَطَهَا ، وَمِنَ الْعِبَادَةِ أَنْشَطَهَا ... وَمِنَ الْهِمَمِ أَعْلَاهَا .
امام زین العابدین علیه السلام - در دعا - گفت: [بارخدا! از گواهی و شهادت، عادلانه ترین آن را از تو مسألت دارم و از عبادت ، با نشاط ترین آن را... و از همت ، عالیترین آن را.
الصحيفة السجادية الجامعة : الدعاء ۱۹۹ .

حدیث ۲۲۷

امام سجاد علیه السلام :
لَا عَمَلَ إِلَّا بِئْتِهِ .
امام زین العابدین علیه السلام : عمل جز به نیت نیست.
الکافی : ۱ / ۸۴ / ۲ .

حدیث ۲۲۸

امام سجاد علیه السلام :
- لَمَّا سُئِلَ عَنْ عِلَّةِ كَوْنِ الْمُتَهَجِّدِينَ بِاللَّيْلِ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ وَجْهًا - : لِأَنَّهُمْ خَلَوْا بِاللَّهِ فَكَسَاهُمُ اللَّهُ مِنْ نُورِهِ .
امام زین العابدین علیه السلام - در پاسخ به این سؤال که : چرا شب زنده داران نیکوروی ترین مردمان هستند؟ - فرمود : چون آنان با خدا خلوت کرده اند و خداوند از نور خود بر [قامت] آنان پوشانده است.
علل الشرائع : ۱ / ۳۶۶ .

حدیث ۲۲۹

امام سجاد علیه السلام :

- فی الدَّعَاءِ - : وَهَبْ لِي نُورًا أَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ ، وَأَهْتَدِي بِهِ فِي الظُّلُمَاتِ ، وَأَسْتَضِيءُ بِهِ مِنَ الشُّكِّ وَالشُّبُهَاتِ .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعا - گفت : و مرا نوری بخش تا با آن در میان مردم گام بردارم و به واسطه آن در تاریکی ها راه یابم و در پرتو آن از شک و شبهات به در آیم.

الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : الدَّعَاءُ ۲۲ .

حدیث ۲۳۰

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ مِنْ أَخْلَاقِ الْمُؤْمِنِ الْإِنْفَاقَ عَلَى قَدْرِ الْإِقْتَارِ .

امام زین العابدین علیه السلام : از خصلت های مؤمن، انفاق کردن به اندازه تنگدستی است.

تحف العقول : ۲۸۲.

حدیث ۲۳۱

امام سجاد علیه السلام :

الْمُنَافِقُ يَنْهَى وَلَا- يَنْتَهَى ، وَيَأْمُرُ بِمَا لَا يَأْتِي ، إِذَا قَامَ فِي الصَّلَاةِ اعْتَرَضَ ، وَإِذَا رَكَعَ رَبَّضَ ، وَإِذَا سَجَدَ نَقَرَ ، وَإِذَا جَلَسَ شَعَرَ ، يُمَسِّي وَهَمُّهُ الطَّعَامُ وَهُوَ مُفِطِرٌ ، وَيُصْبِحُ وَهَمُّهُ النَّوْمُ وَلَمْ يَسْهَرْ ، إِنْ حَدَّثَكَ كَذِبَكَ ، وَإِنْ وَعَدَكَ أَخْلَفَكَ ، وَإِنْ ائْتَمَّنْتَ خَانَكَ ، وَإِنْ خَالَفْتَهُ اغْتَابَكَ .

امام زین العابدین علیه السلام : منافق نهی می کند و خودنهی نمی پذیرد، به آنچه دستور می دهد خودش عمل نمی کند، چون به نماز ایستد به چپ و راست می نگردد، چون رکوع کند خود را به زمین اندازد، چون سجده کند [مانند پرندگان] منقار به زمین زند و چون بنشینند نیم خیز نشیند ، چون شب شود با اینکه روزه نداشته است همه اش به فکر خوردن غذاست و در روز با آنکه شب زنده داری نکرده است، هم و غمش خفتن است. اگر سخنی (حدیثی) به تو گوید، دروغ گوید و اگر به تو وعده ای دهد، خلف وعده کند و اگر به او اعتماد کنی و امانتی سپاری به تو خیانت کند و اگر با او مخالفت کنی، پشت سرت بدگویی کند.

الأمالی للصدوق : ۵۸۲ / ۸۰۲ .

حدیث ۲۳۲

امام سجاد علیه السلام :

- فِي الْمُنَاجَاةِ - : إِلَهِي ، إِلَيْكَ أَشْكُو نَفْسًا بِالشُّؤْمِ أَمَارَةً ، وَإِلَى الْخَطِيئَةِ مُبَادِرَةً ، وَبِمَعَاصِيكَ مُوَلَّعَةً ، ... كَثِيرَةَ الْعِلَلِ ، طَوِيلَةَ الْأَمَلِ ، إِنْ مَسَّهَا الشَّرُّ تَجَزَّعَ ، وَإِنْ مَسَّهَا الْخَيْرُ تَمَنَّعَ ، مِثَالَهُ إِلَى اللَّعْبِ وَاللَّهْوِ ، مَمْلُوءَةً بِالْعَفْلَةِ وَالسَّهْوِ ، تُسْرِعُ بِي إِلَى الْحَوْبَةِ ، وَتُسَوِّفُنِي بِالتَّوْبَةِ .

امام زین العابدین علیه السلام - در مناجات - گفت: الهی، به تو شکایت می کنم از نفسی که همواره به بدی فرمان می دهد و به سوی گناه می شتابد و به معاصی تو آزمند است... پر عذر و بهانه است و آرزوی دراز دارد، اگر به او گزند رسد بیتابی می کند و اگر خیر و برکتی رسدش بخل می ورزد، شیفته بازی و سرگرمی است، آکنده از غفلت و بی خبری است، مرا به سوی گناه می شتاباند و در کار توبه، به من وعده امروز و فردا می دهد.

بحار الأنوار : ۹۴ / ۱۴۳ .

حدیث ۲۳۳

امام سجاد علیه السلام :
 كَثْرَةُ النَّصْحِ يَدْعُو إِلَى التُّهْمَةِ .
 امام زین العابدین علیه السلام : نصیحت زیاد باعث بدبینی و تهمت می شود.
 الدرّة الباهرة : ۲۶.

حدیث ۲۳۴

امام سجاد علیه السلام :
 - فِي احْتِجَاجِهِ مَعَ قُرَشِيٍّ يَصِفُ فِيهِ تَرْوِيحَ هَابِيلَ بَلُوْزَا اُخْتِ قَابِيْلَ ، وَتَرْوِيحَ قَابِيْلَ بِاَقْلِيْمَا اُخْتِ هَابِيْلَ ، فَقَالَ لَهُ الْقُرَشِيُّ : فَاَوْلَدَاهُمَا؟! - :
 نَعَمْ . فَقَالَ لَهُ الْقُرَشِيُّ : فَهَذَا فِعْلُ الْمَجُوسِ اِنْمَّا فَعَلُوْا ذَلِكَ بَعْدَ التَّحْرِيْمِ مِنَ اللّٰهِ . ثُمَّ قَالَ لَهُ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ : لَا تُنْكِرُوْهُ
 هَذَا اِنْمَّا هِيَ شَرَائِعُ جَزَتْ ... فَكَانَ ذَلِكَ شَرِيْعَةً مِنْ شَرَائِعِهِمْ ، ثُمَّ اَنْزَلَ اللّٰهُ التَّحْرِيْمَ بَعْدَ ذَلِكَ
 امام زین العابدین علیه السلام : در بحث با شخصی قرشی که طی آن به نحوه ازدواج هابیل با بلوزا خواهر قابیل و ازدواج قابیل با اقلیما خواهر قابیل می پردازد و آن قرشی می گوید : پس ، فرزندان آن دو با هم ازدواج کردند؟ فرمود : آری . قرشی گفت : این کاری است که امروزه مجوسی ها می کنند! علی بن حسین علیهما السلام فرمود : مجوس این کار را بعد از تحریم خداوند انجام دادند . علی بن حسین علیه السلام سپس فرمود : منکر این مطلب مباش . این ها قوانین و شریعی است که صورت گرفته است ... پس این یکی از شرایع و مقررات آن ها بود . اما بعدا خداوند آن را تحریم کرد .
 الاحتجاج : ج ۲ ص ۱۴۳ ح ۱۸۰ .

حدیث ۲۳۵

امام سجاد علیه السلام :
 اِسْتِثْمَارُ الْمَالِ تَمَامُ الْمُرُوَّةِ .
 امام زین العابدین علیه السلام : بهره برداری از مال (به کار انداختن سرمایه) کمال مردانگی است.
 الکافی : ۱/۲۰/۱۲

حدیث ۲۳۶

امام سجاد علیه السلام :
 - لَمَّا سُئِلَ عَنِ الْمَوْتِ - : لِلْمُؤْمِنِ كَنْزُ ثِيَابٍ وَسَخَّةٌ قَمِيْلَةٌ ، وَفَكَ قِيُوْدٍ وَأَعْلَالٌ ثَقِيْلَةٌ ، وَالْاِسْتِيْدَالِ بِأَفْخْرِ الثِّيَابِ وَأَطْيَبِهَا رَوَائِحَ ، وَأَوْطَأَ الْمَرَائِبِ ، وَآتَسِ الْمَنَازِلِ ؛ وَلِلْكَافِرِ كَخْلَعِ ثِيَابٍ فَاخِرَةٍ ، وَالنَّقْلِ عَنِ مَنَازِلِ اَنْبِيَاءِهِ ، وَالْاِسْتِيْدَالِ بِاَوْسَخِ الثِّيَابِ وَأَخْسَنِهَا ، وَأَوْحَشِ الْمَنَازِلِ ، وَأَعْظَمِ الْعَذَابِ .
 امام زین العابدین علیه السلام - در پاسخ به این پرسش که مرگ چیست؟ - فرمود : برای مؤمن چون برکندن جامه هایی چرکین و شپشی از تن است و از هم گسستن کند و زنجیرهای گرانبار و جایگزین کردن فاخرترین و خوشبوترین جامه ها و راهوارترین مرکب ها و امن ترین منزل ها . و برای کافر به منزله برکندن جامه هایی فاخر از تن و منتقل شدن از منزل هایی امن و جایگزین

کردن آنها به کثیف ترین و خشن ترین جامه ها و وحشتناک ترین منزل ها و بزرگترین عذاب است.

معانی الأخبار : ۲۸۹/۴

حدیث ۲۳۷

امام سجاد علیه السلام :

المؤمنُ يَصْمُتُ لِيَسْلَمَ ، وَيَنْطِقُ لِيَغْنَمَ... إِنَّ زُكْيَ خَافَ مِمَّا يَقُولُونَ ، وَيَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ ، لَا يَغْرُهُ قَوْلُ مَنْ جَهَلَهُ ، وَيَخَافُ إِحْصَاءَ مَا عَمِلَهُ .

امام زین العابدین علیه السلام : مؤمن خاموش می ماند، تا سالم ماند و سخن می گوید، تا سود برد... اگر به پاکی ستوده شود، از آنچه می گویند هراسان می شود و از آنچه که نمی دانند، از خداوند آمرزش می طلبد. سخن کسی که او را نمی شناسد [و می ستایدش] فریبش نمی دهد و از برشمردن اعمالش [در آخرت] می ترسد.

الکافی : ۲/۲۳۱/۳.

حدیث ۲۳۸

امام سجاد علیه السلام :

الْقَوْلُ الْحَسَنُ يُثْرِي الْمَالَ ، وَيُنْمِي الرِّزْقَ ، وَيُنْسِي فِي الْأَجَلِ ، وَيُحَبِّبُ إِلَى الْأَهْلِ ، وَيُدْخِلُ الْجَنَّةَ .

امام زین العابدین علیه السلام : گفتار نیک، دارایی را زیاد می کند و روزی را افزایش می دهد و اجل را به تأخیر می اندازد و انسان را نزد خانواده محبوب می گرداند و [شخص را] به بهشت می برد.

الأمالی للصدوق : ۴۹/۱

حدیث ۲۳۹

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ الْكَرِيمَ يَبْتَهِجُ بِفَضْلِهِ ، وَاللَّئِيمَ يَفْتَحِرُ بِمُلْكِهِ .

امام زین العابدین علیه السلام : انسان بزرگوار به بخشش خود می بالد، و انسان پست به دارایی خویش می نازد.

الدرّة الباهرة : ۲۷.

حدیث ۲۴۰

امام سجاد علیه السلام :

- كَانَ يَقُولُ لَوْلَا أَنَّهُ - : اتَّقُوا الْكُذِبَ الصَّغِيرَ مِنْهُ وَالْكَبِيرَ ، فِي كُلِّ جِدٍّ وَهَزَلٍ ، فَإِنَّ الرَّجُلَ إِذَا كَذَبَ فِي الصَّغِيرِ اجْتَرَأَ عَلَى الْكَبِيرِ .

امام زین العابدین علیه السلام - خطاب به فرزندان خود - فرمود : از دروغ کوچک و بزرگش، جدی و شوخی اش پرهیزید؛ زیرا انسان هر گاه در چیز کوچک دروغ بگوید، به گفتن دروغ بزرگ جری می شود .

بحار الأنوار : ۷۲/۲۳۵/۲.

حدیث ۲۴۱

امام سجاد علیه السلام :

وَدِدْتُ وَاللَّهِ أَنِّي افْتَدَيْتُ خَصَلَتَيْنِ فِي الشَّيْءِ لَنَا يَبْغُضُ لَحْمِ سَاعِدِي : النَّزَقُ

امام زین العابدین علیه السلام : به خدا سوگند که حاضریم به جبران دو خصلت شیعیانمان مقداری از گوشت ساعد خود را فدیهِ دهم: شتابزدگی و کمی راز داری.

النَّزَقُ : الخِفَّةُ و الطَّيْشُ . (لسان العرب : ۱۰/۳۵۲).

حدیث ۲۴۲

امام سجاد علیه السلام :

قَالَ مُوسَى بْنُ عِمْرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : يَا رَبِّ ، مَنْ أَهْلِكَ الَّذِينَ تُظَلُّهُمْ فِي ظِلِّ عَرْشِكَ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّكَ ؟ قَالَ : فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ : الطَّاهِرَةَ قُلُوبُهُمْ .

امام زین العابدین علیه السلام : موسی بن عمران علیه السلام به خدا عرض کرد : پروردگارا! کیستند آن کسان تو که زیر سایه عرش تو هستند، در آن روزی که هیچ سایه ای جز سایه تو نیست؟ خداوند به او وحی فرمود : پاکدلان.

المحاسن : ۱/۴۵۷/۱۰۵۸.

حدیث ۲۴۳

امام سجاد علیه السلام :

- فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : «وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ» - : لِأَنَّ مَنْ هَمَّ بِالْقَتْلِ فَعَرَفَ أَنَّهُ يُقْتَصُّ مِنْهُ فَكَفَّ لِذَلِكَ عَنِ الْقَتْلِ كَانَ حَيَاةً لِلَّذِي (كَانَ) هَمَّ بِقَتْلِهِ ، وَحَيَاةً لِهَذَا الْجَانِي الَّذِي أَرَادَ أَنْ يَقْتَلَ ، وَحَيَاةً لِغَيْرِهِمَا مِنَ النَّاسِ إِذَا عَلِمُوا أَنَّ الْقِصَاصَ وَاجِبٌ لَا يَجْرُونَ عَلَى الْقَتْلِ مَخَافَةَ الْقِصَاصِ .

امام زین العابدین علیه السلام - درباره آیه: «و برای شما در قصاص زندگی است» - فرمود: چون اگر کسی تصمیم بگیرد دیگری را بکشد و بداند که در این صورت قصاص می شود و بدین سبب از کشتن خودداری ورزد، هم موجب زنده ماندن کسی است که می خواسته است او را بکشد و هم موجب زنده ماندن این جنایتکاری است که قصد آدم کشی داشته است و هم مایه زنده ماندن دیگران؛ زیرا وقتی بدانند که قصاص واجب و لازم است از ترس قصاص جرأت آدم کشی به خود راه نمی دهند.

التفسير المنسوب إلى الإمام العسكري عليه السلام : ۵۹۵/۳۵۴.

حدیث ۲۴۴

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ أَقْرَبَكُمْ مِنَ اللَّهِ أَوْسَعُكُمْ خُلُقًا .

امام زین العابدین علیه السلام : نزدیکترین شما به خداوند، گشاده خوترین شماست.

الكافي : ۸/۶۹/۲۴.

حدیث ۲۴۵

امام سجاد علیه السلام :

لو مات من بین المشرق والمغرب لما استوحشت بعد أن يكون القرآن معي .

امام زین العابدین علیه السلام: اگر همه مردم از شرق تا غرب عالم بمیرند، با وجود قرآن در کنار من، هرگز احساس وحشت و تنهایی نکنم.

الکافی: ۲/۶۰۲/۱۳.

حدیث ۲۴۶

امام سجاد علیه السلام:

إذا كان يوم القيامة جمع الله تبارك وتعالى الأولين والآخرين في صعيد واحد، ثم ينادي مناد: أين أهل الفضل؟ قال: فيقوم عتق من الناس، فتلقاهم الملائكة فيقولون: وما كان فضلكم؟ فيقولون: كنا نصل من قطعنا، ونعطي من حرمانا، ونعفو عمن ظلمنا، فيقال لهم: صدقتم، ادخلوا الجنة.

امام زین العابدین علیه السلام: چون روز قیامت شود خداوند تبارک و تعالی همه مردم را، از اولین نفر تا آخرین نفر، در یک صحرا جمع کند، آن گاه آواز دهنده ای جار زند: کجا ایند اهل فضیلت؟ پس گروهی از مردم برخیزند. فرشتگان به استقبال آنان روند و گویند: فضل شما چه بوده است؟ گویند: ما با کسی که از ما می برید پیوند برقرار می کردیم و به آن که ما را محروم می کرد عطا می کردیم و از کسی که به ما ستم می کرد گذشت می کردیم. پس به آنان گفته شود: راست گفتید، وارد بهشت شوید.

الکافی: ۲/۱۰۷/۴.

حدیث ۲۴۷

امام سجاد علیه السلام:

- أيضا: - وارزقني صحته في عباده، وفراغا في زهاده.

امام زین العابدین علیه السلام - در همان دعا - گفت: تندرستی و صحتی که با عبادت گذرد و فراغتی که با پارسایی همراه باشد، روزیم فرما.

الصحيفة السجادية: الدعاء ۲۰

حدیث ۲۴۸

امام سجاد علیه السلام:

- من دعائه في يوم عرفة -: وأذقنيطعم الفراغ لما تحب بسعيه من سعيك، والاجتهاد فيما يُرلّف لديك وعندك، وأتحفني بتحفه من تحفاتك، واجعل تجارتي رابحة، وكرتي غير خاسرة، وأحفني مقامك، وشوقني لقاءك .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعای روز عرفه - گفت: [خدایا!] به گشایشی از گشایشهای مزه فراغت برای انجام آنچه تو دوست داری و کوشش در آنچه [مرا] به تو نزدیک می گرداند، به من بچشان و ارمغانی از ارمغانهای سوی من بفرست و تجارت من را سودمند و بازگشتم را بی زیان قرار ده و مرا از مقام بترسان و مشتاق دیدارت گردان.

الصحيفة السجادية: الدعاء ۴۷.

حدیث ۲۴۹

امام سجاد علیه السلام :

- مِنْ دَعَائِهِ فِي مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ - : اللَّهُمَّ صَيِّلْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ ، وَاكْفِنِي مَا يَشْغَلُنِي الْاهْتِمَامُ بِهِ ، وَاسْتَعْمِلْنِي بِمَا تَسْأَلُنِي عَنَّا عِنْدَهُ ، وَاسْتَفْرِغْ أَيَّامِي فِيَمَا خَلَقْتَنِي لَهُ .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعای مکارم الاخلاق - گفت : بار خدایا! بر محمد و آل او درود فرست و مرا از کاری که اهتمام بدان [از عبادت و بندگیت] باز می دارد، بی نیاز گردان و مرا به کاری وادار که فردا [ای قیامت] درباره آن از من بازخواست می کنی و روزهای مرا در راه آنچه برای آن آفریده شده ام، صرف نما.

الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : الدَّعَاءُ ۲۰

حدیث ۲۵۰

امام سجاد علیه السلام :

- فِي دَعَائِهِ - : وَاشْغَلْ قُلُوبَنَا بِذِكْرِكَ عَنْ كُلِّ ذِكْرٍ ، وَالسَّيِّئَاتِ بِشُكْرِكَ عَنْ كُلِّ شُكْرٍ ، وَجَوَارِحَنَا بِطَاعَتِكَ عَنْ كُلِّ طَاعَةٍ ، فَإِنْ قَدَّرْتَ لَنَا فَرَاغًا مِنْ شُغْلٍ فَاجْعَلْهُ فَرَاغَ سَلَامَةٍ ، لِأَتَدْرِكُنَا فِيهِ تَبِعَةٌ ، وَلَا تَلْحُقْنَا فِيهِ سَأْمَةٌ ، حَتَّى يَنْصِيرَ عَنَّا كُتَابُ السَّيِّئَاتِ بِصِيحْفِهِ خَالِيَةً مِنْ ذِكْرِ سَيِّئَاتِنَا ، وَيَتَوَلَّى كُتَابَ الْحَسَنَاتِ عَنَّا مَسْرُورِينَ .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعا - گفت: دل‌های ما را با یاد خود از هر یادی و زبان‌هایمان را با سپاس خود از هر سپاسی و اندام‌هایمان را با طاعت خود از هر طاعت دیگر بازدار و اگر فراغت از کاری برای ما مقدر فرموده ای آن را فراغتی سالم قرار ده که در آن گناهی ما را نرسد و دلزدگی به ما روی نیاورد، تا فرشتگان نویسنده بدیها با نامه ای خالی از گناهان ما برگردند و نویسندگان نیکبها، شادمان از حسناتی که برای ما نگاشته اند مراجعت کنند.

الصَّحِيفَةُ السَّجَّادِيَّةُ : الدَّعَاءُ ۱۱

حدیث ۲۵۱

امام سجاد علیه السلام :

مَنْ عَمِلَ بِمَا افْتَرَضَ اللَّهُ عَلَيْهِ فَهُوَ مِنْ خَيْرِ النَّاسِ .

امام زین العابدین علیه السلام : هر کس به آنچه خداوند بر او فرض کرده است عمل کند، او از بهترین مردمان است.

الکافی : ۲/۸۱/۱

حدیث ۲۵۲

امام سجاد علیه السلام :

عَجَبًا لِلْمُتَكَبِّرِ الْفَخُورِ الَّذِي كَانَ بِالْأَمْسِ نُطْفَةً ثُمَّ هُوَ عَدَا حَيْفَةً !

امام زین العابدین علیه السلام : شگفتا از متکبر فخر فروشکه دیروز نطفه ای بود و فردا مرداری است!

الکافی : ۲/۳۲۸/۱

حدیث ۲۵۳

امام سجاد علیه السلام :

حَقُّ السَّمْعِ تَنْزِيهُهُ عَنِ سَمَاعِ الْغَيْبِ، وَسَمَاعِ مَا لَا يَجِلُّ سَمَاعُهُ .

امام زین العابدین علیه السلام: حق گوش این است که آن را از شنیدن غیبت و شنیدن هر آنچه شنیدنش روا نیست، دور نگه داری. الخصال: ۵۶۶/۱.

حدیث ۲۵۴

امام سجاد علیه السلام:

أَظْهَرَ الْيَأْسَ مِنَ النَّاسِ؛ فَإِنَّ ذَلِكَ هُوَ الْغِنَى .

امام زین العابدین علیه السلام: چشم امید از مردم برکن؛ زیرا که این عین توانگری است. الأمالی للمفید: ۱۸۳/۶.

حدیث ۲۵۵

امام سجاد علیه السلام:

قَالَ مُوسَى بْنُ عِمْرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا رَبِّ، مَنْ أَهْلَكَ الَّذِينَ تُظَلُّهُمْ فِي ظِلِّ عَرْشِكَ يَوْمَ لَا- ظِلَّ إِلَّا ظِلُّكَ؟ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ: ... وَالَّذِينَ يَغْضَبُونَ لِمَحَارِمِيَاذَا اسْتَحِلَّتْ مِثْلَ النَّمْرِ إِذَا جَرَحَ!

امام زین العابدین علیه السلام: موسی بن عمران علیه السلام به خداوند عرض کرد: پروردگارا! کیستند آن کسان تو که در آن روزی که هیچ سایه ای جز سایه تو نیست آنها در سایه عرش تو هستند؟ خداوند به او وحی فرمود: ... و کسانی که هرگاه حرامهای من حلال شمرده شوند، مانند پلنگ زخم خورده خشمناک می شوند! وسائل الشیعة: ۱۱/۴۱۶/۳.

حدیث ۲۵۶

امام سجاد علیه السلام:

رُبَّ مَغْرُورٍ مَفْتُونٍ يُصْبِحُ لَاهِيًا ضَاحِكًا يَأْكُلُ وَيَشْرَبُ، وَهُوَ لَا يَدْرِي لَعَلَّهُ قَدْ سَبَقَتْ لَهُ مِنَ اللَّهِ سَخَطَةٌ يَصَلِي بِهَا نَارَ جَهَنَّمَ .

امام زین العابدین علیه السلام: ای بسا شخص غافل فریفته ای که روز خود را به هوسرانی و خنده و خوردن و آشامیدن می گذراند، بی خبر از آن که شاید خشمی از خداوند او را فرا گرفته باشد که بدان در آتش دوزخ افکنده شود. تحف العقول: ۲۸۲.

حدیث ۲۵۷

امام سجاد علیه السلام:

أَشَدُّ سَاعَاتِ ابْنِ آدَمَ ثَلَاثُ سَاعَاتٍ: السَّاعِيَةُ الَّتِي يُعَايِنُ فِيهَا مَلَكُ الْمَوْتِ، وَالسَّاعِيَةُ الَّتِي يَقُومُ فِيهَا مِنْ قَبْرِهِ، وَالسَّاعِيَةُ الَّتِي يَقِفُ فِيهَا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى .

امام زین العابدین علیه السلام: سخت ترین لحظات فرزند آدم سه لحظه است: لحظه ای که ملک الموت را می بیند، لحظه ای که از گور خود بر می خیزد و لحظه ای که در پیشگاه خدای تبارک و تعالی می ایستد. الخصال: ۱۱۹/۱۰۸.

حدیث ۲۵۸

امام سجاد علیه السلام :

- مِنْ مَوَاعِظِهِ - : اَعْلَمُ يَا بَنَ آدَمَ أَنَّ مِنْ وَرَاءِ هَذَا أَعْظَمَ وَأَفْظَعَ وَأَوْجَعُ لِلْقُلُوبِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، ذَلِكَ يَوْمٌ مَجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ ، يَجْمَعُ اللَّهُ فِيهِ الْأَوْلِينَ وَالْآخِرِينَ .

امام زین العابدین علیه السلام - در موعظه های خود - فرمود : بدان ای پسر آدم که در پس امروز روزی بزرگتر و ترسناکتر و درد آورتر برای دلهاست و آن روز قیامت است. در آن روز مردم گرد آورده می شوند و در آن روز همگان حاضر گردیده می شوند. در آن روز خداوند اولین و آخرین خلائق را جمع می کند.

الکافی : ۸/۷۳/۲۹.

حدیث ۲۵۹

امام سجاد علیه السلام :

- مِنْ دُعَائِهِ فِي مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ - : وَعَمَّرَنِي مَا كَانَ عُمْرِي بِذَلِكَ فِي طَاعَتِكَ ، فَإِذَا كَانَ عُمْرِي مَرْتَعًا لِلشَّيْطَانِ فَاقْبِضْنِي إِلَيْكَ .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعای مکارم الاخلاق - گفت : عمر مرا تا زمانی که صرف طاعت تو شود، دراز گردان و هر گاه عمرم چراگاه شیطان شود، جانم را بستان و به سوی خود ببر.

الصحيفة السجادية : الدعاء ۲۰ .

حدیث ۲۶۰

امام سجاد علیه السلام :

حَقُّ سَائِسِكَ بِالْعِلْمِ : التَّعْظِيمُ لَهُ ، وَالتَّوْقِيرُ لِمَجْلِسِهِ ، وَحُسْنُ الْاسْتِمَاعِ إِلَيْهِ ، وَالْإِقْبَالُ عَلَيْهِ ، وَأَنْ لَا تَرْفَعَ عَلَيْهِ

صَوْتَكَ ، وَأَنْ لَا تُجِيبَ أَحَدًا يَسْأَلُهُ عَنْ شَيْءٍ حَتَّى يَكُونَ هُوَ الَّذِي يُجِيبُ ، وَلَا تُحَدِّثْ فِي مَجْلِسِهِ أَحَدًا ، وَلَا تَغْتَابَ عِنْدَهُ أَحَدًا ، وَأَنْ تَدْفَعَ عَنْهُ إِذَا ذُكِرَ عِنْدَكَ بِسُوءٍ ، وَأَنْ تَسْتُرَ عُيُوبَهُ ، وَتُظْهِرَ مَنَاقِبَهُ ، وَلَا تُجَالِسَ لَهُ عَدُوًّا ، وَلَا تُعَادِيَ لَهُ وَلِيًّا ، فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ شَهِدَ لَكَ مَلَائِكَةُ اللَّهِ بِأَنَّكَ قَصَدْتَهُ وَتَعَلَّمْتَ عِلْمَهُ لِلَّهِ جَلَّ اسْمُهُ لِلنَّاسِ .

امام زین العابدین علیه السلام : حق استاد تو این است که به او احترام گذاری، محضرش را موقر داری، با دقت به سخنانش گوش بسپاری، رویت به او باشد و به او توجه نمایی، صدایت را بر صدای او بلندتر نکنی، هر گاه کسی از او سؤالی کند تو جواب ندهی، بلکه بگذاری

خودش جواب دهد. در محضر او با کسی سخن نگویی، در حضور او از کسی غیبت نکنی، اگر پیش تو از او بدگویی شود، از وی دفاع کنی. عیبهای او را بیوشانی، خوبیها و صفات نیکش را آشکار سازی، با دشمن او همنشینی نکنی و با دوستش دشمنی نورزی. هر گاه این کارها را کردی فرشتگان خدا درباره ات گواهی دهند که تو برای رضای خدای بلند نام، نه برای مردم، نزد آن استاد رفته ای و دانش او را فرا گرفته ای.

الخصال : ۵۶۷/۱.

حدیث ۲۶۱

امام سجاد علیه السلام :

أَمَّا حَقُّ رَعِيَّتِكَ بِالْعِلْمِ: فَإِنَّ تَعَلَّمَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ إِنَّمَا جَعَلَكَ قِيَمًا لَهُمْ فِي مَا آتَاكَ مِنَ الْعِلْمِ ، وَفَتِيحَ لَكَ مِنْ خَزَائِنِهِ ، فَإِذَا أَحْسَيْتَ فِي تَعْلِيمِ النَّاسِ وَلَمْ تَخْرُقْ بِهِمْ وَلَمْ تَضْجِرْ عَلَيْهِمْ زَادَكَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ، وَإِنْ أَنْتَ مَنَعْتَ النَّاسَ عِلْمَكَ أَوْ خَرَقْتَ بِهِمْ عِنْدَ طَلْبِهِمُ الْعِلْمَ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ أَنْ يَسْلُبَكَ الْعِلْمَ وَبِهَاءَهُ ، وَيُسْقِطَ مِنَ الْقُلُوبِ مَحَلَّكَ .

امام زین العابدین علیه السلام : حق شاگرد تو این است که بدانی خداوند عز و جل، به واسطه علم و دانشی که به تو داده و از خزانه های [دانش] خود برای تو گشوده، تو را سرپرست شاگردانت ساخته است. بنابراین، اگر مردم را خوب آموزش دهی و با آنان درستی و بدرفتاری نکنی و از تعلیمشان به ستوه نیایی، خداوند از فضل خود بر دانش تو بیفزاید. اما اگر دانش خود را از مردم مضایقه کنی یا وقتی برای آموختن دانش نزد تو آمدند با ایشان درستی و بدرفتاری کنی، بر خداوند عز و جل سزاوار است که علم و شکوه آن را از تو بگیرد و جایگاه تو را از دل مردم بیندازد.

عوالی اللآلی : ۴/۷۴/۵۴.

حدیث ۲۶۲

امام سجاد علیه السلام :

- لَمَّا ضَرَبَ عَلِيٌّ كَتِفَ رَجُلٍ يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ وَيَقُولُ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الصَّبْرَ - : سَأَلَتْ الْبَلَاءُ ! قُلِ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ ، وَالشُّكْرَ عَلَى الْعَافِيَةِ .

امام زین العابدین علیه السلام - آنگاه که مردی را در حال طواف دید که می گوید : بار خدایا! به من صبر عطا فرما! دستی به شانه او زد و فرمود : بلا می طلبی؟ بگو: بار خدایا! به من عافیت و شکر بر عافیت عطا فرما.

الدعوات : ۱۱۴/۲۶۱

حدیث ۲۶۳

امام سجاد علیه السلام :

- لَمَّا سُئِلَ عَنِ الْعَصَبِيَّةِ - : الْعَصَبِيَّةُ الَّتِي يَأْتُمُ عَلَيْهَا صَاحِبُهَا أَنْ يَرَى الرَّجُلَ شِرَارَ قَوْمِهِ خَيْرًا مِنْ خِيَارِ قَوْمِ آخِرِينَ ، وَلَيْسَ مِنَ الْعَصَبِيَّةِ أَنْ يُحِبَّ الرَّجُلُ قَوْمَهُ ، وَلَكِنْ مِنَ الْعَصَبِيَّةِ أَنْ يُعِينَ قَوْمَهُ عَلَى الظُّلْمِ .

امام زین العابدین علیه السلام - در پاسخ به پرسش از تعصب ورزی - فرمود : تعصبی که صاحبش به سبب آن گنهکار می باشد، این است که آدمی بیدان قوم خود را از نیکان قومی دیگر بهتر بداند . این از عصبیت نیست که کسی قوم و مردم خود را دوست داشته باشد، بلکه کمک کردن قوم خود بر ستم از عصبیت است.

الکافی : ۲/۳۰۸/۷.

حدیث ۲۶۴

امام سجاد علیه السلام :

أَيُّمَا مُؤْمِنٍ دَمِعَتْ عَيْنَاهُ لِقَتْلِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَتَّى تَسِيلَ عَلَى خَدِّهِ ، يَوَّأَهُ اللَّهُ بِهَا فِي الْجَنَّةِ غُرْفًا يَسْكُنُهَا أَحْقَابًا .

امام زین العابدین علیه السلام : هر مؤمنی که چشمانش برای کشته شدن حسین علیه السلام گریان شود به طوری که اشک بر گونه هایش سرازیر گردد، خداوند به سبب آن او را در غرفه های بهشتی جای دهد که روزگاران درازی را در آنها به سر برد.

ثواب الأعمال : ۱۰۸/۱.

حدیث ۲۶۵

امام سجاد علیه السلام :
طَاعَةٌ وَوَلَاةُ الْأَمْرِ تَمَامُ الْعِزِّ .

امام زین العابدین علیه السلام : فرمان بردن از فرمانروایان [الهی] کمال عزت است.
تحف العقول : ۲۸۳.

حدیث ۲۶۶

امام سجاد علیه السلام :

- فِي دُعَائِهِ يَوْمَ الْأَضْحَى وَالْجُمُعَةِ - : وَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّهُ لَيْسَ فِي حُكْمِكَ ظُلْمٌ ، وَلَا فِي نَقْمَتِكَ عَجَلَةٌ ، وَإِنَّمَا يَعَجَلُ مَنْ يَخَافُ الْفَوْتَ ، وَإِنَّمَا يَحْتَاجُ إِلَى الظُّلْمِ الضَّعِيفُ ، وَقَدْ تَعَالَيْتَ يَا إِلَهِي عَنْ ذَلِكَ عُلُوقًا كَبِيرًا .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعای روز قربانو جمعه - گفت : هر آینه می دانم که نه در حکم و داوری تو ستمی روا می شود و نه در خشم و کیفر رسانیت شتابی است؛ زیرا کسی شتاب می کند که می ترسد [فرصت] از دستش برود و کسی احتیاج به ستم کردن دارد که ناتوان است، و تو ای خدای من! بسی برتر و والاتر از این امور هستی.
الصحیفه السجادیة : ص ۲۰۷ الدعاء ۴۸ .

حدیث ۲۶۷

امام سجاد علیه السلام :

- فِي الدُّعَاءِ - : عَجَزَتِ الْعُقُولُ عَنْ إدْرَاكِ كُنْهِ جَمَالِكَ ، وَانْحَسَرَتِ الْأَبْصَارُ دُونَ النَّظْرِ إِلَى سُبْحَاتِ وَجْهِكَ ، وَلَمْ تَجْعَلْ لِلْخَلْقِ طَرِيقًا إِلَى مَعْرِفَتِكَ إِلَّا بِالْعَجْزِ عَنِ مَعْرِفَتِكَ .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعا - گفت : خردها از رسیدن به کنه جمال تو در ماندند و دیدگان، تاب دیدن انوار و عظمت وجه تو را نیاوردند و برای خلاق راهی به سوی شناخت (ذات) خودت قرار ندادی، مگر همان درماندگی از شناختت .
بحار الأنوار : ۹۴/۱۵۰/۲۱ .

حدیث ۲۶۸

امام سجاد علیه السلام :

- فِي الدُّعَاءِ - : وَاجْعَلْنَا مِنَ الَّذِينَ عَرَفُوا أَنْفُسَهُمْ ، وَأَيَقِنُوا بِمُسْتَقَرِّهِمْ ، فَكَانَتْ أَعْمَارُهُمْ فِي طَاعَتِكَ تَفْنَى .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعا - گفت : ما را از کسانی قرار ده که خود را شناختند و به قرارگاه خویش یقین یافتند و از این رو عمرشان در راه طاعت تو می گذشت.
بحار الأنوار : ۹۴/۱۲۸/۱۹ .

حدیث ۲۶۹

امام سجاد علیه السلام :

مَنْ كَفَّ عَنْ أَعْرَاضِ الْمُسْلِمِينَ أَقَالَهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ عَثْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

امام زین العابدین علیه السلام : هر که از لطمه زدن به آبروی مسلمانان خودداری کند، خداوند عز و جل روز قیامت از لغزش او در گذرد.

صحیفه الإمام الرضا علیه السلام : ۸۵/۱۹۵ .

حدیث ۲۷۰

امام سجاد علیه السلام :

إِنْ شَتَمَكَ رَجُلٌ عَنْ يَمِينِكَ ثُمَّ تَحَوَّلَ إِلَى يَسَارِكَ وَاعْتَذَرَ إِلَيْكَ فَاقْبَلْ عُذْرَهُ .

امام زین العابدین علیه السلام : اگر مردی از طرف راست به تو ناسزا گفت و سپس به طرف چپ آمد و عذر خواست، عذرش را بپذیر.

بحار الأنوار : ۷۸/۱۴۱/۳۴ .

حدیث ۲۷۱

امام سجاد علیه السلام :

مَسْكِينُ ابْنِ آدَمَ ! لَهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ ثَلَاثُ مَصَائِبَ لَا يَعْتَبِرُ بِوَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ، وَلَوْ اعْتَبَرَ لَهَانَتْ عَلَيْهِ الْمَصَائِبُ وَأَمْرُ الدُّنْيَا: فَأَمَّا الْمُصِيبَةُ الْأُولَى : فَالْيَوْمَ الَّذِي يَنْقُصُ مِنْ عُمرِهِ، وَإِنَّ نَالَهُ نَقْصَانٌ فِي مَالِهِ اغْتَمَّ بِهِ، وَالذَّرْهَمُ يَخْلُفُ عَنْهُ وَالْعُمْرُ لَا يُرَدُّهُ شَيْءٌ .

وَالثَّانِيَةُ : أَنَّهُ يَسْتَوْفِي رِزْقَهُ، فَإِنْ كَانَ حَلَالًا حُوسِبَ عَلَيْهِ، وَإِنْ كَانَ حَرَامًا عُوقِبَ عَلَيْهِ .

وَالثَّلَاثَةُ أَعْظَمُ مِنْ ذَلِكَ - قِيلَ : وَمَا هِيَ؟ قَالَ - : مَا مِنْ يَوْمٍ يُمَسَّى إِلَّا وَقَدْ دَنَا مِنَ الْآخِرَةِ مَرَحَلَةً، لَا يَدْرِي عَلَى الْجَنَّةِ أَمْ عَلَى النَّارِ !؟

بحار الأنوار به نقل از امام زین العابدین علیه السلام : بینوا آدمی! هر روز سه مصیبت به او می رسد و حتی از یکی از آنها پند نمی گیرد که اگر پند می گرفت، سختیها و کار دنیا بر او آسان می شد: مصیبت نخست روزی است که از عمر او کم می شود. در صورتی که اگر از مال او چیزی کم گردد، اندوهگین می شود حال آن که درهم (مال) جایگزین دارد اما عمر از دست رفته جبران نمی شود.

مصیبت دوم این است که روزیش را به طور

کامل دریافت می کند که اگر از راه حلال باشد باید حساب پس دهد و اگر از راه حرام باشد کیفر می بیند.

مصیبت سوم از اینها بزرگتر است. عرض شد: آن چیست؟ فرمود: هیچ روزی را به شب نمی رساند مگر این که یک منزل به آخرت نزدیک شده است، اما نمی داند به سوی بهشت یا به سوی آتش!؟

بحار الأنوار : ۷۸/۱۶۰/۲۰ .

حدیث ۲۷۲

امام سجاد علیه السلام :

لَا عِبَادَةَ إِلَّا بِالْتَفَقُّهِ .

امام زین العابدین علیه السلام: هیچ عبادتی جز با شناخت ارزش ندارد.

تحف العقول: ۲۸۰.

حدیث ۲۷۳

امام سجاد علیه السلام:

- أيضا: - فَإِنَّمَا أَسْأَلُكَ لِقَدِيمِ الرَّجَاءِ فِيكَ، وَعَظِيمِ الطَّمَعِ مِنْكَ؛ الَّذِي أَوْجَبْتَهُ عَلَيَّ نَفْسِكَ مِنَ الرَّأْفَةِ وَالرَّحْمَةِ .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعا - گفت: خدایا! به سبب امید دیرینی که به تو دارم و چشمداشت بزرگی که از تو دارم و به سبب رأفت و رحمتی که بر خود فرض کرده ای، از تو مسألت می کنم.

الإقبال: ۱/۱۶۸.

حدیث ۲۷۴

امام سجاد علیه السلام:

- فِي الدُّعَاءِ -: إِذَا رَأَيْتُ مَوْلَايَ دُنُوْبِي فَزِعْتُ، وَإِذَا رَأَيْتُ عَفْوَكَ طَمِعْتُ .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعا - گفت: سرورم! چون به گناهان خود می نگرم بیمناک می شوم و چون به بخشش تو می نگرم، [امید] می بندم.

بحار الأنوار: ۹۸/۸۳/۲.

حدیث ۲۷۵

امام سجاد علیه السلام:

- وَقَدْ سُئِلَ عَنْ سَبَبِ قَبُولِ الصَّلَاةِ -: وَلاَ يَتَنَا وَالتَّوْبَةُ مِنَ أَعْدَائِنَا .

امام زین العابدین علیه السلام - در پاسخ به سؤال از آنچه موجب قبولی نماز می شود - فرمود: دوستی و ولایت ما و بیزاری از دشمنان ما.

المناقب لابن شهر آشوب: ۴/۱۳۱.

حدیث ۲۷۶

امام سجاد علیه السلام:

أَمَّا حَقُّ الصَّاحِبِ: فَإِنَّ تَصَحُّبَهُ بِالْتَفَضُّلِ وَالْإِنْصَافِ، وَتُكْرِمُهُ كَمَا يُكْرِمُكَ، وَلا تَدَعُهُ يَسْبِقُ إِلَى مَكْرُمِهِ، فَإِنَّ سَبَقَ كَافَأَتْهُ، وَتَوَدُّهُ كَمَا يَوَدُّكَ، وَتَزُجِرُهُ عَمَّا يَهْتُمُّ بِهِ مِنْ مَعْصِيَةٍ، وَكُنْ عَلَيْهِ رَحِمَةً، وَلا تُكُنْ عَلَيْهِ عَذَابًا .

امام زین العابدین علیه السلام: حق همنشین این است که با او به فضل و انصاف رفتار کنی و به اندازه ای که احترامت می کند، احترامش کنی. اجازه ندهی در هیچ بخششی پیشدستی کند و اگر پیشدستی کرد جبران کنی، همانقدر که دوست دارد دوستش بداری، اگر تصمیم به گناهی گرفت او را از آن بازداری، برای او مایه رحمت و مهر باش و باعث عذاب او مباش.

بحار الأنوار: ۷۴/۷/۱.

حدیث ۲۷۷

امام سجاد علیه السلام :

- فی وصیته لابنه الباقر علیه السلام :- إِيَّاكَ وَمَصَاحِبَهُ الْقَاطِعِ لِرَحِمِهِ؛ فَإِنِّي وَجَدْتُهُ مَلْعُونًا فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ فِي ثَلَاثِ مَوَاضِعٍ .
 امام زین العابدین علیه السلام - در سفارش به فرزند بزرگوارش حضرت باقر علیه السلام - فرمود : زنهار از مصاحبت با کسی که از خویشان خود می برد؛ زیرا من چنین کسی را در سه جای کتاب خداوند عز و جللعنت شده یافتم .
 الکافی : ۲/۳۷۷/۷ .

حدیث ۲۷۸

امام سجاد علیه السلام :

حَقُّ الْمُسْتَشِيرِ إِنْ عَلِمْتَ أَنَّ لَهُ رَأْيًا

امام زین العابدین علیه السلام : حق مشورت کننده این است ، که اگر برای راهنمایی او نظری داری ، راهنمایش کنی و اگر اطلاعی نداشته باشی او را به کسی که [در آن زمینه]آگاهی دارد ، راهنمایی کنی .
 فی الأمالی للصدوق : ۴۵۶/۶۱۰ «... له رأيا حسنا» .

حدیث ۲۷۹

امام سجاد علیه السلام :

مَنْ مَاتَ عَلَى مُوَالَاتِنَا فِی غَیْبِهِ قَائِمًا أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ أَلْفِ شَهِيدٍ مِثْلِ شَهِدَاءِ بَدْرٍ وَأُحُدٍ .

امام زین العابدین علیه السلام : هر که در زمان غیبت قائم ما بر موالات و دوستی ما بمیرد ، خداوند پاداش هزار شهید ، مانند شهیدان بدر و اُحد، به او عطا کند .
 بحار الأنوار : ۸۲/۱۷۳/۶ .

حدیث ۲۸۰

امام سجاد علیه السلام :

يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لِعَبْدٍ مِنْ عِبِيدِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ : أَشَكَرْتَ فَلَنَا؟ فَيَقُولُ : بَلْ شَكَرْتُكَ يَا رَبِّ ، فَيَقُولُ : لَمْ تَشْكُرْنِي إِذْ لَمْ تَشْكُرْهُ .

امام زین العابدین علیه السلام : خداوند تبارک و تعالی در روز قیامت به یکی از بندگان خود می فرماید : آیا از فلانی سپاسگزاری کردی؟ عرض می کند : [نه]، بلکه از تو سپاسگزاری کردم ای پروردگار من . خداوند می فرماید : چون از او تشکر نکرده ای از من هم نیز تشکر نکرده ای .
 الکافی : ۲/۹۹/۳۰ .

حدیث ۲۸۱

امام سجاد علیه السلام :

أَشْكُرُكُمْ لِلَّهِ أَشْكُرُكُمْ لِلنَّاسِ .

امام زین العابدین علیه السلام : سپاسگزارترین شما از خدا ، سپاسگزارترین شما از مردم است .
الکافی : ۲/۹۹/۳۰ .

حدیث ۲۸۲

امام سجاد علیه السلام :

أَمَّا حَقُّ ذِي الْمَعْرُوفِ عَلَيْكَ فَأَنْ تَشْكُرَهُ وَتَذْكُرَ مَعْرُوفَهُ ، وَتُكْسِبَهُ الْمَقَالَهَ الْحَسَنَةَ ، وَتُخْلِصَ لَهُ الدُّعَاءَ فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ ، فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ كُنْتَ قَدْ شَكَرْتَهُ سِرًّا وَعَلَانِيَةً ، ثُمَّ إِنْ قَدَرْتَ عَلَى مُكَافَأَتِهِ يَوْمًا كَافَيْتَهُ .

امام زین العابدین علیه السلام : حق کسی که به تو نیکی می کند این است که از او تشکر کنی و نیکیش را به زبان آوری و از وی به خوبی یاد کنی و میان خود و خداوند عز و جل برایش خالصانه دعا کنی . اگر چنین کنی بیگمان پنهانی و آشکارا از او تشکر کرده باشی . وانگهی اگر روزی توانستی نیکی او را جبران کنی ، جبران کن .
الخصال : ۵۶۸/۱ .

حدیث ۲۸۳

امام سجاد علیه السلام :

- فِي الْمُنَاجَاةِ - : فَكَيْفَ لِي بِتَحْصِيلِ الشُّكْرِ ، وَشُكْرِي إِيَّاكَ يَفْتَقِرُ إِلَى شُكْرٍ؟! فَكُلَّمَا قُلْتُ : لَكَ الْحَمْدُ ، وَجَبَ عَلَيَّ لَدَلُكَ أَنْ أَقُولَ : لَكَ الْحَمْدُ .

امام زین العابدین علیه السلام - در مناجات با خدا - گفت : چگونه شکر تو توانم کرد وقتی شکرگزاری من از تو خود نیازمند شکرگزاری است؟ هر بار که بگویم : تو را سپاس . به خاطر همین سپاس گویی بر من واجب می آید که [بار دیگر] بگویم : تو را سپاس .
بحار الأنوار : ۹۴/۱۴۶/۲۱ .

حدیث ۲۸۴

امام سجاد علیه السلام :

- فِي دُعَائِهِ - : فَلَوْلَا - أَنَّ الشَّيْطَانَ يَخْتَدِعُهُمْ عَنِ طَاعَتِكَ مَا عَصَاكَ عَاصٍ ، وَلَوْلَا - أَنَّهُ صَوَّرَ لَهُمُ الْبَاطِلَ فِي مِثَالِ الْحَقِّ مَا ضَلَّ عَنْ طَرِيقِكَ ضَالٌّ .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعای خود - گفت : اگر شیطان با فریبکاری آنان را از طاعت تو باز نمی داشت ، هیچ معصیت کاری معصیت تو نمی کرد ، و اگر او باطل را در لباس حق برای آنان در نمی آورد ، هیچ ره گم کرده ای راه تو را گم نمی کرد .
الصحيفة السجادية : الدعاء ۳۷ .

حدیث ۲۸۵

امام سجاد علیه السلام :

مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بِقَوْمٍ يَفْعُونَ حَجْرًا ، فَقَالَ : مَا هَذَا؟ قَالُوا : نَعْرِفُ بِذَلِكَ أَشَدَّنَا وَأَقْوَانَا ، فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَشَدِّكُمْ وَأَقْوَامَكُمْ؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: أَشَدُّكُمْ وَأَقْوَامُكُمْ الَّذِي إِذَا رَضِيَ لَمْ يُدْخِلْهُ رِضَاءَهُ فِي إِيْمٍ وَلَا بَاطِلٍ، وَإِذَا سَخِطَ لَمْ يُخْرِجْهُ سَخِطُهُ مِنْ قَوْلِ الْحَقِّ، وَإِذَا قَدَرَ لَمْ يَتَعَاطَ مَا لَيْسَ لَهُ بِحَقٍّ.

امام زین العابدین علیه السلام: رسول خدا به قومی که سنگی را بلند می کردند رسید و فرمود چه کار می کنید؟ گفتند: با این کار قوی ترین و زورمندترینمان را می شناسیم. حضرت فرمود: آیا زورمندترین و قویترین شما را معرفی نکنم؟ عرض کردند: بفرمایید، ای رسول خدا! فرمود: زورمندترین و قویترین شما کسی است که هرگاه خشنود باشد خشنودی اش او را به گناه و نادرستی نکشاند و هرگاه ناخشنود باشد از جاده حقگویی خارج نشود و هرگاه قدرت یابد آنچه را که حق او نیست نستاند. معانی الأخبار: ۳۶۶/۱.

حدیث ۲۸۶

امام سجاد علیه السلام:

- فِي مُنَاجَاتِهِ -: وَأَعْنَى بِالْبُكَاءِ عَلَى نَفْسِي، فَقَدْ أَفْنَيْتُ بِالتَّسْوِيفِ وَالْأَمَالِ عُمْرِي، وَقَدْ نَزَلَتْ مَنَزِلَةُ الْآيِسِينَ مِنْ خَيْرِي.

امام زین العابدین علیه السلام - در مناجات با خدا - گفت: مرا در گریستن بر خودم یاری رسان؛ زیرا که با امروز و فردا کردن و آمال و آرزوها عمر خویش را بر باد فنا داده و از آنها شده ام که به خیر و نجات خود امید ندارند.

بحار الأنوار: ۹۸/۸۸/۲

حدیث ۲۸۷

امام سجاد علیه السلام:

إِنَّ أَفْضَلَ الْأَعْمَالِ عِنْدَ اللَّهِ مَا عَمِلَ بِالسُّنَّةِ وَإِنْ قَلَّ.

امام زین العابدین علیه السلام: برترین کارها نزد خداوند، کاری است که طبق سنت (پیامبر) عمل شود، گر چه اندک باشد.

الکافی: ۱/۷۰/۷.

حدیث ۲۸۸

امام سجاد علیه السلام:

مَنْ سَقَى مُؤْمِنًا مِنْ ظَمَأٍ سَقَاهُ اللَّهُ مِنْ الرَّحِيقِ الْمَخْتومِ.

امام زین العابدین علیه السلام: هر که مؤمن تشنه ای را آب دهد، خداوند او را از شراب سر به مهر بهشتی بنوشاند.

الکافی: ۲/۲۰۱/۵.

حدیث ۲۸۹

امام سجاد علیه السلام:

- فِي الدَّعَاءِ -: وَامْنَعْنِي مِنَ السَّرْفِ، وَحَصِّنْ رِزْقِي مِنَ التَّلْفِ، وَوَفِّرْ مَلَكَتِي بِالْبَرَكَهَةِ فِيهِ، وَأَصِْبْ بِي سَبِيلَ الْهَدَايَةِ لِلْبِرِّ فِيمَا أَنْفَقْتُ مِنْهُ.

امام زین العابدین علیه السلام - در دعا - گفت: و مرا از زیاده روی باز دار و روزی ام را از تلف شدن نگاه دار و دارایی ام را با برکت دادن به آن افزون گردان و راه مصرف آن را در کارهای خیر به من بنمایان.

الصحيفة السجادية: الدعاء ۲۰.

حدیث ۲۹۰

امام سجاد علیه السلام :

ضَمِنْتُ عَلَى رَبِّي أَنْ لَا يَسْأَلَ أَحَدٌ أَحَدًا مِنْ غَيْرِ حَاجَةٍ إِلَّا اضْطَرَّتْهُ حَاجَةٌ بِالْمَسْأَلَةِ يَوْمًا إِلَى أَنْ يَسْأَلَ مِنْ حَاجَةٍ .

امام زین العابدین علیه السلام : من پروردگارم را ضامن می گیرم که هیچ کس بدون داشتن نیاز از کسی چیزی نخواهد مگر آن که روزی ، نیاز واقعی او را مجبور کند که دست نیاز [به سوی مردم] دراز کند .

بحار الأنوار : ۹۶/۱۵۸/۳۷

حدیث ۲۹۱

امام سجاد علیه السلام :

طَلَبُ الْحَوَائِجِ إِلَى النَّاسِ مَدَلَّةٌ لِلْحَيَاءِ ، وَمَذْهَبَةٌ لِلْحَيَاءِ ، وَاسْتِخْفَافٌ بِالْوَقَارِ ، وَهُوَ الْفَقْرُ الْحَاضِرُ ، وَقَلَّةُ طَلَبِ الْحَوَائِجِ مِنَ النَّاسِ هُوَ الْغِنَى الْحَاضِرُ .

امام زین العابدین علیه السلام : نیاز خواهی از مردم ، مایه خواری در زندگی و از بین رفتن حیاست و از وقار آدمی می کاهد و آن ، فقر نقد است ، و کمتر دست نیاز دراز کردن به سوی مردم ، توانگری نقد است .

تحف العقول : ۲۷۹ .

حدیث ۲۹۲

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ أَرْضَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَسْبَغُكُمْ عَلَى عِيَالِهِ .

امام زین العابدین علیه السلام : خداوند از آن کس از شما خوشنودتر است که خانواده خود را بیشتر در رفاه و نعمت قرار دهد .

بحار الأنوار : ۷۸/۱۳۶/۱۳

حدیث ۲۹۳

امام سجاد علیه السلام :

يَقُولُ اللَّهُ : يَا ابْنَ آدَمَ ، اِرْضَ بِمَا آتَيْتَكَ تُكُنْ مِنْ أَزْهَدِ النَّاسِ .

امام زین العابدین علیه السلام : خداوند می فرماید : ای پسر آدم! به آنچه تو را داده ام خوشنود و قانع باش ، تا از زاهدترین مردمان باشی .

بحار الأنوار : ۷۸/۱۳۹/۲۲

حدیث ۲۹۴

امام سجاد علیه السلام :

مَنْ زَهَدَ فِي الدُّنْيَاهَانِ عَلَى مَصَائِبِهَا وَلَمْ يَكْرَهُهَا .

امام زین العابدین علیه السلام : هر که دل از دنیا برکند ، مصیبت‌های آن بر او آسان شود و از آنها ناراحت نشود .

تحف العقول : ۲۸۱ .

حدیث ۲۹۵

امام سجاد علیه السلام :

كَانَ آخِرَ مَا أَوْصَى بِهِ الْخَضِرُ مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ : . . . مَا رَفَقَ أَحَدٌ بِأَحَدٍ فِي الدُّنْيَا إِلَّا رَفَقَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .
امام زین العابدین علیه السلام : آخرین سفارشی که خضربه موسی بن عمران علیهما السلام کرد این بود : هیچ کس در دنیا با کسی ملایمت و مدارا نکند مگر آن که خداوند عز و جل در روز قیامت با او ملایمت و مدارا کند .

بحار الأنوار : ۷۳/۳۸۶/۶

حدیث ۲۹۶

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ أَرْضَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَسْبَغُكُمْ عَلَى عِيَالِهِ .

امام زین العابدین علیه السلام : همانا مرضی ترین شما نزد خداوند کسی است که خانواده خود را بیشتر در گشایش و رفاه قرار دهد .

بحار الأنوار : ۷۸/۱۳۶/۱۳

حدیث ۲۹۷

امام سجاد علیه السلام :

الرِّضَا بِمَكْرُوهِ الْقَضَاءِ مِنْ أَعْلَى دَرَجَاتِ الْيَقِينِ .

امام زین العابدین علیه السلام : راضی بودن به قضای ناخوشایند [خدا] از بالاترین درجات یقین است .

التمحيص : ۶۰/۱۳۱ .

حدیث ۲۹۸

امام سجاد علیه السلام :

أَعْلَى دَرَجَةِ الرُّهْدِ أَدْنَى دَرَجَةِ الْوَرَعِ ، وَأَعْلَى دَرَجَةِ الْوَرَعِ أَدْنَى دَرَجَةِ الْيَقِينِ ، وَأَعْلَى دَرَجَةِ الْيَقِينِ أَدْنَى دَرَجَةِ الرِّضَا .

امام زین العابدین علیه السلام : بالاترین درجه زهد پایین ترین درجه ورع است، و بالاترین درجه ورع پایین ترین درجه یقین است، و بالاترین درجه یقین پایین ترین درجه خشنودی [از خدا] است .

الکافی : ۲/۱۲۸/۴ .

حدیث ۲۹۹

امام سجاد علیه السلام :

- لَمَّا قِيلَ لَهُ : إِنَّ الْحَسَنَ الْبَصْرِيَّ قَالَ : لَيْسَ الْعَجَبُ مِمَّنْ هَلَمَكَ كَيْفَ هَلَمَكَ وَإِنَّمَا الْعَجَبُ مِمَّنْ نَجَا كَيْفَ نَجَا ! - : أَنَا أَقُولُ : لَيْسَ

الْعَجَبُ مِمَّنْ نَجَا كَيْفَ نَجَا ، وَأَمَّا الْعَجَبُ مِمَّنْ هَلَمَكَ كَيْفَ هَلَمَكَ مَعَ سَعَةِ رَحْمَةِ اللَّهِ !؟

امام زین العابدین علیه السلام - آنگاه که به ایشان عرض شد : حسن بصری می گوید : از این که کسی هلاک شود جای تعجب نیست، بلکه از نجات یافته تعجب است که چگونه نجات یافته است - فرمود : اما من می گویم : از این که کسی نجات یافته تعجب نیست، بلکه تعجب از هلاک شده است که چگونه با وجود رحمت گسترده خداوند هلاک گشته است؟! بحار الأنوار : ۷۸/۱۵۳/۱۷ .

حدیث ۳۰۰

امام سجاد علیه السلام :
الدُّنُوبُ الَّتِي تَحْسِسُ غَيْثَ السَّمَاءِ : جَوْرُ الْحُكَّامِ فِي الْقَضَاءِ ، وَشَهَادَةُ الزُّورِ ، وَكَيْتْمَانُ الشَّهَادَةِ .
امام زین العابدین علیه السلام : گناهانی که بارش آسمان را باز می دارند عبارتند از : قضاوت ظالمانه قاضیان ، شهادت دروغ ، و کتمان شهادت .
معانی الأخبار : ۲۷۱/۲ .

حدیث ۳۰۱

امام سجاد علیه السلام :
إِيَّاكَ وَالْإِبْتِهَاجَ بِالذَّنْبِ ، فَإِنَّ الْإِبْتِهَاجَ بِهِ أَعْظَمُ مِنْ رُكُوبِهِ .
امام زین العابدین علیه السلام : از شاد شدن به گناه پرهیز، که شاد شدن به گناه از ارتکاب آن بدتر است .
بحار الأنوار : ۷۸/۱۵۹/۱۰ .

حدیث ۳۰۲

امام سجاد علیه السلام :
إِنَّ قَسْوَةَ الْبَطْنِ وَفَتْرَةَ الْمَيْلَةِ وَشُكْرَ الشَّبَعِ وَغِرَّةَ الْمَلِكِ مِمَّا يُبْطِطُ وَيُطِئُ عَنِ الْعَمَلِ وَيُنْسِي الذِّكْرَ .
امام زین العابدین علیه السلام : پر خوری و سستی اراده و مستی سیری و غرور قدرت ، از عوامل باز دارنده و کند کننده در عمل است و یاد [خدا] را از دل می برد .
بحار الأنوار : ۷۸/۱۲۹/۱ .

حدیث ۳۰۳

امام سجاد علیه السلام :
وَاللَّهِ مَا الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ إِلَّا كَكِفَّتِي الْمِيزَانِ ، فَأَيُّهُمَا رَجَحَ ذَهَبَ بِالْآخِرِ .
امام زین العابدین علیه السلام : به خدا قسم دنیا و آخرت همانند دو کفه ترازویند، هر کدام پایین آید دیگری بالا رود.
الخصال : ۶۴/۹۵ .

حدیث ۳۰۴

امام سجاد علیه السلام :

الدنيا دُنْيَاءَانِ : دُنْيَا بِلَاغٍ وَدُنْيَا مَلْعُونَةٌ .

امام زین العابدین علیه السلام : دنیا دو گونه است : دنیای بلاغ و دنیای ملعون.

الکافی : ۲/۳۱۷/۸ .

حدیث ۳۰۵

امام سجاد علیه السلام :

المؤمنُ مِنْ دُعَائِهِ عَلَى ثَلَاثٍ : إِمَّا أَنْ يُدَّخَرَ لَهُ ، وَ إِمَّا أَنْ يُعَجَّلَ لَهُ ، وَ إِمَّا أَنْ يُدْفَعَ عَنْهُ بَلَاءٌ يُرِيدُ أَنْ يُصِيبَهُ .

امام زین العابدین علیه السلام : دعای مؤمن از سه حال خارج نیست : یا برایش ذخیره می گردد ، یا در دنیا برآورده می شود ، یا بلایی را که می خواهد به او برسد، دفع می شود .

تحف العقول : ۲۸۰ .

حدیث ۳۰۶

امام سجاد علیه السلام :

مَنْ لَمْ يَرْجُ النَّاسَ فِي شَيْءٍ وَرَدَّ أَمْرَهُ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ فِي جَمِيعِ أُمُورِهِ اسْتَجَابَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ لَهُ فِي كُلِّ شَيْءٍ .

امام زین العابدین علیه السلام : هر که در هیچ کاری به مردم امید نبندد و همه کارهای خود را به خداوند عز و جلوا گذارد، خداوند هر خواسته ای که او داشته باشد اجابت کند .

بحار الأنوار : ۱۶ / ۱۱۰ / ۷۵

حدیث ۳۰۷

امام سجاد علیه السلام :

الدُّعَاءُ يَدْفَعُ الْبَلَاءَ النَّازِلَ وَمَا لَمْ يَنْزِلْ .

امام زین العابدین علیه السلام : دعا ، بلای نازل شده و نازل نشده را دفع می کند .

الکافی : ۲/۴۶۹/۵

حدیث ۳۰۸

امام سجاد علیه السلام :

الْخَيْرُ كُلُّهُ صِيَانَةُ الْإِنْسَانِ نَفْسَهُ .

امام زین العابدین علیه السلام : همه خیر و خوبی در خویشتن داری است .

تحف العقول : ۲۷۸ .

حدیث ۳۰۹

امام سجاد علیه السلام :

رَأَيْتُ الْخَيْرَ كُلَّهُ قَدِ اجْتَمَعَ فِي قَطْعِ الطَّمَعِ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ .

امام زین العابدین علیه السلام: همه خوبیها را در بر کردن چشم طمع از مال و منال مردم، فراهم دیدم.
بحار الأنوار: ۷۳/۱۷۱/۱۰.

حدیث ۳۱۰

امام سجاد علیه السلام:

ابن آدم، لا تَزَالُ بِخَيْرٍ ... ما كَانَ الْخَوْفُ لَكَ شِعَارًا وَالْحُزْنُ دِثَارًا .

امام زین العابدین علیه السلام: ای فرزند آدم! تا زمانی که ترس [از خدا] جامه زیرین تو باشد و اندوه بالا پوشت پیوسته در خیر و خوبی خواهی بود.
الأمالی للطوسی: ۱۱۵/۱۷۶.

حدیث ۳۱۱

امام سجاد علیه السلام:

- فِي الدُّعَاءِ -: وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ نَفْسٍ لَا تَفْنَعُ وَبَطْنٍ لَا يَشْبَعُ ، وَقَلْبٍ لَا يَحْشَعُ .

امام زین العابدین علیه السلام - در دعا - گفت: خدایا! به تو پناه می برم از نفسی که قانع نمی شود و شکمی که سیر نمی گردد و دلی که خاشع نمی شود.
الإقبال: ۱/۱۷۴.

حدیث ۳۱۲

امام سجاد علیه السلام:

- لِمَنْ قَالَ بِحَضْرَتِهِ: اللَّهُمَّ اغْنِنِي عَنِ خَلْقِكَ -: لَيْسَ هَكَذَا ، إِنَّمَا النَّاسُ بِالنَّاسِ ، وَلَكِنْ قُلْ: اللَّهُمَّ اغْنِنِي عَنِ شِرَارِ خَلْقِكَ .

امام زین العابدین علیه السلام - به کسی که در حضور آن حضرت عرض کرد: خدایا! مرا از بندگان بی نیاز گردان - فرمود: این طور نگو؛ زیرا مردم به هم نیازمندند؛ بلکه بگو: خدایا! مرا از بدان خلقت بی نیاز گردان.
تحف العقول: ۲۷۸

حدیث ۳۱۳

امام سجاد علیه السلام:

- فِي وَصِيَّتِهِ لِابْنِهِ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ -: إِيَّاكَ يَا بُنَيَّ أَنْ تُصَاحِبَ الْأَحْمَقَ أَوْ تُخَالِطَهُ ، وَاهْتَجِرَهُ وَلَا تُحَادِثَهُ ؛ فَإِنَّ الْأَحْمَقَ هُجْنَةٌ غَائِبَةٌ كَانَتْ أَوْ حَاضِرَةً ، إِنْ تَكَلَّمَ فَضَحَّ حُمَقُهُ ، وَإِنْ سَكَتَ قَصَرَ بِهِ عِيَّهُ ، وَإِنْ عَمِلَ أَفْسَدَ ، وَإِنْ اسْتَرَعَى أَضَاعَ . لَا عِلْمَهُ مِنْ نَفْسِهِ يُغْنِيهِ ، وَلَا عِلْمَ غَيْرِهِ يَنْفَعُهُ ، وَلَا يُطِيعُ نَاصِيحَتَهُ ، وَلَا يَسْتَرِيحُ مَقَارِنُهُ ، تَوَدُّ أُمُّهُ أَنَّهَا تَكَلَّتْهُ ، وَامْرَأَتُهُ أَنَّهَا فَفَسَدَتْهُ ، وَجَارُهُ بَعْدَ دَارِهِ ، وَجَلِيسُهُ الْوَحِيدَةُ مِنْ مُجَالَسَتِهِ . إِنْ كَانَ أَضَعَرَ مَنْ فِي الْمَجْلِسِ أَعْنَى مَنْ فَوْقَهُ ، وَإِنْ كَانَ أَكْبَرَهُمْ أَفْسَدَ مَنْ دُونَهُ .

امام زین العابدین علیه السلام - در سفارش به فرزند بزرگوار خود حضرت باقر علیه السلام - فرمود: فرزندم! از همنشینی یا رفت و آمد با احمق بپرهیز و از او دوری کن و با وی همسخن مشو؛ زیرا آدم احمق، غایب باشد یا حاضر، پست و فرومایه است؛ هرگاه

زبان به سخن گشاید حماقتش او را رسوا کند و هرگاه خاموش شود به دلیل ناتوانی در سخن گفتن باشد، اگر کاری کند خرابی به بار آورد و چون مسئولیتی به عهده گیرد آن را تباه سازد، نه علم خودش به کار او می آید و نه دانش دیگران سودش می رساند، به سخن خیرخواه خود گوش نمی دهد، و همنشینش از دست او آسوده نیست، مادرش آرزوی مرگ او را دارد و همسرش آرزوی از دست دادن او را و همسایه اش آرزوی رفتن از همسایگی اش را و همنشینش آرزوی خلاصی از همنشینی او را. اگر در مجلسی کمترین فرد مجلس باشد بالاتر از خود را به رنج افکند و اگر بالاترین فرد باشد فروستان خود را به فساد و تباهی کشاند.

الأمالیلطوسی: ۶۱۳/۱۲۶۸.

حدیث ۳۱۴

امام سجاد علیه السلام:

إِنَّهُ لَيُعْجِبُنِي الرَّجُلُ أَنْ يُدْرِكَهُ حِلْمُهُ عِنْدَ غَضَبِهِ .

امام زین العابدین علیه السلام: من از مردی که هنگام خشم بردباری کند، خوشم می آید.

الکافی: ۲/۱۱۲/۳.

حدیث ۳۱۵

امام سجاد علیه السلام:

إِذَا جَمَعَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، قَامَ مُنَادٍ فَنَادَى يُسْمِعُ النَّاسَ فَيَقُولُ: أَيْنَ الْمُتَحَابِّونَ فِي اللَّهِ؟ قَالَ: فَيَقُومُ عُتُقُ مِنَ النَّاسِ فَيُقَالُ لَهُمْ: اذْهَبُوا إِلَى الْجَنَّةِ بِغَيْرِ حِسَابٍ .

امام زین العابدین علیه السلام: آن گاه که خداوند عز و جل همه آدمیان را، از اولین تا آخرین نفر، جمع کند منادی برخیزد و با صدایی که همگان بشنوند بانگ برآورد: کجایند آنان که برای خدا دوستی می ورزیدند؟ پس گروهی از مردم برخیزند و به آنان گفته شود: بدون حسابرسی وارد بهشت شوید.

الکافی: ۲/۱۲۶/۸.

حدیث ۳۱۶

امام سجاد علیه السلام:

إِذَا جَمَعَ اللَّهُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ يُنَادِي مُنَادٍ: أَيْنَ الصَّابِرُونَ لِيَدْخُلُوا الْجَنَّةَ جَمِيعًا بِغَيْرِ حِسَابٍ... : قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ لَهُمْ: - مَنْ أَنْتُمْ؟ قَالُوا: الصَّابِرُونَ. قَالُوا: وَمَا كَانَ صَبْرُكُمْ؟ قَالُوا: صَبَرْنَا عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ، وَصَبَرْنَا عَنِ مَعْصِيَةِ اللَّهِ.

امام زین العابدین علیه السلام: آن گاه که خداوند همه انسانها را گرد آورد، منادی جار زند: کجایند شکیبایان که همگی بدون حسابرسی به بهشت روند... فرشتگان به ایشان گویند: شما که هستید؟ گویند: شکیبایان. فرشتگان پرسند:

شکیبایی شما چه بود؟ پاسخ دهند: در راه طاعت خدا و خویشنداری از نافرمانی او شکیبایی ورزیدیم.

بحار الأنوار: ۸۲/۱۳۸/۲۲.

حدیث ۳۱۷

امام سجاد علیه السلام :

ابن آدم ، إِنَّكَ لَا تَزَالُ

بِخَيْرٍ مَا كَانَ لَكَ وَعِظٌ مِنْ نَفْسِكَ ، وَمَا كَانَتْ الْمُحَاسَبَةُ مِنْ هَمِّكَ .

امام زین العابدین علیه السلام : ای فرزند آدم ! تو تا زمانی که خود واعظ خویش باشی و به محاسبه [اعمال

نفس] خویش پردازی پیوسته در خیر و خوبی به سر خواهی برد.

تحف العقول : ۲۸۰ .

حدیث ۳۱۸

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ كُلَّ قَلْبٍ حَزِينٍ .

امام زین العابدین علیه السلام : خداوند دل‌های حزین را دوست دارد .

الکافی : ۲/۹۹/۳۰ .

حدیث ۳۱۹

امام سجاد علیه السلام :

إِنْ أَخَذْتَ الْأَسِيرَ فَعَجَزَ عَنِ الْمَشْيِ وَلَمْ يَكُنْ مَعَكَ مَحْمِلٌ فَأَرْسِلْهُ وَلَا تَقْتُلْهُ ؛ فَإِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا حُكْمُ الْإِمَامِ فِيهِ .

امام زین العابدین علیه السلام : اگر اسیری گرفتی که قدرت راه رفتن نداشت و تو وسیله ای برای حمل او نداشتی او را نکش

و آزادش کن ؛ زیرا نمی دانی که حکم امام درباره او چیست .

علل الشرائع : ۵۶۵/۱ .

حدیث ۳۲۰

امام سجاد علیه السلام :

حَجُّوا وَعَاتَمُوا ، تَصَحَّ أَجْسَامُكُمْ ، وَتَتَّسَعُ أَرْزَاقُكُمْ ، وَيَصْلُحُ إِيمَانُكُمْ ، وَتُكْفَوُا مَوْوَنَةَ النَّاسِ وَمَوْوَنَةَ عِيَالِكُمْ .

امام سجاد علیه السلام : حج و عمره به جای آورید تا بدنهایتان سالم بماند و روزیها (درآمدهایتان) زیاد شود و ایمانتان استوار

گردد و هزینه مردم و خانه خود را تأمین کنید.

ثواب الأعمال : ۷۰/۳ .

حدیث ۳۲۱

امام سجاد علیه السلام :

امام زین العابدین علیه السلام : خداوند هر دل غمناک و هر

بنده سپاسگزار را دوست دارد.

امام زین العابدین علیه السلام : خداوند هر دل غمناک و هر

بنده سپاسگزار را دوست دارد.

حدیث ۳۲۲

امام سجاد علیه السلام :

مَعَاشِرَ شِيعَتِنَا، أَمَا الْجَنَّةُ فَلَنْ تَفُوتَكُمْ سَرِيعًا كَانَ أَوْ بَطِيئًا، وَلَكِنْ تَنَافَسُوا فِي الدَّرَجَاتِ .

امام زین العابدین علیه السلام : ای شیعیان ما! شما بهشت را هرگز از دست نمی دهید، چه شتاب کنید و چه کندید، اما برای رسیدن به درجات آن با هم رقابت کنید.

بحار الأنوار : ۷۴/۳۰۸/۶۱.

حدیث ۳۲۳

امام سجاد علیه السلام :

امام زین العابدین علیه السلام : بر تو باد قرآن؛ زیرا خداوند

بهشت را آفرید ... و درجات آن را به اندازه آیات قرآن قرار داد. پس هر که قرآن بخواند، قرآن به او می گوید: بخوان و بالا رو. و هر کس از این افراد وارد بهشت شود در آن جا کسی بلند مرتبه تر از او نخواهد بود مگر پیامبران و صدیقان.

امام زین العابدین علیه السلام : بر تو باد قرآن؛ زیرا خداوند

بهشت را آفرید ... و درجات آن را به اندازه آیات قرآن قرار داد. پس هر که قرآن بخواند، قرآن به او می گوید: بخوان و بالا رو. و هر کس از این افراد وارد بهشت شود در آن جا کسی بلند مرتبه تر از او نخواهد بود مگر پیامبران و صدیقان.

حدیث ۳۲۴

امام سجاد علیه السلام :

أَمَا حَقُّ جَلِيسِكَ : فَأَنْ تُلِينَ لَهُ جَانِبَكَ ، وَتُنْصِبَ مَهْ فِي مُجَازَاهِ اللَّفْظِ ، وَلَا تَقُومَ مِنْ مَجْلِسِكَ إِلَّا بِإِذْنِهِ . وَمَنْ يَجْلِسُ إِلَيْكَ يَجُوزُ لَهُ الْقِيَامُ عَنْكَ بِغَيْرِ إِذْنِكَ ، وَتَنْسَى زَلَّاتِهِ ، وَتَحْفَظُ خَيْرَاتِهِ ، وَلَا تُسْمِعُهُ إِلَّا خَيْرًا .

امام زین العابدین علیه السلام : حق همنشین تو آن است که: با او نرمخو و مهربان باشی، در هنگام گفتگو با او به انصاف رفتار کنی، جز با اجازه او از جای خود بلند نشوی، (اما) اگر در کنار تو نشست بتواند بدون اجازه تو برخیزد و برود، لغزشهایش را فراموش کنی، خوبیهایش را به یاد داشته باشی و جز خیر و خوبی به او نگویی.

الخصال : ۵۶۹/۱.

حدیث ۳۲۵

امام سجاد علیه السلام :

مَجَالِسُ الصَّالِحِينَ دَاعِيَةٌ إِلَى الصَّلَاحِ .

امام زین العابدین علیه السلام : مجالس پاکان، فراخوانی به سوی پاکی است.

بحار الأنوار : ۳۵ / ۷۸ / ۱۴۱.

حدیث ۳۲۶

امام سجاد علیه السلام :

- فی مُناجاته - : واجْعَلْنَا مِنَ الَّذِينَ ... قَطَعُوا أَشْتَارَ نَارِ الشَّهَوَاتِ بِنُضْحِ مَاءِ التَّوْبَةِ ، وَغَسَلُوا أَوْعِيَةَ الْجَهْلِ بِصَفْوِ مَاءِ الْحَيَاةِ .

امام زین العابدین علیه السلام - در مناجات - گفت : و ما را از آنان قرار ده که ... پرده های آتش خواهشهای نفس را با ریختن آب توبه گسستند و ظرفهای نادانی را با زلال آب زندگی شستند.

بحار الأنوار : ۹۴/۱۲۷/۱۹.

حدیث ۳۲۷

امام سجاد علیه السلام :

مَنْ رَمَى النَّاسَ بِمَا فِيهِمْ رَمَوْهُ بِمَا لَيْسَ فِيهِ .

امام زین العابدین علیه السلام : هر کس به مردم عیبی را نسبت دهد که دارند مردم به او عیبی را که ندارد نسبت می دهند.

بحار الأنوار : ۷۸/۱۶۰/۲۱.

حدیث ۳۲۸

امام سجاد علیه السلام :

إِنِّي لَأَكْرَهُ أَنْ يُعَافَى الرَّجُلُ فِي الدُّنْيَا وَلَا يُصِيبَهُ شَيْءٌ مِنَ الْمَصَائِبِ .

امام زین العابدین علیه السلام : من خوش ندارم که آدمی در دنیا در عافیت باشد و هیچ گرفتاری و مصیبتی به وی نرسد.

بحار الأنوار : ۸۱/۱۷۶/۱۴.

حدیث ۳۲۹

امام سجاد علیه السلام :

مَا مِنْ قَطْرَةٍ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ قَطْرَتَيْنِ : قَطْرَةٌ دَمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، وَقَطْرَةٌ دَمْعَةٍ فِي سَوَادِ اللَّيْلِ ، لَا يُرِيدُ بِهَا عَبْدٌ إِلَّا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ .

امام زین العابدین علیه السلام : هیچ قطره ای نزد خدا محبوبتر از این دو قطره نیست: قطره خونی که در راه خدا ریخته می شود و قطره اشکی که فقط برای خداوند عز و جل در دل شب فرو می غلتد .

بحار الأنوار : ۶۹/۳۷۸/۳۱.

حدیث ۳۳۰

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ كَتَبَ إِلَى مَالِكٍ - وَهُوَ عَلَى مُقَدَّمَتِهِ يَوْمَ الْبَصْرَةِ - بِأَنْ لَا يَطْعَنَ فِي غَيْرِ مُقْبِلٍ وَلَا يَقْتُلَ مُدْبِرًا وَلَا يُجِيزَ عَلِيَّ جَرِيحٍ وَمَنْ أَعْلَقَ بَابَهُ فَهُوَ آمِنٌ .

امام زین العابدین علیه السلام : علی علیه السلام ، به مالک اشتر - در حالی که در طلوع سپاهش در جنگ جمل بود - نوشت : تنها کسانی زده شوند ، که می جنگند ؛ فراری از جنگ ، کشته نشود ؛ به مجروح ، ضربه خلاص زده نشود . و هر کس در خانه اش را بست ، در امان است .

الکافی: ۵ / ۳۲ / ۳

حدیث ۳۳۱

امام سجاد علیه السلام:

عَلَامَاتُ الْمُؤْمِنِ حَمْسٌ: الْوَرَعُ فِي الْخَلْوَةِ، وَالصَّدَقَةُ فِي الْقِلَّةِ، وَالصَّبْرُ عِنْدَ الْمَصِيبَةِ، وَالْحِلْمُ عِنْدَ الْغَضَبِ، وَالصَّدْقُ عِنْدَ الْخَوْفِ. امام زین العابدین علیه السلام: نشانه های مؤمن پنج تاست: پارسایی در خلوت، صدقه دادن در تنگدستی، شکیبایی در برابر مصیبت، بردباری هنگام خشم، و راست گویی با وجود بیم و ترس.

حار الأنوار: ۶۷ / ۲۹۳ / ۱۵

حدیث ۳۳۲

امام سجاد علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ يَصْمُتُ لِيَسْلَمَ، وَيَنْطِقُ لِيَعْنَمَ.

امام زین العابدین علیه السلام: مؤمن سکوت می کند تا سالم ماند و سخن می گوید تا سود برد.

الکافی: ۲ / ۲۳۱ / ۳

حدیث ۳۳۳

امام سجاد علیه السلام:

إِذَا قَامَ قَائِمُنَا أَذْهَبَ اللَّهُ عَنْ شَيْعَتِنَا الْعَاهِيَةَ، وَجَعَلَ قُلُوبَهُمْ كَزُبْرِ الْحَدِيدِ، وَجَعَلَ قُوَّةَ الرَّجُلِ مِنْهُمْ قُوَّةَ أَرْبَعِينَ رَجُلًا، وَيَكُونُونَ حُكَّامَ الْأَرْضِ وَسَنَامَهَا.

امام زین العابدین علیه السلام: زمانی که قائم ما قیام کند، خداوند آفت را از شیعیان ما می زداید و دلهای آنان را چون پاره های آهن [سخت و تزلزل ناپذیر] می کند و هر مرد آنان را قدرت چهل مرد می دهد. آنان فرمانروا و سالار جهان خواهند بود. مشکاه الأنوار: ۱۵۱ / ۳۶۶.

حدیث ۳۳۴

امام سجاد علیه السلام:

انتظارُ الفرجِ من أعظمِ الفرجِ.

امام زین العابدین علیه السلام: انتظار فرج، خود بزرگترین فرج است.

بحار الأنوار: ۵۲ / ۱۲۲ / ۴

حدیث ۳۳۵

امام سجاد علیه السلام:

سَمِعْتُ الْحُسَيْنَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: لَوْ شِئْتُمُنِي رَجُلًا فِي هَذِهِ الْأُذُنِ - وَأَوْمَى إِلَى الْيَمْنَى - وَعَاتَدْتَنِي لِي فِي الْأُخْرَى لَقَبِلْتُ ذَلِكَ مِنْهُ، وَذَلِكَ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَدَّثَنِي أَنَّهُ سَمِعَ جَدِّي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ: لَا يَرُدُّ الْحَوْضَ

مَنْ لَمْ يَقْبَلِ الْعُذْرَ مِنْ مُحَقٍّ أَوْ مُبْطِلٍ .

امام زین العابدین علیه السلام : از حسین علیه السلام شنیدم که می فرماید : اگر مردی در این گوشم - اشاره به گوش راست خود کرد - مرا دشنام دهد و در دیگری از من پوزش بخواهد ، پوزش او را می پذیرم ؛ چرا که امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام برایم نقل کرد که از جدّم رسول خدا صلی الله علیه و آله شنید که می فرماید : بر حوض کوثر وارد نمی شود کسی که عذر را - موجه باشد یا غیر موجه - نپذیرد .

إحقاق الحق : ۱۱ / ۴۳۱ .

حدیث ۳۳۶

امام سجاد علیه السلام :

فَلَمَّا وَرِثَ الْحُسَيْنُ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى جِبْرِئِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ قَدْ وُلِدَ لِمُحَمَّدِ بْنِ فَاهِبِطٍ إِلَيْهِ فَهَنَّهُ وَقُلَّ لَهُ إِنَّ عَلِيًّا مِنْكَ بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى فَسَمَّهِ بِاسْمِ ابْنِ هَارُونَ فَهَبَطَ جِبْرِئِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَهَنَاهُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى ثُمَّ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَأْمُرُكَ أَنْ تُسَمِّيَهُ بِاسْمِ ابْنِ هَارُونَ ، فَقَالَ وَمَا كَانَ اسْمُهُ ؟ قَالَ : شُبَيْرًا ، قَالَ : لِسَانِي عَرَبِيٌّ ، قَالَ : سَمَّهِ الْحُسَيْنَ .

امام زین العابدین علیه السلام : چون حسین علیه السلام زاده شد ، خداوند متعال به جبرئیل وحی فرمود که : برای محمد صلی الله علیه و آله پسری متولد شده است ، نزد او برو و شادباش بگو ، و به او بگو که علی برای تو به منزله هارون برای موسی است . پس ، طفل را به نام پسر هارون نامگذاری کن . جبرئیل علیه السلام فرود آمد و از جانب خداوند متعال به پیامبر تبریک گفت ، و آن گاه عرضه داشت : خداوند عز و جل به تو فرمان می دهد که او را به نام پسر هارون نامگذاری کنی . پیامبر پرسید : نام پسر هارون چه بوده است ؟ جبرئیل گفت : شُبَیر . پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود : زبان من عربی است . جبرئیل گفت : نامش را حُسَین بگذار .
علل الشرائع : ۱۳۷ / ۵ .

حدیث ۳۳۷

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ أَعْبَدَ النَّاسِ فَيَزِمَانِهِ وَأَزْهَدَهُمْ وَأَفْضَلَهُمْ ، وَكَانَ إِذَا حَجَّ حَجَّ مَاشِيًا وَرَبَّمَا مَشَى حَافِيًا ، وَكَانَ إِذَا ذُكِرَ الْمَوْتُ بَكَى ، وَإِذَا ذُكِرَ الْقَبْرِ بَكَى ، وَإِذَا ذُكِرَ الْبَعْثُ وَالنُّشُورُ بَكَى ، وَإِذَا ذُكِرَ الْمَمَرُّ عَلَى الصُّرَاطِ بَكَى ، وَإِذَا ذُكِرَ الْعَرَضُ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى ذِكْرُهُ شَهَقَ شَهَقًا يُغْشَى عَلَيْهِ مِنْهَا ، وَكَانَ إِذَا قَامَ فِي صَلَاتِهِ تَرْتَعَدُ فَرَائِصُهُ بَيْنَ يَدَيْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، وَكَانَ إِذَا ذُكِرَ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ اضْطَرَبَ اضْطِرَابَ السَّلِيمِ وَسَأَلَ اللَّهَ تَعَالَى الْجَنَّةَ وَتَعَوَّذُ بِهِ مِنَ النَّارِ .

امام زین العابدین علیه السلام : حسن بن علی بن ابی طالب علیهما السلام معابدترین و زاهدترین و بافضیلت ترین مردم روزگار خود بود . هر گاه حج می رفت پیاده و گاه با پای برهنه می رفت ؛ هر گاه سخن از مرگ به میان می آمد می گریست ؛ هر گاه سخن از قبر به میان می آمد می گریست ؛ هر گاه سخن از قیامت و رستاخیز به میان می آمد می گریست ؛ هر گاه از گذشتن بر صراط یاد می شد می گریست ؛ هر گاه از حاضر شدن در دادگاه عدل الهی سخن به میان می آمد ، چنان صیحه ای می زد که بر اثر آن از هوش می رفت ؛ هر گاه به نماز می ایستاد بدنش در پیشگاه پروردگارش عز و جل ، می لرزید ؛ هر گاه از بهشت و دوزخ سخن به میان می آمد ، مانند مار گزیده به خود می پیچید و بهشت را از خداوند مسئلت می کرد و از آتش دوزخ به او پناه می برد .

الأمالی للصدوق : ۲۴۴ / ۲۶۲ .

حدیث ۳۳۸

امام سجاد علیه السلام :
 إلهی ، لا تُؤدِّبْنی بِعُقُوبَتِکَ ، ولا تَمکُرْ بى فى حیلَتِکَ .
 امام زین العابدین علیه السلام : خدای من ! با کیفر خود مرا ادب مفرما و به مکر خودت گرفتارم مکن .
 الإقبال : ۱/۱۵۷ .

حدیث ۳۳۹

امام سجاد علیه السلام :
 من سَعَادَةِ الرَّجُلِ أَنْ یَکُونَ لَهُ وَوَلَدٌ یَسْتَعینُ بِهِمْ .
 امام زین العابدین علیه السلام : یکی از خوشبختی های مرد این است که فرزندانى داشته باشد که کمک کار و یاورش باشند .
 الکافی : ۶/۲/۲ .

حدیث ۳۴۰

امام سجاد علیه السلام :
 جاءَ رَجُلٌ إلی النبیِّ صلی الله علیه و آله فقالَ : یا رسولَ الله ما مِنْ عَمَلٍ قَبیحٍ إِلَّا قَدِ عَمِلْتُهُ ، فَهَلْ لى مِنْ تَوْبَةٍ ؟ فقالَ لَهُ رسولُ الله صلی الله علیه و آله : فَهَلْ مِنْ وَالدِیکَ أَحَدٌ حَتَّى ؟ قالَ : أبى ، قالَ : فاذهَبْ فَبِرَّةً . قالَ : فَلَمَّا ولى ، قالَ رسولُ الله صلی الله علیه و آله : لَوْ کانتَ أُمَّهُ !
 امام زین العابدین علیه السلام : مردی خدمت پیامبر خدا صلی الله علیه و آله آمد و به ایشان عرض کرد: هیچ کار زشتی نیست که نکرده باشم. آیا راه توبه و بازگشت برایم وجود دارد؟ حضرت فرمود: آیا از پدر و مادرت کسی زنده هست؟ عرض کردم: پدرم. فرمود: برو و به او نیکی کن. وقتی آن مرد رفت، رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: کاش مادرش می بود!
 بحار الأنوار : ۷۴/۸۲/۸۸ .

حدیث ۳۴۱

امام سجاد علیه السلام :
 اللَّهُمَّ... وَ أَجْرٍ لِلنَّاسِ عَلَى یَدِی الخَیْرِ وَ لا تَمَحِّقْهُ بِالْمَنِّ وَ هَبْ لى مَعالیَ الأَخلاقِ وَ اعْصِمْنى مِنَ الفُخْرِ؛
 خدایا به دست من برای مردم خیر و نیکی جاری ساز و آن را با منت گذاری من تباه مکن، و مرا اخلاق والا عطا فرما و از فخر فروشی نگاه دار.
 صحیفه سجادیه، از دعای ۲۰ .

حدیث ۳۴۲

امام سجاد علیه السلام :
 یا کُمْ وَ صُحْبَةَ العاصِینَ ، وَ مَعُونَةَ الظَّالِمِینَ ، وَ مُجاوَرَةَ الفاسِقِینَ إِحْذَرُوا فِتنَتَهُمْ وَ تَباعَدُوا مِنْ ساحتِهِمْ؛

از هم نشینی با اهل گناه و یاری دادن ستمکاران و همسایگی فاسدان، پرهیزید. از فتنه آنها بر حذر باشید و از محیطشان دوری کنید.

کافی، ج ۸، ص ۱۶، ح ۲.

حدیث ۳۴۳

امام سجاد علیه السلام:

مَا تَجَرَّعْتُ جُرْعَةً أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ جُرْعَةِ غَيْظٍ لَا أَكْفِيءُ بِهَا صَاحِبَهَا؛

هیچ جرعه ای، نزد من، لذت بخش تر از جرعه خشمی نیست که فرو می خورم تا آن را بر سر دیگری خالی نکنم.

کافی، ج ۲، ص ۱۰۹، ح ۱.

حدیث ۳۴۴

امام سجاد علیه السلام:

الذُّنُوبُ الَّتِي تَزُودُ الدُّعَاءَ : سُوءُ النَّيِّهِ ، وَحُبُّ السَّرِيرَةِ ، وَالنَّفَاقُ مَعَ الْإِخْوَانِ ، وَتَرْكُ التَّضْيِيدِ بِالْإِجَابَةِ ، وَتَأْخِيرُ الصَّلَاةِ الْمَفْرُوضَاتِ حَتَّى تَذَهَبَ أَوْقَاتُهَا ، وَتَرْكُ التَّقَرُّبِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِالْبِرِّ وَالصَّدَقَةِ ، وَاسْتِعْمَالُ الْبُذَاءِ ، وَالْفُحْشِ فِي الْقَوْلِ؛

گناهانی که از استجاب دعا جلوگیری می کنند عبارت اند از: بد نیتی، خبث باطن، دو رویی با برادران، باور نداشتن به اجابت دعا، به تأخیر انداختن نمازهای واجب تا آن که وقتشان بگذرد، تقرب نجستن به خدای عزوجل با نیکوکاری و صدقه، بد زبانی و زشتگویی.

معانی الأخبار، ص ۲۷۱.

حدیث ۳۴۵

امام سجاد علیه السلام:

- فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: «وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ» - لِأَنَّ مَنْ هَمَّ بِالْقَتْلِ فَعَرَفَ أَنَّهُ يُفْتَضُّ مِنْهُ فَكَفَّ لِدَلِكِ عَنِ الْقَتْلِ؛ كَانَ حَيَاةً لِلَّذِي (كَانَ) هَمَّ بِقَتْلِهِ، وَحَيَاةً لِهَذَا الْجَانِي الَّذِي أَرَادَ أَنْ يَقْتُلَ وَحَيَاةً لغيرِهِمَا مِنَ النَّاسِ إِذَا عَلِمُوا أَنَّ الْقِصَاصَ وَاجِبٌ لَا يَجْرَوْنَ عَلَى الْقَتْلِ مَخَافَةَ الْقِصَاصِ؛

درباره آیه «قصاص، برای شما، مایه حیات [وامتیت] است»، فرمودند: چون کسی تصمیم بگیرد کسی را بکشد و بداند که در این صورت قصاص خواهد شد، از کشتن، خودداری می کند. پس هم موجب زنده ماندن کسی است که خواسته او را بکشد، هم موجب زنده ماندن جانی که می خواهد آدم کشی دارد و هم مایه زنده ماندن دیگرانی است که می دانند قصاص، واجب است و از ترس آن، جرأت آدم کشی پیدا نمی کنند.

تفسیر امام عسکری علیه السلام، ص ۵۹۵، ح ۳۵۴.

حدیث ۳۴۶

امام سجاد علیه السلام:

اللَّهُمَّ لَكَ قَلْبِي وَ لِسَانِي، وَ بِكَ نَجَاتِي وَ أَمَانِي، وَ أَنْتَ الْعَالِمُ بِسِرِّي وَ إِعْلَانِي فَأَمِثْ قَلْبِي عَنِ الْبُغْضَاءِ، وَ أَصْمِتْ لِسَانِي عَنِ الْفَحْشَاءِ،

وَ أَخْلِصْ سِرِّيرَتِي عَنْ عِلَاقِ الْأَهْوَاءِ، وَ أَكْفِنِي بِأَمَانَتِكَ عَنْ عَوَاقِبِ الضَّرَاءِ، وَ اجْعَلْ سِرِّي مَعْقُودًا عَلَي مُرَاقِبَتِكَ، وَ اِغْلَانِي مُوَافِقًا لِبَطَائِنِكَ، وَ هَبْ لِي جِسْمًا رُوحَانِيًّا، وَ قَلْبًا سَمَآوِيًّا، وَ هِمَّةً مُتَّصِلَةً بِكَ؛

خدایا! دل و زبانم از آن توست و رهایی و امانم به دست توست و تویی دانا به پنهان و آشکار من. پس صفحه دلم را از دشمنی و کینه پاک ساز و زبانم را از زشت گویی خاموش گردان و دلم را از آلودگی های هوس، بشوی و مرا در پناه خود، از گزند ناملایمات حفظ کن و درونم را به مراقبت از خودت وادار و بیرونم را با فرمانبری از خودت سازگار ساز و مرا جسمی روحانی و دلی آسمانی و همّتی پیوسته به خودت عطا فرما.

بحار الأنوار، ج ۹۴، ص ۱۵۶، ح ۲۲.

حدیث ۳۴۷

امام سجاد علیه السلام :

حَقُّ بَطْنِكَ أَنْ لَا تَجْعَلَهُ وَعَاءً لِلْحَرَامِ، وَلَا تَزِيدَ عَلَي الشَّبَعِ؛

حقّ شکمت بر تو، این است که آن را ظرف غذای حرام قرار ندهی و چون سیر شدی، دست از غذا بکشی.

بحار الأنوار، ج ۷۴، ص ۴.

حدیث ۳۴۸

امام سجاد علیه السلام :

حَقٌّ مِنْ أَسَاءِكَ أَنْ تَعْفُو عَنْهُ، وَ أَنْ عَلِمْتَ أَنَّ الْعَفْوَ عَنْهُ يُضَرُّ انْتِصِيْرَتَ، قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى: «وَلَمَنْ أَنْتَصِرَ بِعَيْدِ ظُلْمِهِ فَأُولَئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ؛

حقّ کسی که به تو بدی کرده، این است که از او درگذری؛ ولی اگر دانستی که گذشت از او زیانبار است، انتقام بگیر. خدای منزّه والا مرتبه فرموده است: «بر کسانی که پس از ستم دیدن، انتقام می گیرند، ملامتی نیست».

خصال، ص ۵۷۰، ح ۱.

حدیث ۳۴۹

امام سجاد علیه السلام :

اَللّهُمَّ ... صُنْ وَجْهِي بِالْيَسَارِ وَ لَا تَبْتَدِلْ جَاهِي بِالْاِقْتَارِ فَاسْتَرْزِقْ اَهْلَ رِزْقِكَ وَ اَسْتَعْطِيْ شِرَارَ خَلْقِكَ، فَافْتَنَّ بِحَمْدِ مَنْ اَعْطَانِي وَ اُبْتَلِيْ بِذَمِّ مَنْ مَنَعَنِي وَ اَنْتَ مِنْ دُوْنِهِمْ وَ لِيْ الْاِعْطَاءُ وَ الْمَنْعُ؛

خدایا! ... با توانگری آبرویم را نگهدار و به تنگدستی حرمتم را از بین مبر که بر اثر آن از کسانی روزی بخواهم که روزی خوار تو هستند و از بندگان پست و بد کردار تو عطا و بخشش طلبم و در نتیجه، به ستایش آن که به من بخشیده و نکوهش آن که از من دریغ کرده است، گرفتار شوم. حال آن که بخشیدن و نبخشیدن در حقیقت به دست توست.

صحیفه سجادیه، از دعای ۲۰.

حدیث ۳۵۰

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ لِسَانَ ابْنِ آدَمَ يُشْرِفُ كُلَّ يَوْمٍ عَلَى جِوَارِحِهِ فَيَقُولُ: كَيْفَ أَصْبَحْتُمْ؟ فَيَقُولُونَ: بِخَيْرٍ إِنْ تَرَكَتْنَا! وَيَقُولُونَ: اللَّهُ أَلَّهُ فِينَا! وَيُنَاشِدُونَهُ وَيَقُولُونَ: إِنَّمَا نُنَابِ بِكَ وَنُعَاقِبُ بِكَ؛

زبان آدمیزاد، هر روز به اعضای او نزدیک می شود و می گوید: چگونه اید؟ آنها می گویند: اگر تو ما را به خودمان واگذاری، خوب هستیم! و می گویند: از خدا بترس و کاری به ما نداشته باش. و او را سوگند می دهند و می گویند: ما فقط به واسطه تو پاداش می یابیم و به واسطه تو، مجازات می شویم.

خصال، ص ۶، ح ۱۵.

حدیث ۳۵۱

امام سجاد علیه السلام:

فِي التَّحْمِيدِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ -: وَ جَعَلَ لِكُلِّ رُوحٍ مِنْهُمْ قُوَّةً مَعْلُومًا مَقْسُومًا مِنْ رِزْقِهِ، لَا يَنْقُصُ مَنْ زَادَهُ نَاقِصٌ، وَلَا يَزِيدُ مَنْ نَقَصَ مِنْهُمْ زَائِدٌ؛

در حمد و ستایش خدای - عز و جل - می فرماید: از روزی ای که داده، برای هر جاننداری بهره مشخصی قرار داده است و به هر کس بیشتر بدهد، کسی نمی تواند از آن کم کند و به هر کس کمتر بدهد، کسی نمی تواند بر آن بیفزاید. صحیفه سجادیه، از دعای ۱.

حدیث ۳۵۲

امام سجاد علیه السلام:

حُجُّوا وَ اعْتَمِرُوا تَصِحَّ أَجْسَادُكُمْ وَ تَتَسَّعَ أَرْزَاقُكُمْ وَ يَصْلُحَ إِيْمَانُكُمْ وَ تُكْفَوُا مَوْوَنَةَ النَّاسِ وَ مَوْوَنَةَ عِيَالِنِكُمْ؛

حج و عمره به جای آورید تا بدن هایتان سالم بماند و روزی هایتان زیاد شود و ایمانتان استوار گردد و هزینه های جامعه و مخارج خانواده تان تأمین گردد.

وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۱۵، ح ۱۴۱۲۶.

حدیث ۳۵۳

امام سجاد علیه السلام:

وَ أَمَّا حَقُّ الْمُسِيءِ تَنْصِيحٌ فَإِنَّ حَقَّهُ أَنْ تُؤَدِّيَ إِلَيْهِ النَّصِيحَةَ عَلَى الْحَقِّ الَّذِي تَرَى لَهُ أَنَّهُ يَحْمِلُ وَيُخْرِجُ الْمَخْرَجَ الَّذِي يَلِينُ عَلَى مَسَامِعِهِ وَ تَكَلَّمَهُ مِنَ الْكَلَامِ بِمَا يُطِيقُهُ عَقْلُهُ، فَإِنَّ لِكُلِّ عَقْلٍ طَبَقَةً مِنَ الْكَلَامِ يَعْرِفُهُ وَ يَجْتَنِبُهُ وَ لِيَكُنْ مَذْهَبَكَ الرَّحْمَةَ؛

حق نصیحت خواه این است که به راه صحیحی که می دانی می پذیری، راهنمائی کنی و سخن، در حد درک و فهم و عقلش بگویی که هر عقلی، ظرفیت مخصوص خود را دارد و روش تو باید همراه با مهربانی و رحمت باشد.

تحف العقول، ص ۲۶۹.

حدیث ۳۵۴

امام سجاد علیه السلام:

إِنَّ قَسْوَةَ الْبَطْنَةِ وَ كِظَّةَ الْمِلَاءِ وَ سُكْرَ الشُّبَعِ وَ غِرَّةَ الْمُلْكِ، مِمَّا يُثَبِّطُ وَ يُبْطِئُ عَنِ الْعَمَلِ وَ يُنْسِي الذِّكْرَ؛

پرخوری و شکم بارگی، مستی سیری، غرور ثروت و قدرت، از جمله عوامل بازدارنده از عمل صالح و کاهلی در آن هستند و یاد خدا را از خاطر انسان می‌برند.
تحف العقول، ص ۲۷۳.

حدیث ۳۵۵

امام سجاد علیه السلام:
اللَّهُمَّ... وَفُقِنِي لِبَطْنِي مَنْ سَدَّدَنِي وَمُتَابِعِهِ مَنْ أَرَشَدَنِي؛
خدایا! بر اطاعت کسی که به راه راست هدایت می‌کند و به پیروی آن که ارشاد می‌نماید، توفیقم ده.
کصحیفه سجادیه، از دعای ۲۰.

حدیث ۳۵۶

امام سجاد علیه السلام:
اللَّهُمَّ صَيِّبْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَبَلِّغْ بَايْمَانِي، أَكْمِلْ الْإِيمَانَ، وَاجْعَلْ يَقِينِي أَفْضَلَ الْيَقِينِ، وَأَنْتَ بَيْتِي إِلَى أَحْسَنِ الْبَيْتِ، وَبِعَمَلِي إِلَى أَحْسَنِ الْأَعْمَالِ؛
خدایا! بر محمد و آل محمد، درود فرست و ایمان مرا کامل‌ترین ایمان، یقینم را برترین یقین قرار ده و بیتم را به بهترین بیت‌ها و عملم را به بهترین اعمال برسان.
صحیفه سجادیه، از دعای ۲۰.

حدیث ۳۵۷

امام سجاد علیه السلام:
إِلَهِي أَلْبَسْتَنِي الْخَطِيَا، ثَوْبَ مِدْلَتِي وَجَلَلْتَنِي التَّبَاعِدُ مِنْكَ، لِبَاسِ مَسِيكَتِي وَأَمَاتَ قَلْبِي، عَظِيمِ جِنَايَتِي فَأَحْيِهِ بِتَوْبَتِي مِنْكَ، يَا أَمَلِي وَبُعَيْتِي؛
پروردگارا! گناهان، لباس خواری بر من پوشانده‌اند و دوری از تو، جامه خشن فقر را بر تن من کرده و بزرگی گناهم، مرا، دل مرده کرده‌است. پس با توبه‌پذیری خود، دلم را زنده گردان، ای امید و ای مطلوب من!
بحار الأنوار، ج ۹۴، ۱۴۲، ح ۲۱.

حدیث ۳۵۸

امام سجاد علیه السلام:
اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي عَقْلاً كَامِلاً وَعَزْماً ثَابِتاً وَلُباً رَاجِحاً وَقَلْباً زَكِيّاً وَعِلْماً كَثِيراً وَأَدَباً بَارِعاً، وَاجْعَلْ ذَلِكَ كُلَّهُ لِي وَلَا تَجْعَلْهُ عَلَيَّ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ؛
خدایا! مرا عقلی کامل، تصمیمی نافذ، خردی برتر، دلی پاک، دانشی فراوان و ادبی والا، روزی کن و تمام اینها را به سود من قرار ده، نه به زیانم، ای مهربان‌ترین مهربانان!
بحار الأنوار، ج ۸۷، ص ۳۲۵، ح ۱۴.

حدیث ۳۵۹

امام سجاد علیه السلام :

وَهَبْ لِي نُورًا أَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ، وَاهْتَدِي بِهِ فِي الظُّلُمَاتِ، وَاسْتَضِيءُ بِهِ مِنَ الشُّكِّ وَالشُّبُهَاتِ؛

[خداوند!] مرا نوری بخش تا با آن، در میان مردم گام بردارم و به واسطه آن، در تاریکی ها راه یابم و در پرتو آن، از شک و شبهات به درآیم.

صحیفه سجادیه، از دعای ۲۲.

حدیث ۳۶۰

امام سجاد علیه السلام :

فَأَمَّا حَقُّ اللَّهِ الْأَكْبَرُ، فَإِنَّكَ تَعْبُدُهُ، لِاتِّشْرَاكِ بِهِ شَيْئًا، فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ بِإِخْلَاصٍ، جَعَلَ لَكَ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ يَكْفِيكَ أَمْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَ يَحْفَظَ لَكَ مَا تُحِبُّ مِنْهَا؛

حق بزرگ تر خداوند این است که او را پرستی و چیزی را با او شریک نسازی، که اگر خالصانه چنین کنی، خداوند، کار دنیا و آخرت را کفایت می کند و آنچه را دوست داری برایت نگه می دارد.

تحف العقول، ص ۲۹۲.

حدیث ۳۶۱

امام سجاد علیه السلام :

يَا مَنْ ذِكْرُهُ شَرَفٌ لِلذَّاكِرِينَ! وَيَا مَنْ شُكْرُهُ فَوْزٌ لِلشَّاكِرِينَ! وَيَا مَنْ طَاعَتُهُ نَجَاةٌ لِلْمُطِيعِينَ! صَبِلْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاشْغَلْ قُلُوبَنَا بِذِكْرِكَ عَنْ كُلِّ ذِكْرٍ؛

ای آن که یادش مایه شرافت و بزرگی یاد کنندگان است! و ای آن که سپاسگزاریش موجب دست یافتن سپاسگزاران (بر نعمت ها) است! و ای آن که فرمانبرداریش سبب نجات فرمانبرداران است! بر محمد و آل او، درود فرست و با یاد خود، دل های ما را از هر یاد دیگری بازدار.

صحیفه سجادیه، از دعای ۱۱.

حدیث ۳۶۲

امام سجاد علیه السلام :

لَيْسَ لَكَ أَنْ تَتَكَلَّمَ بِمَا شِئْتَ... رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا قَالَ خَيْرًا فَعَنِمَ، أَوْ صَمَتَ فَسَلِمَ وَ لَيْسَ لَكَ أَنْ تَسْمَعَ مَا شِئْتَ...؛

تو حق نداری هر چه را که خواستی بگویی... خداوند، رحمت کند کسی را که خیر بگوید و سود ببرد، یا سکوت نماید و سالم بماند و نیز حق نداری هر چه را می خواهی گوش بدهی.

علل الشرایع، ص ۶۰۵، ح ۸۰.

حدیث ۳۶۳

امام سجاد علیه السلام :

لَوْ يَغْلَمُ النَّاسُ مَا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ لَطَلَبُوهُ وَ لَوْ بَسَفِكَ الْمُهْجَ وَ حَوْضِ اللَّحِيجِ. إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى، أَوْحَى إِلَى دَانِيَالٍ: إِنَّ أُمَّتَكَ عَيْدِي إِلَيَّ، الْجَاهِلُ الْمُسْتَيْخَفُ بِحَقِّ أَهْلِ الْعِلْمِ، التَّيَارِكُ لِلِاقْتِدَاءِ بِهِمْ. وَ إِنَّ أَحَبَّ عَيْدِي إِلَيَّ، التَّقِيُّ الطَّالِبُ لِلثَّوَابِ الْجَزِيلِ، أَلَّا زِمَ لِلْعُلَمَاءِ، التَّابِعُ لِلْعُلَمَاءِ، الْقَابِلُ عَنِ الْحُكَمَاءِ؛

اگر مردم می دانستند که در جستجوی دانش، چه چیزی [نهفته] است، بی گمان در پی آن می رفتند، حتی اگر با ریخته شدن خون و فرو رفتن در اعماق دریا باشد. خدای تبارک و تعالی، به دانیال وحی کرد: منفورترین بندگانم نزد من، نادانی است که حق اهل علم را سبک بشمارد و پیروی از ایشان را رها کند و محبوب ترین بندگانم نزد من، تقوایبش ای است که جویای پاداش فراوان، همراه دانشمندان، پیرو بردباران و پذیرای حکیمان باشد.

کافی، ج ۱، ص ۳۵، ح ۵.

حدیث ۳۶۴

امام سجاد علیه السلام :

مِسِيكِيْنُ ابْنُ آدَمَ! لَهْ فِي كُلِّ يَوْمٍ ثَلَاثُ مَصَائِبَ لَا- يَعْتَبِرُ بِوَاحِدَةٍ مِنْهِنَّ، وَ لَوْ اعْتَبَرَ لَهَانَتْ عَلَيْهِ الْمَصَائِبُ وَ أَمْرُ الدُّنْيَا، فَأَمَّا الْمَصِيبَةُ الْأُولَى: فَالْيَوْمُ الَّذِي يَنْقُصُ مِنْ عُمْرِهِ وَ أَنْ نَالَهُ نَقْصَانٌ فِي مَالِهِ اغْتَمَّ بِهِ، وَ الدَّرْهَمُ يَخْلُفُ عَنْهُ وَ الْعُمْرُ لَا يُزْدَدُ شَيْءٌ. وَ الثَّانِيَةُ أَنَّهُ يَسْتَوْفِي رِزْقَهُ فَإِنْ كَانَ حَلَالًا حَوْسَبَ عَلَيْهِ وَ أَنْ كَانَ حَرَامًا عَوِقَبَ عَلَيْهِ. وَ الثَّلَاثَةُ أَغْظَمُ مِنْ ذَلِكَ - قِيلَ: وَ مَا هِيَ؟ قَالَ: - مَا مِنْ يَوْمٍ يُمَسَّى إِلَّا وَ قَدَدْنَا مِنَ الْأَخْرَةِ مَرْحَلَةً لَا يَدْرِي عَلَى الْجَنَّةِ أَمْ عَلَى النَّارِ!

بینوا آدمی! هر روز، سه مصیبت به او می رسد و حتی از یکی از آنها پند نمی گیرد که اگر پند می گرفت، سختی ها و کار دنیا بر او آسان می شد: مصیبت نخست، روزی است که از عمر او کم می شود، در صورتی که اگر از مال او چیزی کم شود، غمگین می شود، حال آن که مال، جایگزین دارد؛ اما عمر از دست رفته جبران نمی شود. مصیبت دوم، آن است که روزی اش را به طور کامل می طلبد که اگر از راه حلال باشد، باید حساب پس بدهد و اگر از راه حرام باشد، کیفر می بیند. مصیبت سوم، از همه اینها بزرگ تر است. هیچ روزی را به شب نمی رساند مگر آن که یک منزل به آخرت، نزدیک شده است؛ اما نمی داند به سوی بهشت می رود یا به سوی آتش.

بحار الأنوار، ج ۷۸، ص ۱۶۰، ح ۲۰.

حدیث ۳۶۵

امام سجاد علیه السلام :

حَقُّ اللِّسَانِ إِكْرَامُهُ عَنِ الْخَنَى وَ تَعْوِيدُهُ الْحَيْرَ وَ تَرْكُ الْفُضُولِ الَّتِي لَا فَايْدَةَ لَهَا وَ الْبِرُّ بِالنَّاسِ وَ حُسْنُ الْقَوْلِ فِيهِمْ؛ حَقُّ زَبَانٍ، إِحْتِرَامُ كَذَاثَتِنَ بِهِ أَنْ بَا تَرْكُ زَشْتِ كَوِي، عَادَتِ دَادَنَشَ بِهِ خَوِي، تَرْكُ كَفْتَارِ بِي فَايْدَه وَ نِيكِي بِهِ مَرْدَمِ وَ خَوْشَكُوِي دِرْبَارَه أَنْانِ اسْت.

بحار الأنوار، ج ۷۱، ص ۲۸۶، ح ۴۱.

حدیث ۳۶۶

امام سجاد علیه السلام :

إِغْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ! وَاحْمِدُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ، وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ لَا تَخْرُجُونَ مِنْ قُدْرَةِ اللَّهِ إِلَى غَيْرِ قُدْرَتِهِ، وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ، فَانْتَفِعُوا بِالْعِظَةِ وَتَادَّبُوا بِآدَابِ الصَّالِحِينَ؛

شما ای اهل بصیرت! پند گیرید و خدا را برای این که هدایتتان کرد، سپاس گوید و بدانید که از قبضه قدرت خداوند، به سوی قدرتی دیگر بیرون نتوانید رفت، و خدا و فرستاده اش، به زودی کردار شما را می بینند و آن گاه، در پیشگاه او، گرد آورده می شوید. پس از اندرزا بهره گیرید و ادب شایستگان را داشته باشید.

کافی، ج ۸، ص ۱۷، ح ۲.

حدیث ۳۶۷

امام سجاد علیه السلام :

خَيْرُ مَفَاتِيحِ الْأُمُورِ الصَّدْقُ وَخَيْرُ خَوَاتِيمِهَا الْوَفَاءُ؛

بهترین شروع کارها، صداقت و راستگویی و بهترین پایان آنها، وفا است.

بحار الأنوار، ج ۷۸، ص ۱۶۱.

حدیث ۳۶۸

امام سجاد علیه السلام :

سُبْحَانَ مَنْ جَعَلَ الْإِعْتِرَافَ بِالنُّعْمَةِ لَهُ حَمْدًا سُبْحَانَ مَنْ جَعَلَ الْإِعْتِرَافَ بِالْعَجْزِ عَنِ الشُّكْرِ شُكْرًا؛

پاک است خدایی که اعتراف به نعمتش را ستایش قرار داد. و پاک است خدایی که اعتراف به ناتوانی از شکرش را شکر قرار داد.

تحف العقول، ص ۲۸۳.

حدیث ۳۶۹

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَفَرِّغْ قَلْبِي لِمَحَبَّتِكَ، وَاشْغَلْهُ بِبِدْكَرِكَ، وَانْعَشْهُ بِخَوْفِكَ وَبِالْوَجَلِ مِنْكَ، وَقَوِّهِ بِالرَّغْبَةِ إِلَيْكَ، وَامَلِّهِ إِلَى طَاعَتِكَ ... ؛

خدایا بر محمد و خاندان او درود فرست و دلم را برای محبت فارغ و به یادت مشغول گردان و با ترس و هراس از خودت طراوت بخش و با رغبت به سویت نیرومند و به طاعتت مشتاق گردان.

صحیفه سجادیه، دعای ۲۱.

حدیث ۳۷۰

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ! إِنِّي أَعْتَدْتُ إِلَيْكَ مِنْ مَظْلُومٍ ظَلِمَ بِحَضْرَتِي فَلَمْ أَنْصُرْهُ ... ؛

خدایا! از پیشگاه تو عذر می خواهم از این که در حضور من به مظلومی ظلم شده باشد و او را یاری نکرده باشم.

صحیفه سجادیه، از دعای ۳۸.

حدیث ۳۷۱

امام سجاد علیه السلام :

الذُّنُوبُ الَّتِي تُنَزَّلُ النَّعَمُ: عِضْيَانُ الْعَارِفِ بِالْبُغْيِ وَالتَّطَاوُلِ عَلَى النَّاسِ وَالإِسْتِهْزَاءِ بِهِمْ وَالسُّخْرِيَّةِ مِنْهُمْ؛

گناهانی که عذاب را به همراه می آورند، عبارت اند از: ظلم کردن کسی که ظلم و تجاوز را می شناسد، و دست اندازی بر جان و مال مردم، و به ریشخند گرفتن و مسخره کردن مردم.

معانی الأخبار، ص ۲۷۰، ح ۲.

حدیث ۳۷۲

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ! يَا مَنْ لَا يَزَعُ فِي الْجَزَاءِ وَيَا مَنْ لَا يَنْدُمُ عَلَى الْعَطَاءِ، وَيَا مَنْ لَا يَكْفِي عِبْدَهُ عَلَى السَّوَاءِ، مِنْتُكَ إِئْتِدَاءٌ، وَعَفْوُكَ تَفْضُلٌ، وَعُقُوبَتُكَ عَدْلٌ، وَقَضَاؤُكَ خَيْرَةٌ، إِنْ أُعْطِيَ لَمْ تَشِبْ عَطَاءَ كَ بَمَنْ، وَإِنْ مَنَعْتَ لَمْ يَكُنْ مَنُوعَكَ تَعِدْيًا، تَشْكُرُ مَنْ شَكَرَكَ وَأَنْتَ أَلْهَمْتَهُ شُكْرَكَ؛

خدایا! ای کسی که در برابر احسانت توقع جبران نداری، و ای کسی که از بخشش پشیمان نمی شوی، و ای کسی که مزد بنده خود را نه به همان اندازه [بلکه بیشتر] می دهی، تو در نعمت بخشیدن، آغازکننده ای و بخشایش از روی لطف است. مجازات عدالت است و قضاوتت بهترین است. اگر عطا کنی، آن را به منت آلوده نمی کنی و اگر محروم نمایی، از روی ستم نیست. هر کس تو را شکر گزارد، پادشش می دهی و حال آن که شکر گزاری را تو خود به او الهام نموده ای.

صحیفه سجّادیه، از دعای ۴۵.

حدیث ۳۷۳

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ صِلْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاكْفِنِي مَوَونَةَ الْاِكْتِسَابِ وَارْزُقْنِي مِنْ غَيْرِ اِحْتِسَابٍ فَلَا اِسْتِغْلَالَ عَنْ عِبَادَتِكَ بِالطَّلَبِ وَلَا اِحْتِمَالَ اِضْرَارِ تَبِعَاتِ الْمَكْسَبِ؛

خدایا! بر محمد و آل او درود فرست و مرا از کسب روزی همراه با رنج، بی نیاز گردان و از جایی که گمان نمی رود، روزی ام ده، تا به خاطر طلب روزی، از عبادت تو باز نمانم و بار سنگین مشکلات کسب روزی را به دوش نکشم.

صحیفه سجّادیه، از دعای ۲۰.

حدیث ۳۷۴

امام سجاد علیه السلام :

حَقُّ رَعِيَّتِكَ بِمِلْكِ النِّكَاحِ، فَإِنْ تَعَلَّمَ أَنَّ اللَّهَ جَعَلَهَا سَيِّكُنَا وَمُسْتَرَاحًا وَأُنْسًا وَوَاقِيَةً وَكَذَلِكَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْكُمْ يَجِبُ أَنْ يَحْمَدَ اللَّهَ عَلَى صَاحِبِهِ وَيَعْلَمَ أَنَّ ذَلِكَ نِعْمَةٌ مِنْهُ عَلَيْهِ وَوَجِبَ أَنْ يُحْسِنَ صِيحْبَهُ نِعْمَةً مِنَ اللَّهِ وَيُكْرِمَهَا وَيَرْفُقَ بِهَا وَإِنْ كَانَ حَقُّكَ عَلَيْهَا أَغْلَظَ وَطَاعَتُكَ بِهَا أَلْزَمَ فِيمَا أَحْبَبْتَ وَكَرِهْتَ مَا لَمْ تَكُنْ مَعْصِيَةً فَإِنَّ لَهَا حَقَّ الرَّحْمَةِ وَالْمُؤَانَسَةِ وَمَوْضِعَ السُّكُونِ إِلَيْهَا قَضَاءَ اللَّذَةِ الَّتِي لَا بُدَّ مِنْ قَضَائِهَا وَذَلِكَ عَظِيمٌ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ؛

حقّ زن آن است که بدانی خداوند او را مایه آرامش و آسایش و همدم و پرستار تو قرار داده است، هم چنین بر هر یک از شما واجب است که خداوند را به خاطر وجود دیگری ستایش کند و بداند که او نعمتی است که خداوند ارزانی داشته و واجب است که با نعمتِ خداوندی، رفتار نیک داشته باشد و او را گرمی بدارد و با او سازگاری کند و هر چند حقّ تو بر زنت بیشتر است و فرمان پذیری از تو، در هر چه دوست می داری یا نمی پسندی، تا آن جا که گناه نباشد، بر او لازم تر است، در هر حال او این حق را دارد که از تو مهربانی ببیند و از همدمی تو برخوردار شود، و حق دارد که در برآوردن کامی که به ناچار باید برآورده شود، آرامش و آسایشش تأمین شود و این حقی بس بزرگ است و هیچ نیرو و توانی جز به خداوند نیست.

تحف العقول، ص ۲۶۱.

حدیث ۳۷۵

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ قَسْوَةَ الْبُطْنَةِ وَفْتْرَةَ الْمَيْلَةِ وَ سُكْرَ الشَّعْبِ وَ عِزَّةَ الْمُلْكِ مِمَّا يُبْطِئُ وَ يُبْطِئُ عَنِ الْعَمَلِ وَ يُنْسِي الذُّكْرَ؛

پر خوری و سستی اراده و مستی سیری و غفلت حاصل از قدرت، از عوامل بازدارنده و کندکننده در عمل است و ذکر (خدا) را از یاد می برد.

بحار الأنوار، ج ۷۸، ح ۱۲۹، ح ۱.

حدیث ۳۷۶

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ ... وَ أَجْرٍ لِلنَّاسِ عَلَى يَدِي الْخَيْرِ وَ لَا تَمَحِّقْهُ بِالْمَنِّ، وَ هَبْ لِي مَعَالِيَ الْأَخْلَاقِ وَ اغْصِنِي مِنَ الْفَخْرِ؛

خدایا! به دست من برای مردم خیر و نیکی جاری ساز و آن را با منت گذاری من تباه مکن و مرا اخلاق والا عطا فرما و از فخر فروشی نگاه دار.

صحیفه سجّادیه، از دعای ۲۰.

حدیث ۳۷۷

امام سجاد علیه السلام :

أَمَّا حَقُّ مَالِكَ فَإِنْ لَاتَأْخُذَهُ إِلَّا مِنْ حِلِّهِ، وَ لَا تُنْفِقُهُ إِلَّا فِي وَجْهِهِ وَ لَا تُؤَثِّرَ عَلَى نَفْسِكَ مَنْ لَا يَحْمِدُكَ، فَاعْمَلْ بِهِ بِطَاعَةِ رَبِّكَ وَ لَا تَبْخُلْ بِهِ فِتْبَوَاءَ بِالْحَسْرَةِ وَ النَّدَامَةِ مَعَ التَّبِعَةِ؛

حقّ دارایی ات این است که آن را جز از حلال به دست نیاوری و جز در راه درست، خرج نکنی و [در خرج کردن دارایی ات] کسی را که قدرشناس تو نیست، بر خود، ترجیح ندهی. پس آن را در راه اطاعت پروردگارت به کار بر و در آن بخل نوز، که غیر از پیامدهای بدش، گرفتار حسرت و پشیمانی نیز خواهی شد.

أمالی صدوق، ص ۴۵۵، ح ۶۱۰.

حدیث ۳۷۸

امام سجاد علیه السلام :

أَمَّا حَقُّ جَارِكَ فَحِفْظُهُ غَائِبًا وَإِكْرَامُهُ شَاهِدًا وَنُصْرَتُهُ إِذَا كَانَ مَظْلُومًا وَلَا تَتَّبِعْ لَهُ عَوْرَةً فَإِنْ عَلِمْتَ عَلَيْهِ سَوْءَ سِتْرَتِهِ عَلَيْهِ وَإِنْ عَلِمْتَ أَنَّهُ يَقْبَلُ نَصِيحَتَكَ نَصَحْتَهُ فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ وَلَا تُسَلِّمَهُ عِنْدَ شِدِيدِهِ وَتُقِيلُ عَثْرَتَهُ وَتَغْفِرُ ذَنْبَهُ وَتُعَاشِرُهُ مُعَاشِرَةَ كَرِيمَةٍ؛

اما حق همسایه ات این است که در غیاب او آبرویش را حفظ کنی و در حضورش او را احترام نهی. اگر به او ظلمی شد یاریش رسانی، دنبال عیب هایش نباشی، اگر بدی از او دیدی ببوشانی، اگر بدانی نصیحت تو را می پذیرد، او را در خفا نصیحت کنی، در سختی ها رهایش نکنی، از لغزشش در گذری، گناهِش را ببخشی و با او به خوبی و بزرگواری معاشرت کنی. خصال، ص ۵۶۹.

حدیث ۳۷۹

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ ... أَحِبَّنِي وَحَبِّبْنِي وَحَبِّبْ إِلَيَّ مَا تُحِبُّ مِنَ الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ حَتَّىٰ أَدْخُلَ فِيهِ بِلَدَّةٍ وَأَخْرُجَ مِنْهُ بِنَشَاطٍ؛

بار خدایا! مرا دوست بدار و نزد دیگران محبوبم گردان و گفتار و کرداری را که دوست داری، نزد من محبوب گردان تا با لذت وارد آنها شوم و با نشاط به انجامشان رسانم. بحار الأنوار، ج ۹۵، ص ۲۹۸، ح ۱۷.

حدیث ۳۸۰

امام سجاد علیه السلام :

مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ بِقَوْمٍ يَرْفَعُونَ حَجْرًا فَقَالَ: مَا هَذَا؟

قَالُوا: نَعْرِفُ بِذَاكَ أَشَدَّنَا وَأَقْوَانَا.

فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَشَدِّكُمْ وَأَقْوَاكُمْ؟

قَالُوا: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ.

قَالَ: أَشَدُّكُمْ وَأَقْوَاكُمْ الَّذِي إِذَا رَضِيَ لَمْ يُدْخِلْهُ رِضَاهُ فِي إِثْمٍ وَلَا بَاطِلٍ، وَإِذَا سَيَّخَطَ لَمْ يُخْرِجْهُ سَيِّخَطُهُ مِنْ قَوْلِ الْحَقِّ، وَإِذَا قَدَرَ لَمْ يَتَعَاطَ مَا لَيْسَ بِحَقٍّ.

امام زین العابدین علیه السلام: پیامبر صلی الله علیه و آله بر گروهی گذشت که سنگی را بلند می کردند. فرمود: «این چه کاری است؟».

گفتند: با این کار، نیرومندترین و محکم ترین خود را می شناسیم.

فرمود: «آیا به شما خبر دهم که محکم ترین و نیرومندترین شما کیست؟».

گفتند: بلی، ای پیامبر خدا.

فرمود: «محکم ترین و نیرومندترین شما، کسی است که هر گاه خشنود شود، خشنودی اش او را به گناه و باطل نکشاند، و هر گاه خشمگین شود، خشمش، او را از سخن حق، بیرون نراند، و هر گاه به قدرت رسید، به کار غیر حق، دست نزند». معانی الأخبار: ص ۳۶۶.

حدیث ۳۸۱

امام سجاد علیه السلام :

رَأَيْتُ الْخَيْرَ كُلَّهُ قَدْ اجْتَمَعَ فِي قَطْعِ الطَّمَعِ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ .

امام زین العابدین علیه السلام: تمام خیر و برکت را در بُریدن طمع از آنچه در دست مردم است، یافتم.

الکافی: ج ۲ ص ۱۴۸ ح ۳.

حدیث ۳۸۲

امام سجاد علیه السلام:

أَمَّا حَقُّ جَلِيسِكَ : فَأَنْ تَلِينَ لَهُ جَانِبَكَ ، وَتُصَفِّهَ فِي مُجَازَاةِ اللَّفْظِ ، وَلَا تَقُومَ مِنْ مَجْلِسِكَ إِلَّا بِإِذْنِهِ . وَمَنْ يَجْلِسُ إِلَيْكَ يَجُوزُ لَهُ الْقِيَامُ عَنْكَ بِغَيْرِ إِذْنِكَ ، وَتَنْسَى زَلَّاتِهِ ، وَتَحْفَظَ خَيْرَاتِهِ ، وَلَا تُسَمِعَهُ إِلَّا خَيْرًا .

امام زین العابدین علیه السلام: حق همنشین تو عبارت است از این که: با او نرمی کنی، و در توییح لفظی، انصاف را رعایت کنی، و جز با اذن او از جایت برنخیزی، و این که اگر نزد تو نشست، بتواند بدون اجازه تو برخیزد، لغزش هایش را فراموش کنی و خوبی هایش را به یاد داشته باشی و جز نیکی به گوشش نرسانی.

الخصال: ص ۵۶۹.

حدیث ۳۸۳

امام سجاد علیه السلام:

إِنَّ رَجُلًا- رَكِبَ الْبَحْرَ بِأَهْلِهِ فَكَسِرَ بِهِمْ ، فَلَمْ يَنْجُ مِمَّنْ كَانَ فِي السَّفِينَةِ إِلَّا امْرَأَةً الرَّجُلِ ، فَإِنَّهَا نَجَتْ عَلَى لَوْحٍ مِنَ الْوُحُودِ السَّفِينَةِ حَتَّى أَلْجَأَتْ عَلَى جَزِيرَةٍ مِنْ جَزَائِرِ الْبَحْرِ ، وَكَانَ فِي تِلْكَ الْجَزِيرَةِ رَجُلٌ يَقَطُّعُ الطَّرِيقَ وَلَمْ يَدْعَ لِلَّهِ حُرْمَةَ إِلَّا أَنْتَهَكَهَا ، فَلَمْ يَعْلَمْ إِلَّا وَالْمَرْأَةُ قَائِمَةٌ عَلَى رَأْسِهِ ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَيْهَا فَقَالَ : إِنْسِيَّةٌ أَمْ جَنِّيَّةٌ؟

فَقَالَتْ : إِنْسِيَّةٌ ، فَلَمْ يُكَلِّمَهَا كَلِمَةً حَتَّى جَلَسَ مِنْهَا مَجْلِسَ الرَّجُلِ مِنْ أَهْلِهِ ، فَلَمَّا أَنْ هَمَّ بِهَا اضْطَرَبَتْ ، فَقَالَ لَهَا : مَا لَكَ تَضْطَرِبِينَ؟

فَقَالَتْ : أَفَرَّقَ مِنْ هَذَا؟ وَأَوْمَأَتْ بِيَدِهَا إِلَى السَّمَاءِ .

قَالَ : فَصَنَعْتَ مِنْ هَذَا شَيْئًا .

قَالَتْ : لَا وَعِزَّتِهِ .

قَالَ : فَأَنْتِ تَفَرِّقِينَ مِنْهُ هَذَا الْفَرَقَ وَلَمْ تَصْنَعِي مِنْ هَذَا شَيْئًا ، وَإِنَّمَا اسْتَكْرَهُكَ اسْتِكْرَاهًا ، فَأَنَا وَاللَّهِ أَوْلَى بِهَذَا الْفَرَقِ وَالْخَوْفِ وَأَحَقُّ مِنْكَ ، قَالَ فَقَامَ وَلَمْ يُحَدِّثْ شَيْئًا ، وَرَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ وَلَيْسَتْ لَهُ هِمَّةٌ إِلَّا التَّوْبَةَ وَالْمُرَاجَعَةَ ، فَبَيْنَا هُوَ يَمْشِي إِذْ صَادَفَهُ رَاهِبٌ يَمْشِي فِي الطَّرِيقِ فَحَمِيَتْ عَلَيْهِمَا الشَّمْسُ ، فَقَالَ الرَّاهِبُ لِلشَّابِّ : أَدْعُ اللَّهَ يُظِلَّنَا بِعِمَامَتِهِ ، فَقَدْ حَمِيَتْ عَلَيْنَا الشَّمْسُ .

فَقَالَ الشَّابُّ : مَا أَعْلَمُ أَنَّ لِي عِنْدَ رَبِّي حَسَنَةً فَأَتَجَسَّرَ عَلَى أَنْ أَسْأَلَكَ شَيْئًا!

قَالَ : فَأَدْعُوْنَا وَتَوَّعُّنْ أَنْتَ .

قَالَ : نَعَمْ ، فَأَقْبَلَ الرَّاهِبُ يَدْعُو وَالشَّابُّ يُوْءَمُّنُ ، فَمَا كَانَ بِأَسْرَعٍ مِنْ أَنْ أَظْلَنَّهُمَا عِمَامَتَهُ فَمَشَى تَحْتَهَا مَلِيًّا مِنَ النَّهَارِ ، ثُمَّ تَفَرَّقَتِ الْجَادَةُ جَادَتَيْنِ ، فَأَخَذَ الشَّابُّ فِي وَاحِدَةٍ وَأَخَذَ الرَّاهِبُ فِي وَاحِدَةٍ ، فَإِذَا السَّحَابَةُ مَعَ الشَّابِّ!

فَقَالَ الرَّاهِبُ : أَنْتَ خَيْرٌ مِنِّي لَكَ اسْتُجِيبَ وَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي فَأَخْبِرْنِي مَا قَصَّتُكَ ، فَأَخْبَرَهُ بِخَبْرِ الْمَرْأَةِ .

فَقَالَ : غُفِرَ لَكَ مَا مَضَى حَيْثُ دَخَلَكَ الْخَوْفُ ، فَانظُرْ كَيْفَ تَكُونُ فِيمَا تَسْتَقْبِلُ!؟

امام زین العابدین علیه السلام: مردی با خانواده خود، به سفری دریایی رفت. کشتی آنها درهم شکست و هیچ کس، جز همسر آن مرد، نجات پیدا نکرد. او بر تخته شکسته ای از کشتی نجات یافت و به جزیره ای پناه برد.

در آن جزیره ، مردی راهزن بود که هیچ حریمی برای خدا نبود که او آن را هتک نکرده باشد . ناگهان دید که آن زن بالای سرش ایستاده است . سرش را به سوی او بلند کرد و پرسید : انسانی یا جنّی؟
زن پاسخ داد : انسانم .

مرد ، بی آن که با او سخنی بگوید ، همانند مردی که با همسرش می نشیند ، نزد او نشست . هنگامی که قصد نزدیکی با او کرد ، زن پریشان شد . مرد از وی پرسید : چرا پریشان و نگران شدی؟
پاسخ داد : از این (خدا) می ترسم ، و به آسمان اشاره کرد .
مرد گفت : آیا تا به حال چنین کاری کرده ای (زنا داده ای)؟
زن پاسخ داد : نه ؛ به عزّتش سوگند .

مرد گفت : تو این چنین از او می ترسی ، در حالی که چنین کاری نکرده ای . و اینک هم من تو را مجبور می کنم؟! به خدا سوگند که من به پریشانی و ترس ، از تو سزاوارترم .
سپس مرد درخواست . و هیچ کاری نکرد و به سوی خانواده اش رهسپار شد ، در حالی که هیچ فکری جز توبه به سوی خداوند نداشت .

در همان اندیشه راه می رفت که راهبی در راه با او برخورد کرد . خورشید ، گرمای سوزانی بر آن دو می تاباند . راهب به جوان گفت : از خداوند بخواه که برایمان ابری سایه افکن فراهم کند . خورشید ، گرمای سوزانی دارد .
جوان گفت : گمان نمی کنم هیچ خوبی ای در پیشگاه خداوند داشته باشم تا با آن جرئت درخواست از او را داشته باشم .
راهب گفت : پس من دعا می کنم ، تو آمین بگو.
جوان پاسخ داد : باشد .

راهب ، دعا می کرد و جوان ، آمین می گفت ، طولی نکشید که ابری بر آنها سایه گستراند . هر دو مدّتی را زیر سایه ابر ، راه طی کردند . آن گاه ، راهشان جدا شد . جوان به راهی و راهب به راه دیگری رفت . ابر با جوان همراه شد . راهب به وی گفت : تو از من بهتری . برای این که دعای تو اجابت شد و دعای من اجابت نشد . به من بگو ماجرایت چیست؟
جوان ، ماجرای خود را با آن زن برای راهب بازگفت . راهب گفت : به جهت ترسی که از خداوند در دلت راه یافت ، گناهان گذاشته ات آمرزیده شد . دقت کن که در آینده چگونه خواهی بود .
الکافی : ج ۲ ص ۶۹ ح ۸ .

حدیث ۳۸۴

امام سجاد علیه السلام :

اللَّجَاجَةُ مَقْرُونَةٌ بِالْجَهَالَةِ ، وَالْحَمِيَّةُ مَوْصُولَةٌ بِالْبَلِيَّةِ ، وَسَبَبُ الرَّفْعَةِ التَّوَاضُّعُ .

امام زین العابدین علیه السلام : لجاجت ، با نادانی همراه است؛ غیرت ، با گرفتاری گره خورده است؛ و عامل بزرگی ، فروتنی است .

نزهة الناظر : ص ۹۱ ح ۱۴ .

حدیث ۳۸۵

امام سجاد علیه السلام :

رَبَّنَا ... وَامْنٌ عَلَيْنَا بِالنَّشَاطِ وَأَعِدْنَا مِنَ الْفَشْلِ وَالْكَسَلِ .

امام زین العابدین علیه السلام - در مناجاتش - : پروردگارا! شادابی را به ما ارزانی کن و از کاهلی و سستی ، ما را پناه ده .
بحار الأنوار : ج ۹۴ ص ۱۲۵ .

حدیث ۳۸۶

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ وَمَنْ عَلَيَّ بِبَقَاءِ وُلْدِي وَيُصْلِحِهِمْ لِي وَيَأْتَعِى بِهِمْ .

إِلَهِي أَمُدِدْ لِي فِي أَعْمَارِهِمْ ، وَزِدْ لِي فِي آجَالِهِمْ ، وَرَبِّ لِي صِدْقِهِمْ ، وَقَوْلِي ضَعِيفَهُمْ ، وَأَصِحِّحْ لِي أَبْدَانَهُمْ وَأَدْيَانَهُمْ وَأَخْلَاقَهُمْ ، وَعَافِهِمْ فِي أَنْفُسِهِمْ وَفِي جَوَارِحِهِمْ وَفِي كُلِّ مَا عُيِّتَ بِهِ مِنْ أَمْرِهِمْ ، وَأَدْرِ لِي وَعَلَى يَدِي أَرْزَاقَهُمْ .
وَاجْعَلْهُمْ أَبْرَارًا أَتْقِيَاءَ بَصْرَاءَ سَامِعِينَ مُطِيعِينَ لَكَ ، وَأَوْلِيَاءَكَ مُحِبِّينَ مُنَاصِحِينَ ، وَلِجَمِيعِ أَعْدَائِكَ مُعَانِدِينَ وَمُبْغِضِينَ ، آمِينَ .
اللَّهُمَّ اشْدُدْ بِهِمْ عَضْدِي ، وَأَقِمْ بِهِمْ أَوْدِي ، وَكَثِّرْ بِهِمْ عِدْدِي ، وَزَيِّنْ بِهِمْ مَحْضَرِي ، وَأَحْيِ بِهِمْ ذِكْرِي ، وَاكْفِنِي بِهِمْ فِي غَيْبَتِي ، وَأَعِنِّي بِهِمْ عَلَى حَاجَتِي ، وَاجْعَلْهُمْ لِي مُحِبِّينَ ، وَعَلَى حِدِيدِينَ مُقْبِلِينَ مُسْتَقِيمِينَ لِي ، مُطِيعِينَ ، غَيْرِ عَاصِينَ وَلَا عَاقِبِينَ وَلَا مُخَالِفِينَ وَلَا خَاطِبِينَ .

وَأَعِنِّي عَلَى تَرْبِيَّتِهِمْ وَتَأْدِيبِهِمْ ، وَبِرِّهِمْ ، وَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ مَعَهُمْ أَوْلَادًا ذُكُورًا ، وَاجْعَلْ ذَلِكَ خَيْرًا لِي ، وَاجْعَلْهُمْ لِي عَوْنًا عَلَى مَا سَأَلْتُكَ . وَأَعِزِّي وَذُرِّيَّتِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ .
فَإِنَّكَ خَلَقْتَنَا وَأَمَرْتَنَا وَنَهَيْتَنَا وَرَغَبْتَنَا فِي ثَوَابِ مَا أَمَرْتَنَا وَرَهَبْتَنَا عِقَابَهُ ، وَجَعَلْتَ لَنَا عَدُوًّا يَكِيدُنَا ، سَيَلَطَتْهُ مِنَّا عَلَى مَا لَمْ تُسَلِّطْنَا عَلَيْهِ مِنْهُ ، أَسَكَنْتَهُ صُدُورَنَا ، وَأَجْرَيْتَهُ مَجَارِي دِمَائِنَا .

لَا يَغْفُلُ إِنْ غَفَلْنَا ، وَلَا يَنْسَى إِنْ نَسِينَا ، يُؤْمِنُنَا عِقَابَكَ ، وَيُخَوِّفُنَا بِغَيْرِكَ . إِنْ هَمَمْنَا بِفَاحِشَةٍ شَجَعْنَا عَلَيْهَا ، وَإِنْ هَمَمْنَا بِعَمَلٍ صَالِحٍ تَبَطَّنَا عَنْهُ ، يَتَعَرَّضُ لَنَا بِالشَّهَوَاتِ ، وَيَنْصِبُ لَنَا بِالشُّبُهَاتِ ، إِنْ وَعَدْنَا كَذَبًا ، وَإِنْ مَنَانًا أَخْلَفْنَا ، وَإِلَّا تَصْرِفَ عَنَّا كَيْدَهُ يُضِلُّنَا ، وَإِلَّا تَقْنَا خَبَالَهُ يَسْتَرِلُنَا .

اللَّهُمَّ فَاقْهَرِ سُلْطَانَهُ عَنَّا بِسُلْطَانِكَ حَتَّى تَحْسِبَهُ عَنَّا بِكَرْهَةِ الدُّعَاءِ لَكَ فَتُصِحَّ مِنْ كَيْدِهِ فِي الْمَعْصُومِينَ بِكَ .

اللَّهُمَّ أَعْظِنِي كُلَّ سُؤْلِي ، وَاقْضِ لِي حَوَائِجِي ، وَلَا تَمْنَعْنِي الْإِجَابِيَّةَ وَقَدْ ضَمَنْتَهَا لِي ، وَلَا تَحْجُبْ دُعَائِي عَنْكَ وَقَدْ أَمَرْتَنِي بِهِ ، وَامْنٌ عَلَيَّ بِكُلِّ مَا يُصْلِحُنِي فِي دُنْيَايَ وَآخِرَتِي مَا ذَكَرْتُ مِنْهُ وَمَا نَسِيتُ ، أَوْ أَظْهَرْتُ أَوْ أَخْفَيْتُ أَوْ أَعْلَنْتُ أَوْ أَسْرَرْتُ .

وَاجْعَلْنِي فِي جَمِيعِ ذَلِكَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ بِسُؤَالِي إِيَّاكَ ، الْمُنْجِحِينَ بِالطَّلَبِ إِلَيْكَ غَيْرِ الْمَمْنُوعِينَ بِالتَّوَكُّلِ عَلَيْكَ . الْمُعَوِّدِينَ بِالتَّعَوُّذِ بِكَ ، الزَّابِحِينَ فِي التَّجَارَةِ عَلَيْكَ ، الْمُجَارِينَ بِعِزِّكَ ، الْمُوسِّعَ عَلَيْهِمُ الرِّزْقَ الْحَلَالَ مِنْ فَضْلِكَ ، الْوَاسِعَ بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ ، الْمُعَزِّينَ مِنَ الدُّلِّ بِكَ ، وَالْمُجَارِينَ مِنَ الظُّلْمِ بِعَدْلِكَ ، وَالْمُعَافِينَ مِنَ الْبَلَاءِ بِرَحْمَتِكَ ، وَالْمُغْنِينَ مِنَ الْفَقْرِ بِغِنَاكَ ، وَالْمَعْصُومِينَ مِنَ الذُّنُوبِ وَالزَّلِيلِ وَالْخَطَاةِ بِتَقْوَاكَ ، وَالْمُؤَفِّقِينَ لِلْخَيْرِ وَالرُّشْدِ وَالصَّوَابِ بِطَاعَتِكَ ، وَالْمُحَالِّ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الذُّنُوبِ بِقُدْرَتِكَ ، التَّيَّارِكِينَ لِكُلِّ مَعْصِيَتِكَ ، السَّاكِنِينَ فِي جَوَارِكَ .

اللَّهُمَّ أَعْظِنَا جَمِيعَ ذَلِكَ بِتَوْفِيقِكَ وَرَحْمَتِكَ ، وَأَعِدْنَا مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ ، وَأَعْظِ جَمِيعَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ مِثْلَ الَّذِي سَأَلْتُكَ لِنَفْسِي وَلِوَلْدِي فِي عَاجِلِ الدُّنْيَا وَآجِلِ الْآخِرَةِ ، إِنَّكَ قَرِيبٌ مُجِيبٌ سَمِيعٌ عَلِيمٌ عَفُوٌّ غَفُورٌ رَوْفٌ رَحِيمٌ .

وَأْتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً ، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ .

امام زین العابدین علیه السلام - از دعاهاى ایشان برای فرزندان - : بار خدایا! بر من منت گذار و فرزندانم را برایم نگه دار ، شایستگی شان ده ، و برایم بهره ای در آنان بده ، عمرشان را دراز فرما و بر زندگانی شان بیفزای ، خردسالشان را پرورش ده ،

ناتوانشان را توانا ساز، تنشان، دینشان و اخلاقشان را به سلامت دار، در جان و جسمشان، و در هر کار از کارهایشان که در آن می‌کوشند، عافیت نه، و روزی شان را برای من و به دست من، پیوسته قرار ده.

[بار خدایا!] فرزندانم را همه، از نیکان، پرهیزگاران، بینایان، شنوندگان، فرمانبردارانِ خویش و دوستدار و نیکخواه دوستانت گردان، و چنان کن که دشمن و کین توز دشمنانت باشند. آمین!

بار خدایا! بازویم را به نیروی فرزندانم توانا ساز، نابسامانی‌هایم را بدانان سامان ده، شمار یارانم را بدیشان فزونی بخش، و مجلسم را بدانان بیاری، نامم را بدیشان زنده بدار، و در نبودنم، آنان را به کارم برگمار، و در نیازمندی‌ها آنان را به یاری ام وادار.

[بار خدایا!] چنان کن که فرزندانم دوستدار من باشند، به من مهر بورزند، به من روی آورند، و در یاری ام پایدار باشند. چنان کن که فرمانبردارم باشند، نه عصیانگر و نافرمان، و نه از مخالفان و خطاکاران.

[بار خدایا!] مرا در پرورش و تربیت و نیکی به آنان موفّق دار، و همراه آنان، فرزندانِ پسر نیز ارزانی ام دار، خیرم را در آن نه، و مرا در آنچه از تو خواسته‌ام، بدانان یاری ده، و مرا و فرزندانم را از شرّ شیطان رانده شده، پناه ده.

[بار خدایا!] تو ما را آفریده‌ای و به نیکی امر کرده و از بدی بازداشته‌ای، به ثوابِ فرمانبرداری ات تشویق، و از عقابِ نافرمانی ات بیمناک ساخته‌ای، کسی را که در کار ما نیرنگ می‌کند، به دشمنی ما گمارده‌ای، و در اموری وی را بر ما چیره کرده‌ای که ما را بر وی چیره نکرده‌ای. او را در سینه‌های ما جای داده‌ای و چون خون در رگ‌هایمان روان ساخته‌ای.

اگر از وی شویم، از ما غافل نمی‌شود، اگر فراموشش کنیم، فراموشمان نمی‌کند، کیفیت را در نظر ما ناچیز می‌نماید، و ما را از دیگری جز تو می‌ترساند. اگر آهنگِ گناه کنیم، در ارتکاب آن، دلیرمان می‌گرداند و اگر آهنگِ کاری شایسته کنیم، از گزاردنش بازمان می‌دارد، هواهای نفسانی را برای ما می‌آراید و شبهات را به ما می‌نمایاند. اگر وعده مان دهد، دروغ، می‌گوید، و اگر آرزویی در دلمان برانگیزد، خلاف آن می‌کند. اگر مکرش را از ما باز نگردانی، گم راهمان می‌سازد و اگر از تبهکاری اش بازمان نداری، ما را می‌لغزاند.

بار خدایا! به توانایی ات قدرتش را در هم شکن، تا بنیان سعادت‌مان را نلرزاند، و توفیق دعایمان ده تا ما را از مکر و فریض ننگه دارد.

بار خدایا! همه خواسته‌هایم را عطا کن، حوایجم را برآور، و از اجابت محرومم مساز، که اجابت را خود بر عهده گرفته‌ای. دعایم را از درگاهت مگردان، که خود بدان فرمانم داده‌ای. آنچه دنیا و آخرتم را اصلاح می‌کند، عطایم کن: بر زبانش آورده باشم یا از یادش برده باشم، اظهارش کرده باشم یا در دل نهان داشته باشم، آشکارش کرده باشم یا پوشانده باشم.

[بار خدایا!] چنان کن که در همه حال، با درخواست از تو، از مصلحان باشم، و با طلب از درگاهت، از کام یافتگان گردم، و با توکل بر تو از کسانی نباشم که محروم اند.

[بار خدایا!] در شمارِ آنانم بر پناه جستن به تو خو گرفته‌اند و از سودایت سود برده‌اند و در آسایشگاهِ عزّت آرمیده‌اند و از کرمّت به روزی حلال، دست یافته‌اند و از بخشش به فراخی نعمت رسیده‌اند و با تو از ذلّت به عزّت دست یافته‌اند و از ستم به دادگری ات پناه جسته‌اند و به مهت از گرفتاری رهیده‌اند و از توانگری ات توانگری یافته‌اند و به پارسایی ات از گناه و لغزش مصون مانده‌اند و به طاعتت به خیر و رشاد و صواب، توفیق یافته‌اند، و به قدرتت از گناهان رهایی یافته‌اند و در کوی رحمت آرمیده‌اند.

بار خدایا! همه این خواسته‌ها را به توفیق و مهت ارزانی ام دار، و ما را از عذاب دوزخ ننگه دار، و همه مردان و زنان با ایمان را در این سرای در گذار و آخرت ماندگار، بدانچه برای خود و فرزندانم خواسته‌ام گرامی دار، که تو نزدیک و اجابت کننده‌ای،

شنوای دانایی، در گذرنده و آمرزگاری، نرم خوی و مهربانی.
 ما را در این دنیا نیکی و در آخرت، نیکی عطا فرمای و از عذاب آتش، رهایی مان بخش.
 الصحیفه السجادیة: ص ۱۰۵ الدعاء ۲۵.

حدیث ۳۸۷

امام سجاد علیه السلام:
 إِنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَخَرَجَ إِلَيْهِ فِي رِدَاءٍ مُمَشَّقٍ .
 فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، لَقَدْ خَرَجْتَ إِلَيَّ كَأَنَّكَ فَتَى .
 فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : نَعَمْ يَا أَعْرَابِيُّ ، أَنَا الْفَتَى ، ابْنُ الْفَتَى ، أَخُو الْفَتَى .
 فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، أَمَّا الْفَتَى فَنَعَمْ ، وَكَيْفَ ابْنُ الْفَتَى وَأَخُو الْفَتَى ؟
 فَقَالَ : أَمَا سَمِعْتَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ : «قَالُوا سَمِعْنَا فَتَى يَدُكُرُّهُمْ يُقَالُ لَهُوَ إِبْرَاهِيمُ»
 امام زین العابدین علیه السلام: مردی بادیه نشین، نزد پیامبر خدا آمد. پیامبر صلی الله علیه و آله با عیبایی سرخ رنگ، بیرون آمد.
 بادیه نشین گفت: ای محمد! طوری بیرون آمده ای که گویا جوان هستی؟!
 فرمود: «بلی، ای بادیه نشین! من جوانم، فرزند جوان و برادر جوان».
 مرد گفت: ای محمد! خودت جوانی، آری؛ ولی چگونه فرزند جوان و برادر جوانی؟
 فرمود: «آیا سخن خداوند عز و جل را در قرآن نشنیده ای که می فرماید: «گفتند: شنیدیم جوانی، از آنها [به بدی] یاد می کرد
 که به او ابراهیم گفته می شود...» و من، فرزند ابراهیم هستم. و اما برادر جوان هستم؛ زیرا در روز نبرد احد، منادی از آسمان ندا
 داد که: "شمشیری جز ذو الفقار، و جوانی جز علی نیست" و علی، برادر من است و من، برادر اویم».
 الأنبياء: ۶۰.

حدیث ۳۸۸

امام سجاد علیه السلام:
 فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : «لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ» - قَالَ : قَامَتِ امْرَأَةُ الْعَزِيزِ إِلَى الصَّنَمِ فَأَلْقَتْ عَلَيْهِ ثَوْبًا ، فَقَالَ لَهَا يَوْسُفُ : مَا هَذَا
 فَقَالَتْ : أَسْتَحْيِي مِنَ الصَّنَمِ أَنْ يَرَانَا .
 فَقَالَ لَهَا يَوْسُفُ : أَسْتَحْيِي مَنْ لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يَفْقَهُ وَلَا يَأْكُلُ وَلَا يَشْرَبُ وَلَا أَسْتَحْيِي أَنَا مِمَّنْ خَلَقَ الْإِنْسَانَ وَعَلَّمَهُ فَذَلِكَ قَوْلُهُ
 عَزَّ وَجَلَّ : «لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ» .
 امام زین العابدین علیه السلام - درباره این سخن خداوند عز و جل :-
 «اگر برهان پروردگارش را ندیده بود، ...»: همسر عزیز مصر به سمت بُت رفت و پارچه ای بر او افکند. یوسف علیه السلام به وی
 گفت: «این، چه کاری است؟» .
 زن گفت: خجالت می کشم که بت ما را ببیند.
 یوسف علیه السلام به وی گفت: «تو از چیزی که نمی شنود و نمی بیند و درک نمی کند و نمی خورد و نمی آشامد، حیا می
 کنی و من از کسی که انسان را آفرید و به او آموخت، حیا نکنم؟!». این است معنای سخن خداوند عز و جل: «اگر برهان
 پروردگارش را ندیده بود...» .

عیون أخبار الرضا علیه السلام: ج ۲ ص ۴۵ ح ۱۶۲.

حدیث ۳۸۹

امام سجاد علیه السلام:

مِنْ سَعَادَةِ الرَّجُلِ أَنْ يَكُونَ لَهُ وُلْدٌ يَسْتَعِينُ بِهِمْ .

امام زین العابدین علیه السلام: از سعادت مرد، داشتن فرزندی است که از آنها کمک می گیرد.

الکافی: ج ۶ ص ۲ ح ۲، کتاب من لا یحضره الفقیه: ج ۳ ص ۱۶۴ ح ۳۵۹۸.

حدیث ۳۹۰

امام سجاد علیه السلام:

: وَ أَمَّا حَقٌّ وَ لَدَيْكَ فَان تَعَلَّمَ أَنَّهُ مِنْكَ ، وَ مُضَافٌ إِلَيْكَ فِي عَاجِلِ الدُّنْيَا بِخَيْرِهِ وَ شَرِّهِ ، وَأَنَّكَ مَسْئُولٌ

عَمَّا وَلِيَّتُهُ مِنْ حُسْنِ الْأَدَبِ وَ الدَّلَالَةِ عَلَى رَبِّهِ، عَزَّ وَ جَلَّ وَ المَعُونَةَ عَلَى طَاعَتِهِ ، فَاعْمَلْ فِي أَمْرِهِ عَمَلٌ مَنْ يَعْلَمُ أَنَّهُ مُثَابٌّ عَلَى الْإِحْسَانِ إِلَيْهِ ، مُعَاقِبٌ عَلَى الْإِسَاءَةِ إِلَيْهِ .

امام زین العابدین علیه السلام: و اما حقّ فرزندی این است که بدانی او از توست و با خوب و بدش در دنیا، منتسب به توست و بی

گمان، تو درباره

آنچه بر عهده ات است: خوب تربیت کردن او و او را به سوی خداوند عز و جلاهنمایی کردن و به فرمان برداری از او (خداوند)

یاری کردن، مسئولی. پس در کار او، همانند کسی عمل کن که می داند برای نیکی کردن به او پاداش می گیرد و بر بدی کردن

به او مجازات می شود.

کتاب من لا یحضره الفقیه: ج ۲ ص ۶۲۲ ح ۳۲۱۴، الخصال: ص ۵۶۸ ح ۱ کلاهما عن أبي حمزة الثمالي (ثابت بن دینار).

حدیث ۳۹۱

امام سجاد علیه السلام:

وَأَمَّا حَقٌّ وَ لَدَيْكَ فَتَعَلَّمَ أَنَّهُ مِنْكَ ، وَ مُضَافٌ إِلَيْكَ فِي عَاجِلِ الدُّنْيَا بِخَيْرِهِ وَ شَرِّهِ ، وَأَنَّكَ مَسْئُولٌ عَمَّا وَلِيَّتُهُ مِنْ حُسْنِ الْأَدَبِ وَ الدَّلَالَةِ

عَلَى رَبِّهِ، وَ المَعُونَةَ لَهُ عَلَى طَاعَتِهِ فِيكَ وَ فِي نَفْسِهِ ، فَمُثَابٌّ عَلَى ذَلَّتِكَ وَ مُعَاقِبٌ ، فَاعْمَلْ فِي أَمْرِهِ عَمَلٌ الْمُتَزَيِّنِ بِحُسْنِ أَثَرِهِ عَلَيْهِ فِي

عَاجِلِ الدُّنْيَا ، الْمُعْذِرِ إِلَى رَبِّهِ فِيمَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَهُ بِحُسْنِ الْقِيَامِ عَلَيْهِ وَ الْأَخْذِ لَهُ مِنْهُ ، وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ .

امام زین العابدین علیه السلام: و اما حقّ فرزندی، این است که بدانی او از توست و با خوب و بدش در دنیا منسوب به توست و تو

درباره آنچه بر عهده ات است، یعنی: خوب تربیت کردن او، او را به سوی خداوند عز و جلاهنمایی کردن، و در کار فرمان

برداری از خداوند در حقّ تو و خودش یاری کردن، مسئولی و بر آن، هم پاداش می گیری و هم مجازات می شوی. پس در کار

[تربیت] او، همانند کسی رفتار کن که در این دنیا با اثر نیکش در حقّ او کارش را می آراید و در آنچه میان تو و پروردگارت

است، به خاطر انجام دادن درست آن و نتیجه ای که از آن می گیری، نزد او معذور است و نیرویی نیست جز از خدا.

تحف العقول: ص ۲۶۳ ح ۲۳، بحار الأنوار: ج ۷۴ ص ۱۵ ح ۲.

حدیث ۳۹۲

امام سجاد علیه السلام :

أَمَّا صَوْمُ التَّائِبِ فَإِنْ يُؤَخِّدَ الصَّبِيَّ إِذَا رَاهِقَ بِالصَّوْمِ، تَأْدِيبًا وَ لَيْسَ بِفَرْضٍ .

امام زین العابدین علیه السلام : اما روزه آموزشی این است که وقتی کودک ، نزدیک بلوغ رسید ، برای تربیت ، و نه آن که واجب باشد ، به روزه گرفتن ، وا داشته می شود .

الکافی : ج ۴ ص ۸۶ ح ۱ ، تهذیب الأحکام : ج ۴ ص ۲۹۶ ح ۸۹۵ کلاهما عن الزهري .

حدیث ۳۹۳

امام سجاد علیه السلام :

حَقُّ الصَّغِيرِ رَحْمَتُهُ فِي تَعْلِيمِهِ، وَالْعَفْوُ عَنْهُ وَالسَّتْرُ عَلَيْهِ، وَالرَّفْقُ بِهِ ، وَالْمَعُونَةُ لَهُ ... وَحَقُّ أَهْلِ مِلَّتِكَ ... أَنْ يَكُونَ شُيُوخُهُمْ بِمَنْزِلَةِ أَيْبِكَ، وَشُبَّانُهُمْ، بِمَنْزِلَةِ إِخْوَتِكَ ، وَعَجَائِزُهُمْ بِمَنْزِلَةِ أُمَّكَ، وَالصَّغَارُ بِمَنْزِلَةِ أَوْلَادِكَ.

امام زین العابدین علیه السلام : حق خردسال ، مهربانی در آموزش او ، بخشیدن او و پوشاندن [اشتباهات] او ، مدارا کردن با او و یاری کردن اوست ... و حق هم کیشان تو این است که ... پیرمردان آنها به جای پدر تو باشند و جوانانشان ، به جای برادران تو و زنان پیرشان به جای مادر تو و خردسالان [آنها] به جای فرزندان تو .

کتاب من لا یحضره الفقیه : ج ۲ ص ۶۲۵ ح ۳۲۱۴ ، الخصال : ص ۵۷۰ ح ۱ کلاهما عن ابي حمزة الثمالي (ثابت بن دینار).

حدیث ۳۹۴

امام سجاد علیه السلام :

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِمَا [لِلْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَام] : قُومًا الْآنَ فَاصْطَرَعَا، فَقَامَا لِيَصْطَرِعَا، وَقَدْ خَرَجَتْ فَاطِمَةُ عَلَيْهَا السَّلَامُ فِي بَعْضِ حَاجَتِهَا، فَدَخَلَتْ فَسَمِعَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَهُوَ يَقُولُ : إِيَّهِ

امام زین العابدین علیه السلام : پیامبر صلی الله علیه و آله به آن دو (امام حسن و امام حسین علیهما السلام) فرمود : «هم اکنون ، برخیزید و کشتی بگیرید» .

آن دو از جای برخاستند تا کشتی بگیرند . فاطمه علیها السلام که برای کاری [از خانه] خارج شده بود ، بر آنان وارد شد و شنید که پیامبر صلی الله علیه و آله می گوید : «دوباره ، ای حسن ! حسین را محکم بگیر و به زمین بزن» .

[از این رو] به پدر گفت : شگفتا ای پدر ! این را بر آن دیگری تحریک می کنی؟ آیا بزرگ تر را بر کوچک تر تحریک می کنی ؟!

پیامبر صلی الله علیه و آله به او فرمود : «دختر عزیزم ! آیا خشنود نیستی از این که من بگویم " : ای حسن ! حسین را محکم بگیر و به زمین بزن ؛ در حالی که دوست من جبرئیل می گوید " : ای حسین ! حسن را محکم بگیر و بر زمین بزن» . " ؟
ایه : هذه كلمة يراد بها الاستزادة (النهاية : ج ۱ ص ۸۷ «إيه»).

حدیث ۳۹۵

امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ وَمَنْ عَلَى بِنِقَاءِ وُلْدِي، وَيُصْلِحُهُمْ لِي، وَيَأْتَعَى بِهِمْ، إِلَهِي امدد لي في أعمارهم، وزد لي في آجالهم، ورب لي صغيرهم، وقو لي ضعيفهم، وأصح لي

أَبْدَانَهُمْ وَأَدْيَانَهُمْ وَأَخْلَاقَهُمْ، وَعَافِيَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ وَفِي جَوَارِحِهِمْ وَفِي كُلِّ مَا عُنِيتُ بِهِ مِنْ أَمْرِهِمْ، وَأَدْرِ لِي وَعَلَى يَدَيَّ أَرْزَاقَهُمْ، وَاجْعَلْهُمْ أَبْرَارًا أَتْقِيَاءَ بُصْرَاءَ سَامِعِينَ مُطِيعِينَ لَكَ، وَأَوْلِيَاكَ مُحِبِّينَ مُنَاصِحِينَ، وَلِجَمِيعِ أَعْدَائِكَ مُعَانِدِينَ وَمُبْغِضِينَ، آمِينَ .
اللَّهُمَّ اشْدُدْ بِهِمْ عَضْدِي، وَأَقِمْ بِهِمْ أَوْدِي

امام زین العابدین - از جمله دعا‌های ایشان برای فرزندانش - : بار الها ! با بقای فرزندانم و با صالح گردانیدن آنان برای من و با بهره مند شدن من از آنان، بر من مَت گذار . خدای من ! عمر آنان را برای من، طولانی گردان و مدت زمان [زندگی] آنان را برای من بیفزا و خردسالشان را برایم پیروز و ناتوانشان را برایم نیرومند گردان و جسم و دین و اخلاق آنان را برایم سالم بدار و آنان را در جان

و اعضایشان و در هر آنچه از امور آنان که در نظر دارم، سلامت بدار و به دست من، روزی آنان را برای من، فراوان گردان و آنان را نیکوکار، پارسا، بینا، شنوا، فرمان بردار خود، دوست خیرخواه دوستان خود و دشمن خشمگین همه دشمنانت قرار ده . آمین!

خداوند! بازویم را به وجودشان نیرومند گردان و نابه سامانی امورم را به وجودشان استوار کن و نفرت مرا با آنان، فراوان نما و محضر مرا به وجودشان آراسته کن و یادم را به وسیله آنان، زنده نگه دار و در نبود من، امورم را به وسیله آنان، کفایت نما و به وسیله آنان، مرا در [برآوردن] نیازهایم یاری فرما . و آنان را دوستدار من و نسبت به من، دلسوز توجه کننده استوار [در این راه]، و [نیز] فرمان بردارانی قرار ده که نه نافرمان باشند، نه بدکردار، نه مخالف و نه خطاکار .

و مرا در تربیت کردن و ادب آموختن و نیکی کردن به آنان، یاری فرما و با وجود اینان، از نزد خود به من، فرزندان پسری عطا کن و این را مایه خیر من قرار ده و آنان را در آنچه از تو خواسته ام، یاورم قرار ده .

و من و خاندانم را از شیطان رانده شده، پناه ده، که همانا تو، ما را آفریدی و امر کردی و نهی نمودی و ما را به پاداش آنچه امر نمودی، تشویق کردی و از مجازاتش بیم دادی و برای ما، دشمنی قرار دادی که با ما نیرنگ کند . به او تسلطی بر ما دادی که به ما همانند آن، تسلط بر او را ندادی . او را در دل های ما جای دادی و او را در مجرای خون ما روان ساختی . اگر ما غفلت کنیم، او غافل نمی ماند و اگر ما فراموش کنیم، او فراموش نمی کند . او ما را از کیفر تو، ایمن می گرداند و از کسی غیر از تو بیم می دهد . اگر به کار زشتی همت گماریم، ما را بر آن، دلیر می گرداند و اگر به کار شایسته همت کنیم، ما را از آن، باز می ایستاند . شهوت ها را به ما عرضه می کند و شبهات را در برابر ما قرار می دهد . اگر به ما وعده بدهد، دروغ می گوید و اگر ما را [به چیزی] آرزومند کند، خلافش عمل می کند . اگر نیرنگ او را از ما نگردانی، گم راهمان می سازد و اگر ما را از فساد او نگه نداری، ما را می لغزاند . بار الها! با چیره مندی ات، چیرگی او را

از ما بگردان، به گونه ای که به خاطر فراوانی دعا برای تو، او را از ما باز داری و از کسانی شویم که از نیرنگش ایمن می داری . بار الها! همه خواسته هایم را به من بده و نیازم را برایم برآورده ساز و اجابت را از من، باز مدار که خود، آن را برایم ضمانت کرده ای و دعایم را از خودت نپوشان که خود، ما را به آن وا داشتی و با [اعطای] هر آنچه دنیا و آخرت مرا اصلاح می کند؛ چه آنچه را یاد کرده ام یا فراموش، آشکار ساخته ام یا پنهان، علنی کرده ام یا پوشیده، بر من مَت گذار و در همه اینها به خاطر درخواستم از تو، مرا از [شمار] مصلحان و به خاطر عرض نیاز به سوی تو، از کامیابان و به خاطر تکیه بر تو، از منع نشدگان و به خاطر پناه بردن به تو، از پناهندگان، و [همچنین مرا] از سودکنندگان در سودای با تو، از پناه برندگان به عزت تو، از توسعه یافتگان در روزی حلال از فضل تو که به خاطر جود و کرم توست، از عزت یافتگان از خواری به وسیله تو و از پناه جویان از ستم به عدل تو و از رهیدگان از بلا با رحمت تو و بی نیاز شدگان از فقر با غنای تو و از ایمن شدگان از گناهان و لغزش ها و خطاها به وسیله [توان] [بازداری تو و از توفیق مندان به خیر و رشد و درستی به خاطر فرمان برداری از تو، و از فاصله افتادگان میان آنان و گناهان با

قدرت تو و ترک کنندگان هر گونه نافرمانی تو و از ساکنان در کنار خود، قرار ده .

بار الها! با توفیق خودت و رحمت خودت، همه اینها را به من ده و از عذاب دوزخ سوزان، پناهمان ده و به همه مردان و زنان مسلمان، و مردان و زنان اهل ایمان، همانند آنچه را برای خودم و فرزندانم در حال دنیا و آینده آخرت از تو خواستم، عطا کن که تو نزدیک، پاسخگو، شنوا، دانا، بخشایشگر، آمرزنده، مهربان و بخشنده ای .
الأود: العوج (النهاية: ج ۱ ص ۷۹ «أود»).

حدیث ۳۹۶

امام سجاد علیه السلام :

: اللّهُمَّ اجْعَلْنِي أَهَابُهُمَا هَيْبَةَ السُّلْطَانِ الْعَسُوفِ

امام زین العابدین علیه السلام - از دعای ایشان برای پدر و مادر - : بارالها! مرا این گونه قرار ده که از آنان در هراس باشم، همانند هراس از سلطان سختگیر، و به آنان نیکی کنم، همانند نیکی کردن مادر مهربان. و فرمانبرداری از پدر و مادرم را و نیکی کردنم به آنان را برای چشمانم آرام تر از خواب سنگین (شیرین)، و برای سینه ام خنک تر از نوشیدنی شخص تشنه قرار ده تا آن که خواسته آنان را بر خواسته خودم مقدم بدارم .
العسوف: الظلوم (تاج العروس: ج ۱۲ ص ۳۸۷ «عسف»).

حدیث ۳۹۷

امام سجاد علیه السلام :

حَقُّ سَائِسِكَ بِالْعِلْمِ التَّعْظِيمِ لَهُ، وَالتَّوْقِيرِ لِمَجْلِسِهِ، وَحُسْنُ الْإِسْتِمَاعِ إِلَيْهِ، وَالْإِقْبَالَ عَلَيْهِ، وَالْأَلَّا تَرْفَعَ عَلَيْهِ صَوْتَكَ، وَلَا تُجِيبَ أَحَدًا يَسْأَلُهُ عَنْ شَيْءٍ حَتَّى يَكُونَ هُوَ الَّذِي يُجِيبُ، وَلَا تُحَدِّثْ فِي مَجْلِسِهِ أَحَدًا، وَلَا تَغْتَابَ عِنْدَهُ أَحَدًا، وَأَنْ تَدْفَعَ عَنْهُ إِذَا ذُكِرَ عِنْدَكَ بِسَوْءٍ، وَأَنْ تَسْتَرَّ عُيُوبَهُ وَتُظْهِرَ مَنَاقِبَهُ، وَلَا تُجَالِسَ لَهُ عِدُوًّا وَلَا تُعَادِيَ لَهُ وَلِيًّا، فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ شَهِدْتَ لَكَ مَلَائِكَةُ اللَّهِ عِزًّا وَجَلْبَانًا لَكَ فَصِدْقًا لَهُ، وَتَعَلَّمْتَ عِلْمَهُ لِلَّهِ جَلًّا وَعَزًّا اسْمُهُ لِلنَّاسِ .

امام زین العابدین علیه السلام : حق سرپرست علمی تو، بزرگ داشتن او، نگه داشتن احترام مجلس او، خوب گوش دادن به او و توجه به اوست و این که صدایت را بر او بلند نکنی و به کسی که از او سؤال می کند، پاسخ ندهی تا این که او خود، پاسخ دهد، و در مجلس او با کسی سخن نگویی و نزد او غیبت هیچ کس را نکنی، و این که وقتی نزد تو از او به بدی یاد شد، از او دفاع کنی، و این که اشتباهاتش را بپوشانی و خوبی هایش را آشکار سازی و با دشمن او همنشین نشوی و با دوست او دشمنی نکنی . پس هرگاه چنین کردی، فرشتگان خدا برای تو شهادت می دهند که تو به خاطر خدای عز و جل، نزد او رفته ای و دانشش را فرا گرفته ای، نه به خاطر مردم.

کتاب من لا یحضره الفقیه: ج ۲ ص ۶۲۰ ح ۳۲۱۴، الخصال: ص ۵۶۷ ح ۱ کلاهما عن أبي حمزة الثمالي (ثابت بن دینار) و راجع تحف العقول: ص ۲۶۰.

حدیث ۳۹۸

امام سجاد علیه السلام :

لَا يَقِيلُ عَمَلٌ مَعَ تَقْوَى

وَكَيفَ يَقِلَّ مَا يُتَقَبَّلُ.

امام سجاد علیه السلام فرمود:

کاری که با تقوا همراه باشد اندک نیست،

چگونه آنچه مقبول خدا قرار گرفته،

اندک محسوب شود.

تحف العقول، ص ۳۱۸.

حدیث ۳۹۹

امام سجاد علیه السلام:

إِيَّاكَ وَالْإِثْمَاجَ بِالذَّنْبِ،

فَإِنَّ الْإِثْمَاجَ بِهِ أَعْظَمُ مِنْ رُكُوبِهِ.

امام چهارم علیه السلام فرمود:

مبادا به گناهی که انجام داده ای خوشحال باشی،

زیرا اظهار شادی بخاطر گناه

از انجام آن «گناه» بزرگتر است.

کشف الغمه، ج ۲، ص ۱۰۸.

حدیث ۴۰۰

امام سجاد علیه السلام:

مَا أَكَلْتُ بِقِرَابَتِي رَسُولِ اللَّهِ شَيْئًا قَطُّ.

امام سجاد علیه السلام فرمود:

هیچگاه به دلیل انتساب به پیامبر خدا صلی الله علیه و آله

چیزی نخوردم

«و از آبروی آن بزرگوار به سود خود استفاده نکردم».

کشف الغمه، ج ۲، ص ۹۳.

از ۴۰۱ تا ۴۲۷

حدیث ۴۰۱

امام سجاد علیه السلام:

وَيَحْكُ أَفَى حَرَمِ اللَّهِ أَسْأَلَ غَيْرَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ؟!!

إِنِّي أَنَفُ أَنْ أَسْأَلَ الدُّنْيَا خَالِقَهَا،

فَكَيْفَ أَسْأَلُهَا مَخْلُوقًا مِثْلِي؟!!

کسی به حضرت گفت: حال که ولید بن عبدالملک در مکه است، نزد او برو و از او بخواه در مورد تولیت اوقاف و صدقات علی بن ابی طالب علیه السلام از تو حمایت کند.

امام چهارم فرمود:

بیچاره! در حرم خدا از غیرخدا چیزی درخواست کنیم؟! براستی من خوش ندارم که از آفریننده جهان، دنیا را درخواست کنم، چگونه آن را از مخلوقی همچون خود درخواست نمایم.

بحارالانوار، ج ۴۶، ص ۶۴.

حدیث ۴۰۲

امام سجاد علیه السلام:

إِنَّمَا الْأَشْتَعْدَادُ لِلْمَوْتِ

تَجَنَّبُ الْحَرَامَ وَيَبْذُلُ النَّدَى فِي الْخَيْرِ.

امام زین العابدین علیه السلام فرمود:

براستی آمادگی برای مرگ،

دوری از حرام و بذل و بخشش در کار خیر است.

بحارالانوار، ج ۴۶، ص ۶۶.

حدیث ۴۰۳

امام سجاد علیه السلام:

إِنَّ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمَا اسْتَقْبَلَهُ مَوْلِي لَهُ فِي لَيْلَةٍ بَارِدَةٍ وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ وَمُطْرَفٌ خَزٌّ وَعَمَامَةٌ خَزٌّ وَهُوَ مُتَغَلِّفٌ بِالْغَالِيَةِ فَقَالَ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ فِي مِثْلِ هَذِهِ السَّاعَةِ عَلَى هَذِهِ الْهَيْئَةِ إِلَى أَيْنَ؟ قَالَ: فَقَالَ:

إِلَى مَسْجِدِ جَدِّي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ

أَخْطَبُ الْحُورَ الْعَيْنِ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ.

امام صادق علیه السلام فرموده است:

یکی از غلامان امام چهارم آن بزرگوار را در شبی خنک دید. که لباس خَزَّ، روپوش «پالتو» خَزَّ و عمامه خَزَّ «گرانپهائی» پوشیده و غرق بوی خوش است. به حضرت گفت:

این موقع شب با این لباس به کجا می روید؟

امام صادق علیه السلام فرمود:

امام سجاد علیه السلام چنین پاسخ داد:

به مسجد جدم رسول خدا صلی الله علیه و آله می روم تا از خدای عزوجل حورالعین را خواستگاری کنم!

بحارالانوار، ج ۴۶، ص ۵۹.

حدیث ۴۰۴

امام سجاد علیه السلام:

إِيَّاكُمْ وَصَحْبَةَ الْعَاصِينَ
وَمَعُونَةَ الظَّالِمِينَ وَمَجَاوِرَةَ الْفَاسِقِينَ
إِخْذَرُوا فِتْنَتَهُمْ وَتَبَاعَدُوا مِنْ سَاحَتِهِمْ.
امام سجاد علیه السلام فرمود:

هشدار، از همنشینی گناهکاران
و یاری ستمگران و همسایگی بدکاران پرهیزید،
از فتنه آنان برحذر باشید و از ناحیه آنان دور شوید.
الروضة من الكافي، ص ۱۶.

حدیث ۴۰۵

امام سجاد علیه السلام :
إِعْلَمُوا عِبَادَ اللَّهِ أَنَّ أَهْلَ الشُّرْكِ
لَا يُنْصَبُ لَهُمُ الْمَوَازِينُ وَلَا يُنْشَرُ لَهُمُ الدَّوَابِينُ
وَإِنَّمَا يُحْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ زَمْرًا
وَإِنَّمَا نَصَبُ الْمَوَازِينِ وَنَشْرُ الدَّوَابِينِ
لِأَهْلِ الْإِسْلَامِ.

امام سجاد علیه السلام فرمود:
بندگان خدا! بدانید، پیاداشتن میزان
و گشودن دیوان اعمال برای مشرکان نیست
آنان دسته جمعی بسوی جهنم محشور می شوند.
نصب میزان و باز کردن دفتر اعمال
ویژه اهل اسلام است.
الروضة من الكافي، ص ۷۵.

حدیث ۴۰۶

امام سجاد علیه السلام :
لَوْ مَاتَ مَنْ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ
لَمَا اسْتَوْحِشْتُ بَعْدَ أَنْ يَكُونَ الْقُرْآنُ مَعِي.

امام زین العابدین علیه السلام فرمود:
اگر همه آنها که بین مشرق و مغرب هستند، بمیرند،
تا وقتی قرآن با من باشد، احساس تنهایی نمی کنم.
الانوار البهیة، الشيخ عباس القمی ص ۹۴، منشورات الشریف الرضی قم.
اصول کافی، ج ۲، ص ۶۰۲.

حدیث ۴۰۷

امام سجاد علیه السلام :

أَكْرَهُ أَنْ تَسْبِقَ يَدَيَّ إِلَى مَا سَبَقَتْ إِلَيْهِ عَيْنُهَا
فَأَكُونَ عَاقِبًا لَهَا.

به امام سجاد علیه السلام گفتند: شما که نیکوکارترین مردمی، چرا همراه با مادرت از یک کاسه غذا نمی خوری و حال آنکه مادرت بدین کار مایل است. فرمود:
می ترسم دستم بسوی لقمه ای پیشی گیرد که قبلاً او بدان چشم دوخته است و بدین گونه حق او را رعایت نکنم.
الانوار البهیة، ص ۱۰۰.

حدیث ۴۰۸

امام سجاد علیه السلام :

يَا بَنِي آيَاكَ وَظُلْمَ
مَنْ لَا يَجِدُ عَلَيْكَ نَاصِرًا إِلَّا اللَّهَ .

امام سجاد علیه السلام فرمود:

فرزندم! پرهیز از ستم
بر کسی که یاوری جز خدا ندارد.
اصول الکافی، ج ۲، ص ۳۳۱.

حدیث ۴۰۹

امام سجاد علیه السلام :

فَقَدْ الْأَجِبَّةُ غُرَبَاءُ.

امام زین العابدین علیه السلام فرمود:

از دست دادن دوستان

نوعی «غریبی» است.

کشف الغمه، ج ۲، ص ۷۵ و ۱۰۲.

حدیث ۴۱۰

امام سجاد علیه السلام :

مَرْحَبًا بِمَنْ يَحْمِلُ لِي زَادِي إِلَى الْآخِرَةِ.

وقتی نیازمندی به نزد او می آمد چنین می فرمود:

آفرین و خوشآمد! به کسی که

توشه ی مرا بسوی آخرت حمل می کند.

کشف الغمه، ج ۲، ص ۷۶.

حدیث ۴۱۱

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ صَدَقَةَ السِّرِّ تُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ.

ابوحزمه ثمالی نقل کرده که امام زین العابدین کیسه نان بدوش می گرفت و شبانه صدقه می داد و می فرمود:
براستی صدقه پنهانی خشم خدا را فرومی نشاند.

کشف الغمه، ج ۲، ص ۷۷.

حدیث ۴۱۲

امام سجاد علیه السلام :

الرِّضَا بِمَكْرُوهِ الْقَضَاءِ

أَرْزُقُ دَرَجَاتِ الْيَقِينِ.

امام سجاد علیه السلام فرمود:

خوشنودی به قضای ناخوشایند الهی

عالی ترین پایه های ایمان و یقین است.

تحف العقول، ص ۳۱۸.

حدیث ۴۱۳

امام سجاد علیه السلام :

وَالَّذِي بَعَثَ مُحَمَّدًا بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا

إِنَّ الْأَبْرَارَ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ

وَشِيعَتِهِمْ بِمَنْزِلَةِ مُوسَى وَشِيعَتِهِ

وَأَنَّ عَدُوَّنَا وَأَشْيَاعَهُمْ

بِمَنْزِلَةِ فِرْعَوْنَ وَأَشْيَاعِهِ.

امام زین العابدین علیه السلام فرمود:

سوگند به کسی که محمد صلی الله علیه و آله را به عنوان مژده بخش و بیم رسان برانگیخت، نیکان ما اهل بیت و پیروان ما همانند
موسی و شیعیان اویند و دشمنان ما و پیروان ایشان همانند فرعون و پیروان آنان محسوب می شوند.

مجمع البیان، ج ۷، ص ۲۳۹.

حدیث ۴۱۴

امام سجاد علیه السلام :

مَنْ قَنَعَ بِمَا قَسَمَ اللَّهُ لَهُ

فَهُوَ مِنْ أَعْنَى النَّاسِ.

امام چهارم علیه السلام فرمود:
هر کس به تقسیم الهی قانع باشد
از بی نیازترین مردم است.
کشف الغمه، ج ۲، ص ۱۰۲.

حدیث ۴۱۵

امام سجاد علیه السلام:
مَنْ لَمْ يَرَى الدُّنْيَا خَطَرًا لِنَفْسِهِ.
به امام سجاد علیه السلام گفتند مهمترین مردم کیست؟
فرمود:

آنکه دنیا را مایه ارزش خود نداند.
کشف الغمه، ج ۲، ص ۱۰۷.

حدیث ۴۱۶

امام سجاد علیه السلام:
عَجِبْتُ لِمَنْ يَحْتَمِي مِنَ الطَّعَامِ لِمَضَرَّتِهِ
وَلَا يَحْتَمِي مِنَ الذَّنْبِ لِمَعْرَتِهِ.
امام سجاد علیه السلام فرمود:
در شگفتم از کسی که از غذا می پرهیزد
تا گرفتار زیان آن نشود؛
ولی از گناه پرهیز نمی کند
تا گرفتار ننگ و عار آن نگردد.
کشف الغمه، ج ۲، ص ۱۰۷.

حدیث ۴۱۷

امام سجاد علیه السلام:
نَظَرُ الْمُؤْمِنِ فِي وَجْهِ اخِيهِ الْمُؤْمِنِ
لِلْمَوَدَّةِ وَالْمَحَبَّةِ لَهُ عِبَادَةٌ.
امام زین العابدین علیه السلام فرمود:
نگاه مؤمن از روی دوستی و مهربانی
به سیمای برادر مؤمنش عبادت است.
تحف العقول، علمیه اسلامیة ص ۳۳۲.

حدیث ۴۱۸

امام سجاد علیه السلام :
 لَا عَمَلَ إِلَّا بِالنِّيَّةِ.
 امام زین العابدین علیه السلام فرمود:
 عمل بدون نیت ارزش ندارد.
 رساله نیت: آقا جمال خوانساری،
 مصباح الشریعه، محدث ارموی، ص ۵۸۶،
 اصول کافی، ج ۳، ص ۱۳۲.

حدیث ۴۱۹

امام سجاد علیه السلام :
 مَا اخْتَلَجَ عِزُّهُ وَلَا صُدِعَ مُؤْمِنٌ إِلَّا بِدَنِيهِ
 وَمَا يَعْفُو اللَّهُ عَنْهُ أَكْثَرَ .
 وَكَانَ إِذَا رَأَى الْمَرِيضَ قَدَبَرِيٍّ قَالَ:
 لِيَهْتِكَ الطُّهُرُ مِنَ الذُّنُوبِ فَاسْتَأْنِفِ الْعَمَلَ .
 امام سجاد علیه السلام فرمود:
 رگی نمی جهد، و سر مؤمنی درد نگیرد مگر به دلیل گناهش و آنچه خداوند عفو می کند بیش از آن است.
 وقتی امام سجاد علیه السلام می دید که بیماری بهبود یافته است. می فرمود:
 گوارا باد بر تو پاکی از گناهان،
 هم اکنون کار را از سر گیر.
 امالی مفید، ص ۴۷.

حدیث ۴۲۰

امام سجاد علیه السلام :
 مَنْ كَسَى مُؤْمِنًا كِسَاءَ اللَّهِ مِنَ الثِّيَابِ الْخُضْرِ
 وَقَالَ فِي حَدِيثٍ آخَرَ:
 وَلَا يَزَالُ فِي ضِمَانِ اللَّهِ مَا دَامَ عَلَيْهِ سِلْكُكَ .
 امام سجاد علیه السلام فرمود:
 هر کس مؤمنی را جامه پوشاند، خداوند از جامه های سبز «بهشتی» بر او پوشاند. و در ضمان خدا هست تا وقتی که ریشه او باقی
 است.
 و در حدیث دیگر فرمود:
 تا وقتی نخی از آن جامه باقی باشد در ضمان خدا باشد.

اصول کافی مترجم، ج ۳، ص ۲۹۳.

حدیث ۴۲۱

امام سجاد علیه السلام:

مَنْ عَمِلَ بِمَا افْتَرَضَ اللَّهُ عَلَيْهِ
فَهُوَ مِنْ خَيْرِ النَّاسِ.

امام چهارم فرمود:

هر کس که به واجبات الهی رفتار کند

از بهترین مردم است.

اصول کافی، ج ۳، ص ۱۲۸.

حدیث ۴۲۲

امام سجاد علیه السلام:

الصَّبْرُ مِنَ الْإِيمَانِ بِمَنْزِلَةِ الرَّأْسِ مِنَ الْجَسَدِ
وَلَا إِيْمَانَ لِمَنْ لَا صَبْرَ لَهُ .

امام سجاد علیه السلام فرمود:

«شکیبائی» نسبت به «ایمان»

چون سر نسبت به پیکر است.

و کسی که «صبر» ندارد «ایمان» ندارد.

اصول کافی، ج ۳، ص ۱۲۸.

حدیث ۴۲۳

امام سجاد علیه السلام:

إِنِّي لِأَجِبُّ أَنْ أُدَاوِمَ عَلَى الْعَمَلِ وَإِنْ قَلَّ.

امام سجاد علیه السلام فرمود:

من دوست دارم، کار «نیک» را ادامه دهم

اگر چه کم باشد.

اصول کافی، ج ۳، ص ۱۳۰.

حدیث ۴۲۴

امام سجاد علیه السلام:

مَنْ أَطْعَمَ مُؤْمِنًا مِنْ جُوعٍ
أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِنْ ثَمَارِ الْجَنَّةِ

وَمَنْ سَقَى مُؤْمِنًا مِنْ ظَمًا؟
سَقَاهُ اللَّهُ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ.

وَمَنْ كَسَاهُ مِنْ عُرَى

كَسَاهُ اللَّهُ مِنْ اسْتَبْرَقٍ وَ حَرِيرٍ.

امام زین العابدین علیه السلام فرمود:

هر کس مؤمنی را از گرسنگی سیر کند،

خدایش از میوه های بهشت به او بخوراند،

و هر که مؤمن تشنه ای را آب دهد،

خداوند از نوشابه ی سر به مهر بهشتی به او بنوشاند

و هر که مؤمنی را بپوشاند در صورتیکه برهنه باشد

می پوشاند او را از لباس استبرق و حریر.

اصول کافی، ج ۳، ص ۲۸۸. بلاغۃ الامام علی بن الحسین، باب سوم، ح ۱۸، باب سوم، ح ۱۸۶.

حدیث ۴۲۵

امام سجاد علیه السلام :

وَدَدْتُ وَاللَّهِ أَنِّي أَفْتَدَيْتُ خَصَلَتَيْنِ فِي الشَّيْعَةِ لَنَا

بِبَعْضِ لَحْمٍ سَاعِدِي، النَّزَقَ وَقِلَّةَ الْكَيْمَانِ.

ابو حمزه ثمالی می گوید، امام سجاد علیه السلام فرمود:

به خدا سوگند، دوست داشتم قدری از گوشت بازویم را فدیهِ می دادم تا دو خصلت «تندخوئی» و «نا راز داری» از میان شیعه برداشته شود.

اصول کافی، ج ۳، ص ۳۱۴.

حدیث ۴۲۶

امام سجاد علیه السلام :

مِنْ أَخْلَاقِ الْمُؤْمِنِ،

الْإِنْفَاقُ عَلَى قَدْرِ الْإِقْتَارِ

وَالْتَوْسُّعُ عَلَى قَدْرِ التَّوَسُّعِ

وَإِنْصَافُ النَّاسِ

وَإِتِّدَاؤُهُ بِالسَّلَامِ عَلَيْهِمْ.

ابو حمزه ثمالی می گوید، امام سجاد علیه السلام فرمود:

از جمله اخلاق مؤمن آن است که

به قدر تنگدستی و توسعه خرج می کند

و «بر اهل و عیال» توسعه می دهد

با مردم به انصاف رفتار می کند
و در سلام کردن پیشی می گیرد.
اصول کافی، ج ۳، ص ۳۳۸.

حدیث ۴۲۷

امام سجاد علیه السلام :
الْعَصِيْبَةُ الَّتِي يَأْتُمُ عَلَيْهَا صَاحِبُهَا أَنْ يَرَى الرَّجُلَ شِرَارَ قَوْمِهِ خَيْرًا مِنْ خِيَارِ قَوْمٍ آخَرِينَ وَلَيْسَ مِنَ الْعَصِيْبَةِ أَنْ يُحِبَّ الرَّجُلُ قَوْمَهُ وَلَكِنْ مِنَ
الْعَصِيْبَةِ أَنْ يُعِينَ قَوْمَهُ عَلَى الظُّلْمِ.

از امام زین العابدین درباره تعصب ورزی پرسیدند، فرمود:
تعصبی که دارنده آن گناهکار می شود آن است که شخص، بدان قوم خود را بهتر از نیکان قوم دیگر ببیند.
دوست داشتن خویشان تعصب نیست ولی کمک کردن قوم خود درست کردن، تعصب ورزی است.
اصول کافی، ج ۳، ص ۴۲۱.

حدیث ۴۲۸

امام سجاد علیه السلام :
عَجَبًا لِلْمُتَكَبِّرِ الْفَخُورِ،
الَّذِي كَانَ بِالْأَمْسِ نُطْفَةً ثُمَّ هُوَ غَدًا جِيفَةٌ.
ابوحزمه ثمالی گوید، امام چهارم علیه السلام فرمود:
شگفتا از متکبر بر خویش بالنده ،
آنکه دیروز نطفه «بدبو و بی ارزش» بوده
و فردا مرداری «گندیده» خواهد بود.
اصول کافی، ج ۴، ص ۲۰.

حدیث ۴۲۹

امام سجاد علیه السلام :
آيَاتُ الْقُرْآنِ خَزَائِنٌ فَكُلَّمَا فُتِحَتْ خَزَائِنُهُ
يَنْبَغِي لَكَ أَنْ تَنْظُرَ مَا فِيهَا.
زهری گفته است از امام زین العابدین علیه السلام شنیدم که می فرمود:
آیات قرآن ، گنجینه هائی است
و هرگاه (درب) گنجینه ای گشوده شد
شایسته است بینی چه چیزی در آن است.
اصول کافی ج ۴، ص ۴۱۲.

حدیث ۴۳۰

امام سجاد علیه السلام:

اتَّقُوا الْكُذْبَ؛ الصَّغِيرَ مِنْهُ وَالْكَبِيرَ فَيُكَلِّ جِدًّا وَهَزْلًا
فَإِنَّ الرَّجُلَ إِذَا كَذَبَ فِي الصَّغِيرِ، اجْتَرَى عَلَى الْكَبِيرِ.

امام باقر علیه السلام فرمود که حضرت سجاد علیه السلام به فرزندانش چنین می گفت:

از دروغ بپرهیزید، چه دروغ کوچک و چه دروغ بزرگ خواه در اموری جدی و خواه به شوخی، زیرا وقتی انسان در کارهای کوچک دروغ بگوید. بر گفتن دروغ های بزرگ، گستاخ می شود.

اصول کافی، ج ۳، ص ۳۵.

حدیث ۴۳۱

امام سجاد علیه السلام:

إِنَّ الْمُنَافِقَ يَنْهَى وَلَا يَنْتَهَى وَيَأْمُرُ بِمَا لَا يَأْتِي وَإِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ اعْتَرَضَ.
قُلْتُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ وَمَا الْإِعْتِرَاضُ؟ قَالَ:

الْإِلْتِفَاتُ وَإِذَا رَكَعَ رَبَّضَ، يُمَسِي وَهَمُّهُ الْعِشَاءُ وَهُوَ مُفْطِرٌ وَيُصْبِحُ وَهَمُّهُ النَّوْمُ وَلَمْ يَسْهَرْ. إِنْ حَدَّثَكَ كَذِبَكَ وَإِنْ اثْتَمَّتْهُ خَانِكَ وَإِنْ غَبَتْ اغْتَابَكَ وَإِنْ وَعَدَكَ أَخْلَفَكَ.

ابوحزمه ثمالی از امام سجاد علیه السلام نقل کرده که فرمود:

همانا منافق نهی می کند و خود باز نمی ایستد، امر می کند و خود انجام نمی دهد و چون به نماز بایستد «اعتراض» می کند.

گفتم ای فرزند رسول خدا «اعتراض» چیست؟ فرمود:

روگرانیدن به راست و چپ و چون رکوع کند مثل گوسفند به زمین می خوابد «بعد از رکوع قیام نمی کند» روز را به شب می برد و اندوهی جز شام خوردن ندارد؛ با اینکه روزه نداشته است و در هر بامداد فکری جز خوابیدن ندارد و حال آنکه کم خوابی نکشیده است. اگر باتو سخن گوید، به تو دروغ می گوید. و اگر او را امین شماری، به تو خیانت می کند. و اگر از او پنهان شوی، تو را غیبت می کند و اگر به تو وعده دهد، وفا نمی کند.

اصول کافی، ج ۴، ص ۱۱۲.

حدیث ۴۳۲

امام سجاد علیه السلام:

إِنَّ أَسْرَعَ الْخَيْرِ ثَوَابُ الْبِرِّ
وَأَسْرَعَ الشَّرِّ عُقُوبَةُ الْبُغْيِ

وَكَفَى بِالْمَرْءِ عَيْبًا أَنْ يَنْظُرَ فِي عُيُوبِ غَيْرِهِ مَا يَعْمَى عَلَيْهِ مِنْ عَيْبِ نَفْسِهِ
أَوْ يُؤْذِي جَلِيسَهُ بِمَا لَا يَعْنيه.

أَوْ يَنْهَى النَّاسَ عَمَّا لَا يَسْتَطِيعُ تَرْكُهُ.

ابوحزمه ثمالی از امام باقر و امام سجاد علیهم السلام نقل کرده که فرمودند:

براستی پاداش نیکوکاری «به خویشان و عموم مردم» سریع تر از هر کار خیری داده می شود و کیفر ستمکاری «بر مردم یا حاکم اسلامی» زودتر از هر کاری به انسان می رسد. و برای مرد همین عیب بس که عیبی که در دیگران می بیند در خویش نبیند یا بی جهت همنشین خود را آزار دهد. یا از کاری که خود توان ترکش ندارد، دیگران را نهی کند.
اصول کافی، ج ۳، ص ۲۰۰.

حدیث ۴۳۳

امام سجاد علیه السلام:
 إِنَّ الدُّعَاءَ وَالْبَلَاءَ لَيَتَرَفَقَانِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ،
 إِنَّ الدُّعَاءَ لَيُرَدُّ الْبَلَاءَ وَقَدْ أُبْرِمَ إِبْرَامًا.
 امام رضا علیه السلام فرمود: امام سجاد علیه السلام فرموده است:
 براستی دعا و بلا تا روز قیامت با هم رفاقت و همراهی کنند و همانا دعا بلائی را که قطعی و مستحکم شده، باز می گرداند.
 اصول کافی، ج ۳، ص ۲۱۵.

حدیث ۴۳۴

امام سجاد علیه السلام:
 نَحْكُمُ بِحُكْمِ آلِ دَاوُدَ،
 فَإِنَّ عَيْنَنَا شَيْئًا تَلَقَّانَا بِهِ رُوحُ الْقُدْسِ.
 حعید همدانی گفته از امام زین العابدین علیه السلام پرسیدم:
 به چه روشی شما بین مردم قضاوت و حکومت خواهید کرد؟ فرمود:
 بر روش داوری و حکم خاندان داود علیه السلام و اگر از چیزی ناتوان شدیم، روح القدس بما الهام می کند.
 بحار الانوار، ج ۲۵، ص ۵۶.

حدیث ۴۳۵

امام سجاد علیه السلام:
 ثَلَاثَةٌ لَا يَكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُنْظَرُ إِلَيْهِمْ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ
 مَنْ حَجَدَ إِمَامًا مِنَ اللَّهِ
 أَوْ ادَّعَى إِمَامًا مِنْ غَيْرِ اللَّهِ
 أَوْ زَعَمَ لِفُلَانٍ وَفُلَانٍ فِي الْإِسْلَامِ نَصِيْبًا.
 ابو حمزه ثمالی از امام چهارم علیه السلام نقل کرده که فرمود:
 سه گروه اند که خداوند در روز قیامت با آنان سخن نگوید و به آنان نظر نکند و ایشان را پاک نسازد و برای آنان عذابی دردناک
 است:

۱ - کسی که امام از سوی خدا را انکار کند.

۲ - کسی که امامی از سوی غیر خدا را بپذیرد. و ادعا کند.

۳- کسی که خیال کند، فلانی و فلانی از اسلام بهره ای دارند.

بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۱۱۱.

حدیث ۴۳۶

امام سجاد علیه السلام :

مَا مِنْ مُؤْمِنٍ تُصِيبُهُ رُفَاهِيَةٌ فِي دَوْلَةِ الْبَاطِلِ إِلَّا ابْتُلِيَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِدَنِهِ أَوْ مَالِهِ حَتَّى يَتَوَفَّرَ حُظُّهُ فِي دَوْلَةِ الْحَقِّ.

امام زین العابدین علیه السلام فرمود:

هر مؤمنی که در حکومت باطل به رفاه برسد،

قبل از مرگ گرفتاری جانی یا مالی پیدا می کند

تا سهم او در دولت حق کاهش نیابد

و کامل از آن بهره مند گردد.

بحارالانوار، ج ۶، ص ۵۷.

حدیث ۴۳۷

امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ الْقَبْرَ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ

أَوْ حُفْرَةٌ مِنْ حُفْرِ النَّيرانِ.

امام سجاد علیه السلام فرمود:

همانا قبر باغی از باغهای بهشت

یا گودالی از گودالهای آتش جهنم است.

بحارالانوار، ج ۶، ص ۲۱۴.

درباره مرکز

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید

بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی

آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در

دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه

الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن

خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی:

www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور

کاربران (۰۳۱۱)۲۳۳۳۰۴۵

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشالله.

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

